

პოლიტიკური დისკურსის კონცეპტუალური დომინანტები
(თანამედროვე ინგლისური და ქართული ენების მაგალითზე)

ავტორი: ანა ლუტიძე

სადისერტაციო ნაშრომი შესრულებულია

საქართველოს უნივერსიტეტის

ხელოვნებისა და ჰუმანიტარულ მეცნიერებათა სკოლის

ფილოლოგიის დოქტორის აკადემიური ხარისხის მოსაპოვებლად

ხელმძღვანელი: პროფესორი მაია ჩხეიძე

თბილისი

2026

მიმოხილვა

კვლევა ეძღვნება პოლიტიკური დისკურსის კონცეპტუალური დომინანტების კომპლექსურ ანალიზს თანამედროვე ინგლისურ და ქართულ ენებში - განხორციელებულია თანამედროვე ინგლისური და ქართული ენების პოლიტიკური დისკურსების კონცეპტუალური დომინანტების („ძალაუფლება“, „სახელმწიფო“, „მთავრობა“, „პოლიტიკა“, „პოლიტიკოსი“, „პოლიტიკური ლიდერი“, „არჩევნები“, „ომი“, „მშვიდობა“, „იდეოლოგია“, „რეჟიმი“, „ქვეყანა“, „სამშობლო“, „დემოკრატია“) ანალიზი; გამოვლენილია პოლიტიკური დისკურსის კონცეპტუალური დომინანტების აღქმის უნივერსალურობისა და უნიკალურობის ის განმსაზღვრელი ფაქტორები, რომლებიც განაპირობებენ პოლიტიკური ენის მნიშვნელობათა ფორმირებას, იდეოლოგიური პოზიციების რეპრეზენტაციასა და საზოგადოებრივი აზრის კონსტრუირებას.

გაანალიზებული კონცეპტუალური დომინანტები წარმოადგენენ პოლიტიკური მოღვაწეობის, პოლიტიკის სუბიექტების, პოლიტიკური სისტემებისა და სახელმწიფოებრიობის ფორმების, პოლიტიკური ორიენტაციებისა და პოლიტიკური ღირებულებების მათივე ექტივირებელ ერთეულებს.

კონცეპტუალური დომინანტები ვარიაბელურია დროსა და სივრცეში. სწორედ მათ ვარიაბელურობაში ვლინდება პოლიტიკის აქსიოლოგიური ველის დინამიურობა. ტრანსფორმაციები ნათელს ჰფენენ იმას, თუ როგორ შეიძლება მოერგოს პოლიტიკური ღირებულებები და პრიორიტეტები ცვალებად რეალობებს, ასევე საზოგადოების ცვალებად მოთხოვნილებებსა და მოლოდინებს. სწორედ ამ ტრანსფორმაციათა ზეგავლენით ვითარდება პოლიტიკური დისკურსი.

ნაშრომში პოლიტიკური დისკურსი გააზრებულია მრავალგანზომილებიან სემიოტიკურ სისტემად, რომელშიც ენა გვევლინება არა მხოლოდ კომუნიკაციის საშუალებად, არამედ იმ ინსტრუმენტად, რომელიც აქტიურად მონაწილეობს ძალაუფლების სტრუქტურირებაში, სოციალური იდენტობის ფორმირებასა და რეალობის ინტერპრეტაციულ მოდელირებაში.

კვლევის თეორიული საფუძველი ეყრდნობა თანამედროვე დისკურსის ანალიზის ინტერდისციპლინურ პარადიგმას, რომელიც ფოკუსირებულია იმის იდენტიფიცირებაზე, თუ როგორ რეპროდუცირდება ძალაუფლება და იდეოლოგია ენობრივ სტრუქტურებში.

პარალელურად, კვლევაში გამოყენებულია პოლიტიკური ლინგვისტიკის მიდგომები, რომელთა ფარგლებშიც პოლიტიკური კომუნიკაცია განიხილება კოგნიტიურად ორგანიზებულ და სტრუქტურირებულ დისკურსად. ამ თეორიულ ჩარჩოებში განსაკუთრებულ მნიშვნელობას იძენს კონცეპტუალური დომინანტების ანალიზი, რომელიც ეფუძნება კოგნიტიური ლინგვისტიკის პრინციპებს.

კონცეპტუალური დომინანტების კვლევის მეთოდოლოგიური საფუძველი უკავშირდება სემანტიკური ფრეიმების თეორიას, რომელიც შესაძლებელს ხდის პოლიტიკურ მნიშვნელობათა განხილვას იმ კოგნიტიური სტრუქტურების კონტექსტში, რომელთა მეშვეობითაც ხორციელდება ცოდნის, გამოცდილებისა და იდეოლოგიური ინტერპრეტაციების ორგანიზება. აღნიშნული მიდგომის საფუძველზე კონცეპტუალური დომინანტები განისაზღვრება როგორც პოლიტიკური დისკურსის ცენტრალური სემანტიკური კვანძები, რომლებიც განსაზღვრავენ მნიშვნელობათა გენერირებისა და ინტერპრეტაციის მიმართულებებს.

ნაშრომში ანალიზს დაექვემდებარა თანამედროვე ინგლისური და ქართული ენების პოლიტიკური დისკურსების ბირთვები, სხვა სიტყვებით რომ ვთქვათ, კონცეპტუალური დომინანტები, რომლებიც სხვადასხვა კულტურულ და ენობრივ სივრცეში იძენენ განსხვავებულ სემანტიკურ, პრაგმატულ და იდეოლოგიურ მნიშვნელობას.

კვლევის შედეგები ცხადყოფს, რომ როგორც თანამედროვე ინგლისური, ისე ქართული ენების პოლიტიკურ დისკურსებში კონცეპტუალური დომინანტების რეპერტუარში არსებული მსგავსება ხშირად ეფუძნება უნივერსალურ კოგნიტიურ მოდელებს, რაც მიუთითებს ადამიანის აზროვნების ზოგად სტრუქტურულ მსგავსებაზე.

თუმცა ამ უნივერსალურობის პარალელურად აშკარად იკვეთება კულტურულად და ისტორიულად დეტერმინირებული განსხვავებები: ინგლისურ პოლიტიკურ დისკურსში დომინირებს ინსტიტუციური, სამართლებრივი და ლიბერალური განზომილებები, რომლებიც პოლიტიკურ პროცესებს განიხილავს ფორმალური სტრუქტურებისა და დემოკრატიული ინსტიტუტების ფარგლებში, ხოლო ქართულ პოლიტიკურ დისკურსში დომინირებს ეროვნული იდენტობის, ისტორიული გამოცდილებისა და კოლექტიური მეხსიერების კონცეპტუალიზაცია, რაც პოლიტიკურ მნიშვნელობებს ანიჭებს ემოციურ და კულტურულ ელფერს.

კვლევის ერთ-ერთ მნიშვნელოვან მიმართულებას წარმოადგენს პოლიტიკურ მეტაფორათა სისტემური ფუნქციის გამოვლენა კონცეპტუალური დომინანტების ფორმირებაში. მეტაფორული მოდელები წარმოადგენენ იმ ტიპის კოგნიტიურ მექანიზმებს, რომლებიც უზრუნველყოფენ პოლიტიკური რეალობის ინტერპრეტაციასა და იდეოლოგიური მნიშვნელობების სტაბილურობას.

მიუხედავად იმ ფაქტისა, რომ პოლიტიკური მეტაფორები ფუნქციონირებენ ორივე ენის პოლიტიკურ დისკურსში, განსხვავება მათ ინტენსიურობასა და კონტექსტუალურ გამოყენებაში აშკარაა.

თანამედროვე ინგლისური და ქართული ენების პოლიტიკური დისკურსების შედარებითი ანალიზი ავლენს როგორც უნივერსალურ კოგნიტიურ სტრუქტურებს, ისე კულტურულად დეტერმინირებულ ინტერპრეტაციულ მოდელებს.

კვლევა ცხადყოფს, რომ პოლიტიკური დისკურსის კონცეპტუალური დომინანტა წარმოადგენს კომპლექსურ და მრავალგანზომილებიან ფენომენს, რომელიც აერთიანებს ენობრივ, კოგნიტიურ, იდეოლოგიურ და კულტურულ ასპექტებს. კონცეპტუალური დომინანტების ანალიზი იძლევა იმ მექანიზმების გამოვლენის საშუალებას, რომელთა მეშვეობითაც კონსტრუირდება პოლიტიკური რეალობა და ფორმირდება საზოგადოებრივი აზრი.

სარჩევი

მიმოხილვა.....	2
შესავალი.....	8
თავი I. პოლიტიკური ლინგვისტიკა და პოლიტიკური სამყაროს ენობრივი ხატი.....	19
1.1. პოლიტიკური ლინგვისტიკა - სამეცნიერო დისციპლინა, კონცეპტუალური აპარატი და ტერმინოლოგია.....	19
1.2. პოლიტიკური სამყაროს ენობრივი ხატი.....	26
1.3. ღირებულებები პოლიტიკურ ლინგვისტიკაში.....	32
თავი II. სისტემები, სფეროები და სივრცეები.....	39
2.1. კონცეპტთა კორპუსის სისტემური ორგანიზაცია.....	39
2.2. კონცეპტუალურ სისტემათა ძირითადი ტიპები.....	41
2.3. კონცეპტუალური სფერო როგორც კონცეპტთა სისტემურად მოწესრიგებული ერთობლიობა.....	44
2.4. მენტალური სივრცეები.....	48
თავი III. პოლიტიკური დისკურსი და კოგნიტური ლინგვისტიკა.....	53
3.1. პოლიტიკური დისკურსისა და კოგნიტური ლინგვისტიკის სინთეზი.....	53
3.2. დისკურსის კონცეპტოლოგია და კონცეპტის დისკურსოლოგია.....	55
3.3. კონცეპტთა დისკურსულად რელევანტური ტიპები.....	60
3.4. დისკურსის კონცეპტუალური სივრცე.....	65
3.5. კონცეპტთა კომუნიკაციური გარემოთი განპირობებული დისკურსული კონფიგურაციები.....	68
3.6. კონცეპტთა შეპირისპირებითი კვლევა.....	72
3.7. დისკურსის ლინგვოკოგნიტიური ანალიზი.....	76
თავი IV. აქსიოლოგიები და იდეოლოგიები.....	83
4.1. ენობრივი ცნობიერების იდეოლოგიები და აქსიოლოგიები, როგორც ეროვნული მენტალიტეტის კონსტანტები და ცვლადები.....	83
4.2. ცნებების „ინსტიტუციური პოლიტიკური დისკურსი“, „იდეოლოგია“, „აქსიოლოგია“ შინაარსი და მახასიათებლები.....	90
თავი V. კონცეპტები, დომინანტები და კონსტანტები თანამედროვე ინგლისურ და ქართულ ენებში.....	94
5.1. კონცეპტები „ხელისუფლება“ და „საზოგადოება“.....	94
5.2. კონცეპტები „საზოგადოება“ და „ხალხი“.....	103

5.3. კონსტანტა - ეროვნული კულტურისა და კონცეპტუალური სფეროს განუყოფელი ნაწილი	107
5.4. კონცეპტთა სინერგია და ისტორიული განვითარება.....	112
თავი VI. იდეოლოგიები და აქსიოლოგიები თანამედროვე ინგლისურ და ქართულენოვან პოლიტიკურ დისკურსში.....	117
6.1. პოლიტიკური სიტუაციის ხატის მაფორმირებელი იდეოლოგიები და აქსიოლოგიები თანამედროვე ინგლისურ და ქართულენოვან პოლიტიკურ დისკურსში	117
6.2. უნივერსალური ადამიანური ღირებულებების ამსახველი იდეოლოგიები და აქსიოლოგიები	120
6.3. იდეოლოგიები „ხელისუფლება“ და „საზოგადოება“ საჯარო პოლიტიკის ენაში	123
6.4. იდეოლოგიები „ტოლერანტობა“ საჯარო პოლიტიკის ენაში.....	127
თავი VII. თანამედროვე ინგლისური და ქართული ენების პოლიტიკური დისკურსების შედარებითი ანალიზი: მეტაფორებითა და იდიომებით რეპრეზენტირებული კონცეპტუალური დომინანტები	131
7.1. მეტაფორული მოდელებით კონცეპტუალიზებული პოლიტიკური რეალობა თანამედროვე ინგლისური და ქართული ენების პოლიტიკურ დისკურსებში	131
7.2. კონცეპტუალურ დომინანტასთან „სახელმწიფო“ დაკავშირებული მეტაფორები თანამედროვე ინგლისური და ქართული ენების პოლიტიკურ დისკურსებში	136
7.3. კონცეპტუალურ დომინანტასთან „ძალაუფლება“ დაკავშირებული მეტაფორები და იდიომები თანამედროვე ინგლისური და ქართული ენების პოლიტიკურ დისკურსებში	143
7.4. კონცეპტუალურ დომინანტასთან „მთავრობა“ დაკავშირებული მეტაფორები და იდიომები თანამედროვე ინგლისური და ქართული ენების პოლიტიკურ დისკურსებში	149
7.5. კონცეპტუალურ დომინანტებთან „პოლიტიკა“, „პოლიტიკოსი“ და „პოლიტიკური ლიდერი“ დაკავშირებული მეტაფორები და იდიომები თანამედროვე ინგლისური და ქართული ენების პოლიტიკურ დისკურსებში.....	155
7.6. კონცეპტუალურ დომინანტასთან „არჩევნები“ დაკავშირებული მეტაფორები და იდიომები თანამედროვე ინგლისური და ქართული ენების პოლიტიკურ დისკურსებში	170
7.7. კონცეპტუალურ დომინანტებთან „ომი“ და „შშვიდობა“ დაკავშირებული მეტაფორები და იდიომები თანამედროვე ინგლისური და ქართული ენების პოლიტიკურ დისკურსებში.....	176
7.8. კონცეპტუალურ დომინანტებთან „იდეოლოგია“ და „რეჟიმი“ დაკავშირებული მეტაფორები და იდიომები თანამედროვე ინგლისური და ქართული ენების პოლიტიკურ დისკურსებში.....	186
7.9. კონცეპტებთან „ქვეყანა“ და „სამშობლო“ დაკავშირებული მეტაფორები და იდიომები თანამედროვე ინგლისური და ქართული ენების პოლიტიკურ დისკურსებში	194

7.10. კონცეპტთან „დემოკრატია“ დაკავშირებული მეტაფორები და იდიომები თანამედროვე ინგლისური და ქართული ენების პოლიტიკურ დისკურსებში	203
დასკვნა.....	210
გამოყენებული ლიტერატურა	214

შესავალი

თანამედროვე საზოგადოების ინტერესის ზრდამ პოლიტიკისადმი მიმართა მკვლევართა ინტერესი პოლიტიკური დისკურსისადმი, კერძოდ კი, პოლიტიკური სამყაროსათვის რელევანტური კონცეპტუალური დომინანტებისა და კონსტანტური ღირებულებების ენობრივი ასახვის სპეციფიკისადმი.

პოლიტიკა, როგორც ადამიანის საქმიანობის სფერო, დისკურსული ბუნებისაა, ვინაიდან პოლიტიკურ ქმედებათა უმეტესი ნაწილი მეტყველებითი ხასიათისაა. პლურალიზმი, რომელიც წარმოადგენს თანამედროვე პოლიტიკური ცხოვრების ერთ-ერთ უმნიშვნელოვანეს მარკერს, „აწვდის“ პოლიტიკურ დისკურსს იდეებსა და ღირებულებებს. დისკურსი ამ იდეებსა და ღირებულებებს „აწვდის“ საზოგადოების ცნობიერებას და ამკვიდრებს მათ ენის მატარებელთა სამყაროს ენობრივ ხატში. შემთხვევითი არ არის, რომ თანამედროვე პოლიტიკური მეცნიერება ენას განიხილავს არა როგორც პოლიტიკური რეალობის ასახვის საშუალებას, არამედ როგორც პოლიტიკური ველის მნიშვნელოვან კომპონენტს.

პოლიტიკური დისკურსის დანიშნულებაა ადრესატში გარკვეული ორიენტაციებისა და ინტენციების ჩამოყალიბება, ასევე გარკვეული რეაქციების პროვოცირება, რაც აყალიბებს კიდევ ადრესატის სამყაროს ხატს.

პოლიტიკური დისკურსი აერთიანებს იურიდიულ დისკურსს, მედია დისკურსს, სამეცნიერო, რელიგიურ, სარეკლამო და მხატვრულ დისკურსს. სწორედ ამიტომ, საკმაოდ რთულია მისი საზღვრების მონიშვნა. პოლიტიკური დისკურსის მიზანია არა თხრობა, არამედ ამომრჩევლის, მსმენელის ქმედებათა აქტივაცია და ხალხის დარწმუნება. პოლიტიკური დისკურსის არსის წვდომა შესაძლებელია პოლიტიკური მოვლენებისათვის რელევანტური კონცეპტუალური დომინანტების არსისა და სპეციფიკის ანალიზის გზით.

თანამედროვე ჰუმანიტარულ მეცნიერებებში პოლიტიკური დისკურსის კვლევა ჩამოყალიბდა როგორც ერთ-ერთი ყველაზე დინამიური, მრავალმხრივი და ინტერდისციპლინარული მიმართულება, რომელიც წარმოადგენს ლინგვისტური, სოციოლოგიური, პოლიტიკური და კოგნიტიური კვლევების სინთეზს.

პოლიტიკური დისკურსის კვლევის აქტუალობა განპირობებულია იმ ფუნდამენტური ცვლილებებით, რომლებიც იკვეთება თანამედროვე საზოგადოებაში პოლიტიკის ფუნქციონირებაში.

დღეს პოლიტიკა აღარ განიხილება მხოლოდ ინსტიტუციურ-იურიდიულ სისტემად - პოლიტიკა სულ უფრო მეტად რეალიზდება ენობრივი კომუნიკაციის მეშვეობით, შესაბამისად, ენა იქცა არა მხოლოდ პოლიტიკის გამოხატვის საშუალებად, არამედ მისი კონსტრუირების, ინტერპრეტაციისა და ლეგიტიმაციის ძირითად მექანიზმად.

თანამედროვე საზოგადოებებში მიმდინარე პროცესებმა, კერძოდ, გლობალიზაციამ, ციფრული კომუნიკაციის ექსპანსიამ და მედია სივრცის უსწრაფესმა განვითარებამ არსებითად შეცვალა პოლიტიკური კომუნიკაციის ბუნება. ამ პირობებში პოლიტიკის ენამ შეიძინა აუდიტორიაზე გავლენის, ზემოქმედების ერთ-ერთ ყველაზე ეფექტური ინსტრუმენტის სტატუსი. პოლიტიკის ენა წარმოადგენს არა მხოლოდ რეალობის აღმწერს, არამედ რეალობის შემქმნელსაც, რომელიც აყალიბებს საზოგადოებრივ განწყობებს და განსაზღვრავს იდეოლოგიურ ორიენტაციებს.

თემის აქტუალობა

პოლიტიკური დისკურსის კვლევა იძლევა იმის გამოვლენის საშუალებას, თუ როგორ წარმოიქმნება, სტრუქტურირდება და ფიქსირდება პოლიტიკური მნიშვნელობები თანამედროვე საზოგადოებაში. სწორედ ამის გათვალისწინებით ხდება პოლიტიკური დისკურსის კვლევა დღეს განსაკუთრებით აქტუალური.

ამ კონტექსტში განსაკუთრებული მნიშვნელობა ენიჭება კონცეპტუალური დომინანტების ანალიზს. ეს ის ძირითადი სემანტიკური და კოგნიტიური ერთეულებია, რომლებიც განსაზღვრავენ პოლიტიკური დისკურსის შინაარსობრივ განზომილებებს.

კონცეპტუალური დომინანტები წარმოადგენენ იმ ბირთვულ იდეებსა და კატეგორიებს, რომელთა ირგვლივ იკვრება პოლიტიკური ტექსტის შინაარსობრივი განზომილებები. ისინი არა მხოლოდ ასახავენ პოლიტიკურ რეალობას, არამედ აქტიურად მონაწილეობენ მის კონსტრუირებასა და ინტერპრეტაციაში.

კონცეპტუალური დომინანტები ქმნიან აქსიოლოგიურ ჩარჩოებს და განსაზღვრავენ საზოგადოების მიერ პოლიტიკური პროცესების სპეციფიკას. სწორედ ამის

გათვალისწინებით წარმოადგენს კონცეპტუალური დომინანტების ანალიზი უმნიშვნელოვანეს ინსტრუმენტს იმის გამოსავლენად, თუ როგორ იქმნება და ფუნქციონირებს პოლიტიკური იდეოლოგია სხვადასხვა ენობრივ და კულტურულ სივრცეში.

თემის აქტუალობას კიდევ უფრო აძლიერებს პოლიტიკური დისკურსის კულტურულად განპირობებული ბუნება. სხვადასხვა ენობრივ და სოციალურ სივრცეში ერთი და იგივე კონცეპტები იძენენ განსხვავებულ შინაარსს. ეს განსხვავება დეტერმინირებულია ისტორიული გამოცდილების, პოლიტიკური ინსტიტუციების განვითარების, სოციალური სტრუქტურებისა და იდეოლოგიური ტრადიციების თავისებურებებით. შესაბამისად, ინგლისური და ქართული პოლიტიკური დისკურსების შედარებითი ანალიზი იძლევა როგორც ადამიანის აზროვნებისთვის უნივერსალური კოგნიტიური მოდელების, ისე კონკრეტულ საზოგადოებათა ისტორიული, კულტურული და სოციალური გამოცდილების სპეციფიკით მარკირებული ინტერპრეტაციული სტრუქტურების იდენტიფიცირების საშუალებას.

კვლევის მიზანი

კვლევის მიზანს წარმოადგენს თანამედროვე ინგლისური და ქართული პოლიტიკური დისკურსების კონცეპტუალურ დომინანტთა დადგენა, აღწერა და ანალიზი მათი კოგნიტიური, სემანტიკური და იდეოლოგიური მახასიათებლების გათვალისწინებით.

დასახული მიზნის მიღმა იკვეთება ენობრივ სისტემაში პოლიტიკურ მნიშვნელობათა ჩამოყალიბების, მათი კონცეპტუალური სტრუქტურების სახით ორგანიზების, კონცეპტუალურ სტრუქტურათა სხვადასხვა კულტურულ, ისტორიულ და სოციალურ კონტექსტში ობიექტივაციის თავისებურებათა გამოვლენის აუცილებლობა, ასევე იმ პროცესების განსაზღვრის აუცილებლობა, რომელთა მეშვეობითაც ენა მონაწილეობს პოლიტიკური იდეოლოგიების რეპრეზენტაციასა და საზოგადოებრივი აზრის ფორმირებაში.

დასახული მიზანი მიღწევადი აღმოჩნდა კოგნიტიური ლინგვისტიკის, კრიტიკული დისკურსის ანალიზისა და კონტრასტივიკის თეორიული და მეთოდოლოგიური ჩარჩოების გაერთიანებით. მხოლოდ ამ ტიპის ინტეგრირებულმა მოდელმა უზურუნველყო ინგლისური და ქართული პოლიტიკური დისკურსების როგორც

ენობრივი, ისე კოგნიტური და იდეოლოგიური განზომილებების განსაზღვრის შესაძლებლობა.

კვლევის ლოგიკური მიმდინარეობა, ასევე კვლევის შედეგების ობიექტურობა და სისრულე უზრუნველყო ისეთი ძირითადი ამოცანების შესრულებამ, როგორიცაა:

პოლიტიკური დისკურსის თეორიული საფუძვლების გააზრება არსებული სპეციალური ლიტერატურის ანალიზის გზით;

ცნების „კონცეპტუალური დომინანტა“ არსის განსაზღვრა;

თანამედროვე ინგლისური და ქართული ენების პოლიტიკური დისკურსების ძირითადი კონცეპტუალური დომინანტების იდენტიფიცირება;

თანამედროვე ინგლისური და ქართული ენების პოლიტიკურ დისკურსებში გამოვლენილი კონცეპტუალური დომინანტების შედარებითი ანალიზი როგორც ინტეგრალური (უნივერსალური), ისე დიფერენციალური (უნიკალური) კოგნიტური მოდელების იდენტიფიცირების გზით;

მეტაფორებისა და იდიომების ფუნქციის განსაზღვრა პოლიტიკური მნიშვნელობების კონსტრუირებაში;

კონცეპტუალური დომინანტების იდეოლოგიური დატვირთვისა და მათი გავლენის შეფასება საზოგადოებრივი აზრის ფორმირებაზე;

თანამედროვე ინგლისური და ქართული ენების პოლიტიკური დისკურსების აღწერა მათი ენობრივი, კოგნიტური და იდეოლოგიური პარამეტრების დაზუსტების გზით.

საკვლევი კითხვების ერთობლიობამ განსაზღვრა კვლევის ძირითადი მიმართულებები, შექმნა საფუძველი შემდგომი ანალიზისთვის, უზრუნველყო არსებითი ფაქტორების გამოვლენა და კვლევის მიზნებთან შესაბამისი პასუხების მოძიება. ეს კითხვები შემდეგნაირად ჟღერს:

როგორ განისაზღვრება კონცეპტუალური დომინანტას ცნება პოლიტიკური დისკურსის ანალიზის კონტექსტში?

რა იდეოლოგიურ მექანიზმებს ემყარება კონცეპტუალური დომინანტები პოლიტიკურ დისკურსში?

რა ძირითადი კონცეპტუალური დომინანტები გამოიკვეთება თანამედროვე ინგლისური ენის პოლიტიკურ დისკურსში?

რა ძირითადი კონცეპტუალური დომინანტები ახასიათებს თანამედროვე ქართული ენის პოლიტიკურ დისკურსს?

რა მსგავსებები და განსხვავებები დაფიქსირდება თანამედროვე ინგლისური და ქართული ენების პოლიტიკურ დისკურსებში გამოვლენილ კონცეპტუალურ დომინანტებს შორის?

რა როლს ასრულებს პოლიტიკური მეტაფორა კონცეპტუალური მნიშვნელობების ფორმირებაში?

როგორ აისახება კულტურული და ისტორიული კონტექსტი თანამედროვე ინგლისური და ქართული ენების პოლიტიკური დისკურსების კონცეპტუალურ სტრუქტურებზე?

კვლევის მეთოდოლოგია

კვლევა ეფუძნება ინტერდისციპლინარიზმს, რომელიც აერთიანებს კოგნიტიური ლინგვისტიკის, კრიტიკული დისკურსის ანალიზისა და კონტრასტივიკის თეორიულ და ანალიტიკურ მიდგომებს. აღნიშნული მეთოდოლოგიური არჩევანი განპირობებულია პოლიტიკური დისკურსის კომპლექსური ბუნებით, რომელიც ერთდროულად მოიცავს ენობრივ, კოგნიტიურ, სოციალურ და იდეოლოგიურ განზომილებებს.

კვლევაში გამოყენებულია სხვადასხვა ანალიტიკური ინსტრუმენტი, რომელთა ერთობლიობაც უზრუნველყოფს პოლიტიკური დისკურსის ადეკვატურ ანალიზს. პირველ რიგში, გამოყენებულია აღწერითი მეთოდი, რომლის მეშვეობითაც ხდება პოლიტიკური დისკურსის ძირითად მახასიათებელთა იდენტიფიკაცია. ეს ეტაპი წარმოადგენს საფუძველს შემდგომი კოგნიტიური და იდეოლოგიური ანალიზისთვის.

კოგნიტიური ანალიზის მეთოდი კონცენტრირებულია პოლიტიკური დისკურსის კონცეპტუალური დომინანტების გამოვლენასა და მათი მენტალური მოდელების რეკონსტრუქციაზე.

კრიტიკული დისკურსის ანალიზი იძლევა იდეოლოგიური შინაარსის, ძალაუფლების სტრუქტურებისა და სოციალური გავლენის იდენტიფიცირების საშუალებას. კრიტიკული დისკურსის ანალიზის კონტექსტში საკვლევი ფენომენი გააზრებულია როგორც სოციალური პრაქტიკა, რომელიც აქტიურად მონაწილეობს რეალობის კონსტრუირებაში.

თავისუფალი ასოციაციური ექსპერიმენტის შედეგების, კერძოდ კი, სიტყვა-სტიმულზე ინგლისელი და ქართველი ინფორმანტების რეაქციათა რეპერტუარის ანალიზი უზრუნველყოფს თანამედროვე პოლიტიკური რეალობის პლასტების, ტენდენციების, საზოგადოების ღირებულებების, ასევე ამა თუ იმ ფენომენის როლის განსაზღვრის შესაძლებლობას თანამედროვე ინგლისურ და ქართულენოვან სივრცეებში.

თანამედროვე ინგლისური და ქართული ენების კონცეპტუალური დომინანტების კოგნიტურ ნიშანთა კვლევა რაოდენობრივი და თვისებრივი მეთოდების კომბინაციის გზით ასახავს საზოგადოებრივი ცნობიერების დინამიკის თავისებურებათა ადეკვატურ წვდომას.

შედარებითი ანალიზი ორიენტირებულია თანამედროვე ინგლისური და ქართული ენების პოლიტიკური დისკურსების კონცეპტუალურ სისტემათა ანალოგიზაცია-კონტრასტირებაზე. ამ გზით შესაძლებელია როგორც უნივერსალური კოგნიტიური მოდელების, ისე იმ კულტურული სპეციფიკით დეტერმინირებული სტრუქტურების გამოვლენა, რომლებიც განსაზღვრავენ პოლიტიკური დისკურსის შინაარსობრივ განზომილებათა ფორმირებას სხვადასხვა ენობრივ სივრცეში.

კვლევაში გამოყენებული კორპუსზე დაფუძნებული ანალიზი უზრუნველყოფს ემპირიული მასალის სისტემურ დამუშავებას და განმეორებადი კონცეპტუალური მოდელების გამოვლენას. აღნიშნული მიდგომა ზრდის კვლევის ობიექტურობისა და სანდოობის ხარისხს.

კვლევის ემპირიულ ბაზას წარმოადგენს მრავალფეროვანი მასალა. სწორედ მასალის მრავალფეროვნება უზრუნველყოფს პოლიტიკის ენის სხვადასხვა ფორმისა და ფუნქციის სრულფასოვან ანალიზს.

ანალიზის პროცედურამ მოიცვა რამდენიმე თანმიმდევრული ეტაპი:

პირველ ეტაპზე მოხდა კორპუსის ფორმირება, რამაც შექმნა კვლევის ემპირიული საფუძველი;

მეორე ეტაპზე იდენტიფიცირდა კონცეპტუალური ერთეულები - კონცეპტუალური დომინანტები;

მესამე ეტაპზე აღიწერა მეტაფორული მოდელები, შედეგად კი, გამოვლინდა პოლიტიკურ მნიშვნელობათა კოგნიტიური ორგანიზაცია;

მეოთხე ეტაპზე განხორციელდა თანამედროვე ინგლისური და ქართული ენების პოლიტიკური დისკურსების შედარებითი ანალიზი, ასევე მიღებული შედეგების ინტერპრეტაცია როგორც კოგნიტიურ, ისე იდეოლოგიურ დონეებზე.

კვლევის სანდოობა უზრუნველყოფილია მასალის მრავალფეროვნებითა და მეთოდოლოგიური ტრიანგულაციით, რომელიც აერთიანებს კოგნიტიურ, კრიტიკულ და შედარებით ანალიზს, ასევე თვისებრივ და რაოდენობრივ კვლევას. ამ ტიპის მიდგომა ამცირებს სუბიექტურობის რისკს და ზრდის მიღებული შედეგების ობიექტურობას. მონაცემთა ვალიდურობა კი ეფუძნება თეორიული ჩარჩოს თანმიმდევრულ გამოყენებასა და მიღებული შედეგების შიდა თანხვედრას.

ამრიგად, გამოყენებული მეთოდოლოგია უზრუნველყოფს პოლიტიკური დისკურსის მრავალდონიან, ინტეგრირებულ და სისტემურ ანალიზს.

კვლევის ფარგლებში ფორმულირებული ჰიპოთეზები შემდეგნაირად ჟღერს:

საფიქრებელია, რომ:

თანამედროვე ინგლისური და ქართული ენების პოლიტიკურ დისკურსებში არსებობს უნივერსალური კონცეპტუალური დომინანტები, რომლებიც ეფუძნებიან საერთო კოგნიტიურ მოდელებს;

კონცეპტუალური დომინანტების ლინგვისტური რეალიზაცია მნიშვნელოვნად განსხვავდება ინგლისურ და ქართულ პოლიტიკურ დისკურსებში კულტურული, ისტორიული და იდეოლოგიური ფაქტორების გავლენით;

პოლიტიკური მეტაფორები წარმოადგენენ კონცეპტუალური დომინანტების ფორმირებისა და რეპრეზენტაციის ძირითად მექანიზმს ორივე ენაში;

ინგლისურ პოლიტიკურ დისკურსში დომინირებს ინსტიტუციური და ლიბერალური კონცეპტუალური ჩარჩოები, მაშინ როდესაც ქართულ პოლიტიკურ დისკურსში უფრო ძლიერია ეროვნული იდენტობისა და ისტორიული გამოცდილების საფუძველზე კონსტრუირებული სემანტიკური ფრეიმები;

პოლიტიკური დისკურსის კონცეპტუალური დომინანტები აქტიურად მონაწილეობენ იდეოლოგიური მნიშვნელობების ფორმირებასა და საზოგადოებრივი აზრის კონსტრუირებაში;

თანამედროვე ინგლისური და ქართული ენების პოლიტიკურ დისკურსებს შორის არსებული განსხვავებები უფრო მეტად ვლინდება არა თემატურ, არამედ კონცეპტუალური სტრუქტურების ორგანიზაციისა და ინტერპრეტაციის დონეზე.

ნაშრომის მეცნიერული სიახლე

კვლევის სამეცნიერო სიახლე განისაზღვრება პოლიტიკური დისკურსის კონცეპტუალური დომინანტების ანალიზით თანამედროვე ინგლისურ და ქართულ ენებში ინტერდისციპლინურ ჭრილში - კვლევაში პირველად ხორციელდება კოგნიტიური ლინგვისტიკის, კრიტიკული დისკურსის ანალიზისა და კონტრასტივიკის, ასევე თვისებრივი და რაოდენობრივი კვლევის ერთიანი, ინტეგრირებული მეთოდოლოგიური მოდელის გამოყენება. აღნიშნული სინთეზი ქმნის ახალ თეორიულ-ანალიტიკურ ჩარჩოს, სხვა სიტყვებით რომ ვთქვათ, პოლიტიკური დისკურსის ხედვის იმ ტიპის პერსპექტივას, რომლის თანახმადაც, საკვლევი ფენომენი განხილულია არა როგორც იზოლირებული ლინგვისტური ფენომენი, არამედ როგორც კომპლექსური კოგნიტიურ-სოციალური სისტემა.

კვლევის ერთ-ერთი მთავარი მეცნიერული სიახლეა კონცეპტუალური დომინანტას, როგორც პოლიტიკური დისკურსის ორგანიზების ცენტრალური ერთეულის, მოდელირება. პირველად ხდება აღნიშნული ერთეულის განხილვა როგორც მრავალგანზომილებიანი სტრუქტურისა, რომელიც ერთდროულად აერთიანებს სემანტიკურ, კოგნიტიურ, იდეოლოგიურ და პრაგმატულ კომპონენტებს. ამრიგად, კვლევაში კონცეპტუალური დომინანტა განიხილება არა მხოლოდ როგორც ლექსიკური ან

თემატური ერთეული, არამედ როგორც მენტალური ორგანიზაციის პრინციპი, რომელიც განსაზღვრავს პოლიტიკური მნიშვნელობების გენერირებასა და ინტერპრეტაციას.

სამეცნიერო სიახლეს წარმოადგენს ასევე თანამედროვე ინგლისური და ქართული ენების პოლიტიკური დისკურსების კონცეპტუალური დომინანტების ანალოგიზაცია-კონტრასტირება. კვლევა ავლენს ღრმა კულტურულ-კოგნიტიურ მოდელებს, რომლებიც განსაზღვრავენ პოლიტიკური რეალობის აღქმისა და ინტერპრეტაციის სპეციფიკას. ამით პირველად ხორციელდება პოლიტიკური დისკურსის, როგორც კულტურულად დეტერმინირებული კოგნიტიური სისტემის ანალიზი.

კვლევის კიდევ ერთი სიახლეა სემანტიკური ფრეიმების ინტეგრაცია პოლიტიკური დისკურსის სფეროში. კვლევამ ცხადყო, რომ პოლიტიკური მნიშვნელობა არ არის სტატიკური - იგი ფორმირდება დინამიური, კონტექსტზე დამოკიდებული და იდეოლოგიურად დატვირთული ფრეიმების მეშვეობით, რომლებიც აქტიურად მონაწილეობენ საზოგადოებრივი აზრის ფორმირებასა და პოლიტიკური რეალობის კონსტრუირებაში.

მნიშვნელოვან სიახლეს წარმოადგენს მეტაფორული მოდელების ინტეგრაცია კონცეპტუალური დომინანტების სისტემაში. კვლევა აერთიანებს მეტაფორის, ფრეიმებისა და კონცეპტის თეორიებს ერთიან კოგნიტიურ მოდელში. აღნიშნული სინთეზი საშუალებას იძლევა პოლიტიკური დისკურსის მნიშვნელობების ფორმირება განიხილულ იქნას როგორც ერთიანი სისტემური პროცესი და არა განცალკევებული ენობრივი ფენომენების ერთობლიობა.

ამრიგად, კვლევა ქმნის ახალ ინტეგრირებულ თეორიულ მოდელს პოლიტიკური დისკურსის ანალიზისთვის, რომელიც ერთდროულად აერთიანებს ენობრივ, კოგნიტიურ, იდეოლოგიურ და კულტურულ განზომილებებს და მნიშვნელოვნად აფართოებს თანამედროვე დისკურსის ანალიზის მეთოდოლოგიას.

ნაშრომის თეორიული ღირებულება

კვლევის თეორიული ღირებულება განისაზღვრება მისი წვლილით პოლიტიკური დისკურსის თეორიის, კოგნიტიური ლინგვისტიკისა და კრიტიკული დისკურსის ანალიზის განვითარებაში. კვლევა ამდიდრებს არსებულ თეორიულ ჩარჩოებს - პოლიტიკური დისკურსი გააზრებულია როგორც კომპლექსური კონცეპტუალურ-

კოგნიტიური სისტემა, რომელიც ორგანიზებულია კონცეპტუალური დომინანტების მეშვეობით.

კვლევას მნიშვნელოვანი წვლილი შეაქვს კონცეპტუალური დომინანტას ცნების არსისა და ფუნქციების დაზუსტებაში, ასევე მისი ინტეგრირებით პოლიტიკური დისკურსის ანალიზის სისტემაში. ამ მიდგომით ენობრივი ფენომენები პირველად განიხილება ერთდროულად სემანტიკურ, კოგნიტიურ და იდეოლოგიურ დონეებზე.

თეორიული ღირებულების თვალსაზრისით, საკმაოდ მნიშვნელოვანია ის ფაქტიც, რომ კვლევა აკავშირებს ერთმანეთთან კრიტიკული დისკურსის ანალიზსა და სემანტიკური ფრეიმების თეორიას. აღნიშნულ მიდგომათა სინთეზი ქმნის ახალ ინტერდისციპლინურ თეორიულ პლატფორმას, სადაც პოლიტიკური დისკურსი გააზრებულია როგორც ძალაუფლების, ცოდნისა და კოგნიტიური სტრუქტურების ერთიანი სისტემა.

კვლევა ასევე მნიშვნელოვნად ამდიდრებს კოგნიტიური ლინგვისტიკის კონცეპტუალურ აპარატს პოლიტიკური მეტაფორების, სემანტიკური ფრეიმებისა და კონცეპტუალური დომინანტების ერთიანი სისტემის ურთიერთდაკავშირებულ ელემენტებად განხილვის გზით. აღნიშნული მიდგომა ქმნის იმ ტიპის კომპლექსურ მოდელს, რომელსაც ძალუმს იმის ახსნა, თუ როგორ კონსტრუირდება პოლიტიკური რეალობა ენაში.

განსაკუთრებული თეორიული მნიშვნელობა აქვს ინგლისური და ქართული პოლიტიკური დისკურსების შედარებით ანალიზს, რომელიც ავლენს როგორც უნივერსალურ კოგნიტიურ სტრუქტურებს, ისე კულტურული სპეციფიკით დეტერმინირებულ მოდელებს. ანალიზის შედეგად მიღებული მონაცემები ხელს უწყობენ ენას, აზროვნებასა და კულტურას შორის არსებული მიმართების სპეციფიკის უკეთ გააზრებას.

ამრიგად, კვლევა ქმნის საფუძველს პოლიტიკური დისკურსის ინტეგრირებული თეორიული მოდელის ჩამოყალიბებისთვის, რომელიც შეიძლება ვალიდური აღმოჩნდეს მომავალი კვლევებისათვის.

ნაშრომის პრაქტიკული ღირებულება

კვლევის პრაქტიკული ღირებულება განისაზღვრება მისი შედეგების ვალიდურობით პოლიტიკური კომუნიკაციის, ინტერკულტურული კომუნიკაციის, თარგმანის თეორიის, მედია დისკურსის, სტილისტიკისა და კონტრასტივიკის სალექციო კურსებისათვის.

კვლევის შედეგების გამოყენება შესაძლებელია ყველა იმ პროფესიულ და საზოგადოებრივ სფეროში, სადაც ენა წარმოადგენს გავლენის, კომუნიკაციისა და ძალაუფლების ძირითად ინსტრუმენტს.

ნაშრომის სტრუქტურა მოიცავს შესავალს, თავებს, ქვეთავებს, დასკვნებსა და ბიბლიოგრაფიას.

შესავალში დასაბუთებულია საკვლევი თემის აქტუალობა და სამეცნიერო სიახლე; განსაზღვრულია კვლევის მიზანი, მიზნის მიღწევისათვის საჭირო ამოცანები და კვლევის ეტაპები, კვლევის მეთოდოლოგია, ნაშრომის თეორიული და პრაქტიკული ღირებულება.

თავი I. პოლიტიკური ლინგვისტიკა და პოლიტიკური სამყაროს ენობრივი ხატი

1.1. პოლიტიკური ლინგვისტიკა - სამეცნიერო დისციპლინა, კონცეპტუალური აპარატი და ტერმინოლოგია

ბოლო ათწლეულების განმავლობაში ყველაზე პერსპექტიული სამეცნიერო მიმართულებები ყველაზე ხშირად ჩნდებიან ცოდნის სხვადასხვა სფეროების, სხვადასხვა სააზროვნო სივრცეების კვეთაზე. ერთ-ერთ ასეთ მიმართულებას წარმოადგენს პოლიტიკური ლინგვისტიკა, რომელიც წარმოიშვა ლინგვისტიკისა და პოლიტოლოგიის გადაკვეთაზე. გარდა ლინგვისტიკისა და პოლიტოლოგიისა, პოლიტიკური ლინგვისტიკა ესაზღვრება ეთნოლოგიის, ფსიქოლოგიის, სოციოლოგიისა და სხვა ჰუმანიტარული მეცნიერებების სააზროვნო სივრცეებს.

ახალი სამეცნიერო მიმართულების გაჩენა და განვითარება განაპირობა საზოგადოების მზარდმა ინტერესმა პოლიტიკური კომუნიკაციის წესებისა და მექანიზმებისადმი.

პოლიტიკური ლინგვისტიკა მჭიდროდაა დაკავშირებული სხვა ლინგვისტურ მიმართულებებთან, კერძოდ კი, სოციოლინგვისტიკასთან, რომელიც ორიენტირებულია ენისა და საზოგადოების ურთიერთქმედების თავისებურებათა გამოვლენაზე; ფუნქციურ სტილისტიკასთან - პუბლიცისტური სტილის სპეციფიკის კვლევასთან; კლასიკურ და თანამედროვე რიტორიკასთან; კოგნიტურ ლინგვისტიკისა და ტექსტის ლინგვისტიკასთან.

პოლიტიკურ ლინგვისტიკას ახასიათებს თანამედროვე ლინგვისტიკის ყველა მარკერი, კერძოდ, მულტიდისციპლინურობა (სხვადასხვა მეცნიერებათა მეთოდოლოგიის გამოყენება), ანთროპოცენტრიზმი (სადაც ადამიანი, ენობრივი პიროვნება წარმოადგენს ენობრივ ფენომენთა შესწავლის საწყის წერტილს), ექსპანსიონიზმი (ლინგვისტურ კვლევათა სფეროს გაფართოების ტენდენცია), ფუნქციონალიზმი (ენის შესწავლა ქმედებაში, დისკურსში, მისი ფუნქციების განხორციელების პროცესში) და ექსპლონატორულობა (ფაქტების არა მხოლოდ აღწერა, არამედ მათი ახსნის, მათთვის განმარტების მიცემის ტენდენცია).

პოლიტიკური ლინგვისტიკა მჭიდრო კავშირშია იმ სააზროვნო სივრცეებთან, რომლებიც იკვლევენ ინდივიდუალური, კოლექტიური და ეროვნული ცნობიერების სპეციფიკას.

პოლიტიკური ლინგვისტიკის შესწავლის საგანია პოლიტიკური კომუნიკაცია, ე.ი. გარკვეული იდეების პროპაგანდაზე, ქვეყნის მოქალაქეებზე ემოციური ზემოქმედების მოხდენაზე, საზოგადოებრივი თანხმობის მიღწევაზე, თვალსაზრისთა სიმრავლის პირობებში საზოგადოებრივ-პოლიტიკური გადაწყვეტილებების მიღებაზე ორიენტირებული სამეტყველო აქტივობა.

პოლიტიკური ლინგვისტიკის ინტერესთა სფერო მოიცავს არა მხოლოდ პოლიტიკური ინფორმაციის გადაცემას, არამედ ყველაფერ იმასაც, რაც დაკავშირებულია პოლიტიკური რეალობის აღქმასა და შეფასებასთან კომუნიკაციური საქმიანობის პროცესში (van Dijk / ვან დეიკი, 1997).

პოლიტიკური კომუნიკაციის მთავარ ფუნქციას წარმოადგენს ბრძოლა პოლიტიკური ძალაუფლებისთვის, რომლის წარმატებაც მნიშვნელოვნადაა განპირობებული კომუნიკაციური აქტივობის ეფექტურობაზე (Wodak / ვოდაკი, 2009). პოლიტიკურ კომუნიკაციას გააჩნია პირდაპირი ან ირიბი გავლენა ძალაუფლების განაწილებასა (არჩევნების, ასევე საზოგადოებრივი აზრის შექმნის გზით და ა.შ.) და მის გამოყენებაზე (კანონების, დადგენილებების მიღებაზე და ა.შ.). პოლიტიკური კომუნიკაცია ასახავს არსებულ პოლიტიკურ რეალობას, იცვლება მასთან ერთად და მონაწილეობს მის ტრანსფორმაციაში (Chilton / ჩილტონი, 2004).

პოლიტიკური ლინგვისტიკის მთავარ მიზანს წარმოადგენს ენას, აზროვნებას, კომუნიკაციას, პოლიტიკური საქმიანობის სუბიექტებს შორის არსებულ მარავალფეროვან მიმართებათა კვლევა, ასევე საზოგადოების პოლიტიკური მდგომარეობის შესწავლა, რაც ქმნის პოლიტიკური საქმიანობის ოპტიმალური სტრატეგიისა და ტაქტიკის შემუშავების საფუძველს. პოლიტიკური კომუნიკაცია გავლენას ახდენს ძალაუფლების განაწილებასა და გამოყენებაზე - იგი გვევლინება პოლიტიკური გადაწყვეტილებების მიმღები ადამიანების ცნობიერებაზე ზემოქმედების საშუალებად (Fairclough / ფერკლაუ, 2015). პოლიტიკური კომუნიკაცია არა მხოლოდ გადასცემს ინფორმაციას, არამედ ახდენს ემოციურ ზეგავლენას ადრესატზე და გარდაქმნის ადამიანის ცნობიერებაში არსებულ სამყაროს პოლიტიკურ ხატს.

თანამედროვე პოლიტიკური ლინგვისტიკა აქტიურადაა ჩართული პოლიტიკური კომუნიკაციის ზოგად პრობლემათა გადაჭრაში - იგი აანალიზებს პოლიტიკური კომუნიკაციისა და სხვა სფეროებში მიმდინარე კომუნიკაციის დიფერენციალურ ნიშნებს,

სწავლობს პოლიტიკური მეტყველების ჟანრების პრობლემებსა და პოლიტიკური ტექსტების ფუნქციონირების თავისებურებებს (Chilton & Schäffner / ჩილტონი & შაფნერი, 2002).

პოლიტიკური ლინგვისტიკა განიხილავს ცალკეული პოლიტიკოსების, პოლიტიკური პარტიებისა და ტენდენციების იდიოსტილის, პოლიტიკური კომუნიკაციის სტრატეგიების, ტაქტიკისა და ტექნიკის სპეციფიკას, იკვლევს პოლიტიკური ტექსტების კომპოზიციას, ლექსიკასა და ფრაზეოლოგიას, მათში სხვადასხვა ფიგურალური ელემენტების გამოყენებას. პოლიტიკური ლინგვისტიკის ერთ-ერთ ყველაზე მნიშვნელოვან სფეროს წარმოადგენს ცალკეული პოლიტიკური კონცეპტების ანალიზი კონკრეტული ენისა და ეროვნული კულტურის ფარგლებში. პოლიტიკური ლინგვისტიკა ორიენტირებულია კონკრეტული სახელმწიფოს მოქალაქეთა მიერ სხვა სახელმწიფოების პოლიტიკურ რეალიათა გააზრების პრობლემების იდენტიფიცირებასა და გადაჭრაზე, ასევე პოლიტიკური კომუნიკაციის შეპირისპირებით კვლევაზე სხვადასხვა ქვეყანაში და საზოგადოების განვითარების სხვადასხვა საფეხურზე.

თანამედროვე პოლიტიკური ლინგვისტიკის ყველაზე მნიშვნელოვან პოსტულატს წარმოადგენს დისკურსიული მიდგომა პოლიტიკური ტექსტების შესწავლისადმი (Wodak & Meyer / ვოდაკი & მეიერი, 2016). ეს კი ნიშნავს, რომ თითოეული კონკრეტული ტექსტი განიხილება იმ პოლიტიკური სიტუაციის კონტექსტში, რომელშიც იგი შეიქმნა. ტექსტი განიხილება სხვა ტექსტებთან ურთიერთობაში, ავტორის მიზნების, პოლიტიკური შეხედულებებისა და პიროვნული მახასიათებლების გათვალისწინებით, ასევე სხვადასხვა ინდივიდის მიერ ამ ტექსტის სპეციფიკური აღქმის გათვალისწინებით (ფერკლაუ, 1995).

პოლიტიკურ ლინგვისტიკას გააჩნია დიდი გამოყენებითი მნიშვნელობა. პოლიტიკურ სფეროში კომუნიკაციის გამოცდილების შესწავლა ხელს უწყობს პოლიტიკოსებისათვის, ჟურნალისტებისა და საზოგადოებასთან ურთიერთობის სპეციალისტებისთვის კონკრეტული რეკომენდაციების შემუშავებას. დემოკრატიულ საზოგადოებაში მოქალაქეს სჭირდება როგორც მეტყველების პროდუცირების, ისე მეტყველების ადეკვატური აღქმის უნარები. თანამედროვე პოლიტიკური კომუნიკაციის კრიტიკული ანალიზი ხელს უწყობს ახალი თაობის პოლიტიკური ლიდერებისა და ჟურნალისტების საკომუნიკაციო პრაქტიკის ჰარმონიზაციას (ვოდაკი, 2011, გვ. 581–595).

თანამედროვე ლინგვისტიკის მიმართულებათა უმრავლესობას აერთიანებს მეთოდოლოგიური ბაზის იდენტურობა. აღნიშნულ მიმართულებებში ფუნქციონირებს მკვლევართა უმრავლესობის მიერ აღიარებული განმარტებები, ტერმინები, პოსტულატები და პრინციპები. ამ ტიპის მიმართულებებს განეკუთვნება, ფსიქოლინგვისტიკა და კოგნიტური ლინგვისტიკა.

პოლიტიკური ლინგვისტიკის სფეროში განხორციელებული კვლევები ეფუძნება განსხვავებული ტიპის ერთობას. მათ აერთიანებს, პირველ რიგში, შესასწავლი მასალა (პოლიტიკური ენა, პოლიტიკური ტექსტები, პოლიტიკური დისკურსი). სწორედ ამიტომ ცოდნის ამ სფეროში ჯერ კიდევ არ არის ჩამოყალიბებული ერთიანი თეორიული საფუძველი, მეთოდოლოგია და ტერმინოლოგია (ვოდაკი & მეიერი, 2016). თუმცა, არსებობს გარკვეული კონცეპტუალური და ტერმინოლოგიური მინიმუმი, რომელიც იძლევა პოლიტიკური ლინგვისტიკის საფუძვლების ადეკვატური გააზრების საშუალებას. ნაშრომში განვიხილავთ სწორედ ამ მინიმუმის შემადგენელ კომპონენტებს.

პოლიტიკური კომუნიკაცია წარმოადგენს პოლიტიკური საქმიანობით დაკავებულ სუბიექტთა შორის განხორციელებულ კომუნიკაციის პროცესს (ფერკლაუ, 2006, გვ. 121-138). თანამედროვე სპეციალისტები კომუნიკაციას უწოდებენ ინფორმაციის კოდირების, გადაცემისა და აღქმის ერთობლივ საქმიანობას. ნაშრომში განვიხილავთ პოლიტიკური კომუნიკაციის მხოლოდ ვერბალურ ტიპს, უფრო ზუსტად კი, პოლიტიკურ კომუნიკაციაში ენის გამოყენებასთან დაკავშირებულ ცნებებსა და ტერმინებს.

პოლიტიკური ენა: სადავოა საკითხი პოლიტიკური ენის, როგორც ეროვნულ ენაში სპეციალური ნიშნობრივი ქვესისტემის, არსებობის შესახებ. ზოგიერთი მეცნიერი თვლის, რომ პოლიტიკური კომუნიკაცია ხორციელდება ენის სრულიად განსაკუთრებულ ვარიანტზე, რომელსაც უნდა ეწოდოს პოლიტიკური ენა. საპირისპირო თვალსაზრისის წარმომადგენლები კი თვლიან, რომ პოლიტიკური კომუნიკაციის ენობრივი მარკერები არ გამოირჩევიან როგორც სიმრავლით, ისე მნიშვნელოვნებით და არ სცდებიან ლიტერატურული ენის როგორც გრამატიკულ, ისე ლექსიკურ ნორმებს.

საკმაოდ ბუნებრივია შეკითხვა: შესაძლებელია თუ არა თანამედროვე ლიტერატურული ენის ერთ-ერთ ლექსიკურ-ფრაზეოლოგიურ ქვესისტემას ეწოდოს „ენა“? – საქმე ისაა, რომ ტერმინს „პოლიტიკური ენა“ გააჩნია არსებობის არანაკლები უფლება, ვიდრე – ლინგვისტთა მიერ აღიარებულ და გამოყენებულ ტერმინებს „საქმიანი ენა“ ან

„სამეცნიერო ენა“. მაშასადამე, პოლიტიკური ენა, რა თქმა უნდა, წარმოადგენს არა განსაკუთრებულ ეროვნულ ენას, არამედ პოლიტიკის სფეროზე ორიენტირებული ეროვნული ენის ვარიანტს.

პოლიტიკური ტექსტი: ლინგვისტიკაში ტექსტი გააზრებულია, როგორც აზრობრივი კავშირით გაერთიანებულ სიტყვათა (წინადადებათა) თანმიმდევრობა, რომლის ძირითად მარკერებს წარმოადგენს ბმულობა და მთლიანობა. პოლიტიკური ტექსტი შეიძლება მიეკუთვნებოდეს სხვადასხვა ჟანრს - შეიძლება იყოს ზეპირი (მიტინგზე სიტყვით გამოსვლა ან საპარლამენტო დისკუსიაში მონაწილეობა, მოხსენება პარტიის ყრილობაზე, სატელევიზიო ინტერვიუ პოლიტიკურ ლიდერთან და ა.შ.) და წერილობითი (ანალიტიკური სტატია გაზეთში, პოლიტიკური პარტიის პროგრამა და ა.შ.).

პოლიტიკური ტექსტების მნიშვნელოვან მახასიათებელს წარმოადგენს მათში პარტიების, საზოგადოებრივი ორგანიზაციების, ხელისუფლების, საჯარო და სახელმწიფო ლიდერებისა და აქტივისტების საქმიანობის ასახვა, რომელიც მიმართულია საზოგადოების სოციალური და ეკონომიკური სტრუქტურის განვითარებაზე.

პოლიტიკური ტექსტი მიზნად ისახავს პოლიტიკურ ვითარებაზე გავლენის მოხდენას გარკვეული იდეების პოპულარიზაციის გზით, ქვეყნის მოქალაქეებზე ემოციურ ზემოქმედებას და მათი პოლიტიკური ხასიათის ქმედებათა წახალისებას, სხვა სიტყვებით რომ ვთქვათ, პოლიტიკურ ტექსტს ახასიათებს პირდაპირი ან ირიბი ორიენტირებულობა პოლიტიკური ძალაუფლების განაწილებასა და გამოყენებაზე. ბევრი პოლიტიკური ტექსტი მოიცავს ფაქტებსა და თვალსაზრისებს, მაგრამ მთავარი ისაა, რომ ამ ტიპის ინფორმაცია უნდა წარმოადგენდეს არგუმენტს ადრესატის დასარწმუნებლად და საბოლოო ჯამში, ამ ტიპის ინფორმაციას უნდა გააჩნდეს ადრესატის პოლიტიკურ პოზიციაზე გავლენის მოხდენის პოტენციალი.

კონტექსტი: იგი წარმოადგენს ტექსტში ინტეგრირებული გასაანალიზებელი ერთეულის, მაგალითად, სიტყვის მნიშვნელობის განსაზღვრისათვის საკმარის მოცემულობას.

უნდა აღინიშნოს, რომ თავად გასაანალიზებელი ერთეული არ წარმოადგენს კონტექსტის შემადგენელ ნაწილს. ზოგ შემთხვევაში კონკრეტული სიტყვის მნიშვნელობის ადეკვატური გააზრებისათვის საკმარისია ერთი წინადადება, ზოგ შემთხვევაში კი საჭიროა ტექსტის გაცილებით დიდი ფრაგმენტის, თუნდაც მთლიანი ტექსტის გათვალისწინებაც კი. ამის საფუძველზე გამოიყოფა ვიწრო და ფართო კონტექსტი. ზოგიერთ მკვლევარს ეს ცნება ძალიან ფართოდ ესმის და ამიტომაც იყენებს ტერმინებს „პოლიტიკური კონტექსტი“, „სიტუაციური კონტექსტი“ და „ესტრალინგვისტური კონტექსტი“. ჩვენი აზრით, სხვა ტერმინები („პოლიტიკური დისკურსი“, „პოლიტიკური ნარატივი“) უფრო რელევანტურია შესაბამისი ცნებების აღსანიშნავად.

პოლიტიკური ენის სტილი: პოლიტიკური ენის სტილი გულისხმობს ეროვნული ენის გამოყენების სპეციფიკას, რომლითაც ხასიათდება გარკვეული პოლიტიკოსის, გარკვეული პოლიტიკური პარტიის ან ორგანიზაციის მეტყველება. პოლიტიკური ენის სტილის სპეციფიკა შეიძლება უკავშირდებოდეს გარკვეულ ენობრივ საშუალებათა პრეფერენციას (ჩილტონი & შაფნერი, 2002). თანამედროვე პოლიტიკურ ლინგვისტიკაში აქტიურად მიმდინარეობს როგორც პოლიტიკური პარტიების სტილისტური თავისებურებების, ისე ცალკეული პოლიტიკოსების იდიოსტილების შესწავლა.

პოლიტიკური მეტყველების ჟანრები: პოლიტიკურ მეტყველებაში თითოეულ კომუნიკაციურ სიტუაციას გააჩნია თავისი “ჟანრული კორპუსი”. ერთმანეთისაგან განსხვავდება ზეპირმეტყველების პოლიტიკური ჟანრები (მიტინგზე წარმოთქმული სიტყვა, მოხსენება, დებატები, ინტერვიუ და ა.შ.) (Lakoff / ლაკოფი, 2004) და წერილობითი მეტყველების ჟანრები (პროგრამა, ბროშურა, საგაზეთო სტატია, წერილი პოლიტიკური ლიდერისადმი და ა.შ.). ჟანრი წარმოადგენს ტექსტის ინდივიდუალიზაციის, ტექსტის სამეტყველო აქტივობის პირობებთან შესაბამისობაში მოყვანის მნიშვნელოვან საშუალებას. თითოეულ ჟანრს გააჩნია ტექსტის ორგანიზების მკაფიო წესები.

გამონათქვამის მიზნის გათვალისწინებით, პოლიტიკურ კომუნიკაციაში განასხვავებენ ინფორმაციულ, შეფასებით და იმპერატიულ ჟანრებს. უნდა აღინიშნოს, რომ ტექსტში სრულიად შესაძლებელია ინფორმაციის, შეფასებისა და იმპერატივის თანაარსებობა. მაგალითად, საარჩევნო კამპანიის ბროშურა, როგორც წესი, მოიცავს ინფორმაციას კანდიდატის შესახებ, მის პოზიტიურ შეფასებას და მიმართვას მისთვის ნდობის

გამოცხადების შესახებ. ამასთანავე, არსებობს ტექსტები, რომლებშიც პრევალირებს მხოლოდ ერთი ჟანრული მარკერი (ფერკლაუ, 2003).

სლოგანი შეიძლება წარმოადგენდეს იმპერატიულობის საილუსტრაციო მოდელს. სლოგანი არის ლაკონური ფრაზა, რომელიც გადმოსცემს მნიშვნელოვან იდეას, ამოცანას ან მოთხოვნას. კარგი სლოგანი, როგორც წესი, გამოირჩევა ფორმის ესთეტიკური ორგანიზებით, რისთვისაც გამოიყენება მეტაფორები, ელიფსისი, ანაფორა, ლექსიკური გამეორება, სინტაქსური პარალელიზმი და სხვა ექსპრესიული საშუალებები. კარგ სლოგანს იოლად იმახსოვრებს ადამიანი. ამის მაგალითად კი გამოდგება შემდეგი სლოგანები: “Labour isn't working” - ლეიბორიზმში არ მუშაობს (დიდი ბრიტანეთი, კონსერვატორები); “Socialism is too expensive” - სოციალიზმი მეტისმეტად ძვირია (ავსტრია, მემარჯვენეები); “The heart will always beat on the left side” - გული ყოველთვის მარცხნივ სცემს (საფრანგეთი, მემარცხენეები).

პოლიტიკური დისკურსი: პოლიტიკური ლინგვისტიკისათვის ყველაზე მნიშვნელოვან ტერმინს „დისკურსს“ ჯერ არ აქვს ის განმარტება, რომელსაც უნივერსალურობაზე ექნება პრეტენზია. ლინგვისტიკაში ტერმინი „დისკურსი“ შეიძლება ნიშნავდეს როგორც სამეტყველო აქტივობას, ისე ტექსტს, კონტექსტს და გამონათქვამს კონკრეტულ კომუნიკაციურ სიტუაციასთან მიმართებაში.

თანამედროვე ლინგვისტიკაში დისკურსი, ჩვეულებრივ, განიხილება როგორც უფრო ფართო ცნება (ვიდრე სამეტყველო აქტივობა, ტექსტი, კონტექსტი, გამონათქვამი კონკრეტულ კომუნიკაციურ სიტუაციასთან მიმართებაში). ტ. ვან დეიკის თვალსაზრისით, დისკურსი წარმოადგენს ენობრივი ფორმის, მნიშვნელობისა და ქმედების რთულ ერთიანობას, რომელიც შეესაბამება ცნებას „საკომუნიკაციო მოვლენა“ (ვან დეიკი, 1996, გვ. 7-37). აღნიშნული მიდგომის უპირატესობა იმაში მდგომარეობს, რომ აქ დისკურსი არ შემოიფარგლება მხოლოდ ტექსტით - აღნიშნული მიდგომის ფარგლებში დისკურსი მოიცავს კომუნიკაციის სოციალურ კონტექსტს, რომელიც ახასიათებს მის მონაწილეებს, ასევე მეტყველების პროდუცირებისა და აღქმის პროცესებს ფონური ცოდნის გათვალისწინებით.

პოლიტიკური „ცხოვრება“, რომელიც განაპირობებს ტექსტის აღქმის სპეციფიკას, მაქსიმალურად მრავალფეროვანია (Edelman / ედელმანი, 1988) ამიტომ, პოლიტიკური დისკურსის შინაარსი უნდა მოიცავდეს ადრესანტისა და ადრესატის ცნობიერებაში

არსებულ ყველა კომპონენტს, რომელსაც შეუძლია გავლენა მოახდინოს მეტყველების პროდუცირებასა და აღქმაზე. ამ კომპონენტებს განეკუთვნება სხვა ტექსტები, რომელთა შინაარსს ითვალისწინებს მოცემული ტექსტის ავტორი და ადრესატი. ამ კომპონენტებს ასევე განეკუთვნება ავტორის პოლიტიკური შეხედულებები და მისი ინტენციები ტექსტის შექმნისას, ავტორის წარმოდგენა ადრესატის შესახებ, პოლიტიკური სიტუაცია, რომელშიც იქმნება და „ცხოვრობს“ ეს ტექსტი.

პოლიტიკური ტექსტისა და მისი ელემენტების შესწავლა დისკურსში, უპირველეს ყოვლისა, გულისხმობს მოცემულ ტექსტზე, ასევე ადრესატის მიერ ტექსტის აღქმაზე სხვადასხვა ენობრივი, კულტუროლოგიური, სოციალური, ეკონომიკური, პოლიტიკური, ეროვნული და სხვა ტიპის ფაქტორების გავლენის ხარისხის შესწავლას (ვან დეიკი, 1998). ბევრი მკვლევარი თვლის, რომ „ტექსტი“ ლინგვისტური ცნებაა (სინტაქსის უმაღლესი ერთეული), ხოლო ტერმინს „დისკურსი“ აქვს ლინგვო-სოციალური ხასიათი (ვან დეიკი, 2006, გვ. 728–740). დისკურსი წარმოადგენს ლინგვოკულტუროლოგიის, სოციოლინგვისტიკისა და პოლიტიკური ლინგვისტიკის კვლევის საგანს.

1.2. პოლიტიკური სამყაროს ენობრივი ხატი

თანამედროვე ლინგვისტიკის ერთ-ერთ ძირითად ცნებას წარმოადგენს „სამყაროს ენობრივი ხატი“, რომელშიც იგულისხმება რეალობის ხატთა განუყოფელი მთლიანობა (Kearney / კირნი, 1984). აღნიშნული ტიპის მთლიანობა არსებობს ინდივიდუალურ ან კოლექტიურ ცნობიერებაში და აისახება კომუნიკაციაში. ვინაიდან სამყაროს ენობრივი ხატი არსებობს ცნობიერებაში და არა ენაში, სპეციალურ ლიტერატურაში ხშირად გვხვდება ტერმინი „პოლიტიკური სამყაროს ლინგვო-მენტალური ხატი“.

პოლიტიკური სფერო ეროვნული კულტურის მნიშვნელოვანი ნაწილია. პოლიტიკური სამყაროს ენობრივი ხატი კი წარმოადგენს მენტალურ ერთეულთა (კონცეპტების, სტერეოტიპების, სცენარების, კონცეპტუალური ველების, ღირებულებების და ა.შ.) კომპლექსურ გაერთიანებას, რომელიც განეკუთვნება კომუნიკაციის პოლიტიკურ სფეროსა და პოლიტიკურ დისკურსს. აღნიშნულ ერთეულთა უმრავლესობა ფიქსირდება ენაში სიტყვების, ფრაზეოლოგიზმების და ა.შ. მეშვეობით (Whorf / ვორფი,

1956). სწორედ ეს ერთეულები, გარკვეულწილად, ახვევენ თავს ადამიანს სამყაროს გარკვეულ ხედვას, განსაკუთრებით მისი კატეგორიზაციისა და შეფასების თვალსაზრისით.

განვიხილოთ იმ კონკრეტულ ერთეულთა თავისებურებები, რომლებიც ქმნიან პოლიტიკური სამყაროს ენობრივ ხატს.

პოლიტიკური კონცეპტები: თანამედროვე ლინგვისტიკაში კონცეპტი გააზრებულია როგორც ცნობიერების ერთეული (მენტალური ერთეული), რომელიც აღინიშნება სიტყვით, ფრაზეოლოგიზმით და ა.შ. (Barsalou / ბარსალუ, 1992).

მეცნიერთათვის ყველაზე დიდ ინტერესს წარმოადგენს ის კონცეპტები, რომლებიც ასახავენ ეროვნული პოლიტიკური ცნობიერების უმნიშვნელოვანეს ელემენტებს. სწორედ ამ ტიპის კონცეპტთა ერთობლიობა ქმნის პოლიტიკურ კონცეპტუალურ სფეროს, რომელშიც აკუმულირებულია ერის პოლიტიკური კულტურა.

კონცეპტის შინაარსი გაცილებით ფართოა, ვიდრე იმ სიტყვის (ტერმინის) შინაარსი, რომელიც ამ კონცეპტს აღნიშნავს. ეს კი განპირობებულია იმ ფაქტით, რომ კონცეპტის შინაარსი მოიცავს არა მხოლოდ კონცეპტუალურ, არამედ ემოციურ, ღირებულებით, კულტურულ, ისტორიულ და ფიგურალურ კომპონენტებსაც (Bartmiński / ბარტმინსკი, 2009). კონცეპტი მოიცავს სიტყვის შინაარსის მთელ სიმდიდრესა და კონკრეტული კულტურის მატარებელთა იდეებს სიტყვის მიღმა არსებულ ფენომენთა ბუნების შესახებ, სხვა სიტყვებით რომ ვთქვათ, კონცეპტში ფიქსირებულია ფენომენთა თვისებების, მახასიათებლების, კავშირებისა და შეფასებების მთელი სპექტრი (Casson / კასონი, 1981).

მენტალური სფეროები (მენტალური ველები) (Fauconnier / ფოკონიერი, 1985) კონცეპტები, რომლებიც ქმნიან პოლიტიკური სამყაროს ენობრივ ხატს, შეიძლება განეკუთვნებოდნენ პოლიტიკური ცხოვრების სხვადასხვა სფეროს. კლასიფიკაციის პროცესში გამოიყოფა საშინაო და საგარეო პოლიტიკის სფეროები. საგარეო პოლიტიკის სფერო მოიცავს პოლიტიკური სამყაროს ენობრივ „რუკას“, უცხო ქვეყნებისა და მათი მოსახლეობის (ხალხების) ხატებს, რელიგიურ, რასობრივ და სოციოკულტურულ საფუძველზე არსებულ გლობალურ გაერთიანებებს.

აღნიშნული სფერო მოიცავს ტიპურ იდეებს სხვადასხვა სახელმწიფოსა და ცალკეული ხალხის ეროვნული ხასიათის შესახებ (ეთნიკური სტერეოტიპები). დროთა განმავლობაში

ეს წარმოდგენები იცვლება და ამასთან ერთად, გარდაიქმნება ენობრივი ერთეულები, რომლებიც ასახავენ კონცეპტებს, როგორც გონებრივ ერთეულებს (Underhill / ანდერჰილი, 2012). ამავდროულად, სამეტყველო აქტივობის პროცესში ხდება ახალ კონცეპტთა გენერირება, რომელთა ფიქსაციისთვის ხშირად გამოიყენება მზა ლექსიკური ერთეულები და მეტაფორიზაციის რესურსები.

პოლიტიკური სამყაროს ენობრივი ხატი მოიცავს ისეთ მენტალურ ველებს, როგორიცაა: „პოლიტიკური საქმიანობის სუბიექტები“ (პოლიტიკური პარტიები და ორგანიზაციები, პოლიტიკური ლიდერები და აქტივისტები, მოქალაქეები, ამომრჩევლები და ა.შ.), „ხელისუფლება“ (ფედერალური და რეგიონალური, წარმომადგენლობითი, აღმასრულებელი და სასამართლო), „პოლიტიკური ბრძოლა და მისი ფორმები“ (მიტინგები, დემონსტრაციები, არჩევნები და ა.შ.), „პოლიტიკური აგიტაცია“ და ა.შ.

აღნიშნული მენტალური ველები არსებობენ ყველა თანამედროვე ცივილიზებული ხალხის ეროვნულ ხატებში. როგორც წესი, ამ ველების შემადგენელი კონცეპტებიც კი ემთხვევიან ერთმანეთს. ამავდროულად, თითოეული ენა წარმოადგენს პოლიტიკური რეალობის კატეგორიზაციის და შეფასების ორიგინალურ გზას (Rosch / როში, 1978).

სტერეოტიპები პოლიტიკურ დისკურსში: „სტერეოტიპის“ ცნება, რომელიც გასული საუკუნის დასაწყისში შემოგვთავაზა ამერიკელმა ჟურნალისტმა უ. ლიპმანმა მასობრივი ცნობიერების თავისებურებების დასახასიათებლად (Lippmann / ლიპმანი, 1922, გვ. 79–94). დღეს უკვე ფართოდ გამოიყენება პოლიტიკურ ლინგვისტიკაში. სტერეოტიპი წარმოადგენს სქემატურ და სტანდარტულ წარმოდგენას პოლიტიკური ფენომენის შესახებ, რომელიც ხასიათდება სტაბილურობითა და ემოციური შეფერილობით (Allport / ოლპორტი, 1954).

სტერეოტიპები ყალიბდებიან სოციალური პირობებისა და წინარე გამოცდილების გავლენით. სტერეოტიპის არსებობისა და ფუნქციონირების სფეროს გათვალისწინებით, განასხვავებენ ეროვნულ, პარტიულ, სოციალურ, ჯგუფურ და პიროვნულ (ინდივიდუალურ) სტერეოტიპებს. (Tajfel / ტაიფელი, 1981).

სტერეოტიპები წარმოიქმნება ადამიანის ცნობიერების ორი ტენდენციის მოქმედების გამო. პირველი ტენდენცია გულისხმობს კონკრეტიზაციის სურვილს, სხვა სიტყვებით რომ ვთქვათ, აბსტრაქტულ ერთეულთა (ხატთა) კონკრეტულ ერთეულებთან

(ხატებთან) დაახლოების სურვილს, ხოლო მეორე ტენდენცია კი ორიენტირებულია გამარტივებაზე, რედუქციონიზმზე, რომლის არსიც მდგომარეობს რთულ ფენომენტა აღნიშვნაში ამ ფენომენტა ძირითადი, დომინანტური მახასიათებლების გამოყოფის გზით (Devine / დივინი, 1989, გვ. 5–18).

მეცნიერები აღნიშნავენ, რომ ეროვნული სტერეოტიპები, ერთი მხრივ, ამარტივებენ ერთაშორის ურთიერთობას, რადგან ისინი მოქმედებენ როგორც ერთგვარი გზამკვლევი იმ ადამიანისთვის, რომელსაც არ გააჩნია ფაქტებსა და მოსაზრებებში სწრაფად გარკვევისათვის საჭირო ცოდნის მარაგი და უნარი (Pickering / პიკერინგი, 2001). მეორე მხრივ, ეროვნული სტერეოტიპები ზედმეტად ამარტივებენ ისეთ რთულ ფენომენს, როგორიცაა ეროვნული ხასიათი (ვან დეიკი, 1984). მეცნიერები აღნიშნავენ, რომ თითოეული ერი მიდრეკილია გადაჭარბებული თვითშეფასებისა და „სხვათა“, „უცხოთა“ არაჯეროვანად შეფასებისაკენ. „სხვათა“, „უცხოთა“ ამ ტიპის შეფასება განპირობებულია სოციალურ-კულტურული განსხვავებებით, დამკვიდრებული ნორმებიდან და ღირებულებებიდან გადახრებით. სტერეოტიპულ წარმოდგენაში ეთნიკურ ჯგუფებს შორის არსებული ეროვნული განსხვავებები გაზვიადებულია, ხოლო მსგავსება კი - უგულებელყოფილია (Hall / ჰოლი, 1997, გვ. 223–290).

მეცნიერები განასხვავებენ ჰეტეროსტერეოტიპებს (სხვების აღქმას) და ავტოსტერეოტიპებს (წარმოდგენას საკუთარ თავზე, საკუთარი თავის, როგორც კონკრეტული კულტურის, აღქმას) (Dovidio / დოვიდიო, 2005). ერის მიერ საკუთარი თავის აღქმის სტერეოტიპების ანალიზი იძლევა ეროვნული თვითშეგნების, ეროვნული ღირებულებებისა და აზროვნების ფენომენტა უკეთ გააზრების საშუალებას (Bar-Tal / ბარ-ტალი, 1997, გვ. 491–523). პოზიტიური ეროვნული ავტოსტერეოტიპები ქმნიან საკუთარი ერის ამაღლებულ იმიჯს, ხოლო ნეგატიური ჰეტეროსტერეოტიპები კი - „მტრის იმიჯს“. აღნიშნული იმიჯი ეფუძნება ნეგატიურ იდეებს ერის, სახელმწიფოს ან სახელმწიფოთა ჯგუფის შესახებ. ეს იდეები გამოიყენება მასობრივი ცნობიერების გასაკონტროლებლად და შიშის, უნდობლობისა და მტრული განწყობის გენერირებისათვის. „მტრის ხატს“ გააჩნია თავისი ანტიპოდი - „მეგობრის ხატი“, რომელიც იქმნება პოზიტიური იმიჯის მიზანმიმართული აქცენტირებით (Augoustinos, Walker, & Donaghue / ავგუსტინოსი, უოკერი & დონაჰიუ, 2014).

უნდა აღინიშნოს, რომ „სხვა“, „უცხო“ ეთნიკური ჯგუფის სტერეოტიპული აღქმა ახასიათებს არა იმდენად აღსაქმელ ეთნიკურ ჯგუფს, რამდენადაც ეთნიკურ ჯგუფს, რომლის ცნობიერებაშიც ჩამოყალიბდა და არსებობს სტერეოტიპი (Schneider / შნაიდერი, 2004). ერთი ეროვნების ადამიანთა მიერ სხვა ეროვნების ადამიანების შეფასებები ძალიან განსხვავდება ერთმანეთისაგან. ამის მიზეზი კი ისაა, რომ ეროვნული სტერეოტიპები წარმოადგენს „საკუთარ“ ღირებულებათა ერთგვარ პროექციას „სხვებზე“, „უცხოებზე“.

მასობრივ ცნობიერებაში სტერეოტიპების დანერგვა, როგორც წესი, არ ისახავს მიზნად სხვა ერის შეურაცხყოფას. სამყაროს სხვაგვარად სტრუქტურირებულ ხატთან, გარკვეული საზოგადოების განსხვავებულ მორალურ და ეთიკურ ღირებულებით ორიენტაციებთან შეჯახებისას, კონკრეტული ერის წარმომადგენელთა მიერ „უცხო“ ერის წარმომადგენელთა აღქმის სტერეოტიპები ამყარებენ საკუთარი ერის დადებით იმიჯს და აყალიბებენ სხვა ერის ნეგატიურ იმიჯს (Amodio & Devine / ამოდო & დივინი, 2006, გვ. 652–661). ეს ფაქტი კი მნიშვნელოვნად ამცირებს კულტურათაშორისი დიალოგის ეფექტურობის ხარისხს.

ღირებულებები და ანტიღირებულებები პოლიტიკურ დისკურსში: ინდივიდის, საზოგადოების ან მთლიანად ერის პოლიტიკური ცნობიერება დიდწილად განისაზღვრება ღირებულებებისა და ანტიღირებულებების დამკვიდრებული სისტემით (Audi / აუდი, 2015). ამ შემთხვევაში „ღირებულება“ არის ის, რასაც პოლიტიკური საქმიანობის სუბიექტები (კონკრეტული ადამიანები, პოლიტიკური მოძრაობები, პარტიები და ა.შ.) ანიჭებენ ყველაზე დიდ მნიშვნელობას, რისკენაც ისწრაფვიან და რისთვისაც მზად არიან იბრძოლონ (Rokeach / როკიჩი, 1973). შესაბამისად, „ანტიღირებულება“ არის ის, რაც აღიქმება როგორც არასასურველი რამ, რომლის წინააღმდეგაც იბრძვიან პოლიტიკური საქმიანობის სუბიექტები (Bahm / ბაჰმი, 1993).

პოლიტიკურ ღირებულებათა ყველაზე ზოგადი კლასიფიკაცია მოიცავს ისეთ ღირებულებებს, როგორიცაა (Baier / ბაიერი, 1969, გვ. 33–67):

1. უმაღლესი ღირებულება - კაცობრიობა, ადამიანი;
2. მატერიალური ღირებულებები - ბუნებრივი რესურსები, შრომა, იარაღები და შრომის პროდუქტები, რომლებიც აუცილებელია კაცობრიობის არსებობისა და მისი რეპროდუქციისთვის;

3. სოციალური ცხოვრების ღირებულებები - სხვადასხვა სოციალური წარმონაქმნები, რომლებიც ჩნდებიან კაცობრიობის პროგრესული განვითარების პროცესში - საზოგადოების ცხოვრებისათვის აუცილებელი სოციალური ინსტიტუტები: ოჯახი, ერი, კლასი, სახელმწიფო;
4. სულიერი ცხოვრებისა და კულტურის ღირებულებები - მეცნიერული ცოდნა, ფილოსოფიური, მორალური, ესთეტიკური და სხვა იდეები, ნორმები, იდეალები, რომლებიც შექმნილია სულიერი მოთხოვნილებების დასაკმაყოფილებლად;
5. პოლიტიკური ღირებულებები - თავისუფლება, დემოკრატია, ადამიანის უფლებები და ა.შ. (Chisholm /ჩიშოლმი, 1978).

საზოგადოებისა და ადამიანისთვის ობიექტების მნიშვნელოვნების თვალსაზრისით, ღირებულებები იყოფა ორ ჯგუფად (როკიჩი, 1973).

1. აბსოლუტური ღირებულებები - ობიექტები ან თვისებები, რომლებიც ყველგან და ყოველთვის ინარჩუნებენ ადამიანებისთვის უპირობო ღირებულების სტატუსს: სიცოცხლე, ჯანმრთელობა, ცოდნა;
2. ფარდობითი მნიშვნელობები - ობიექტები და მათი თვისებები, რომელთა ღირებულება იცვლება რაიმე მიზეზით (ისტორიული, კლასობრივი და ა.შ.).

პოლიტიკური საქმიანობის სუბიექტის ღირებულებათა სისტემის განსაზღვრისას გამოიყენება შემდეგი კრიტერიუმები (ლაკოფი, 2008).

1. შესაბამის ტექსტებში ღირებულებებისა და ანტიღირებულებების აღმნიშვნელ სიტყვათა გამოყენების მაღალი სიხშირე;
2. ღირებულებებისა და ანტიღირებულებების წარმოჩენა ბრძოლის ობიექტად;
3. შესაბამისი ღირებულებებისა და ანტიღირებულებების აღმნიშვნელი სიტყვების (ცნებების) განმარტება. განმარტების ელემენტებად შეიძლება გამოყენებულ იქნეს გარკვეული ინფორმაცია შესაბამისი ღირებულებების ისტორიის შესახებ;
4. ღირებულებების და ანტიღირებულებების შესახებ არსებული იდეების კონკრეტიზაცია;
5. „ჩვენი“ (ჩვენი პარტია, ჩვენი ქვეყანა) და „უცხო“ (სხვა პარტიებისთვის, იდეოლოგიებისთვის ან სახელმწიფოებისთვის დამახასიათებელი) ღირებულებებისა და ანტიღირებულებების დახასიათება და კონტრასტირება.

პოლიტიკური სამყაროს ენობრივი ხატის თავისებურებათა ანალიზმა ცხადყო, რომ ვ. ფონ ჰუმბოლდტის ცნობილი თეზისი „ენა ხალხის სულის გამოხატულებაა“ სრულად ეთანადება პოლიტიკური ლინგვისტიკის სააზროვნო სივრცის სპეციფიკას (Humboldt / ჰუმბოლდტი, 1999). ამ სულს ერთი მხრივ, ღრმა ისტორიული ფესვები აქვს, ხოლო მეორე მხრივ კი, იგი იცვლება სოციალურ-პოლიტიკური პირობების ცვლილებასთან ერთად.

ამრიგად, პოლიტიკური ლინგვისტიკა განვითარების თანამედროვე ეტაპზე იქცა იმ სამეცნიერო მიმართულებად, რომელიც ხასიათდება კვლევის ობიექტებისა და პრინციპების, ასევე კონცეპტუალური და ტერმინოლოგიური აპარატის თავისებურებით.

1.3. ღირებულებები პოლიტიკურ ლინგვისტიკაში

ინდივიდის, სოციუმის ან მთლიანად ერის პოლიტიკური ცნობიერება დიდწილად განისაზღვრება აღიარებულ და დამკვიდრებულ ღირებულებათა და ანტიღირებულებათა სისტემის სპეციფიკით (Schwartz / შვარცი, 1992, გვ. 1–65).

პოლიტიკური ღირებულებები აღბეჭდილნი არიან „მორალური შეფერილობით“. ისინი მჭიდრო კავშირში იმყოფებიან ისეთ ეთიკურ ღირებულებებთან, როგორიცაა „კეთილდღეობა“, „სიმართლე“, „პატიოსნება“, „ღირსება“ და ა.შ.

აღნიშნულის გათვალისწინებით, პოლიტიკურ ფილოსოფიაში ფილოსოფიურ-თეორიულ ანალიზს ტრადიციულად ექვემდებარებიან ისეთი ღირებულებითი ანტინომიები, როგორიცაა: წესრიგი და ქაოსი (ანარქია); თავისუფლება და მონობა; ლეგიტიმურობა და განუკითხაობა; სამართლიანობა და უსამართლობა; თანასწორობა და უთანასწორობა უფლებების თვალსაზრისით; პოლიტიკური მთლიანობა და პოლიტიკური დაყოფა; შენარჩუნება (კონსერვაცია) და ცვლილება (რეფორმა, რევოლუცია).

ღირებულების ფილოსოფიური კატეგორიის მკვლევართა უმრავლესობის კვალდაკვალ, ვთვლით, რომ თითოეული ღირებულება წარმოდგენილია მინიმუმ ორი პოლარული ფორმით, ხოლო „ნეგატიური“ ფორმა (ანტიღირებულება) შეიძლება ფუნქციონირებდეს დამოუკიდებლად (Blackburn / ბლეკბერნი, 2001). „კაცთკვლა“ და „ომი, „სიძულვილი“

და „შურისძიება“, უდავოდ, თავის „ანტიღირებულებით“ როლს, ასრულებენ ღირებულებათა სამყაროში (ვოდაკი, 2009).

ჩვენ ვეთანხმებით იმ მოსაზრებას, რომლის თანახმადაც, აუცილებელია ღირებულებებისა და ანტიღირებულებების განსხვავება ისეთ ბინარულ ოპოზიციაში, როგორიცაა: გულმოწყალება - სისასტიკე; სიყვარული - სიძულვილი; სიკეთე - ბოროტება და ა.შ. (Joas / ჯოასი, 2000).

უნდა აღინიშნოს, რომ ამ ტიპის დაყოფა არ არის საყოველთაოდ აღიარებული. მაგალითად, ამერიკული საინაუგურაციო დისკურსის აქსიოლოგიური კატეგორიის შესწავლისას, ზოგიერთი ლინგვისტი უარყოფს ნეგატიურ ღირებულებათა (ანტიღირებულებათა) არსებობის ფაქტს და ამტკიცებს, რომ ღირებულებას შეიძლება გააჩნდეს მხოლოდ პოზიტიური ნიშანი, ხოლო შეფასება შეიძლება იყოს დადებითი, უარყოფითი და ნეიტრალური.

ჩვენ არ ვიზიარებთ თვალსაზრისს უარყოფითი ღირებულებათა არსებობის შეუძლებლობის თაობაზე. საქმე ისაა, რომ ღირებულებების იმ ენობრივ საშუალებათა სემანტიკური კორელაცია, რომლებიც მათ ასახელებენ, იძლევა ღირებულებების საპირისპირო, კერძოდ კი, ანტიღირებულებების არსებობის მტკიცების საშუალებას: „მშვიდობა - ომი“, „თავისუფლება - მონობა“ და ა.შ.

ღირებულება განუყოფლადაა დაკავშირებული შეფასების კატეგორიასთან (Martin & White / მარტინი & უაიტი, 2005). კვლევაში შეფასებას განვიხილავთ იმ მოსაზრების გათვალისწინებით, რომლის თანახმადაც, შეფასება მნიშვნელოვანია კომუნიკაციის პროცესში და რომ შეფასება წარმოადგენს ენის განუყოფელ ელემენტს. უფრო მეტიც, ღირებულებათა მთელი მრავალფეროვანი სამყარო იქმნება ადამიანის ობიექტური რეალობის შეფასების შედეგად და პირდაპირ დამოკიდებულია მასზე: მის მსოფლმხედველობაზე, სოციალურ სტატუსზე, განათლებისა და კულტურის დონეზე და ა.შ. (Geach / ჯიჩი, 1956, გვ. 33–42).

არსებობს შემთხვევები, როდესაც „შეფასება“ გააზრებულია, როგორც ექსტრალინგვისტური კატეგორია, რომელიც რეალიზებულია სიტყვის სემანტიკურ სტრუქტურაში შეფასებითი კომპონენტის სახით.

ასეთ შემთხვევებში გამოიყოფა ლექსიკური ერთეულის მნიშვნელობაში შეფასების სამი ტიპი:

1. ფუნქციონალური ტიპი, რომელიც განპირობებულია შეფასებითი სემის არსებობით თავად დენოტატში (კარგი, ცუდი, სასარგებლო, საშინელება, საზიზღარი);
2. კონოტატიური ტიპი, რომლითაც შეიძლება ხასიათდებოდეს ნეიტრალური ლექსიკური ერთეული მხოლოდ გარკვეულ კონტექსტში (მოლიპული, გამჭვირვალე);
3. პრაგმატიკული ტიპი, რომელიც განპირობებულია თავად დენოტატის სპეციფიკით (ოპორტუნისტი, დემოკრატიზაცია, ტერორიზმი).

შეფასების შედეგად ვლინდება პიროვნებისთვის საგნის ღირებულება. ამ შემთხვევაში ღირებულება წარმოადგენს ობიექტურისა და სუბიექტურის ერთიანობას, სუბიექტსა და ობიექტს შორის არსებული ურთიერთობის ან ურთიერთქმედების ფორმას. ჩვენ ვფიქრობთ, რომ შეფასებისა და ღირებულების კატეგორიათა შორის არსებული მიმართება შეიძლება წარმოდგენილ იქნეს იყოს როგორც პროცესი - შედეგი (MacIntyre / მაკინტაირი, 1981).

არსებობს ცნებაზე „კონცეპტი“ დაფუძნებული, ღირებულებებისა და ანტიღირებულებების ლინგვისტური ანალიზის მრავალი მეთოდი. კონცეპტის განსაზღვრისას ტრადიციულად აქცენტირდება მისი გარკვეული ასპექტი, მაგალითად, კონცეპტი შეიძლება გააზრებულ იქნეს როგორც:

1. ლინგვოკოგნიტური ფენომენი - სამყაროს მენტალური ხატის კონკრეტული ფრაგმენტის მოდელი, რომელიც, უპირველეს ყოვლისა, ობიექტივირდება ენის მეშვეობით (Croft & Cruse / კროფტი & კრუზი, 2004).
2. ფსიქოლინგვისტური ფენომენი, რომელიც ხასიათდება სპონტანური ფუნქციონირებით ინდივიდის სამეტყველო ქმედებაში; დინამიური, პერცეპტიული, კოგნიტური და აფექტური ბუნების მქონე ბაზისური წარმონაქმნი (Harley / ჰარლი, 2014).
3. ლინგვოკულტურული ფენომენი, წესებისა და შეფასებების ერთობლიობა, რომელიც დეტერმინირებულია მოცემული ლინგვოკულტურული საზოგადოების წარმომადგენელთა საქმიანობის სპეციფიკით;

ლინგვოკულტურული საზოგადოების სამყაროს ეროვნულ ხატში დაფიქსირებული და ენის მეშვეობით ობიექტივირებული ფენომენი (Sharifian / შარიფიანი, 2017).

ტრადიციულად, ლინგვისტური კონცეპტოლოგიის ფარგლებში გამოიყოფა ორი კონცეფცია - კოგნიტური და კულტუროლოგიური. აღნიშნული კონცეფციები არ გამოირჩევიან ერთმანეთს, რის მიზეზსაც წარმოადგენს ინდივიდის კოგნიტურ და კულტურულ სტრუქტურებს შორის არსებული კავშირი. კონცეპტის კვლევის ძირითადი მეთოდია მისი რეკონსტრუქცია ენის მონაცემების მიხედვით. უნდა ითქვას, რომ კონცეპტის მოდელირების პროცესს ახასიათებს გარკვეული ხარისხის სუბიექტივიზმის არსებობის ფაქტი. ეს ის სუბიექტივიზმია, რომელიც ტიპურია კვლევის განმახორციელებელი სუბიექტისათვის.

ლინგვოკულტურული კონცეპტის სტრუქტურა მოიცავს მთელ რიგ კომპონენტებს, კერძოდ კი, კონცეპტუალურ, კულტურულ-ისტორიულ, ხატობრივ, ემოციურ, შეფასებით და ღირებულებით კომპონენტებს. თუმცა, არსებობს თვალსაზრისი, რომლის თანახმადაც, კონცეპტის სტრუქტურირება, პრინციპში, შეუძლებელია მისი ბუნდოვანებისა და ამორფულობის გამო (შარიფიანი, 2011). ნებისმიერ შემთხვევაში, ღირებულება წარმოადგენს კონცეპტის ძირითად მახასიათებელს, რომელიც დაკავშირებულია (Wierzbicka / ვიერზიკა, 2006):

1. ინდივიდუალურ ცნობიერებასთან (კონცეპტით რეპრეზენტირებულია ინდივიდისათვის მნიშვნელოვანი ღირებულება);
2. მეცნიერულ ცოდნასთან (კონცეპტს გააჩნია მეცნიერული ღირებულება სამყაროს ხატის სტრუქტურირებისთვის);
3. კულტურასთან (კულტურა წარმოადგენს ღირებულებათა ერთობლიობას);
4. ენასთან (ღირებულებითი მიმართების ობიექტივაცია ხდება ენობრივი შეფასების მექანიზმთა მეშვეობით).

კონცეპტისა და სხვა კოგნიტურ ერთეულთა დიფერენცირებისას (ფრეიმი, სქემა და ა.შ.), იკვეთება თვალსაზრისი, რომლის მიხედვითაც, ღირებულებითი კომპონენტი წარმოადგენს სწორედ კონცეპტის ნიშანს. კონცეპტსა და ღირებულებით კომპონენტს შორის არსებული კავშირი მჭიდროა (Fillmore / ფილმორი, 1982, გვ. 111-137). სწორედ ეს

კავშირი განსაზღვრავს სიტყვათა ასოციაციურ კავშირებს. ამრიგად, ღირებულება წარმოადგენს:

1. კონცეპტის არსებობის აუცილებელ პირობას;
2. არსებობდა კონცეპტამდეც და არსებობს კონცეპტშიც.

ნაშრომში იდენტიფიცირებულია კონცეპტთა კიდევ ერთი ჯგუფი - აქსიოლოგიური კონცეპტები, რომლებიც გააზრებულია როგორც მენტალური კონსტრუქტები. აღნიშნულ კონსტრუქტებში აკუმულირებულია ცოდნა, წარმოდგენები, ასევე მორალური, ესთეტიკური, შემეცნებითი, რელიგიური ღირებულებები (სილამაზე, თავისუფლება, სიმართლე და ა.შ.) (Evseeva / ევსეევა, 2020, გვ. 165–184).

აქსიოლოგიური კონცეპტები წარმოადგენენ შეფასების საფუძველს, ხოლო ზოგიერთ კონტექსტში კი - მოტივაციას. აქსიოლოგიური კონცეპტები, როგორც წესი, ვერბალიზდებიან აბსტრაქტული არსებითი სახელებით, თუმცა შესაძლებელია მათი საგნობრივ-სიმბოლური ვერბალიზაცია. კულტურის ძირითად კონცეპტთა სახელების დენოტატებად შესაძლებელია მოგვევლინოს სხვადასხვა ტიპის ფენომენი. ავთენტურობის შენარჩუნებისას, აქსიოლოგიურ კონცეპტებს უჩნდებათ „სწრაფვა“ უნივერსალურობისკენ (მაგალითად, სილამაზე, ცოდნა, რწმენა). კულტურის ძირითადი კონცეპტებისა და აქსიოლოგიური კონცეპტების კვეთის ზონა საკმაოდ ფართოა (მაგალითად, სინდისი, ბედი, ხვედრი, ცოდვა, თავისუფლება და ა.შ.).

ლინგვოაქსიოლოგიური ანალიზი ცხადყოფს ისეთი ტიპის კავშირს, როგორიცაა: „ღირებულება - კონცეპტი - სიტყვა“. სიტყვა წარმოადგენს ღირებულების საცავსა და მის მანიფესტაციას. კავშირი „ღირებულება - კონცეპტი - სიტყვა“ ასახავს მოძრაობას შინაარსიდან ფორმისაკენ, ხოლო კავშირი „ღირებულება - სიტყვა - კონცეპტი“ კი მოძრაობას ფენომენოლოგიურიდან კოგნიტურისაკენ ფორმის მეშვეობით. მოკლედ განვიხილოთ აქსიოლოგიური წრის არსი.

კავშირი „კონცეპტი - სიტყვა“: არ არსებობს ცალსახა შესაბამისობა კონცეპტუალურ და ენობრივ სისტემებს შორის: კონცეპტუალური სისტემა კონტინუალური და ინდივიდუალურ-პიროვნულია. ენა დისკრეტული და სოციალურია. სიტყვა წარმოადგენს კონცეპტუალურ მნიშვნელობაზე, ერთიან საინფორმაციო ბაზაზე წვდომის საშუალებას.

სიტყვა კონცეპტის ობიექტივიზაციის საშუალება და მისი მატერიალური ბაზაა (Langacker / ლანგაკერი, 1991).

აზროვნების ენა არ ექვემდებარება ობიექტივაციას - მხოლოდ მისი რეკონსტრუქციაა შესაძლებელი. კონცეპტთა ურთიერთქმედება გამოიხატება სისტემური და ასოციაციური ენბრივი კავშირების მეშვეობით (Clark / კლარკი, 1970). შესაძლებელია, რომ კონცეპტთა მხოლოდ ნაწილს გააჩნდეს ენობრივი ობიექტივატორები (კროფტი & კრუზი, 2004).

ცნებაზე „კონცეპტი“ დაფუძნებული, ღირებულებებისა და ანტიღირებულებების ლინგვისტური ანალიზის მეთოდები წარმოადგენენ კვლევის პროცედურათა სისტემას, რომელიც ორიენტირებულია კონცეპტთა სხვადასხვა ასპექტის იდენტიფიცირებაზე, სხვა სიტყვებით რომ ვთქვათ, კვლევის პროცედურათა აღნიშნული სისტემა ემსახურება კონკრეტულ კულტურაში კონკრეტულ კონცეპტთა ღირებულებითი პოტენციალის განსაზღვრას.

სპეციალურ ლიტერატურაში არსებობს თვალსაზრისი, რომლის თანახმადაც, ღირებულებების შესწავლა შესაძლებელია კულტურული კონცეპტების სახით (Sharifian / შარიფიანი, 2011), ხოლო კონცეპტის კვლევის მეთოდებმა შეიძლება შეასრულონ ღირებულებათა ლინგვისტური კვლევის მეთოდების ფუნქცია. აღნიშნული თვალსაზრისის ფარგლებში კონცეპტის კვლევა ხორციელდება: განმარტების გზით; კონტექსტუალური ანალიზით; ეტიმოლოგიური ანალიზით; პარემიოლოგიური ანალიზით; ინტერვიუებით; ანკეტირებით; კომენტარების გზით.

სპეციალურ ლიტერატურაში არსებობს თვალსაზრისი, რომლის თანახმადაც, გარკვეული ღირებულებები აქტუალურია ლინგვისტური კვლევისთვის იმ შემთხვევაში, თუ მათ ენობრივ რეპრეზენტატთა რაოდენობა ტექსტში დიდია. კონკრეტული ავტორის შემოქმედებაში სამყაროს ხატის კონცეპტუალური ანალიზი ეფუძნება ტექსტების კორპუსში გარკვეული სიტყვის გამოყენების სიხშირის განსაზღვრას (Hasan / ჰასანი, 1985). სწორედ ტექსტების კორპუსში გარკვეული სიტყვის გამოყენების სიხშირის განსაზღვრის საფუძველზე დგინდება ამ სიტყვით აღნიშნული ფენომენის ღირებულებითი მნიშვნელოვნება შემოქმედის მსოფლმხედველობისთვის.

ზოგიერთ ფილოსოფიურ, ლინგვოკულტუროლოგიურ, ლინგვოკოგნიტურ და აქსიოლოგიურ კვლევაში, დისკურსიულ სივრცეში ფიქსირებული დადებითი და

უარყოფითი ღირებულებების ენობრივ რეპრეზენტატა აღსანიშნად გამოიყენება ტერმინი „აქსიოლოგემა“. (Halliday / ჰალიდეი, 1978). ასევე ფიქსირდება შემთხვევები, როდესაც ერის მენტალიტეტისთვის დამახასიათებელ სულიერ ღირებულებათა კვლევისას, ერისათვის დამახასიათებელ ღირებულებათა სისტემას უწოდებენ აქსიოლოგიურ სფეროს, ხოლო - აქსიოლოგიურ სფეროს ელემენტებს კი - „აქსიოლოგემებს“.

აქსიოლოგემა განიხილება კოგნიტურ ფენომენად (კონცეპტად), რომელიც მოიცავს აქსიოლოგიურ კომპონენტს (დადებითს ან უარყოფითს). სწორედ ეს აქსიოლოგიური კომპონენტი განსაზღვრავს შესაბამისი აქსიოლოგემის რეპრეზენტატა გამოყენების თავისებურებებს.

თავი II. სისტემები, სფეროები და სივრცეები

2.1. კონცეპტთა კორპუსის სისტემური ორგანიზაცია

ბოლო ათწლეულების განმავლობაში მეცნიერულმა აზროვნებამ შეძლო ბუნებრივი და სოციალური ფენომენების კონვერგენციის კანონების გააზრება. აღნიშნულმა კანონებმა თავიანთი გამოხატულება ჰპოვეს სინერგეტიკის თეორიაში, რომლის ფარგლებშიც ენობრივი პიროვნება განიხილება რთულ, ღია, დისიპაციურ სისტემად. ადამიანი, როგორც რთული, ღია, დისიპაციური სისტემა, ინტეგრირებულია გარემომცველ რეალობაში, რაც, ფაქტობრივად, წარმოადგენს ადამიანის ვერბალური (დისკურსული) და არავერბალური ქვეყის მოტივაციის წყაროს.

ენობრივი პიროვნების ამგვარი გაგება საშუალებას გვაძლევს სხვა კუთხით შევხედოთ ენისა და მეტყველების თვითორგანიზაციის თეორიის - ლინგვოსინერგეტიკის - იმ ნაწილს, რომელიც ეხება კომუნიკანტთა ურთიერთქმედებას ვერბალური ურთიერთობის პროცესში, სხვა სიტყვებით რომ ვთქვათ, ლინგვოსინერგეტიკის იმ ნაწილს, რომელიც ეხება კომუნიკანტთა ურთიერთქმედებას დისკურსიული აქტივობის პროცესში.

სინერგიული მიდგომა ფოკუსირებულია არა მხოლოდ ინტერაქტიულობის კომუნიკაციურ პრობლემებზე (დისიპაცია, მიტიგაცია, აკომოდაცია, კოდის გადართვა), არამედ კოგნიტური ხასიათის პრობლემებზე, რადგან homo loquens არ არის მხოლოდ სისტემა, რომელიც ფლობს ტაქტიკურ-სტრატეგიული კომუნიკაციის უნარებს - homo loquens გვევლინება თვითრეგულირებად ინტელექტუალურ სისტემად, რომელიც ფლობს სხვადასხვა ტიპის ცოდნას. ეს ცოდნა კი აქტივიზირდება შეტყობინებების დეკოდირების პროცესში.

ეს იწვევს სისტემის ახალი თვისებების ჩამოყალიბებას, ერთგვარ თვისებრივ-სისტემურ ნახტომს. ეს უკანასკნელი კი შესაძლებელი ხდება ბიფურკაციის წყალობით, სხვა სიტყვებით რომ ვთქვათ, ინფორმაციის ერთი კვანძის ორად გაყოფის წყალობით.

ბიფურკაციის წერტილიდან გამომავალი განშტოებების რაოდენობა განსაზღვრავს ახალი შესაძლო დისიპაციური სტრუქტურების სიმრავლეს. ამ მხრივ, ინფორმაცია გვევლინება სინერგიული წესრიგის ფენომენად, რომელიც ასახავს სისტემის ორგანიზებულობის ხარისხს. ამ შემთხვევაში, ერთ-ერთ მნიშვნელოვან ცნებას წარმოადგენს კოგნიტური ენტროპია (კოგნიტური დისონანსი), რომელიც გულისხმობს სისტემის გადახრის ზომას

კონკრეტული მდგომარეობიდან. აქვე უნდა აღინიშნოს, რომ კონკრეტული მდგომარეობა გააზრებულია როგორც სისტემის ეტალონური (ოპტიმალური) მდგომარეობა.

ენტროპია გულისხმობს ინფორმაციის ნაკლებობას, არათანმიმდევრულობას, გადახრას ერთგვარი პირობითი ეტალონისაგან. ეს კი ხდება ინფორმაციული რესურსის ნაკლებობის ან არასათანადო გამოყენების ფონზე (Bertalanffy / ბერტალანფი, 1968).

სამეტყველო აქტივობის სინერგიული ხედვის საფუძველია კოგნიტურ-კომუნიკაციური დუალიზმი, რომელიც წარმოადგენს ორგანიზაციული პირობებისა და გამონათქვამის წარმოქმნის მექანიზმების განმსაზღვრელ ფაქტორს. ეს კი გულისხმობს ენტროპიის დაძლევას, ქაოსიდან წესრიგზე გადასვლის უზრუნველყოფას, სისტემის დისბალანსის აღმოფხვრას.

თითოეულ კონკრეტულ შემთხვევაში, მეტყველ სუბიექტს შეუძლია დაინახოს იმდენი ლაკუნა, რამდენიც მას სურს. მეტყველი სუბიექტი შეეცდება მათ აღმოფხვრას ადრესატის სრულად ინფორმირების მიზნით. თუმცა არსებობს იმის ალბათობაც, რომ ადრესატმა გამოიჩინოს სიფრთხილე და თავი შეიკავოს ზედმეტის თქმისაგან. ინფორმაციის გარკვეული რაოდენობის „გახმოვანებით“ მეტყველი სუბიექტი აფასებს საკუთარი სამეტყველო ქმედების შესაძლო შედეგებს, რეაგირებს მიზანმიმართული ვერბალური ქმედებებით და ახდენს დამატებითი ინფორმაციის პროდუცირებას. ეს ინფორმაციის ის დამატებითი რაოდენობაა, რომელიც მეტყველი სუბიექტის აზრით, აუცილებელია ურთიერთგაგების მისაღწევად.

დისკურსის ჰარმონიზაციის ლინგვოკოგნიტური ალგორითმი, არსებითად, გულისხმობს კოგნიტური დისონანსის კოგნიტურ კონსონანსად გარდაქმნის გზას, ანუ ვერბალურ საშუალებათა აკომოდაციას ოპოზიციურ შინაარსთან და ინტენციებთან, რაც უზრუნველყოფს სამეტყველო შეტყობინების ნომინაციურ-კომუნიკაციურ ბალანსს. ეს კი, თავის მხრივ, ხელს უწყობს ზედმეტი ინფორმაციის გაცხრილვას, პოლისემიის ნეიტრალიზაციას, იზომორფიზმის აღმოფხვრას.

2.2. კონცეპტუალურ სისტემათა ძირითადი ტიპები

ეთნოსის კონცეპტუალური სფერო წარმოადგენს ჰოლისტურ ფენომენს. იგი არ არის ტიპოლოგიურად და გენეტიკურად განსხვავებულ კონცეპტთა ქაოტური ნაკრები - კონცეპტუალური სფერო ტიპოლოგიურად და გენეტიკურად განსხვავებულ კონცეპტთა მოწესრიგებული ერთიანობაა. როგორც სისტემათა სისტემა, კონცეპტუალური სფერო გვევლინება დისკრეტულ ერთეულად, რომელიც სტრუქტურირებულია ქვესისტემებით.

კონცეპტთა სისტემური ორგანიზაციის გააზრება იძლევა იმის მტკიცების საფუძველს, რომ კონცეპტუალური სფერო წარმოადგენს უმაღლესი რიგის სისტემას, რომელშიც ინტეგრირებულია უფრო დაბალი რიგის სისტემები - ქვესისტემები.

ამრიგად, კონცეპტუალური სფერო უნდა იქნას გააზრებული როგორც ჰეტეროგენული ფენომენი, რომელშიც მენტალურ ერთეულთა მთელი პალიტრა დალაგებულია იმ სფეროების-ქვესისტემების სახით ჩამოყალიბებული სტრუქტურის, კავშირისა და იერარქიის პრინციპების მიხედვით. მათი სასრული წერტილებია კონცეპტუალური სფერო და კონცეპტი, რომელთა შორის კავშირი მყარდება კონცეპტუალური ველის მეშვეობით. ამრიგად, კონცეპტუალური ველი წარმოადგენს მედიალურ დონის სისტემური ხასიათის წარმონაქმნს.

ზოგჯერ კონცეპტუალური სფერო გააზრებულია როგორც გამოცხადებულია, როგორც „ადამიანის ცნობიერებაში მოწესრიგებულ კონცეპტთა ერთობლიობა“. რთულია დაეთანხმო ამ თვალსაზრისს, ვინაიდან კონცეპტუალური სფერო წარმოადგენს არა ცალკეული ენობრივი პიროვნების, არამედ მთელი ეთნოსის კუთვნილებას, რომელსაც მიეკუთვნება ენობრივი პიროვნება.

არ არის მიზანშეწონილი კონცეპტუალური სფეროს ობიექტური არსებობის სუბიექტურ სიბრტყეში გადატანა. თუმცა, არ შეიძლება არ ვადიაროთ გარკვეული რაციონალური მარცვლის არსებობა: ადამიანს პირდაპირი კავშირი აქვს იმ ეთნოსთან, რომლის წარმომადგენელიც თავად არის. ეს კავშირი გულისხმობს ადამიანის მიერ მისივე ეთნოსის მენტალურ კონსტრუქტთა ინდივიდუალურად ათვისებას. ეს პროცესი ხორციელდება ცოდნის ობიექტთან მიახლოებით. ეს პროცესი არასდროს სრულდება.

ლინგვოკონცეპტოლოგიის სფეროში განხორციელებულ კვლევათა ანალიზი იძლევა შემდეგი დასკვნის ჩამოყალიბების საშუალებას: კონცეპტები არსებობენ არა მხოლოდ

ეთნო და სოციოკულტურულ დონეებზე, არამედ ცნობიერების ინდივიდუალურ დონეზეც (იდიოკონცეპტები).

ინდივიდუალური კონცეპტუალური სისტემები მჭიდროდაა დაკავშირებული იდიოდისკურსთან, რომლის ფარგლებშიც შესაძლებელია საუბარი ენობრივ პიროვნებაზე, როგორც კონცეპტის მატარებელზე. იდიოკონცეპტებს ხშირად აკავშირებენ მხატვრულ კონცეპტებთან. იდიოკონცეპტები არსებობენ გარკვეულ იდიოსფეროში (სამყაროს მხატვრული ხატის ნაწილში) და წარმოიქმნებიან როგორც მინიშნება შესაძლო მნიშვნელობებზე და როგორც პასუხი პიროვნების წინარე ლინგვოკულტურულ გამოცდილებაზე, რომელშიც ასახულია ინდივიდუალურ-ავტორისეული სამყაროს გააზრების სპეციფიკა.

როგორც წესი, იდიოდისკურსები წარმოადგენენ უფრო დიდი დისკურსული წარმონაქმნების მენტალურ საფუძველს.

რამდენიმე სიტყვით შევხვით ფრიდრიხ დიურენმატის იდიოდისკურსს, რომელიც ასოცირდება პოსტმოდერნიზმის დისკურსთან. რეალობის კრიტიკული გააზრების პროცესთან ასოცირებული ეს იდიოდისკურსი მოიცავს მრავალ მხატვრულ კონცეპტს. აღნიშნული იდიოდისკურსი ეფუძნება მეგაკონცეპტს „ლაბირინთი“, რომლის სტრუქტურული ელემენტებია რიზომატური კონცეპტუალურ-ასოციაციური სივრცეები. ინდივიდის მიმართ მტრული და უსამართლო, ადამიანის სიცოცხლისადმი გულგრილი და, შესაბამისად, თვითგანადგურებისთვის განწირული, სამყაროს ლაბირინთის მსგავსი მოდელი კორელაციაშია დადებითი შეფასების მქონე მხატვრულ კონცეპტთა სისტემასთან, თუმცა ავტორისათვის აღნიშნული კონცეპტები სრულებითაც არ არიან ასეთნი.

მეორე მხრივ, ადგილი აქვს საპირისპირო პროცესსაც. აქ იგულისხმება ტელეონიმების (ბედნიერება, სიყვარული, მეგობრობა) პოლუსის შეცვლა, რომლებიც ფ. დიურენმატის იდიოდისკურსში ივსებიან ირონიული ან გროტესკული შინაარსით. ცივილიზაციური და ეროვნულად სპეციფიკურ ღირებულებათა გადაფასება იწვევს მათ თითქმის სრულ უარყოფას, რის შედეგადაც ერთადერთ რეალურ ღირებულებად გვევლინება შეუთავსებელთა (ლამაზისა და მახინჯის, კომიკურისა და ტრაგიკულის) ერთიანობა. ეს ერთიანობა ასახავს ავტორის წუხილს ცივილიზაციაზე, რომელმაც უკვე მიაღწია „აპოკალიტურ ზღვარს“.

რა თქმა უნდა, კონცეპტუალური სფერო საერთოა მოცემული კულტურის ყველა მატარებლისთვის (ანდერჰილი, 2012). კონცეპტუალური სფერო ახდენს ერის მენტალურ კონსოლიდაციას, მაგრამ ასე გამოიყურება მხოლოდ იდეალური სიტუაცია და სინამდვილეში ყველაფერი ბევრად უფრო რთულადაა იმ მიზეზის გამო, რომ (Strauss & Quinn / შტრაუსი & ქუინი, 1997):

შეიძლება მნიშვნელოვნად განსხვავდებოდეს ლინგვოკულტურის ცალკეულ წარმომადგენელთა მიერ კონცეპტთა ათვისების ხარისხი;

ლინგვოკულტურის ცალკეულ წარმომადგენელთა კონცეპტუალურ სფეროში შეიძლება საერთოდ არ არსებობდეს ესა თუ ის კონცეპტი;

ლინგვოკულტურის ცალკეულ წარმომადგენელთა კონცეპტუალურ სფეროში შეიძლება ფიქსირდებოდეს სხვა ხალხთა კონცეპტუალური სფეროსათვის რელევანტური კონცეპტები.

ინდივიდუალური კონცეპტუალური სისტემები კონსტრუირდება ეთნოსის ობიექტურად არსებული კონცეპტუალური სფეროს საფუძველზე, მაგრამ ინდივიდის ცნობიერებაში ისინი ყოველთვის სუბიექტურად გარდატყდებიან (Tomasello / ტომასელო, 1999). მათი რაოდენობა და ხარისხი დამოკიდებულია ინტელექტზე, განათლებაზე, ღირებულებით ორიენტაციებზე, სოციალურ სტატუსზე და სხვ.

ჩვენ კიდევ ერთხელ აღვნიშნავთ იმ თვალსაზრისისადმი ერთგულებას, რომლის თანახმადაც, კონცეპტუალური სფეროს ბირთვულ ერთეულს წარმოადგენს კონცეპტი და რომ ეს ერთეული ინტეგრირდება კონცეპტუალურ სფეროში არა თავისთავად, არამედ მისი სხვა კონცეპტებთან მიმართების წყალობით, სხვა სიტყვებით რომ ვთქვათ, კონცეპტუალურ სფეროში კონცეპტის არსებობის საფუძველს წარმოადგენს ორგანიზაციის პატერნი. აღნიშნული პატერნი ყალიბდება ორი სისტემისათვის რელევანტური საშუალებით - ველისა და კონფიგურაციული საშუალებებით. პირველი ორიენტირებულია კოგნიტურ-სემანტიკურ სივრცეთა ორგანიზებაზე, მეორე კი - სოციალურ-დისკურსული სივრცეების კონსტრუირებაზე.

2.3. კონცეპტუალური სფერო როგორც კონცეპტთა სისტემურად მოწესრიგებული ერთობლიობა

ენის კონცეპტუალური კორპუსი არაერთგვაროვანია მისი ორგანიზაციის, მის მიერ „გამოხმობილი“ ხატების, ვალორატიულობის ხარისხის და, შესაბამისად, ლინგვოკულტურულ ცნობიერებაში ინტერიერიზაციის თვალსაზრისით. ენის კონცეპტუალური კორპუსი არ არის ერთგვაროვანი არც კონცეპტთა კომბინირების თვალსაზრისით. სწორედ ამიტომ წარმოადგენს გარკვეულ პრობლემას ენის კონცეპტუალური კორპუსის სისტემური ორგანიზაციის თავისებურებათა იდენტიფიცირება. ენის კონცეპტუალური კორპუსის სისტემურ ორგანიზაციას განსაზღვრავს რეალურ და წარმოსახვით სამყაროთა კატეგორიზაციისა და კონცეპტუალიზაციის კანონები. ეს სრულიად ბუნებრივია იმ ფაქტის გათვალისწინებით, რომ თავად აზროვნება გულისხმობს აზროვნების ობიექტების კატეგორიზაციას, ხოლო კატეგორიზაცია კი - მისი ობიექტების მოწესრიგებას (Talmy / ტალმი, 2000).

ასეა თუ ისე, კონცეპტოლოგიის სფეროში არსებული ნებისმიერი მიგნება გავლენას ახდენს სისტემატიზაციის საკითხებზე. თვალსაზრისები განსხვავდებიან ერთმანეთისაგან: არის საუბარი კონცეპტთა გაერთიანებაზე, კონცეპტთა სისტემურ ორგანიზაციაზე, კონცეპტთა სისტემებზე.

ამრიგად, სისტემურობაზე საუბრისას მეცნიერები გულისხმობენ ტიპოლოგიურად განსხვავებულ ცნებათა ერთობლიობას, რომელშიც მენტალურ ხატთა მთელი პალიტრა მოწესრიგებულია გარკვეული პატერნების სახით. ეს უკანასკნელნი კი ჩამოყალიბებულია სტრუქტურისა და სისტემის პრინციპების მიხედვით. ნებისმიერ შემთხვევაში, საუბარია კონცეპტთა სისტემების არაქაოტურობასა და მოწესრიგებულობაზე.

პრობლემის ამგვარმა ხედვამ შესაძლებელი გახადა მისი გადაჭრისადმი მინიმუმ ორი მიდგომის ჩამოყალიბება, იგულისხმება კონცეპტუალური სფერო და კონცეპტუალური ველი. ჩვენ შევეცდებით, გავიაზროთ აღნიშნული კლასიფიკაციის მიზანშეწონილობა სისტემოლოგიის კანონებისა და პრინციპების გათვალისწინებით.

კონცეპტუალური სფერო წარმოადგენს:

განზოგადებული წარმოდგენების, ხატების, სქემების, ცნებების, ფრეიმების, სცენარებისა და გეშტალტების, სხვა სიტყვებით რომ ვთქვათ, გარესამყაროს მრავალფეროვან მახასიათებელთა განზოგადებების სახით არსებულ კონცეპტთა ერთობლიობას;

ეთნოსის ფსიქომენტალურ წარმოდგენათა ერთობლიობას, რომლითაც აღბეჭდილია ენა;

ეთნოსის ერთიან კოგნიტურ-სემანტიკურ კონტინიუმს, რომელიც ინტეგრირებულია უფრო მაღალი რიგის საინფორმაციო სისტემაში - ნოოსფეროში, კაცობრიობის ერთიან კოგნიტურ-სემანტიკურ კონტინიუმში (შარიფიანი, 2011).

ამ თვალსაზრისით, კონცეპტუალური სფერო შეიძლება ჩაითვალოს სისტემების სისტემად, კულტურის „კონცეპტუარად“, აზროვნების ინფორმაციულ ბაზად, კონკრეტული ენობრივი სოციუმების კონცეპტუალურ ერთეულთა „საცავად“ (შარიფიანი, 2017). აღნიშნულის გათვალისწინებით, მიგვაჩნია, რომ თანამედროვე ლინგვოკოგნიტოლოგიაში დამკვიდრებული „ეთნოსის კონცეპტუალური სფერო“ სრულიად ადეკვატური ტერმინია (ვეფხიკვა, 2006).

არის რა ინტეგრირებული უმაღლესი რიგის სისტემაში - ნოოსფეროში - კონცეპტუალური სფერო წარმოადგენს ტიპოლოგიურად განსხვავებულ კონცეპტთა ერთობლიობისა და მრავალფეროვნების „საცავს“.

კონცეპტუალური სფერო ჰეტეროგენულია თავისი არსით: მასში წარმოდგენილ კონცეპტთა მთელი პალიტრა დალაგებულია სტრუქტურისა და სისტემის პრინციპების მიხედვით ფორმირებული გარკვეული მონაკვეთების სახით. ეს ეხება როგორც ვერბალიზებულ, ისე არავერბალიზებულ, როგორც საგნობრივ-კონკრეტულ, ისე აბსტრაქტულ-იდეალურ ცნებებსაც.

როგორც ცნობილია, სისტემა წარმოადგენს ერთმანეთთან მიმართებებისა და კავშირების მქონე ელემენტთა ერთობლიობას. სწორედ ამ ელემენტთა ერთობლიობა ქმნის გარკვეულ მთლიანობას, რომელიც, მზარდი სირთულის ხარისხის მიხედვით, მოიცავს სისტემის მრავალ ობიექტს. სხვა სიტყვებით რომ ვთქვათ, ნებისმიერი სისტემის განუყოფელი ატრიბუტებია სიმრავლე, კავშირი, მთლიანობა და სტრუქტურირებულობა. გარდა ამისა, სისტემას ახასიათებს ისეთი პრინციპები, როგორიცაა ლოგიკურობა და ცვალებადობა, საიდანაც გამომდინარეობს სისტემის არსებითი თვისებები: იერარქიულობა და ლინეალურობა, იზომორფიზმი და პოლიმორფიზმი, სიმეტრიულობა და ასიმეტრიულობა,

მდგრადობა და არასტაბილურობა, წინააღმდეგობრიობა და არაწინააღმდეგობრიობა. და მაინც, აქ მთავარი სიმრავლის პრინციპია - ჩვენი ინტუიციის ან ინტელექტის ობიექტთა ნებისმიერი ერთობლიობა, რომლებიც განსხვავდებიან ერთმანეთისგან და აღიქმებიან როგორც მთლიანობა.

ცნობილია, რომ სიმრავლეს, როგორც ლოგიკურ კატეგორიას, ახასიათებს ისეთი მიმართებები, როგორიცაა „მიკუთვნებულობა“ და „ჩართულობა“, სადაც პირველი გვევლინება საწყისი სიდიდით. ითვლება, რომ (ბარტმინსკი, 2009):

კონცეპტები ჯგუფდებიან რიგებად, რომლებიც გაერთიანებულნი არიან ბმულებით; აღნიშნული რიგები ქმნიან ქსელს, რომელსაც ადარებენ სამყაროს ხატს;

კონცეპტთა რიგებში ერთეულები მოწესრიგებულნი არიან ოპოზიციისა და ბინარულობის პრინციპის მიხედვით.

ჩვენ ვფიქრობთ, რომ კონცეპტთა სისტემები ბევრად უფრო რთულად ორგანიზებულნი არიან. მათი ორგანიზებულობა განისაზღვრება მთავარი სისტემოლოგიური ალგორითმით - იერარქიით, რომელიც შეიძლება შევადაროთ იმ კონსტრუქტს, რომლის თითოეული კომპონენტი თავისი ძირითადი მახასიათებლებით იმეორებს მთლიანის ფუნქციებს, სტრუქტურასა და ფორმას. მთლიანი კი ჰგავს თავის თავს შერჩეული დიაპაზონის ყველა დონეზე.

სისტემა წარმოადგენს ინტეგრირებულ მთლიანობას, რომლის არსებითი თვისებები ყალიბდება მისი ნაწილების ურთიერთდამოკიდებულებით. ნებისმიერი ობიექტის სისტემური ორგანიზაცია გულისხმობს უმაღლესი და ქვედა რიგის ტაქსონების იდენტიფიკაციას, რომლებიც არსებობენ ერთმანეთში ჩართულობის პრინციპის წყალობით. გარკვეულ კონტინიუმში კონცეპტთა რაოდენობა დამოკიდებულია იმაზე, თუ რამდენად დამუშავებულია დისკრეტიზაციის გამოცდილებაში დენოტატიური სფეროს შესაბამისი ფრაგმენტი.

ჩამოთვლილ მახასიათებლებზე დაყრდნობით, ჩვენ მიგვაჩნია, რომ კონცეპტუალური სფერო წარმოადგენს ლინგვოკულტურის ვერბალიზებულ და არავერბალიზებულ, ეროვნულად მარკირებულ მენტალურ ერთეულთა ერთობლიობას, რომლებიც ორგანიზებულნი არიან სისტემურობის, სიმრავლის, მთლიანობის, კავშირისა და სტრუქტურირებულობის პრინციპების საფუძველზე (Goddard & Wierzbicka / გოდარდი და

ვეჟბიცკა, 2004, გვ. 153–166). მეთოდოლოგიური თვალსაზრისით, ფუნდამენტურად მნიშვნელოვან მომენტს წარმოადგენს ის ფაქტი, რომ ერთ ლინგვოკულტურაში მხოლოდ ერთი კონცეპტუალური სფეროა (ვეჟბიცკა, 1997). ამ ტერმინის მრავლობით ფორმაში გამოყენება, ჩვენი აზრით, არასწორია იმის გამო, რომ კონცეპტუალური სფეროს მრავლობით ფორმაში გამოყენებისას იგი იქცევა ტერმინის „კონცეპტუალური სისტემა“ სინონიმად.

იმის გაცნობიერებამ, რომ ენის სემანტიკური სივრცე არის კონტინიუმი, ხოლო ლექსიკურ მნიშვნელობას არ აქვს მკაფიო საზღვრები, მიიყვანა ლინგვისტები საერთო მნიშვნელობით დაკავშირებული ლექსიკური სიმრავლეების ყოვლისმომცველი აღწერის საშუალებათა მოძიების აუცილებლობის იდეამდე. საერთო მნიშვნელობით დაკავშირებული ლექსიკურ სიმრავლეს ეწოდა ველი (Балли / ბალი, 1955, გვ. 416; Brinkmann / ბრინკმანი, 1962, გვ. 654; Trier / ტირი, 1932, გვ. 417 – 427).

ველის თეორიაში კვლევის საგანს წარმოადგენს ენობრივ ერთეულთა ჯგუფი, რომელიც გაერთიანებულია საერთო მნიშვნელობის (სემანტიკური პრინციპი - ლექსიკურ-სემანტიკური ველი) ან მათ მიერ შესრულებული ფუნქციების საერთოობის საფუძველზე (ფუნქციური პრინციპი - ფუნქციურ-სემანტიკური ველი), ასევე ამ ორი მახასიათებლის ერთობლიობის საფუძველზე (ფუნქციურ-სემანტიკური პრინციპი - ლექსიკურ-გრამატიკული ველი).

ველის თეორიის ძირითადი მეთოდოლოგიური პოსტულატებია: სისტემურობა; სტრუქტურირებულობა; სიმრავლე; სემანტიკური კატეგორიების განხორციელების ეროვნულობით დეტერმინირებულობა; მრავალგანზომილებიანობისა და შიდა იერარქიულობა.

კონცეპტთა კორპუსის ველის სტრუქტურის გააზრება შესაძლებელია იერარქიული სტრუქტურების თავისებურებათა გააზრების გზით. აღნიშნული სტრუქტურები აკუმულირებულნი არიან მშობლიური ენის მატარებელთა მეხსიერებაში პროტოტიპული ბირთვების-ეტალონებისა და მათზე დაქვემდებარებული ელემენტების სახით. ამ მიდგომის ფარგლებში ენის სემანტიკური სივრცე გვევლინება იმ კონტინიუმად, რომელშიც შესაძლებელია ერთგვარი სემანტიკური კვანტების იდენტიფიცირება (Lyons / ლიონსი, 1977).

რაც შეეხება კონცეპტუალურ ველს, იგი სრულად შეესაბამება ველის თეორიის ტრადიციულ კანონებს (Cruse /კრუზი, 1986). არსებითად, ეს არის კონცეპტის ნომინაციული ველი, ერთობლიობა იმ მენტალური ერთეულებისა, რომლებიც გაერთიანებულნი არიან აზრობრივი ერთობით და ასახავენ კონცეპტით აღნიშნული მოვლენების კონცეპტუალურ, საგნობრივ და ფუნქციურ მსგავსებას. სწორედ ამის წყალობით გვევლინება ველი იმ ენობრივ ერთეულთა არსებობისა და დაჯგუფების საშუალებად, რომლებსაც გააჩნიათ თავიანთი კონცეპტუალური პროტოტიპის - ინვარიანტის - ბირთვული კონცეპტის ვარიაციული თვისებები.

2.4. მენტალური სივრცეები

ამჟამად ტერმინი „მენტალური სივრცე“ ფართოდ გამოიყენება სხვადასხვა მეცნიერებაში. აღნიშნული ტერმინი გაჩნდა 1980-იან წლებში, მაგრამ ჯერ კიდევ გაურკვეველია, გულისხმობს თუ არა მენტალური სივრცე რაიმე სახის „ფიქტიურ ერთეულს“, რომელიც შეიქმნა მეცნიერებაში ჰიპოთეტური თეორიული კონსტრუქტების ობიექტივაციისათვის, თუ მის უკან მართლა დგას რეალურად არსებული ფენომენი (Jackendoff / ჯეკენდოფი, 1990).

ბუნებრივია, ჩნდება კითხვა: აქვთ თუ არა მენტალურ სივრცეებს ონტოლოგიური სტატუსი, ანუ არსებობენ თუ არა ისინი, როგორც ფსიქიკური რეალობის ელემენტები? როგორც მეცნიერებაში, ისე ყოველდღიურ ცხოვრებაში, ჩვეულებრივ, არსებობს რეალობის შესახებ სტაბილურ, ჩვეულ და საკმაოდ თანმიმდევრულ იდეათა სისტემები, რომელთა მიხედვითაც, კონკრეტულ ეპოქაში კონკრეტული კულტურის მატარებელი ადამიანები მიდრეკილნი არიან აღიარონ რაღაც, როგორც არსებული და იფიქრონ მასზე. აქედან გამომდინარე, გვინდა პასუხი გავცეთ შემდეგ კითხვას: შეიძლება თუ არა ცნების „მენტალური სივრცე“ გამოყენება მასში ნაგულისხმევი შინაარსის თეორიული ინტერპრეტაციისთვის.

ცნობილია, რომ ტერმინი „მენტალური სივრცე“ (Mental Space), ისევე როგორც მენტალური სივრცეების თეორია (Mental Space Theory) 1980-იან წლებში შემოგვთავაზა ჯ. ფოკონიერმა (1985, გვ.180). მოგვიანებით მენტალური სივრცეების თეორია დაიხვეწა

და დაემატა კონცეპტუალური ინტეგრაციის თეორია (Conceptual Integration Theory), ასევე ბლენდინგის თეორია (Blending Theory), რომელიც ჩამოაყალიბა ჯ. ფოკონიერმა მ. ტერნერთან ერთად წიგნში (Fauconnier & Turner / ფოკონიერი & ტერნერი, 2008, გვ. 440).

ჯ. ფოკონიერი, როგორც კოგნიტური ლინგვისტი, ეხებოდა პრობლემებს იმის შესახებ, თუ, როგორ ესმით ადამიანებს ის, რასაც მათ ეუბნებიან, სხვა სიტყვებით რომ ვთქვათ, ჯ. ფოკონიერი იკვლევდა ლინგვისტური სემანტიკის პრობლემებს. ფოკონიერის აზრით, საუბრის ან კითხვის პროცესში ადამიანი თავის გონებაში ქმნის მენტალურ სივრცეებს, რომლებიც მას ემსახურება როგორც ინდივიდუალური „კონტეინერები“. ამ კონტეინერებში დროებით განთავსებულია პარტნიორისაგან მიღებული და ინფორმაციის მიმღების მიერ პროცესირებული ინფორმაცია (Wilson / უილსონი, 2005, გვ. 227–236). მენტალური სივრცეები მუდმივად მოდიფიცირებადი კოგნიტური კონსტრუქტებია, რომლებიც იგება რეალურ დროში დისკურსული აქტივობისას და ინახება დიალოგის მონაწილეთა ოპერატიულ მეხსიერებაში.

მენტალური სივრცეების კონსტრუირება წარმოადგენს მნიშვნელობის კონსტრუირების უზრუნველყოფის საშუალებას. თავად ფოკონიერმა 1994 წელს უწოდა მენტალურ სივრცეებს „კულისებს მიღმა არსებული შემეცნების“ სფეროები (ფოკონიერი, 1994, გვ. 190), კონსტრუქტები, რომლებიც, ჩვეულებრივ, ყალიბდებიან უფრო ზოგადი სცენარების საფუძველზე. მენტალური სივრცეები მყისიერად წარმოიქმნებიან თანამოსაუბრის მეტყველების პროცესში. აღნიშნულ პროცესში მენტალური სივრცეები გვევლინებიან მყისიერად ტრანსფორმირებად, პოტენციური რეალობის გონებრივ კონსტრუქტებად, რომლებსაც ქმნის მსმენელი ნათქვამის აღქმისას.

ჯ. ფოკონიერმა, როგორც ლინგვისტმა, წარმოადგინა მენტალური სივრცეების თეორია, უპირველეს ყოვლისა, როგორც მსმენელის მიერ რეფერენციალური სტრუქტურების შექმნის პროცესის არსის გამოვლენის საშუალება. სწორედ რეფერენციალურ სტრუქტურებზე დაყრდნობით აღქვამს და იაზრებს ადამიანი პარტნიორის მეტყველებას. ადამიანის უნარი, შემოფარგლოს და სწორად ააგოს რეფერენციალური სივრცე, გულისხმობს იმ მნიშვნელობის შინაარსს, რომელიც იქმნება ამ საზღვრებში და რომელიც განაპირობებს კიდევ აზრის კონსტრუირების პროცესის შემდგომ მიმდინარეობას.

ჯ.ფოკონიერის აზრით, მენტალურ სივრცეებში განთავსებულია „ელემენტები“, რომლებიც წარმოადგენენ კონცეპტუალურ მთლიანობებს. მენტალური სივრცეების ეს ელემენტები წარმოიქმნებიან თანამოსაუბრის მეტყველებაში სახელების, არსებითი სახელებისა და დესკრიფციების გამოყენების საპასუხოდ. მსმენელთან თავად მენტალური სივრცეების აგება იწყება მოსაუბრის მიერ გარკვეული სიტყვებისა და სიტყვათშეთანხმებების გამოყენების შედეგად. ამ სიტყვებსა და სიტყვათშეთანხმებებს ფოკონიერი უწოდებს „სივრცის მშენებლებს“ (spacebuilders) ან „სივრცულ ტრიგერებს“ (space-triggers). ფოკონიერის თეორიულ დებულებათა მიხედვით, ეს სივრცითი ტრიგერები ახდენენ ბაზისური სივრცისა და მისი შესაბამისი ფოკუსური სივრცის აგების ინიცირებას. ეს უკანასკნელი ჩნდება და ტრანსფორმირდება საუბრის პროცესში. აღნიშნული სივრცით რეპრეზენტირდება სხვადასხვა კოგნიტური დომენი.

მენტალური სივრცეების მთავარ ფუნქციას წარმოადგენს სუბიექტისათვის რელევანტური ინფორმაციის დროებით შენახვა. მენტალური სივრცეების მთავარი ფუნქცია ასევე თანამოსაუბრის მიერ ნათქვამის გააზრების პროცესში ამ ინფორმაციის ტრანსფორმაციის შედეგების შენახვა. უნდა აღინიშნოს, რომ მენტალურ სივრცეებში წარმოდგენილი ინფორმაცია საკმაოდ მჭირია, სხვა სიტყვებით რომ ვთქვათ, მენტალურ სივრცეებში წარმოდგენილი ინფორმაციის რაოდენობა საკმარისია მხოლოდ იმისათვის, რომ აღმქმელმა სუბიექტმა შეძლოს მისი დამუშავება.

ცალკეული მენტალური რეპრეზენტაციები მხოლოდ ნაწილობრივ და სქემატურად ასახავენ ერთეულებს და მათ შორის არსებულ მიმართებებს კონკრეტული სცენარის ფარგლებში, ასევე იმის გათვალისწინებით, თუ როგორ აღიქვამს, ახსოვს ან იაზრებს ამ ერთეულებს სუბიექტი, რომელიც ქმნის მენტალურ სივრცეებს.

მენტალური სივრცეები დინამიური და ცვალებადია, შესაბამისად, არასტაბილური. ისინი უფრო ფრაგმენტულია, ვიდრე - სრული. მათი აღწერა შეუძლებელია რეალობასთან შესაბამისობის თვალსაზრისით, რადგან ისინი არ არიან რეალობის ფსიქიკური ანალოგები. განსაკუთრებით მნიშვნელოვანია ის ფაქტი, რომ მენტალური სივრცეები გონებრივად კონსტრუირებადი ერთეულებია, რომლებიც არ არიან ორიენტირებული რეალური სამყაროს ასახვაზე. მენტალურ სივრცეებს სუბიექტი ქმნის როგორც გონებრივი აქტივობის განხორციელების საშუალებას.

ზოგადად, შეიძლება ითქვას, რომ ფოკონიერის მიერ შემოთავაზებული მენტალური სივრცის ცნება ძალიან წარმატებული აღმოჩნდა: აღნიშნული ცნება დამკვიდრდა ლინგვისტიკის მომიჯნავე მეცნიერებათა კონცეპტუალურ აპარატში.

დროთა განმავლობაში მენტალური სივრცის ცნება განვითარდა და გაფართოვდა შინაარსობრივად. ტერმინები „მენტალური სივრცე“ და „ბლენდინგი“ უკვე გამოიყენება როგორც ფილოლოგიაში, ისე ფილოსოფიასა და კულტუროლოგიაში, ფსიქოლოგიასა და სარეკლამო ბიზნესშიც კი.

ეს კი იმაზე მეტყველებს, რომ ფოკონიერმა შემოგვთავაზა იდეებისა და შედარებით მარტივი სქემების ერთობლიობა, რომელიც აღმოჩნდა გასაგები და ვალიდური სხვადასხვა ტიპის ფენომენთა არსის ასახსნელად. იდეებსა და სქემებს აერთიანებს ადამიანის ფსიქიკური ორგანიზაციის სპეციფიკა. აქ საუბარია სხვა ადამიანებთან და მათ მიერ შექმნილ ტექსტებთან ინტერსუბიექტური დისკურსის მონაწილე ადამიანზე.

ჟ. ფოკონიერის იდეებმა იგი აქცია ერთ-ერთ ყველაზე ცნობილ კოგნიტურ ლინგვისტად. მის იდეებს გამოუჩნდა მრავალი მიმდევარი. დღეს მრავალი მეცნიერი იყენებს მენტალური სივრცეების თეორიას და კონცეპტუალური ინტეგრაციის (ბლენდინგის) თეორიას თეორიული თუ პრაქტიკული ხასიათის სამეცნიერო პრობლემების გადასაჭრელად. ეს პრობლემებია: მეტაფორის არსის გააზრების პრობლემა, რომელზეც ფოკონიერიც მუშაობდა ტერნერთან ერთად (ფოკონიერი & ტერნერი, 2008, გვ. 53–66), მათემატიკის სიმბოლური ენის ანალიზი (Alexander / ალექსანდერი, 2011 გვ. 1–48), კომუნიკაციისა და დისკურსის სახეობათა თეორიული და პრაქტიკული ანალიზი (Oakley, Hougaard & Benjamins / ოაკლი, ჰუგარდი & ბენჯამინსი, 2008, გვ. 262). ფოკონიერის იდეები გამოიყენება ადამიანის კრეატიულობის სპეციფიკის კვლევაში (Turner / ტერნერი, 2014. გვ. 312), ასევე ლინგვისტიკისა და მის მომიჯნავე დისციპლინათა კვეთაზე არსებულ პრობლემათა ანალიზისას (Auchlin / ოკლინი, 2013, გვ. 1–32).

მენტალური სივრცის აგება ასახავს სამყაროს სტრუქტურის დინამიურ სურათს. ასეთი სივრცე გვევლინება განუყოფელ სივრცით-დროით ერთიანობად. ფოკონიერის განმარტებით, სწორედ სივრცითი და დროითი ერთიანობა წარმოადგენს მენტალური სივრცის უმნიშვნელოვანეს მახასიათებელს. მხოლოდ რეალური სივრცისგან განსხვავებით, მენტალურ სივრცეში, ფიზიკური სხეულების ნაცვლად, ჩნდებიან,

ტრანსფორმირდებიან და ქრებიან ფსიქიკური ობიექტები. მენტალურ სივრცეში მიედინება ფსიქიკური დრო.

ამრიგად, მენტალური სივრცე წარმოადგენს ქრონოტოპს, უფრო ზუსტად კი, მენტალურ სივრცეს გააჩნია სივრცითი და დროითი განზომილებები. მენტალურ სივრცეში ხდება კოგნიტური მასალის კოდირება და ორგანიზება.

მენტალური სივრცეები სიტუაციურ-ფუნქციონალურნი არიან, ამიტომ მათი „სიცოცხლე“ ხანმოკლეა: ისინი იქმნებიან და ქრებიან სიტუაციასთან ერთად. მენტალური სივრცეები აქტუალიზდებიან, ტრანსფორმირდებიან და ქრებიან. სწორედ ამიტომ არიან ისინი მოძრავები და ფრაგმენტულები.

„მენტალური სივრცის“ ცნების ანალიზი ზოგადმეცნიერულ იდეათა სისტემის კონტექსტში ცხადყოფს, რომ მენტალური სივრცე არ არის უბრალოდ მხოლოდ თეორიული კონსტრუქტი - მენტალური სივრცე ასახავს ფსიქიკური რეალობის მნიშვნელოვან ფენომენს.

თავი III. პოლიტიკური დისკურსი და კოგნიტური ლინგვისტიკა

3.1. პოლიტიკური დისკურსისა და კოგნიტური ლინგვისტიკის სინთეზი

პოლიტიკური დისკურსისა და კოგნიტური ლინგვისტიკის სინთეზი წარმოადგენს სააზროვნო სივრცეთა მრავალგანზომილებიან ურთიერთობას, რომელიც ნათელს ჰფენს იმას, თუ როგორ ყალიბდება ენა, აზროვნება და კომუნიკაცია და როგორ აყალიბებენ ისინი პოლიტიკურ პროცესებს.

გამოვყოფთ პოლიტიკურ დისკურსსა და კოგნიტურ ლინგვისტიკას შორის არსებული მიმართების რამდენიმე ფაქტორს:

1. კონცეპტუალური მეტაფორები და ფრეიმინგი: კოგნიტური ლინგვისტიკა ორიენტირებულია კონცეპტუალური მეტაფორების როლის განსაზღვრაზე აზროვნებისა და კომუნიკაციის სტრუქტურირების პროცესში (Goddard / გოდარდი, 2004, გვ. 1211–1230);
2. პოლიტიკურ დისკურსში მეტაფორები უმნიშვნელოვანეს როლს ასრულებენ პრობლემებისა და საზოგადოებრივ აზრზე ზემოქმედების ფრეიმინგზე (Kövecses / კიოვეჩესი, 2005);
3. კოგნიტური მოდელები და პოლიტიკური იდეოლოგია: კოგნიტური ლინგვისტიკა იკვლევს იმას, თუ როგორ ქმნიან ადამიანები კოგნიტურ მოდელებს აბსტრაქციითა გასააზრებლად. პოლიტიკური იდეოლოგიები ხშირად ეყრდნობიან ამ ტიპის მოდელებს. სწორედ ამ ტიპის კოგნიტური მოდელების კონსტრუირებისა და ფუნქციონირების სპეციფიკის წარმოჩენაზეა კონცენტრირებული კოგნიტური ლინგვისტიკა. მაგალითად, „შეზღუდული ძალაუფლების“ კონცეპტი ლოკალიზებულია იმ კოგნიტურ მოდელში, რომელიც აყალიბებს კონსერვატიულ პოლიტიკურ დისკურსს (ვან დეიკი, 1998).
4. სქემები და პოლიტიკური კომუნიკაცია: სქემები პოლიტიკურ დისკურსში გამოიყენება რთული იდეების ექსპრესიულად რეპრეზენტაციისათვის. მაგალითად, გამოსახულება „ზევით - კარგია, ქვევით - ცუდია“ შეიძლება გამოყენებულ იქნას ეკონომიკური ტენდენციების განსახილველად, „ეკონომიკური ზრდა“ აღწერილია როგორც „აღმავალი“, „რეცესია“ კი - როგორც „დაცემა“ (Goffman / გოფმანი, 1974).

5. დარწმუნება და კოგნიტურ-ლინგვისტური სტრატეგიები: კოგნიტური ლინგვისტიკა უზრუნველყოფს პოლიტიკურ დისკურსში დარწმუნების სტრატეგიათა ფუნქციონირების სპეციფიკის ღრმად გააზრების საშუალებას. მაგალითად, „ფრეიმების ბლენდინგი“ (შერწყმა, კომბინირება) შეიძლება დაეხმაროს პოლიტიკოსებს დამაჯერებელი ნარატივების კონსტრუირებასა და სხვადასხვა ტიპის აუდიტორიასთან ურთიერთობაში (Cialdini / ჩალდინი, 2006).
6. „კონცეპტუალური ბლენდინგი“ (შერწყმა) პოლიტიკურ მოღვაწეობაში: პოლიტიკურ დისკურსში კოგნიტური ლინგვისტიკის „კონცეპტუალური ბლენდინგის“ თეორია შეიძლება გამოყენებულ იქნას იმის გასააზრებლად, თუ როგორ ჩნდება ახალი პოლიტიკური კონცეპტები არსებული კოგნიტური ფრეიმების შერწყმის შედეგად. ამ პროცესმა შეიძლება გამოიწვიოს ინოვაციური პოლიტიკის იდეების გენერირება (ფოკონიერი & ტერნერი, 2002).
7. მეტაფტონიმია და რიტორიკული ფიგურები: „მეტაფტონიმია“ (კოგნიტური ლინგვისტიკის ცნება) ორიენტირებულია მეტაფორასა და მეტონიმიას შორის არსებული ურთიერთქმედების სპეციფიკის გამოვლენაზე. იგი ხშირად გამოიყენება პოლიტიკურ დისკურსში გარკვეული ასოციაციების ან ემოციური რეაქციების გამოსაწვევად. მაგალითად, „თეთრი სახლის“ მოხსენიება აშშ-ს მთავრობაზე მსჯელობისას, წარმოადგენს მეტაფტონიმიურ მექანიზმს (Lakoff & Johnson / ლაკოფი & ჯონსონი, 1980).
8. კოგნიტური ლინგვისტიკა პოლიტიკურ მესიჯინგში: ეფექტური პოლიტიკური შეტყობინებების კონსტრუირების მიზნით, პოლიტიკური სტრატეგიებით ოპერირებისას პოლიტიკოსები იყენებენ კოგნიტური ლინგვისტიკის პრინციპებს. სწორედ ამ პრინციპების გამოყენებით იქმნება ეფექტური პოლიტიკური შეტყობინებები, რომლებიც ეხმიანებიან (შეესაბამებიან) პოლიტიკოსთა სამიზნე აუდიტორიის კოგნიტურ სტრუქტურებს. პოლიტიკური კომუნიკაციის ეფექტურობის უზრუნველყოფა შესაძლებელია იმის გააზრებით, თუ როგორ ამუშავებენ ადამიანები ინფორმაციას და როგორ ქმნიან ეფექტურ შეტყობინებას (Blumler & Kavanagh / ბლუმლერი & კავანაჰი, 1999, გვ. 209–230);
9. კოგნიტური მიკერძოება და პოლიტიკური გადაწყვეტილების მიღება: კოგნიტური ლინგვისტიკა დაინტერესებულია კოგნიტური მიკერძოების ფენომენის ფუნქციის კვლევით პოლიტიკური გადაწყვეტილების მიღების

პროცესში. პოლიტიკოსებს შეუძლიათ გამოიყენონ კოგნიტური მიკერძოებები თავიანთ დისკურსში ამომრჩეველთა არჩევანსა და პოლიტიკის მხარდაჭერაზე გავლენის მოხდენის მიზნით (Kahneman / კანემანი, 2012).

ჯამში, კოგნიტური ლინგვისტიკა ქმნის მეტად ღირებულ საფუძველს პოლიტიკური დისკურსის კოგნიტური ასპექტების კვლევის თვალსაზრისით. კოგნიტური ლინგვისტიკა იძლევა პოლიტიკის სამყაროში ენას, აზროვნებასა და კომუნიკაციას შორის არსებული განუყოფელი კავშირის გააზრების საშუალებას. ეს ინტერდისციპლინარული მიდგომა უზურუნველყოფს პერსუაზიული სტრატეგიების, ფრეიმინგის ტაქტიკისა და კონცეპტუალური სტრუქტურების თავისებურებათა წვდომის შესაძლებლობას. ეს კი ძალიან მნიშვნელოვანია, ვინაიდან სწორედ ადეკვატური პერსუაზიული სტრატეგიები, ფრეიმინგის ტაქტიკა და კონცეპტუალური სტრუქტურები აყალიბებენ პოლიტიკურ კომუნიკაციასა და პოლიტიკური მოღვაწეობის შედეგებს.

3.2. დისკურსის კონცეპტოლოგია და კონცეპტის დისკურსოლოგია

სისტემისათვის რელევანტური ნებისმიერი ფენომენის მსგავსად, კონცეპტიც შეიძლება ხასიათდებოდეს კოგნიტურ-კომუნიკაციური ასიმეტრიით. კოგნიტურ-კომუნიკაციური ასიმეტრიის არსი მდგომარეობს შემდეგში: არ არსებობს მკაცრი კორელაციური მიმართება გარკვეულ კონცეპტსა და გარკვეულ დისკურსს შორის და, შესაბამისად, არ შეიძლება არსებობდეს ერთმნიშვნელოვანი შესაბამისობები: ერთი და იგივე მენტალური ერთეული შეიძლება შედიოდეს რამდენიმე დისკურსის საინფორმაციო ველში, ხოლო ერთი და იგივე დისკურსი შეიძლება აპელირებდეს რამდენიმე კონცეპტზე (Sternin & Sternin / სტერნინი & სტერნინი, 2006).

ლინგვისტიკის კოგნიტურ-კომუნიკაციური პარადიგმის ორი ძირითადი კატეგორიის – კონცეპტისა და დისკურსის ერთმანეთთან კორელაციაში განხილვა იძლევა აღნიშნულ ფენომენტთა შესწავლის საშუალებას სულ მცირე ორი პერსპექტივიდან, რომელთაგან პირველი გულისხმობს დისკურსის ანალიზს სხვადასხვა კონცეპტებზე აპელირებისას, ხოლო მეორე კი – კონცეპტის ანალიზს სხვადასხვა დისკურსზე აპელირებისას.

გარდა იმ პოსტულატის აღიარებისა, რომლის თანახმადაც, კოგნიტურ-კომუნიკაციური ასიმეტრიის არსი მდგომარეობს კონცეპტსა და გარკვეულ დისკურსს შორის მკაცრი კორელაციური მიმართების, ერთმნიშვნელოვანი შესაბამისობის არარასებობაში, ჩვენ ვაღიარებთ კიდევ ერთ პოსტულატს, რომლის თანახმადაც, დისკურსის კონცეპტუალურ ორგანიზაციაში არსებობს გარკვეული სახის კონფიგურაციული დუალიზმი, რომელიც განსაზღვრავს მეცნიერული აზრის ორ განსხვავებულ მიმართულებას (ვეუბიცკა, 1997).

1. მეცნიერული აზრის მოძრაობას დისკურსიდან კონცეპტისაკენ - დისკურსზე ცენტრირებული თვალსაზრისი;
2. მეცნიერული აზრის მოძრაობას კონცეპტიდან დისკურსისაკენ - კონცეპტზე ცენტრირებული თვალსაზრისი.

პირველ მიდგომას პირობითად შეიძლება ეწოდოს „დისკურსული კონცეპტოლოგია“, ხოლო მეორეს კი - „დისკურსის კონცეპტოლოგია“.

დისკურსული კონცეპტოლოგია გულისხმობს კონცეპტთა დისკურსული კონფიგურაციების კვლევას პერსპექტივის „კომუნიკაციიდან კოგნიტური სემანტიკისაკენ“ ფარგლებში. აღნიშნული პერსპექტივის ანალიზის საგანს წარმოადგენს სოციალურ-დისკურსული სივრცეების ორგანიზების სპეციფიკის შესწავლა პატერნის „კონცეპტები დისკურსში“ ფარგლებში.

დისკურსის კონცეპტოლოგია გულისხმობს მეცნიერული აზრის მოძრაობას კოგნიტური სემანტიკიდან კომუნიკაციისაკენ. მისი ანალიზის საგანს წარმოადგენს პატერნის „კონცეპტი დისკურსებში“ სპეციფიკის კვლევა.

ობიექტების ანალიზი პატერნის „კონცეპტი დისკურსებში“ ფარგლებში ეფუძნება იმ ფაქტს, რომ კონცეპტს ან მის იდიოველს ახასიათებს გარკვეული სახის კოგნიტურ-სემანტიკური არჩევითობა კონკრეტულ დისკურსში აქტუალიზაციის შესაძლებლობებთან მიმართებაში, სხვა სიტყვებით რომ ვთქვათ, კონცეპტს ან მის იდიოველს გააჩნია ან არ გააჩნია მის მსგავსთან შეთანხმების შესაძლებლობა ამა თუ იმ დისკურსში ვერბალური რეალიზაციის პროცესში.

ეს კი იწვევს იმ ფაქტს, რომ ერთი და იგივე კონცეპტი შეიძლება უპირატესად გამოყენებულ იქნას ერთ დისკურსში და იგივე კონცეპტი შეიძლება სრულიად ინდეფერენტული აღმოჩნდეს მეორე დისკურსთან მიმართებაში.

თუმცა, კონცეპტთა აბსოლუტური უმრავლესობა არ არის „მიჯაჭვული“ რომელიმე ერთ დისკურსს - კონცეპტთა აბსოლუტური უმრავლესობა შეიძლება ფუნქციონირებდეს ორ, სამ ან მეტ დისკურსში. ეს კი დამოკიდებულია კონცეპტის კატეგორიულ სტატუსზე - მოდუსზე, გარემოზე ან კომუნიკაციის სტილზე. სწორედ ეს წარმოადგენს კორელაციის „კონცეპტი-დისკურსი“ ობიექტურ სიბრტყეს.

ამ კორელაციის სუბიექტური სიბრტყე განისაზღვრება ანალიზის ოფციებით - ყურადღების ფოკუსირება კონცეპტის დისკურსული პროფილის გარკვეულ ასპექტზე, რაც იძლევა მისი აღწერის საშუალებას როგორც ვიწრო და ფართო პერსპექტივიდან.

ვიწრო პერსპექტივა, რომელიც ორიენტირებულია კორელაციაზე „ერთი კონცეპტი - ერთი დისკურსი“, ხელს უწყობს კონცეპტის ღრმად შესწავლას, მისი სტილიზაციისა და მეტაფორიზაციის შესაძლებლობების, კონკრეტულ ჟანრთან ან იდიოსტილთან მიკუთვნებულობის გათვალისწინებით.

არანაკლებ მნიშვნელოვანია ანალიზის საპირისპირო მიმართულებაც, რომელიც ექსპანსიურია და გულისხმობს კონცეპტის შესწავლას რამდენიმე დისკურსში.

ამ ტიპის ანალიზი მიუთითებს იმაზე, რომ კონცეპტს *a priori* გააჩნია გარკვეული კოგნიტურ-კომუნიკაციური პოტენციალი, რაც უზრუნველყოფს მის სხვადასხვა დისკურსებზე აპელაციის შესაძლებლობას. ამ ტიპის ანალიზში ნათლად იკვეთება სხვადასხვა სოციალურ-დისკურსიულ სივრცეში გაფანტული ადამიანური ცოდნის რეინტეგრაციის პროცესი და შედეგი (Karasik / კარასიკი, 2010).

თითოეულ დისკურსს შეუძლია ჩამოაყალიბოს საკუთარი კონცეპტუალური სისტემა, რომელიც შედგება ტიპოლოგიურად განსხვავებული მენტალური ერთეულების კონფიგურაციებისაგან. მათი შერჩევა, კომბინაცია და განლაგება დამოკიდებულია ისეთ ფაქტორებზე, როგორიცაა:

მეტყველების ინტენციები;

ადრესანტსა და ადრესატს შორის არსებული ურთიერთობის სოციალურ-როლური სტრუქტურა;

ადრესანტის მიერ ინფორმაციის კოდირების ტექნიკის სპეციფიკა;

ადრესატის მიერ ინფორმაციის დეკოდირების კომპეტენცია.

ამყარებენ რა სხვადასხვა სტატუსის მქონე კონცეპტები ერთმანეთთან სხვადასხვა ტიპის მიმართებებს, ისინი ლაგდებიან გრადუალურად, კონცეპტთა ამგვარ კონფიგურაციებს შეუძლიათ სპეციფიკური და ზოგჯერ ამა თუ იმ დისკურსის უნიკალური მენტალურ-ინფორმაციული პორტრეტის შექმნა.

დისკურსის ანალიზის ერთ-ერთი ტიპი გულისხმობს მისი კონცეპტუალური სისტემის შესწავლას კონცეპტუალური დისტრიბუციის პრინციპის მიხედვით. აღნიშნული პრინციპი ეფუძნება გარკვეულ კონცეპტთა ერთად გამოყენებას და მათი ერთად გამოყენების სიხშირეს ცალკეულ ტექსტებში, ჟანრებსა და იდიოსტილში.

აქ შეგვიძლია ვისაუბროთ სამი სახის კონფიგურაციულ მიმართებაზე - სუბორდინაციულზე, კოორდინაციულზე და იმპლიკაციურზე. ეს მიმართებები ჰგავს იმას, რასაც სინტაქსში ჩვეულებრივ უწოდებენ ვალენტობას.

დისკურსში კონცეპტის ვალენტობა გამოიხატება ერთი კონცეპტის მიერ სხვა კონცეპტების შერჩევაში: ერთი კონცეპტი შეიძლება გამოყენებულ იქნას სხვა კონცეპტებთან ერთად პროდუქტიულობის სხვადასხვა ხარისხით, სხვა სიტყვებით რომ ვთქვათ, ერთი კონცეპტი შეიძლება გამოყენებულ იქნას სხვა კონცეპტებთან ერთად რეგულარულად, უპირატესად და შემთხვევით. ასე იქმნება დისკურსის კონცეპტუალური (ან კოგნიტური) რუკა.

დისტრიბუციული კავშირების სამი ტიპის იდენტიფიცირება მნიშვნელოვანია ზოგადად ტექსტების კონცეპტუალური ანალიზისა და კონცეპტუალური პროგნოზირების პროცესისთვის. ამრიგად, ერთი კონცეპტიდან მეორეზე გადასვლა უფრო სავარაუდოა, როდესაც ისინი იმყოფებიან ერთმანეთთან ინკლუზიურ ურთიერთობაში. ამ შემთხვევაში ერთი კონცეპტის აქტუალიზაცია თითქმის გარდაუვლად იწვევს მეორის აქტუალიზაციას, რაც იწვევს კონგლომერაციის პროცესს. აღნიშნული პროცესი გულისხმობს ცალკეულ კონცეპტთა გაერთიანებას და

ერთმანეთის კვეთას გარკვეული დისკურსული ფორმირების ფარგლებში. უნდა აღინიშნოს, რომ კონგლომერაციის პროცესში თითოეული კონცეპტი ინარჩუნებს თავის თავისებურებებსა და მახასიათებლებს.

კონგლომერაციის ტიპურ შემთხვევას წარმოადგენს გარკვეულ დისკურსებში კონკრეტული მენტალური ერთეულების გამოყენების მაღალი სიხშირე. მაგალითად, ამერიკის საარჩევნო დისკურსში კონცეპტების „ამერიკა“, „ძალაუფლება“, „დემოკრატია“, „თავისუფლება“, „ხალხი“, „პრეზიდენტი“ და ანტიკონცეპტების „ტერორიზმი“, „ომი“ გამოყენების მაღალი სიხშირე იძლევა მათი ერთგვარ კონგლომერატად განხილვის, მეორე მხრივ კი, იმის აღიარების საშუალებას, რომ თითოეული მათგანი ინარჩუნებს საკუთარ მენტალურ სპეციფიკას.

კონგლომერაცია ასახავს კონცეპტთა სხვადასხვა კავშირებსა და მიმართებებში ჩართვის პროცესებს. ამასთან, ზოგიერთ კონცეპტთა კონგლომერაციის ხარისხის დადგენა ყოველთვის არ იძლევა საკმარისად დამაჯერებელი დასკვნების გამოტანის საშუალებას კონკრეტულ დისკურსულ კონცეპტუალურ კონფიგურაციაში მათი „შეკავშირებულობის“ ხარისხთან დაკავშირებით, რადგან მჭიდრო ინტერკონცეპტუალური კავშირი შეიძლება მიუთითებდეს შესაბამისი ფენომენების მხოლოდ სიტუაციურ სიახლოვეზე. კონგლომერაცია წარმოადგენს პროცესს, რომლის დროსაც დისკურსის კონცეპტუალური კონფიგურაციები იქმნებიან კონცეპტთა ჩართვით სხვადასხვა მიმართებათა სისტემაში, რისთვისაც გამოიყენება მაკავშირებელი კონცეპტები. ეს უკანასკნელნი შუამავლობენ ან/და ხელს უწყობენ ერთ-ერთ დასაკავშირებელ კონცეპტს მისთვის ახალი დისკურსული სტატუსის მოპოვებაში. ეს ხდება ერთი კონცეპტის მეორესთან „დაკავშირებით“, შუალედური კონცეპტუალური რგოლით. კონექციის პრინციპი ხელს უწყობს როგორც ერთსტატუსიანი, ისე მრავალსტატუსიანი მენტალური ერთეულების გაერთიანებას ერთ დისკურსში.

ემელონიზაცია გვევლინება სხვადასხვა სტატუსის მქონე კონცეპტთა კონკრეტული თანმიმდევრობით განლაგების გზად.

ზოგადად, პატერნი „კონცეპტები დისკურსში“ ეფუძნება ინტერკონცეპტუალური კორელაციების პრინციპს როგორც დისტრიბუციის, ისე კონგლომერაციისა და ემელონიზაციის შემთხვევაში.

ამრიგად, კონცეპტთა დისკურსული კონფიგურაციების პროდუქტიულობის ხარისხი იმდენად მათი კოგნიტურ-სემანტიკური კავშირების სტაბილურობაზე მსჯელობის საშუალებას (ფილმორი, 1982).

დისტრიბუციული ინტერკონცეპტუალური მიმართებების ტიპების იდენტიფიცირებას გარკვეული წვლილი შეაქვს ზოგადად დისკურსის კოგნიტური რუკის შემუშავებაში და კონკრეტულად მის კონცეპტუალურ არქიტექტონიკაში.

3.3. კონცეპტთა დისკურსულად რელევანტური ტიპები

ნებისმიერი სხვა ლინგვოკულტურული ფენომენის მსგავსად, დისკურსის ინტერპრეტაცია შესაძლებელია რეპრეზენტაციის სამ დონეზე: ენობრივ დონეზე (ფორმა); სოციალურ-კულტურულ დონეზე (შინაარსი); კომუნიკაციურ-პრაგმატიკულ დონეზე (ფუნქცია).

სოციალურ-კულტურული (შინაარსი) დონე ასოცირდება ურთიერთობის სფეროსთან. აღნიშნული დონე აყალიბებს დისკურსის კომუნიკაციურ-პრაგმატიკული არქიტექტონიკის სპეციფიკას, რომელთანაც კორელირებს ურთიერთობის რეჟიმი და სტილი. ეს უკანასკნელი კონსტრუირდებიან ენობრივ დონეზე, რომელიც წარმოადგენს „საშენ მასალას“ დისკურსის ვერბალური „შეფუთვისათვის“. ამ პერსპექტივიდან, დისკურსი გვევლინება პროცესუალურ-რეზულტატიურ, კომპლექსურ კოგნიტურ-კომუნიკაციურ მთლიანობად, რომელშიც რეალიზდება, ერთიანდება და ურთიერთქმედებს კომუნიკაციის შემადგენელი სამი ფაქტორი/რეგისტრი: გარემო, მოდუსი (რეჟიმი) და ურთიერთობის სტილი. აღნიშნული ფაქტორები აყალიბებენ დისკურსების ტიპოლოგიის ზოგად კონტურებსა და მიმართულებებს, რაც გარკვეულწილად, ხელს უწყობს სამეცნიერო აზრის შემდგომ მოძრაობას ერთიანობისა და ურთიერთდაპირისპირებების ბრძოლის სივრცისაკენ (Hymes / ჰაიმსი, 1972, გვ. 35-71).

დისკურსის ონტოლოგია განისაზღვრება ისეთი ურთიერთქმედი და ურთიერთდაპირისპირებული ფაქტორებით, როგორიცაა (Levinson / ლევინსონი, 1983): კოგნიტური და კომუნიკაციური; პროცესუალური და რეზულტატიური; სასრული და

უსასრულო; ლინეალური და ციკლური; დისკრეტული და არადისკრეტული; პოტენციური და რეალიზებული; განსაზღვრული და განუსაზღვრელი.

საკომუნიკაციო გარემო გენეტიკურადაა დაკავშირებული კომუნიკაციურ სივრცესთან – ტოპოსთან (კომუნიკაციის ადგილი) და ქრონოსთან (კომუნიკაციის დრო). კომუნიკაციური სივრცის ტოპოქრონიული პარამეტრები განისაზღვრება საზოგადოებისა და კულტურის განვითარების დონით გარკვეულ გეოგრაფიულ სივრცეში. ერთმანეთისაგან განხვავდებიან უძველესი, ანტიკური, შუა საუკუნეების, ახალი და თანამედროვე საკომუნიკაციო სივრცეები (Grice / გრაისი, 1975, გვ. 41–58).

აცნობიერებს რა კულტურის კომუნიკაციურ-სივრცითი განზომილების კვლევის სირთულეს, ფილოლოგიური სააზროვნო სივრცე ორიენტირებულია ლიტერატურულ-მხატვრული მიმართულების დისკურსთა ანალიზზე და მიჰყავს ერთმანეთისაგან ეგრეთწოდებულ კულტურულ-ისტორიულ დისკურსთა ტიპებს (ანტიკურობის, ბაროკოს, კლასიციზმის, განმანათლებლობის, რენესანსის, რომანტიზმის და ა.შ.).

ეს აიხსნება, პირველ რიგში, ანტიკურობის წინა ეპოქების შესახებ ლინგვოკულტურული მონაცემების თითქმის სრული არარსებობითა და „უწყვეტობის“ კრიტერიუმის დაკმაყოფილების შეუძლებლობით (წერილობითი ტექსტებისა და ცოცხალი კომუნიკაციის ნიმუშთა არარსებობა).

თანამედროვეობის სოციოკულტურული გარემო საშუალებას გვაძლევს ვისაუბროთ არა მხოლოდ მრავალენოვან დისკურსებზე, არამედ მათ ტიპებზე, რომლებიც არსებობენ კონკრეტული ეთნიკური საზოგადოების გარკვეულ სუბკულტურაში. გავიხსენოთ მხოლოდ რამდენიმე ყველაზე ცნობილი ტიპი (ჰაიმსი, 1974).

პროფესიული სტრატეგიის დისკურსები (პედაგოგიური, დიპლომატიური, სპორტული, პოლიტიკური, ეკონომიკური, იურიდიული, სამედიცინო);

კორპორატიული და სუბკულტურათა სტრატეგიი (საბანკო, რელიგიური, საკრალური, ჰეროიკული, რევოლუციური, ტერორისტული, კრიმინალური);

ყოფითი დისკურსი (ოჯახური, ახალგაზრდული, სასიყვარულო);

ვირტუალური კომუნიკაციის (ზღაპრის, კომპიუტერული);

სოციოსპეციფიკური (რეკლამის, ბაზრის, სადღესასწაულო, არჩევნების).

დისკურსების სია ღიაა როგორც ცივილიზაციის, ისე გარკვეული ლინგვოკულტურისა და სუბკულტურის თვალსაზრისით, რაც ასოცირდება დინამიურობის პრინციპთან: ზოგიერთი დისკურსი ქრება ისტორიული ასპარეზიდან, ზოგი კი ანაცვლებს მათ.

დისკურსები წარმოიქმნებიან, არსებობენ და ქრებიან გარკვეული სოციალურ-ისტორიული და სოციალურ-კულტურული გარემოს წიაღში, რომელიც წინასწარ განსაზღვრავს ვერბალური კომუნიკაციის არსს, სპეციფიკასა და ფორმებს.

ურთიერთობის რეჟიმი-მოდუსი გულისხმობს დისკურსების დიფერენცირებას გულწრფელობის, ზრდილობის, ფორმალობის, ემოციურობის, ტაქტიანობის, კატეგორიულობის, კეთილგანწყობის, მიკერძოებისა და ურთიერთობის სხვა პარამეტრების მიხედვით.

ექვგარეშეა, ურთიერთობის მოდუსების აღწერა გულისხმობს მათ გააზრებას ანტინომიის სახით. სწორედ ეს პრინციპი გვამღევს საშუალებას ვისაუბროთ ისეთ დისკურსებზე, როგორიცაა ავტორიტარული და ეგალიტარული, ტოტალიტარული და დემოკრატიული, კონფლიქტური და თანამშრომლობითი და ა.შ.

დისკურსთა სტილის გააზრება დაკავშირებულია მის პროცესუალურ-რეზულტატიურ ინტეგრეტიკასთან.

ტეუნ ვან დეიკის თვალსაზრისით, დისკურსი არ დაიყვანება სტილზე: დისკურსი განსაზღვრავს სტილს, მაგრამ სტილი არ განსაზღვრავს დისკურსს (ვან დეიკი, 1998).

რაც შეეხება დისკურსში ინტეგრირებულ კონცეპტებს, ვფიქრობთ, რომ აქ ყველაზე რელევანტურია ტერმინი „კონფიგურაცია“. მიუხედავად სისტემის ელემენტთა შორის გარკვეულ მიმართებათა არსებობისა, ტერმინი „კონფიგურაცია“ აუცილებლობით არ გულისხმობს სისტემის ელემენტთა სტრუქტურულ იერარქიულობას, თუმცა უნდა აღინიშნოს, რომ არც გამორიცხავს მას.

კონცეპტთა კონფიგურაციები ეფუძნებიან მინიმუმ ორი ტიპის კავშირს - შიდა და გარე, ობიექტურ და სუბიექტურ კავშირებს. პირველი ტიპის კავშირი რეალიზდება ოპოზიციაში „ურთიერთობები სისტემაში - ურთიერთობები სისტემის გარეთ“, მეორე ტიპის კავშირი კი - ოპოზიციაში „ურთიერთობები დისკურსში - ურთიერთობები ადამიანის ცნობიერებაში“.

კონცეპტთა აღნიშნული მიმართებებით განსაზღვრული ჯგუფების კვლევა სხვადასხვა (დროებითობის-მუდმივობის, მდგრადობის-არასტაბილურობის) რეჟიმში ხსნის ფართო შესაძლებლობებს კვლევისათვის.

კონცეპტთა დისკურსული კონფიგურაცია წარმოადგენს სისტემის ტიპს, რომელშიც კონცეპტთა გარკვეული რაოდენობა აღმოჩნდება სიტუაციურად დალაგებული ლოგიკური მიზანშეწონილობის პრინციპის მიხედვით. სწორედ ამის საფუძველზე, კონცეპტთა გარკვეული რაოდენობა ინტეგრირებულია უმაღლესი რიგის სისტემაში - კონცეპტუალურ სფეროში.

დისკურსის კონცეპტუალური კონფიგურაცია შეიძლება შეიქმნას მხოლოდ სხვა ტიპის ისეთი სისტემების მეშვეობით, როგორიცაა კონცეპტუალური ველები, რომლებიც აწვდიან დისკურსის კონცეპტუალურ კონფიგურაციას საიმედო „სამშენებლო“ მასალას.

ლინგოკულტურულ სივრცეთა კონცეპტუალური არქიტექტონიკის ინტერპრეტაცია პატერნში „კონცეპტუალური სფერო-კონცეპტუალური ველი-კონცეპტთა დისკურსული კონფიგურაცია“ სრულ შესაბამისობაშია სისტემოლოგიის ძირითად კანონებთან და იმ პოსტულატთან, რომლის თანახმადაც, ყველა არსებული სისტემა ჩართულია სხვა სისტემებში (შარიფიანი, 2017).

ლინგოკულტურულ სივრცეთა კონცეპტუალური არქიტექტონიკის ინტერპრეტაცია პატერნში „კონცეპტუალური სფერო - კონცეპტუალური ველი - კონცეპტთა დისკურსული კონფიგურაცია“ არ ეწინააღმდეგება სისტემისათვის რელევანტურ სხვა პრინციპებს, ატრიბუტებსა და მახასიათებლებს, რომელთა ურთიერთქმედებას ეწოდება თვითორგანიზაცია.

საკუთარი მთლიანობის შენარჩუნების მცდელობისას, დისკურსის კონცეპტუალური კონფიგურაცია არ შეიძლება ექვემდებარებოდეს ენტროპიულ ძალებს, რომლებიც იწვევენ განადგურებას (ქაოსს). ამის საფრთხე კი საკმაოდ რეალურია დისკურსის კონცეპტუალურ კონფიგურაციაში მუდმივად მოქმედი ბიფურკაციისა და დისიპაციის პროცესების ფონზე.

შეიძლება ვივარაუდოთ, რომ ჰოლისტური ვექტორი ასოცირდება homo loquens-ის დისკურსიულ ცნობიერებაში კონცეპტუალური სისტემების ფორმირების თავისებურებებთან. ჰოლისტური ვექტორი ეფუძნება ლოგიკის პრინციპს, ხოლო ენტროპიული ვექტორი კი ცვალებადობის პრინციპს, ვინაიდან ეს უკანასკნელი

ასოცირდება გამოცდილების დაგროვებასა და ახალი ცოდნის შეძენასთან. არეგულირებს და დისკურსის კონცეპტუალური კონფიგურაციის წარმოქმნასა და რღვევას, ორივე პრინციპი შეიძლება რეალიზდეს დისკურსში მუდმივებისა და ცვლადების სახით.

დისკურსის კონცეპტუალური კონფიგურაციის კონსტანტებს წარმოადგენს კონცეპტთა ტიპური (დამახასიათებელი, ალბათობის მაღალი ხარისხის მქონე, პროგნოზირებადი) და დისკურსში რეგულარულად რეალიზებული ერთობლიობა, ხოლო ცვლადებად გვევლინებიან კონცეპტთა არატიპური (არადამახასიათებელი, ალბათობისა და პროგნოზირებადობის დაბალი ხარისხის მქონე) და დისკურსში არარეგულარულად რეალიზებული ერთობლიობა.

დისკურსის საფუძველში ძვეს გენერატიული კონცეპტები, სხვა სიტყვებით რომ ვთქვათ, ის კონცეპტები, რომლებიც ცენტრალურია დისკურსისათვის და რომლის საფუძველზეც ვითარდება დისკურსის აზრი და ყალიბდება მისი ნორმები.

პოლიტიკური დისკურსის გენერატიული კონცეპტებია „პოლიტიკა“ და „ძალაუფლება“. გენერატიული კონცეპტების მნიშვნელობათა გავრცობა ხდება:

იმ ცნებობრივი ნიშნების დეტალიზაციით, რომლებიც აორგანიზებენ დისკურსს (ძალაუფლება: ბრძოლა ძალაუფლებისთვის, ძალაუფლების შენარჩუნება);

იმ ხატობრივ მახასიათებელთა სპეციფიკაციით (ძალაუფლება: ერთი ადამიანის ძალის დემონსტრირება მეორესთან მიმართებაში, ან რომელიმე ძლევამოსილი ადამიანის ძალის დემონსტრირება ხალხთან მიმართებაში);

ღირებულებითი მახასიათებლების კონკრეტიზაციით (ძალაუფლება: ძალაუფლების საჭიროების დასაბუთება, მორჩილების უნარი, როგორც ეფექტური ძალაუფლების განხორციელების პირობა, ძალაუფლების მიმზიდველობა და მისი დესტრუქციული შედეგების გავლენა პიროვნებაზე).

„პოლიტიკა“ და „ძალაუფლება“ წარმოადგენენ კონცეპტ-იდევებს, რომლებიც ამ შემთხვევაში განსაზღვრავენ დისკურსის ტიპს და მის პროფილს. სწორედ აღნიშნულ კონცეპტ-იდევებისაგან წარმოიშობა პოლიტიკური დისკურსის მთელი მენტალურ-ინფორმაციული სივრცე. უნდა აღინიშნოს, რომ აქ საქმე გვაქვს არა „ჩართულობის“, არამედ „მიკუთვნებულობის“ პრინციპთან. სწორედ აღნიშნული პრინციპების ფუნქციონირება

ასახავს კონცეპტუალური სფეროს სისტემურობას, კერძოდ კი, „პოლიტიკის“ კონცეპტუალური სფეროს სისტემურობას.

3.4. დისკურსის კონცეპტუალური სივრცე

დისკურსის კონცეპტოლოგიური სპეციფიკის შესწავლა პატერნის „კონცეპტები დისკურსში“ ფარგლებში იდენტურია მეცნიერული აზრის მოძრაობისა „დისკურსიდან კონცეპტამდე“. ეს იდენტურობა ემყარება იმ თავლასაზრისს, რომ გარკვეული ტიპის დისკურსი აყალიბებს თავის კონცეპტუალურ სისტემას, სხვა სიტყვებით რომ ვთქვათ, დისკურსის ტიპსა და კონცეპტს შორის მყარდება პირდაპირი ლოგიკურ-სემანტიკური პარალელები.

ამ გაგებით, დისკურსი წარმოადგენს სხვადასხვა კონცეპტებზე აპელაციის ერთობლიობას, განსაზღვრავს მათ სელექციას, ასევე მათ აქტუალიზაციას საკუთარი ტიპოლოგიური კუთვნილების შესაბამისად. დისკურსული სელექციის კოგნიტურ-სემანტიკურ რესურსს წარმოადგენს კონცეპტუალური სფერო და მისი კონცეპტუალური ველის სემენტები.

დისკურსის კონცეპტუალური პორტრეტის შექმნა ნიშნავს მისი შინაარსის ზედაპირზე გამოტანას. დისკურსის კონცეპტუალური ინვენტარიზაციის პროცესში ხდება ტექსტურ სივრცეში „გადაგდებული“ პირობითი „მენტალური ბადის“ დახმარებით მასში მოხვედრილი კონცეპტების „დაჭერა“.

შემდეგ ხდება ამ კონცეპტთა სისტემატიზაცია გარკვეული რუბრიკების მიხედვით.

აღნიშნული რუბრიკები იძლევიან კონცეპტთა ტაქსონომიზაციის საშუალებას სხვადასხვა მსოფლმხედველობრივი პრინციპების საფუძველზე, კერძოდ კი, ლინგვო-ფილოსოფიური, ფსიქოლინგვისტური, სოციოკულტურული, იდეოლოგიური და მხატვრული, ზოგადფილოლოგიური და ა.შ. პრინციპების საფუძველზე. ნებისმიერ შენთხვევაში, ამა თუ იმ დისკურსის კონცეპტთა კატალოგიზაცია იძლევა მასალას და გვათავაზობს ანალიზის ორ მეთოდს - დედუქციურს და ინდუქციურს.

დედუქციური მეთოდი არის მეცნიერული აზრის მოძრაობა ზოგადიდან კერძოსაკენ, რაც, უპირველეს ყოვლისა, გულისხმობს საკვლევი დისკურსის იდეოლოგიური პრინციპების გააზრებას.

აღნიშნული პრინციპები ორიენტირებულნი არიან კონკრეტული იდეის რეალიზაციაზე, რომელიც გულისხმობს გადაადგილებას ყველაზე მაღალი რანგის კონცეპტებიდან (მაკროკონცეპტებიდან) ყველაზე დაბალი რანგის კონცეპტებზე (მიკროკონცეპტებზე) (ლაკოფი, 1987).

კონცეპტის რანგი ასოცირდება მისი აბსტრაქციის ხარისხთან. შესაბამისად, საკვლევი დისკურსის იდეოლოგიური პრინციპები ორიენტირებულნი არიან კონკრეტული იდეის რეალიზაციაზე, რომელიც გულისხმობს გადაადგილებას აბსტრაქციის ყველაზე მაღალი ხარისხის მქონე კონცეპტებიდან (მაკროკონცეპტებიდან) აბსტრაქციის ყველაზე დაბალი ხარისხის მქონე კონცეპტებზე (მიკროკონცეპტებზე).

დისკურსში ინტეგრირებული კონცეპტების სტატუსის - დომინანტურობა - არადომინანტურობის - იდენტიფიცირების პროცესი გულისხმობს:

კონცეპტთა აბსტრაქტულობის ხარისხის განსაზღვრას;

ეპოქის სოციოკულტურული იმპერატივების თაობაზე არსებული ძირითადი ფილოსოფიური თვალსაზრისების გათვალისწინებას.

დისკურსის მაკროკონცეპტთა (კონცეპტუალურ დომინანტათა) იდენტიფიცირების შემდგომ, ხდება მასთან კორელაციაში მყოფ მიკროკონცეპტთა (არადომინანტურ კონცეპტთა) გამოვლენა, რაც ხორციელდება მათი ჯგუფების ფორმირებით.

დისკურსში ინტეგრირებული კონცეპტის სტატუსის - დომინანტურობა - არადომინანტურობის - იდენტიფიცირების პროცესი ეფუძნება (Fodor / ფოდორი, 1998):

კონცეპტის გამოყენების სიხშირისა და პროდუქტიულობის ხარისხის განსაზღვრას;

ერთი კონცეპტის სხვა კონცეპტებთან პარადიგმატულ მიმართებათა დამყარების პოტენციალის გამოვლენას.

ჯამში, ეს ინდუქციური მეთოდის გამოყენების პროცესი ჰგავს დისკურსის სკანირებას მასში აბტრაქციის სხვადასხვა ხარისხის მქონე, შესაბამისად კი სხვადასხვა რანგის კონცეპტთა იდენტიფიცირების მიზნით.

ანალოგიური პროცესი ხდება დისკურსის კონცეპტური პორტრეტირების ინდუქციური მეთოდის გამოყენებისას, მხოლოდ ამ შემთხვევაში კვლევას აქვს საპირისპირო მიმართულება, რომელიც გულისხმობს მოძრაობას კერძოდან ზოგადისაკენ.

დისკურსის კონცეპტუალური პორტრეტირების ინდუქციური მეთოდი ეფუძნება კონცეპტუალური სფეროს იერარქიულობის იდეას, რომელიც იძლევა კონკრეტულის - მიკროკონცეპტის (ეთნოსის წარმომადგენელთა ლინგოკულტურული დომინანტას) აბსტრაქტირებისა და მაკროკონცეპტზე გადანაცვლების საშუალებას (ვეჟბიკა, 2006).

ლოგიკური კავშირი ამ უკიდურეს მენტალურ წერტილებს შორის მყარდება შუამავალი რგოლების მეშვეობით. სწორედ ამ უკანასკნელთა გამო იშლება კონცეპტუალური იერარქია მაკრო და მიკროკონცეპტებად. უფრო მეტიც, განსაზღვრული კონცეპტუალური ჯაჭვის თითოეულ წარმომადგენელს შეუძლია იმოქმედოს როგორც ატრაქტორმა, სხვა სიტყვებით რომ ვთქვათ, როგორც იმ ფენომენმა, რომელიც „იზიდავს“ და აჯგუფებს საკუთარი თავის გარშემო ერთმანეთისაგან სხვადასხვა კოგნიტურ-იერარქიული და დისკურსული სტატუსის მქონე სხვა კონცეპტებს.

პრეფერენციული შერჩევის შედეგად და კონცეპტთა დისკურსული კონფიგურაციის სქემის მიხედვით, დისკურსი აყალიბებს საკუთარ კონცეპტუალურ სისტემას, რომელიც შედგება ერთმანეთისაგან განსხვავებული კონცეპტებისაგან. მათი კომბინირება და რეალიზაცია დამოკიდებულია ისეთ დისკურსულ კატეგორიებზე, როგორიცაა: გარემო, მოდუსი და ურთიერთობის სტილი.

აღნიშნული კატეგორიების ზეგავლენით, კონცეპტთა დისკურსულ კონფიგურაციებს შეუძლიათ შექმნან ამა თუ იმ დისკურსის სპეციფიკური, ზოგჯერ კი - განუმეორებელი მენტალურ-ინფორმაციული პორტრეტი.

3.5. კონცეპტთა კომუნიკაციური გარემოთი განპირობებული დისკურსული კონფიგურაციები

ჩამოყალიბებულ და მდგრად კონცეპტუალურ სისტემათა დისკრეტიზაცია იწვევს მის კომპონენტებს შორის ურთიერთქმედებისა და ურთიერთობის ოდნავ განსხვავებულ ფორმატს. ყველაზე ხშირად, ამგვარი პროცესების შედეგია ახალი თვისებების წარმოქმნა და ახალი კონცეპტუალური სისტემების ფორმირება. ამ შემთხვევაში, სისტემის ფორმირების ფუნდამენტურ ფაქტორს წარმოადგენს არა კოგნიტურ-სემანტიკური, არამედ სოციალურ-დისკურსიული პატერნი. დღეს უკვე ეჭვგარეშეა, რომ კონცეპტები წარმოადგენენ ერთგვარ კოგნიტურ სტანდარტს დისკურსების, ტექსტებისა და ჟანრების ორგანიზებაში. დღეს ასევე უკვე ეჭვგარეშეა, რომ კონცეპტები სოციალურ-დისკურსული სივრცეების ლინგვოკოგნიტური მოდელირების საფუძველია.

დისკურსი გვემის, როგორც ვერბალიზებული სამეტყველო აქტივობა. აქ იკვეთება პროცესის (რეალური განზომილება, კომუნიკაციური ქმედების სივრცე) და შედეგის (ვირტუალური განზომილება, წარმოქმნილ ტექსტთა ერთობლიობა) ერთიანობა, რომლის ფარგლებშიც ხორციელდება სამეტყველო ქმედება კონკრეტულ საგნობრივ-თემატურ სფეროში (ვან დეიკი, 1997).

დისკურსი წარმოადგენს ერთობლიობას თემატური ერთობით აღბეჭდილი ტექსტებისა, რომელთაგან თითოეული აღიქმება და იდენტიფიცირდება როგორც გარკვეული სოციალურ-კულტურული პრაქტიკის ლინგვისტური კორელატი.

აბსტრაქცია „დისკურსი“ მატერიალიზდება მხოლოდ კონკრეტულად არსებულ ტექსტებთან კავშირში: დისკურსი წარმოადგენს საკომუნიკაციო სიტუაციაში „ჩაძირულ“ ტექსტს და ტექსტის მეშვეობით განხორციელებულ კომუნიკაციას.

დისკურსი მუდმივ ქმნადობაშია და მის ქმნადობას არ აქვს საზღვარი: დისკურსი მზადაა „მიიღოს“ უფრო და უფრო მეტი ახალი ტექსტი. ნებისმიერი დისკურსი წარმოშობს ტექსტს, მაგრამ შეიძლება თუ არა საპირისპიროს თქმა? პასუხი აშკარაა: ტექსტები მოდიან და მიდიან, დისკურსი კი რჩება.

ტექსტის დახშულობის, სისრულის, ლინეალურობის, დისკრეტულობის, რეზულტატიურობისა და სტატიკურობის შეპირისპირებით დისკურსის ღიაობასთან, უსრულობასთან, ციკლურობასთან, არადისკრეტულობასთან, პროცესუალობასა და

დინამიურობასთან შესაძლებელია ინტერპრეტაციის შემდეგი ვერსიის ჩამოყალიბება: დისკურსი წარმოადგენს მრავალგანზომილებიან სოციალურ და ლინგოკულტურულ ფენომენს, რომლის ფარგლებშიც ხორციელდება ვერბალური კომუნიკაცია კონკრეტულ საგნობრივ-თემატურ სფეროში.

ნებისმიერი კულტურული ფენომენის მსგავსად, ენის ან მეტყველების ერთეული შეიძლება წარმოადგენდეს კოლექტიურ ცნობიერებაში ლინგოკულტურული კონცეპტის წარმოქმნის საფუძველს.

ეს ეხება დისკურსსაც. მშობლიური ენის მატარებელთ აქვთ მკაფიო წარმოდგენები კომუნიკაციური ქცევის შესახებ როგორც ინსტიტუციური, ისე პირადი ურთიერთობის სხვადასხვა სიტუაციაში. ყოველივე ეს ქმნის არა მხოლოდ კონცეპტის კონცეპტუალურ კომპონენტს, არამედ დისკურსული გარემოს ტელეოლოგიურ კომპეტენციასაც.

კონკრეტული ეთნოსის წარმომადგენლებს ასევე აქვთ ასოციაციური წარმოდგენები კონკრეტულ კომუნიკაციურ სიტუაციაში განხორციელებული კომუნიკაციის შესახებ. სხვადასხვა ტიპის დისკურსს კონკრეტული ეთნოსის წარმომადგენლები უსადაგებენ გამონათქვამებს, რომლებიც მოიცავენ პირდაპირ ან ირიბ შეფასებას. ისეთი ფენომენები, როგორიცაა უსაფრთხოება, ღირსება, ერთიანობა, საიმედოობა, ლიდერობა, თანასწორობა, თანაბარუფლებიანობა, თავისუფლება, წესრიგი, სამართლიანობა, სტაბილურობა, ნდობა წარმოადგენენ ევროპული საზოგადოების ხატის კონსტიტუენტებს.

კომუნიკაციური გარემოს პრინციპით კონსტრუირებულ დისკურსებში ნათლად ჩანს გარკვეული ღირებულებით-კონცეპტუალური პრეფერენციების არსებობა. სწორედ ეს პრეფერენციები განსაზღვრავენ კონცეპტთა სელექციის სპეციფიკას.

მიუხედავად იმისა რომ კონსტანტათა უმრავლესობა არ არის ეროვნულობით დეტერმინირებული, დისკურსში ისინი მაინც იწვევენ ერთგვარ ეთნოსპეციფიკურ რეფლექციებს, რომლებიც დაკავშირებულია კონკრეტული ქვეყნის ცხოვრების სოციოკულტურულ მახასიათებლებთან, ხალხის ეროვნული მენტალიტეტის მახასიათებლებთან, პოლიტიკურ ვითარებასთან, რელიგიურ განსხვავებებთან, ტრადიციებთან და ადამ-ჩვეულებებთან (ვან დეიკი, 1997).

ამ დისკურსებში კონცეპტუალური ცვლადების გამოყენება დაკავშირებულია, როგორც წესი, კომუნიკაციის მიმდინარე ვითარებასთან, სხვა დისკურსული სფეროების

ჩართვასთან, მეტყველი სუბიექტის სურვილთან, გაზარდოს ექსპრესიულობის ხარისხი და ა.შ.

კონცეპტთა დისკურსული კონფიგურაციები აქტუალიზდებიან რეალური კომუნიკაციური სიტუაციის კონტექსტში, რომელთანაც რაციონალური კავშირი მყარდება დეიქტიკური ტრიადის „ego – nunc – hic” ფარგლებში.

ლოგიკურად აკავშირებს რა ერთმანეთთან გარკვეულ კონცეპტებს, homo loquens აშენებს კონცეპტუალურ სისტემებს, რომლებიც აქტუალურია გარკვეულ ადგილას, გარკვეულ დროსა და გარკვეულ გარემოებებში.

უფრო ფართო კონტექსტში, კონცეპტთა დისკურსული კონფიგურაციები კონსტრუირდება, მოდელირდება და მოდიფიცირდება ადამიანების მიერ განუწყვეტლივ, მაგრამ, ამავე დროს, კონსტანტათა რეპერტუარი რჩება მკაცრად განსაზღვრული შესაბამისი კომუნიკაციური გარემოთი. კონცეპტთა დისკურსული კონფიგურაციები ინარჩუნებენ რაოდენობრივ და თვისებრივ სტაბილურობას დისკურსით მონიშნულ საზღვრებში.

გარკვეულ კონცეპტთა სიმეტრიული ბმა კონკრეტულ სამეტყველო გარემოსთან წარმოადგენს აუცილებელ პირობას დისკურსის კოგნიტური რუკის შესაქმნელად.

მიუხედავად იმისა, რომ კონცეპტუალური სისტემების ფორმირების მექანიზმი გულისხმობს არა იმდენად ეთნოკულტურულ, რამდენადაც სოციოდისკურსიულ ფაქტორს, არსებობს საფუძველი ვიფიქროთ, რომ ერთი და იმავე კომუნიკაციური გარემოს კონცეპტთა დისკურსული კონფიგურაციები შეიძლება განსხვავდებოდნენ ერთმანეთისგან სხვადასხვა ლინგვოკულტურაში. უფრო მეტიც, კონცეპტთა დისკურსული კონფიგურაციები შეიძლება მნიშვნელოვნად განსხვავდებოდნენ ერთმანეთისგან სხვადასხვა ენაში ტიპოლოგიურად მონათესავე დისკურსშიც კი.

სხვადასხვა ლინგვოკულტურაში კონცეპტთა შორის არსებული სხვაობისა და მსგავსების შემთხვევები არც ისე იშვიათია. თანამედროვე ახალგაზრდულ დისკურსში ფიქსირდება უნიფიცირების ტენდენცია, რომლებიც ძლიერდება ვირტუალურ კომუნიკაციაში.

გლობალიზაციისა და უნივერსალიზაციის პროცესებს, რომლებსაც თან სდევს კომუნიკაციური სივრცის ტექნოლოგიზაცია, შეუძლიათ მნიშვნელოვნად შეცვალონ სამყაროს ენობრივი და კონცეპტუალური ხატები. სწორედ აღნიშნული პროცესების

წყალობით ხორციელდება კონცეპტების „იმპორტი“, რაც ხელს უწყობს ეთნოკულტურულ ინტეგრაციას გარკვეულ დისკურსულ სივრცეებში.

კონცეპტთა სხვადასხვა დისკურსულ კონფიგურაციებში ფიქსირებული აქსიოლოგიური რყევების ამპლიტუდა დიდწილად დამოკიდებულია დისკურსის ღირებულებათა ინდივიდუალურ სისტემაზე, სადაც განსაკუთრებით აშკარად ჩანს ნებისმიერი სისტემისათვის რელევანტური, ურთიერთდაპირისპირებულთა ერთიანობისა და ბრძოლის დიალექტიკა. ამ მხრივ, არც კონცეპტთა დისკურსული კონფიგურაციები წარმოადგენენ გამონაკლისს: კონცეპტთა დისკურსული კონფიგურაციები არიან არაწინააღმდეგობრივი სოციოდისკურსული პლანის თვალსაზრისით და წინააღმდეგობრივი - ეთნოკულტურული პლანის თვალსაზრისით. სწორედ ეს იძლევა კონკრეტული კომუნიკაციური გარემოს ფარგლებში მათ მთლიანობრივ და შედარებით სტაბილურ ჯგუფებად კვალიფიცირების საშუალებას.

მეცნიერული რეფლექსიის საგანს შეიძლება წარმოადგენდეს სხვადასხვა ენობრივი საშუალებებით რეალიზებული კონცეპტის დისკურსულად განპირობებული ვარიაციულობა. კვლევის განხორციელება პატერნის „კონცეპტი დისკურსებში“ ფარგლებში შესაძლებელია რამდენიმე მიმართულებით (ვან დეიკი, 1998):

ერთი ლინგოკულტურის ერთი კონკრეტული კონცეპტის კვლევა სხვადასხვა დისკურსებში;

სხვადასხვა ლინგოკულტურის ერთი კონკრეტული კონცეპტის კვლევა სხვადასხვა დისკურსებში;

რამდენიმე იდეოგრაფიულად მონათესავე კონცეპტის კვლევა სხვადასხვა დისკურსებში.

კონცეპტის დისკურსული სუბიექტივაცია მიუთითებს მისი ასოციაციური და ღირებულებითი მახასიათებლების მრავალგანზომილებიანობასა და მრავალფეროვნებაზე. ეს განპირობებულია ორი სინერგიული ფაქტორით:

ერთი მხრივ, კონცეპტი ყოველთვის უფრო მდიდარია, ვიდრე ის ნიშნები და თვისებები, რომლებსაც აღმოაჩენს მასში მეტყველი სუბიექტი;

მეორე მხრივ, კონცეპტი წარმოადგენს მეტყველ სუბიექტთა უწყვეტი რეფლექსიის ობიექტს, შესაბამისად, კონცეპტი ექვემდებარება რეგულარულ გადააზრებას, რომლის შედეგადაც იგი მდიდრდება ახალი ნიშნებითა და მახასიათებლებით.

დისკურსი ცოცხალი კომუნიკაციური ფენომენია. თავის დინამიკაში იგი ცხოვრობს და ვითარდება ბუნების, საზოგადოებისა და აზროვნების ობიექტური კანონების მიხედვით, რომლებთან ერთადაც მუდმივად ზუსტდებიან და მოდიფიცირდებიან თავად კონცეპტებიც და მათი დისკურსული დისპოზიციებიც.

3.6. კონცეპტთა შეპირისპირებითი კვლევა

კონცეპტთა შეპირისპირებითი კვლევა გულისხმობს ერთი ენის ერთი რომელიმე კონცეპტის კონსტარსტირებას სხვა ენაში არსებულ მის ეკვივალენტთან (Lado / ლადო, 1957).

ეს არის კონცეპტთა ინტერლინგვისტური აღწერის ის გზა, რომელიც ყველაზე უკეთ უზრუნველყოფს კონცეპტის ლინგოკულტურული თავისებურების განსაზღვრას. თავის მხრივ, სწორედ კონცეპტთა ლინგოკულტურული თავისებურები განსაზღვრავენ სამყაროს ხატის უნიკალურობას (Nida / ნაიდა, 1964; James / ჯეიმსი, 1980).

კონცეპტების ლინგოკულტურული მარკერების იდენტიფიცირება ხდება (Moon / მუნი, 1998; Omazić / ომაზიჩი, 2008, გვ. 67-79; Grant & Bauer / გრანტი & ბაუერი, 2004, გვ. 38-61):

საკვლევ ენათა ლექსიკურ, ფრაზეოლოგიურ და სინტაქსურ დონეებზე;

საკვლევ ენებში კონცეპტთა რაოდენობის განსაზღვრით;

საკვლევ ენებში კონცეპტთა ენობრივი რეპრეზენტანტების სემანტიკური მრავალფეროვნების გამოვლენის გზით;

საკვლევ ენებში კონცეპტთა სინტაგმატური პლანის შეთანხმებულობის პოტენციალის იდენტიფიცირების მეშვეობით;

საკვლევ ენებში კონცეპტთა მეტაფორული გააზრების სპეციფიკის განსაზღვრის საშუალებით;

საკვლევ ენებში კონცეპტთა პარემიული რეპრეზენტაციის თავისებურის დადგენით.

კონცეპტთა შეპირისპირებითი კვლევის გზით შეიძლება დადგინდეს:

საკვლევ ენების ლექსიკურ, ფრაზეოლოგიურ და სინტაქსურ დონეებზე კონკრეტული კონცეპტის რეპრეზენტაციის თავისებურებები;

საკვლევ ენებში კონცეპტთა განსხვავებული ან მსგავსი რაოდენობა;

საკვლევ ენებში კონცეპტთა ენობრივი რეპრეზენტანტების სემანტიკური ჰეტეროგენულობა ან ჰომოგენურობა;

საკვლევ ენებში კონცეპტთა სინტაგმატური პლანის შეთანხმებულობის პოტენციალის სხვაობა ან იდენტურობა;

საკვლევ ენებში კონცეპტთა მეტაფორული გააზრების უნიკალურობა ან უნივერსალურობა;

საკვლევ ენებში კონცეპტთა პარემიული ობიექტივაციის გზათა სხვაობა ან მსგავსება.

კონცეპტთა კვლევის მეთოდოლოგია მოიცავს:

კონცეპტის იმ ვერბალური ობიექტივატორის გამოვლენას, რომელიც წარმოადგენს კონცეპტის ნომინაციის საფუძველსა და კონცეპტის განახლებად პროტოტიპულ ბირთვს;

კონცეპტის ხატობრივი ნიშნების განსაზღვრას, რომელიც გულისხმობს საგანთა სისტემატიზაციას არა მათი არსობრივი ნიშნების, არამედ საგანთა ანალოგიზაციის საფუძველზე;

კონცეპტის იმ პრაგმატიკული და ვალორატიული პარამეტრების იდენტიფიცირებას, რომლებიც მოიცავენ მეორადი გადააზრების შედეგად წარმოქმნილ ბირთვულ აქსიოლოგიურ ნიშნებს;

კონცეპტთა ფუნქციონალური და კატეგორიალური ნიშნების გამოვლენას;

კონცეპტთა მეორადი კატეგორიზაციის საშუალებათა ანალიზს;

კონცეპტთა ვერბალური ობიექტივატორების ლექსიკურ მნიშვნელობათა დესკრიფციითა და მათი იმ სემანტიკური კომპონენტების იდენტიფიცირებით, რომლებიც უზრუნველყოფენ მათ ირგვლივ წარმოქმნილი სინონიმური რიგების სისტემატიზაციას;

კონცეპტთა სიმბოლურ ნიშანთა ანალიზს.

კონცეპტთა ენობრივი ობიექტივაციის საშუალებათა გამოვლენა მნიშვნელოვნად აფართოებს მონაცემთა ველს. უნდა აღინიშნოს, რომ ამ ტიპის ველი გაცილებით უფრო მრავალფეროვანია, ვიდრე ლექსიკოგრაფიული წყაროების, ტექსტებისა და ანდაზების ანალიზის გზით აგებული ველი.

ცნობილია, რომ კონცეპტუალიზაციის ლოგიკურ გაგრძელებას წარმოადგენს კატეგორიზაციის პროცესი (როში, 1978). საკვლევ ენებში უნივერსალური და ეთნოსპეციფიკური კატეგორიების გამოვლენას უზრუნველყოფს სხვადასხვა ლინგოკულტურული სისტემების კონცეპტუალური ორგანიზების გზებისა და საშუალებების ანალიზი (Putnam / პუტნამი, 1975).

კონცეპტთა შეპირისპირებითი კვლევის შედეგები განსაკუთრებით ღირებულია:

ცოდნის ფორმირებაში კონცეპტუალურ სტრუქტურათა მონაწილეობის სპეციფიკის განსაზღვრის თვალსაზრისით;

ეთნიკური მენტალობისა და ეროვნული ცნობიერების თავისებურებათა გამოვლენის თვალსაზრისით.

კონცეპტთა შეპირისპირებით კვლევაზე საუბრისას, უნდა შევაჩეროთ ყურადღება მენტალურ ერთეულთა კონცეპტუალური შინაარსის ინტერლინგვისტური ტრანსლაცია-ანალოგიზაციის პროცესის სპეციფიკაზე. აღნიშნული პროცესი გულისხმობს:

კონცეპტთა ექსპორტს ან იმპორტს;

კონცეპტთა რეკოდირებას;

კონცეპტთა რევერბალიზაციას სხვა ენის საშუალებით.

უნდა აღინიშნოს, რომ კონცეპტუალური შინაარსის ინტერლინგვისტური ტრანსლაცია-ანალოგიზაციისას, ხდება კონცეპტის ცნებობრივი, პერცეპტიული ან ვალორატიული კომპონენტების ინტერნალიზაცია სხვადასხვა ხარისხით.

კონცეპტის ცნებობრივი, პერცეპტიული ან ვალორატიული კომპონენტების ინტერნალიზაციის ხარისხი დამოკიდებულია კონცეპტთა პერცეპტიულ-ხატობრივი და ვალორატიული კომპონენტების თანხვედრაზე სხვადასხვა ენობრივ ცნობიერებაში:

რაც უფრო მაღალია სხვადასხვა ენობრივ ცნობიერებაში საკვლევი კონცეპტის პერცეპტიულ-ხატობრივი და ვალორატიული კომპონენტების თანხვედრის ხარისხი, მით უფრო მაღალია აღნიშნულ კომპონენტთა ინტერნალიზაციის ხარისხი;

რაც უფრო დაბალია სხვადასხვა ენობრივ ცნობიერებაში საკვლევი კონცეპტის პერცეპტიულ-ხატობრივი და ვალორატიული კომპონენტების თანხვედრის ხარისხი, მით უფრო დაბალია აღნიშნულ კომპონენტთა ინტერნალიზაციის ხარისხი.

და მაინც, ყველაზე ხშირად, კონცეპტთა ინტერლინგვისტური ექსპოტ-იმპორტისას ვეჯახებით კონცეპტთა პერცეპტიულ-ხატობრივი და ვალორატიული კომპონენტების ტრანსლაცია-ანალოგიზაციის პრობლემას. ეს ბუნებრივია, ვინაიდან კონცეპტთა ცნებობრივი (დენოტატიური) კომპონენტისაგან განსხვავებით, კონცეპტთა პერცეპტიულ-ხატობრივ და ვალორატიულ კომპონენტებს იშვიათად აფიქსირებენ ლექსიკონები (გოდარდი & ვეჟბიცკა, 2004, გვ. 153–166).

აქვე უნდა ითქვას, რომ კონცეპტთა ინტერლინგვისტური ტრანსლაცია-ანალოგიზაციისას, კონკრეტულ ლინგოკულტურაში კონცეპტის პერცეპტიულ-ხატობრივ და ვალორატიულ კომპონენტთაგან შეიძლება არ აქტუალიზდეს სამივე ან აქტუალიზდეს განსხვავებულად (გოდარდი, 2008).

იკვეთება კონცეპტთა შეპირისპირებითი კვლევის სამი ძირითადი მოდელი (ვეჟბიცკა, 1997).

სრული ტრანსლაცია-ანალოგიზაცია, როდესაც ფიქსირდება კონცეპტუალური შინაარსის სრული თანხვედრა საკვლევ ენებში;

ნაწილობრივი ტრანსლაცია-ანალოგიზაცია, რაც გულისხმობს სამიზნე ენაში იმ ვერბალურ ობიექტივატორთა არსებობას, რომლებიც მხოლოდ ნაწილობრივ გადმოსცენ ტრანსლირებული კონცეპტის შინაარსს;

ლაკუნარული ტრანსლაცია, რომლის შემთხვევაშიც არ არსებობს ტრანსლირებული კონცეპტის ენობრივი ობიექტივატორები.

მასალის ანალიზმა ცხადყო, რომ:

კონცეპტთა სრული ტრანსლაცია-ანალოგიზაცია შესაძლებელია მხოლოდ უნივერსალური კონცეპტის შემთხვევაში;

უნივერსალური კონცეპტების ტრანსლაცია-ანალოგიზაციისას არ ფიქსირდება დანაკარგები;

ნაწილობრივ ან ლაკუნარულ ტრანსლაცია-ანალოგიზაციას ექვემდებარებიან ეთნოსპეციფიკური კონცეპტები;

ეთნოსპეციფიკური კონცეპტების ტრანსლაცია-ანალოგიზაციისას ფიქსირდება ან ნაწილობრივი შესაბამისობის, ან რამდენიმე შესაბამისობის არსებობა.

კონცეპტთა ერთი ლინგვოკულტურული სივრციდან მეორეში ტრანსლაციის ტიპი განპირობებულია შესაპირისპირებელ ენებში კონცეპტთა აბსოლუტურ, ნაწილობრივ ან ნულოვან ვერბალურ ეკვივალენტთა არსებობის ფაქტით (შარიფიანი, 2011).

კონცეპტთა ერთი ლინგვოკულტურული სივრციდან მეორეში ტრანსლაციის სისრულე, ნაწილობრიობა და ლაკუნარულობა დამოკიდებულია კონცეპტთა უნივერსალურობისა და ეთნოსპეციფიკურად დეტერმინირებულობის ხარისხზე.

3.7. დისკურსის ლინგვოკოგნიტიური ანალიზი

ინსტიტუციური დისკურსები (პოლიტიკური, სპორტული, სამედიცინო, სამხედრო, დიპლომატიური და სხვ.) წარმოადგენენ კომპლექსურ დისკურსულ წარმონაქმნებს, დისკურსულ სივრცეებს, რომლებიც ორგანიზებულია ველის პრინციპის მიხედვით.

დისკურსულ სივრცეებს აერთიანებთ საერთო თემატიკა და დისკურსის ფარგლებში რეპრეზენტირებული საერთო კონცეპტუალური დომინანტა.

დისკურსის კონცეპტუალური დომინანტას საკითხი ერთ-ერთი ფუნდამენტურია როგორც კოგნიტურ ლინგვისტიკაში, ისე დისკურსოლოგიაში, რადგან სწორედ ძირითადი კონცეპტუალური დომინანტების დისკურსული რეალიზაციის სპეციფიკის შესწავლა იძლევა დისკურსული სივრცის „მენტალური პროტოტიპის“ შექმნის შესაძლებლობას.

კონცეპტუალური დომინანტა შეიძლება გააზრებულ იქნას, როგორც ძირითადი, სისტემის მაგენერირებელი კონცეპტუალური უნივერსალია (კონცეპტი, კონცეპტუალური მოდელი, კოგნიტური სტერეოტიპი). კონცეპტუალური დომინანტა განსაზღვრავს კონკრეტული ტიპის დისკურსის სპეციფიკას, რომელიც გამოიხატება დისკურსის „კოგნიტურ სქემაში“, მის „მაკროსტრუქტურაში“. სწორედ ამ სპეციფიკითაა დეტერმინირებული იმ ტექსტების სემანტიკური და კომუნიკაციურ-პრაგმატიკული თავისებურება, რომლებშიც ხდება აღნიშნული კონცეპტუალური ფენომენების ენობრივი ობიექტივიზაცია.

კონცეპტუალური დომინანტები აყალიბებენ:

1. საზოგადოებრივ აზრს: კონცეპტუალური დომინანტები გავლენას ახდენენ საზოგადოებრივ აზრსა და საზოგადოების მიერ მოვლენათა აღქმაზე. პოლიტიკოსები სტრატეგიულად იყენებენ კონცეპტუალურ დომინანტებს თავიანთი პოლიტიკისა და იდეოლოგიის მხარდაჭერის მოსაპოვებლად;
2. პოლიტიკას: კანონმდებლები ეყრდნობიან კონცეპტუალურ დომინანტებს, რათა შექმნან კანონმდებლობა და წამოაყენონ ინიციატივები, რომლებიც შეესაბამება დომინანტურ პოლიტიკურ დისკურსს.

პოლიტიკური დისკურსის ფორმირებაში განსაკუთრებულ როლს ასრულებს მასობრივი კომუნიკაციის საშუალებები, რომლებიც ხშირად ახდენენ კონცეპტუალური დომინანტების აქცენტირებას საკუთარი სარედაქციო პოლიტიკისა და მიზნობრივი აუდიტორიის თავისებურებათა გათვალისწინებით.

კონცეპტუალურ დომინანტებს ეყრდნობა ცვლილებებზე ორიენტირებული სოციალური მოძრაობები. საზოგადოებისათვის კონკრეტული რეფორმების შეთავაზების ან პოლიტიკური ძვრების გამოწვევის მიზნით მოძრაობების მობილიზება ხდება საკვანძო თემების ირგვლივ.

საერთაშორისო ურთიერთობათა გლობალური აქტორების დიპლომატიური დისკურსი ხშირად კონცენტრირებული ისეთ ბირთვულ კონცეპტუალურ დომინანტებზე, როგორცაა: დიპლომატია, კონფლიქტების გადაჭრა და ადამიანის უფლებები.

კონცეპტუალური დომინანტების კვლევისათვის ფუნდამენტურია იმ მეთოდებისა და პროცედურების განსაზღვრა, რომელთა გამოყენების შედეგად შესაძლებელი ხდება დომინანტების იდენტიფიცირება. ჩვენ წარმოგიდგენთ რეპერტუარს იმ მეთოდოლოგიური კრიტერიუმებისა, რომლებიც იძლევიან იდენტიფიცირებული, დისკურსის მაგენერირებელი კონცეპტების, კონცეპტუალური მოდელებისა და კოგნიტური სტრუქტურების რელევანტურობის ვერიფიკაციის საშუალებას:

1. კონცეპტუალურ ერთეულთა აქტუალიზაცია დისკურსში რეპრეზენტირებულ ტექსტებში მათი ენობრივი ექსპლიკაციის სიხშირისა და მრავალფეროვნების მეშვეობით. აღნიშნული კრიტერიუმი წამოადგენს ენობრივ კრიტერიუმს. კონცეპტუალურ ერთეულთა ტექსტუალურ სივრცეში ენობრივი რეპრეზენტაციის პრინციპებია: ტექსტის ზოგადი შინაარსი, მისი თემატური განსაზღვრულობა, ტექსტის სინტაგმატიკა, ტექსტების ლექსიკურ-სემანტიკური თავისებურება, კონტექსტუალურ კავშირების სპეციფიკა. აღნიშნული პრინციპები გამოიყენება ინსტიტუციური დისკურსების კონცეპტუალური დომინანტების გამოსავლენად;
2. დისკურსული კრიტერიუმი, რომელიც გულისხმობს მოცემული დისკურსისათვის დამახასიათებელ „კონცეპტუალურ ვექტორებს“, კონცეპტუალური ერთეულის პრაგმატიკულ პოტენციალს კონკრეტული დისკურსის ფარგლებში, კონცეპტუალური ერთეულის პროდუქტიულობასა და დეტერმინირებულობას ექსტრალინგვისტური გენეზისის მქონე დისკურსული ფაქტორებით. აღნიშნულ ფაქტორებს მიეკუთვნება სოციალურ-ისტორიული, გეოპოლიტიკური, ეთნოკულტურული და გენდერული ფაქტორები;
3. კონცეპტუალური კრიტერიუმი, რომელიც მდგომარეობს იმაში, რომ ინსტიტუციური დისკურსის კოგნიტური სპეციფიკა განისაზღვრება მისი კონცეპტუალური სფეროთი, დისკურსის თემატიკით. ამრიგად, პოლიტიკური დისკურსისათვის ძირითადი კონცეპტუალური სფეროა „პოლიტიკა“ და მისი შემადგენლები: პოლიტიკური საქმიანობა, პოლიტიკური საქმიანობის

სუბიექტები, პოლიტიკური საქმიანობის სუბიექტებს შორის ურთიერთობა, პოლიტიკური ორგანიზაციები, პოლიტიკური ინსტიტუტები და ა.შ.

ამრიგად, დისკურსის კონცეპტუალური დომინანტების იდენტიფიცირება ეფუძნება სხვადასხვა ტიპის კრიტერიუმს. სწორედ ამ კრიტერიუმების გამოყენება უზრუნველყოფს იდენტიფიცირებული, დისკურსის მაგენერირებელი კონცეპტების, კონცეპტუალური მოდელებისა და კოგნიტური სტერეოტიპების რელევანტურობის ვერიფიკაციის შესაძლებლობას.

დისკურსის კონცეპტუალურ დომინანტებად შეიძლება ჩაითვალოს მრავალდონიანი კონცეპტები, მათ შორის, მეგაკონცეპტები - კომპლექსურად ორგანიზებული, მრავალგანზომილებიანი, შინაგანად სეგმენტირებული კოგნიტური წარმონაქმნები, რომელთა სტრუქტურაშიც ფიქსირდება ურთიერთდამოკიდებული, ურთიერთდაკავშირებული, დიფუზური კონცეპტების არსებობა.

ერთი და იგივე კოგნიტური ფენომენი შეიძლება განხილულ იქნას სხვადასხვა ასპექტში, უფრო ზუსტად, ერთი და იგივე კოგნიტური ფენომენი შეიძლება იქნას გააზრებული როგორც მეგაკონცეპტი, კულტურული კონცეპტი ან როგორც იდეოლოგემა. ერთი და იგივე კოგნიტური ფენომენის სხვადასხვა ასპექტში განხილვა წარმოადგენს დისკურსში ფიქსირებული კონცეპტუალური დომინანტების კომპლექსური კვლევის ერთ-ერთ ყველაზე პროდუქტიულ გზად.

დისკურსის კონცეპტუალური დომინანტების - კონცეპტის, იდეოლოგემის, მეგაკონცეპტის - კვლევა შეიძლება იყოს ორიენტირებული სტერეოტიპებისა და მეტაფორული მოდელების სპეციფიკის გამოვლენაზე.

კოგნიტური (მენტალური) სტერეოტიპის ცნება განუყოფლადაა დაკავშირებული „კონცეპტის“ ცნებასთან: სწორედ სტერეოტიპებში აისახება ბაზისური კონცეპტების ინტერპრეტაცია. ბაზისური კონცეპტების ინტერპრეტაცია მიმართულია ყოფითი, სოციალურ-ეკონომიკური, სოციალურ-პოლიტიკური, ისტორიული, ეთნიკური და კულტურული ფაქტორების ერთობლიობაზე (ამოდიო & დივაინი, 2006, გვ. 652–661).

სტერეოტიპული განსჯა წარმოადგენს ერთგვარ სტერეოტიპულ მოდელს, დისკურსის ბაზისური კონცეპტების სტერეოტიპულ სეგმენტთა გადაკვეთის არეალს. ბუნებრივია, სტერეოტიპული განსჯა კოგნიტური ბუნებისაა, შესაბამისად, იგი შეიძლება გააზრებულ

იქნას როგორც კონცეპტუალური მოდელის სახეობა. კიდევ ერთხელ უნდა აღინიშნოს, რომ კოგნიტური სტერეოტიპული განსჯა წარმოადგენს იმ ტიპის ერთეულს, რომელიც იძლევა საკვლევი ფენომენის ველის პერიფერიული სეგმენტის ინტერპრეტაციის საშუალებას. აღნიშნული სეგმენტი მოიცავს კონცეპტის სტრუქტურაში არსებულ ღირებულებით კომპონენტს. საკვლევი ფენომენის ველის პერიფერიული სეგმენტი ასახავს რეალობის კონკრეტული ფრაგმენტის შესახებ არსებულ თანამედროვე სტერეოტიპულ წარმოდგენებსა და შეფასებებს (ავგუსტინოსი, უოკერი & დონაჰიუ, 2014; Crisp / ქრისპი, 2005).

კოგნიტური სტერეოტიპული განსჯის აღწერის მეტაენა შედგება „ეთიკური მაქსიმის“ ფორმულირებისაგან. „ეთიკური მაქსიმა“ წარმოადგენს გამონათქვამს, რომელიც ასახავს იდენტიფიცირებული სტერეოტიპის სემანტიკურ სპეციფიკას (Anderson / ანდერსონი, 1993).

ტექსტში კოგნიტური სტერეოტიპების ლექსიკური და ლექსიკურ-სინტაქსური მარკერები წარმოადგენს განმეორებადობის მაღალი ხარისხის მქონე ნაწილობრივ კლიშირებულ გამონათქვამებს, რომლებიც იმყოფებიან კორელაციაში სტერეოტიპის ფორმულირების პროპოზიციონალურ სტრუქტურასთან, ასევე ტექსტის სხვადასხვა სეგმენტთან (სიტყვათშეთანხმებასთან, წინადადებასთან, ურთიერთდაკავშირებულ წინადადებათა წყებასთან), რომლებშიც რეპრეზენტირებულია სტერეოტიპის შინაარსობრივი სტრუქტურა.

დისკურსის კონცეპტუალური დომინანტების ლექსიკურ-სემანტიკური რეპრეზენტაციის სპეციფიკის ანალიზის ინსტრუმენტად შეიძლება გამოყენებულ იქნას ლექსიკური რეპრეზენტანტების ფორმალურ-ფუნქციური თეზაურუსის შედგენისა და აღწერის ტექნიკა. სწორედ ლექსიკურ რეპრეზენტატთა მემვეობით ხდება ამა თუ იმ კონცეპტუალური დომინანტას ვერბალიზაცია. აღნიშნული ტექნიკა იმყოფება კორელაციაში ტექსტის ლექსიკურ-სემანტიკური ორგანიზაციის ველის პრინციპით აღწერის სპეციფიკასთან (Ullmann / ულმანი, 1962). კონცეპტუალური დომინანტას ლექსიკური რეპრეზენტანტების ფორმალურ-ფუნქციური თეზაურუსის შედგენისა და აღწერის ტექნიკა დეტერმინირებულია კონცეპტის სტრუქტურაში ველის მკაფიო კონტურების არსებობით (Leech / ლიჩი, 1981). ვინაიდან კონცეპტის ენობრივი ობიექტივიზაცია ტექსტსა და დისკურსში ძირითადად ხდება ლექსიკურ-სემანტიკურ დონეზე, კონცეპტის ველის ბირთვისა და პერიფერიის ელემენტები რეალიზებულია

ლექსემათა ლექსიკურ-სემანტიკურ ჯგუფებში - კონცეპტის სემანტიკით დეტერმინირებულ ლექსიკურ რეპრეზენტანტებში (Geeraerts / გერარტის, 2010).

კონცეპტის ლექსიკური რეპრეზენტანტების ფორმალური თეზაურუსი წარმოდგენილია ლექსემების ჯგუფებით, რომლებიც უშუალოდ, უზუალურად ასახავენ კონცეპტის შინაარსს. რაც შეეხება კონცეპტის ლექსიკურ რეპრეზენტანტთა ფუნქციურ თეზაურუსს, იგი წარმოდგენილია იმ ლექსიკური ერთეულებით, რომლებიც მეტაფორულად ახდენენ კონცეპტის ენობრივ ობიექტივაციას (Miller / მილერი, 1995, გვ. 39–41).

კონცეპტის ლექსიკურ რეპრეზენტანტთა ფუნქციური თეზაურუსი ასახავს კონცეპტის ინტერპრეტაციული ველის სპეციფიკას და ავლენს დისკურსში საკვლევი კონცეპტის სემანტიკის პრაგმატიკულ კომპონენტებს.

კონცეპტის ლექსიკურ რეპრეზენტანტთა ფორმალურ-ფუნქციური თეზაურუსის „დახშულობა“ ან „ღიაობა“ პირდაპირ არის დამოკიდებული დისკურსის ტიპზე, რომელშიც ობიექტივირებულია კონცეპტუალური დომინანტა. უნდა აღინიშნოს, რომ კონცეპტის ლექსიკურ რეპრეზენტანტთა ფორმალურ-ფუნქციური თეზაურუსის ლექსიკურ-სემანტიკური ქვეჯგუფების რაოდენობრივი და თვისებრივი შემადგენლობა არ არის კონსტანტური და ჰომოგენური - კონცეპტის ლექსიკურ რეპრეზენტანტთა ფორმალურ-ფუნქციური თეზაურუსის ლექსიკურ-სემანტიკური ქვეჯგუფების შემადგენლობა ვარიაციული და დინამიურია.

კონცეპტის ენობრივი ობიექტივაციის ლექსიკურ-სემანტიკური სპეციფიკის კვლევის უმნიშვნელოვანეს ასპექტს წარმოადგენს თავად პრაგმალინგვისტური კომენტარი, რომელშიც ანალიზს ექვემდებარება კონსტრუირებული ფორმალურ-ფუნქციური თეზაურუსის ლექსიკურ-სემანტიკური, სტილისტური და გრამატიკული თავისებურებები.

ლინგვოკოგნიტურ პარადიგმაში გარკვეული ტიპის ინსტიტუციური დისკურსის აღწერის ტრადიცია აქტიური ფორმირების ეტაპზეა, ხოლო დისკურსის კოგნიტურ-დისკურსული პარადიგმის ფარგლებში კვლევის რელევანტურობის საკითხი კი განეკუთვნება ერთ-ერთ ყველაზე აქტუალურ საკითხს ლინგვოკონცეპტოლოგიასა და დისკურსოლოგიაში.

დისკურსის კოგნიტურ-დისკურსული პარადიგმის ფარგლებში კვლევა გულისხმობს დისკურსის აღწერას ისეთი სქემის მეხედვით, როგორიცაა: „მნიშვნელობიდან - ფორმისაკენ“, „დისკურსის კოგნიტური სპეციფიკიდან - დისკურსულისაკენ“. დისკურსის

კოგნიტურ-დისკურსული პარადიგმის ფარგლებში კვლევის რელევანტურობას განსაზღვრავს შემდეგი ფაქტორები: ერთი მხრივ, დინამიურობა, როგორც კონცეპტის თვისება, მდგომარეობს მისი დისკურსში რეალიზაციის დისკურსულ-კომუნიკაციურ განპირობებულობაში, მეორე მხრივ კი, დისკურსულ სივრცეში რეალიზებულ კონცეპტუალურ დომინანტთა სისტემების სპეციფიკა იძლევა საკვლევი ინსტიტუციური დისკურსის ტიპის სპეციფიკის თაობაზე ადკვატური დასკვნების ფორმულირების საშუალებას.

თავი IV. აქსიოლოგიები და იდეოლოგიები

4.1. ენობრივი ცნობიერების იდეოლოგიები და აქსიოლოგიები, როგორც ეროვნული მენტალიტეტის კონსტანტები და ცვლადები

აქსიოლოგმათა განხილვისას შეიძლება გამოყენებულ იქნეს ლინგვოკულტუროლოგიური მიდგომა, რომლის ფარგლებშიც აქსიოლოგიები გააზრებულია როგორც აქსიოლოგიურ მნიშვნელობათა ენობრივი რეპრეზენტაციები. ამ უკანასკნელთ კი ძალუბთ ენობრივ სისტემაში ობიექტივირებული ღირებულებითი კატეგორიზაციის რეპრეზენტაცია. გამოიყოფა აქსიოლოგმათა შემდეგი ტიპები:

აქსიოლოგმა-სიტყვა: freedom, individualism, independence, politeness;

აქსიოლოგმა-სიტყვათშეთანხმება: commitment to progress, material wealth, social responsibility, work orientation;

აქსიოლოგმა-ფორმულარული ხასიათის გამონათქვამი: Change is inevitable and desirable. Equality and egalitarianism are social ideals; Actions speak louder than words. A penny saved is a penny earned;

აქსიოლოგმა-ანთროპონიმი, რომელიც აკავშირებს პრეცედენტულ სახელს ღირებულებით მნიშვნელობათა ერთობლიობასთან: Martin Luther King - action, optimism, future orientation, non-violence, self-help.

ჩვენი კვლევისთვის რელევანტური აღმოჩნდა ის დებულებები, რომელთა მიხედვითაც, აქსიოლოგმებს, როგორც აქსიოლოგიური სისტემის კომპონენტებს, გააჩნიათ დისკურსის გენერირების უნარი:

დისკურსული სივრცე იქმნება პრაგმატიკული მექანიზმების -აქსიოლოგმების მეშვეობით, რომლებიც ორიენტირებულია კომუნიკაციის ფოკუსის „გამოკვეთაზე“ აქტუალური აქსიოლოგიური მნიშვნელობის პროფილირების გზით;

აქსიოლოგმა კორელაციაშია კულტურის მაგენერირებელ ღირებულებასთან, შესაბამისად, აქსიოლოგმა სემიოლოგიურად ცნობადია, რის შედეგადაც იგი იძენს მარეგულირებელი მექანიზმის სტატუსს. სწორედ მარეგულირებლის ფუნქციის რეალიზაციის შედეგად

„რთავს“ აქსიოლოგემა ინდივიდის დისკურსს კულტურულად დეტერმინირებულ დისკურსულ სივრცეში;

აქსიოლოგემა ახდენს ადრესანტისა და ადრესატის დისკურსულ მნიშვნელობათა კოორდინირებას და განსაზღვრავს სუბიექტთა მიერ შერჩეულ დისკურსულ სტრატეგიათა სპეციფიკას;

დისკურსის მაგენერირებელი აქსიოლოგემა მჭიდრო კავშირშია ადრესატის ფაქტორთან: ადრესატი პრიორიტეტული სუბიექტია, სხვა სიტყვებით რომ ვთქვათ, ადრესატის თავისებურება განსაზღვრავს ადრესანტის მიერ შერჩეული აქსიოლოგემის სპეციფიკას.

აქსიოლოგემა წარმოადგენს ღირებულებით-მენტალურ-ენობრივ ფენომენს, რომელიც მოიცავს ენობრივ ერთეულთა როგორც დადებით, ისე უარყოფით ღირებულებით მნიშვნელობებს.

აქსიოლოგემის ცალკეული ღირებულებით-ენობრივ ერთეულად გააზრება იძლევა არა მხოლოდ პოლიტიკის, არამედ ნებისმიერი სხვა სოციალური სფეროს დისკურსიული სივრცის ახალი პერსპექტივიდან კვლევის საშუალებას. ლინგვისტურ კვლევაში ღირებულებითი განზომილების იდენტიფიცირტებით შესაძლებელი ხდება დისკურსის ახალი ასპექტის გამოვლენა ენის კვლევის ანთროპოცენტრული პარადიგმის ფარგლებში. აღნიშნული შესაძლებლობა რეალიზებადია არა მხოლოდ პოლიტიკურ ლინგვისტიკაში, არამედ ისეთ სააზროვნო სფეროებშიც, როგორიცაა აქსიოლოგიური ლინგვისტიკა, ლინგვოკულტუროლოგია, კოგნიტური ლინგვისტიკა, სოციოლინგვისტიკა და ფსიქოლინგვისტიკა.

ჩვენი კვლევისათვის ფუძემდებლურია შედეგი დებულებები:

აქსიოლოგიურობა წარმოადგენს ფუნქციონალურ სემანტიკურ-სტილისტურ კატეგორიას, რომელსაც გააჩნია ღირებულებათა ტრანსლირების უნარი.

აქსიოლოგიური სფეროს სტრუქტურა და ღირებულებათა კოდიფიკაციის საშუალებები აყალიბებენ პოლიტიკური დისკურსის სპეციფიკას. პოლიტიკური დისკურსის ბირთვულ ერთეულებში მოდელირდება კონცეპტუალური სფერო, რომელშიც დომინირებს სამართლებრივი და მორალურ-ეთიკური ღირებულებები;

შეფასება პოტენციურია, იგი არის ენობრივი ერთეულის უნარი, მოახდინოს ობიექტის ადგილის ექსპლიცირება აქსიოლოგიურ ველში;

შეფასება აქტუალურია, იგი არის გონებრივ-ვერბალური ქმედება, რომელიც გულისხმობს ობიექტისათვის დადებითი ან უარყოფითი თვისებების მინიჭებას;

მშობლიური ენის მატარებლის ცნობიერებაში აქსიოლოგიური კონცეპტის ან ღირებულებითი (შეფასებითი) კომპონენტის სახით აკუმულირებული ღირებულება წარმოადგენს შეფასების საფუძველსა და თავად შეფასების ობიექტს;

პოლიტიკურ დისკურსში პრევალირებს იდეოლოგიური, ინტელექტუალური, ეთიკური და უტილიტარული შეფასებები;

შეფასება თავის ირგვლივ აყალიბებს პოლიტიკური დისკურსის ფუნქციურ სემანტიკურ-სტილისტურ კატეგორიებს, რომლებიც ქმნიან ოპოზიციებს.

აქსიოლოგიური სტრუქტურა, როგორც ღირებულებითი მნიშვნელობების ერთობლიობა და მათი ურთიერთქმედების სივრცე, აწესრიგებს პოლიტიკური დისკურსის აქსიოლოგიურ ველს;

აქსიოლოგიური კონტექსტი წარმოადგენს ღირებულებითი კონცეპტებისა და შეფასებების ერთობლიობას, რომელიც ექსპლიცირდება ან იმპლიცირდება პოლიტიკურ დისკურსში.

მენტალიტეტი წარმოადგენს სამყაროს ნაივურ ჰოლისტურ ხატს მისი ღირებულებითი ორიენტირებით. აღნიშნული ხატი ხანგრძლივი დროითაა ფიქსირებული ენის მატარებელი ერის ენობრივ ცნობიერებაში და ინარჩუნებს საკუთარ „იერს“ მიუხედავად კონკრეტული (მუდმივად ცვალებადი) ეკონომიკური და პოლიტიკური პირობებისა. სამყაროს ნაივური ჰოლისტური ხატი ეფუძნება ეთნიკურ მიდრეკილებებსა და ისტორიულ ტრადიციებს. ეს უკანასკნელნი კი კოდირებულია თითოეული ინდივიდის, სოციუმის თითოეული წევრის გრძნობებში, გონებასა და ნებაში. ენის მატარებელი ერის, სოციუმის წევრთა ერთიანობის ერთ-ერთ უმნიშვნელოვანეს საფუძველს წარმოადგენს ენა. მენტალიტეტი სულიერი ეროვნული კულტურის ნაწილია, რომელიც ქმნის ერის ეთნო-მენტალურ სივრცეს ერის არსებობის ტერიტორიაზე.

მენტალიტეტის ცენტრს წარმოადგენს ღირებულება, ვინაიდან მენტალიტეტის კვლევა კულტურის კვლევას ემსახურება, კულტურის საფუძველი კი სწორედ ღირებულებითი პრინციპია (აქსიოლოგიური პრინციპი, აქსიოლოგემა).

იდეოლოგემები განიხილება მენტალობის შინაარსობრივი ფორმების, ერის ენობრივ ცნობიერებაში აკუმულირებულ სულიერ ფასეულობათა „სემანტიკურ-თემატური“ სპეციფიკის მანიფესტაციად. ის ენობრივი ერთეულები, რომლებიც ყალიბდებიან და ფუნქციონირებენ კონკრეტული ისტორიული დისკურსის პირობებში, განიცდიან კონკრეტული იდეოლოგიის გავლენას. ამ ენობრივ ერთეულთა შინაარსში აკუმულირდება ეპოქის ღირებულებით დეტერმინირებული კონოტაციები. იდეოლოგემები, როგორც ღირებულებით მოტივირებული ნიშნობრივი წარმონაქმნები, წარმოადგენენ კონცეპტუალური იდეის, ღირებულების, კონცეპტუალური არსის ობიექტივაციის ფორმას. იდეოლოგემა ემსახურება აქსიოლოგიური კატეგორიების (აქსიოკატეგორიების) ფორმირების საფუძველს.

სწორედ აქსიოლოგიური და იდეოლოგიური კომპონენტების, მათი კატეგორიალური სტატუსის ანალიზი იძლევა, ერთი მხრივ, ენის მატარებელი ერის მენტალიტეტის, როგორც სტაბილური სისტემის, აღწერის, მეორე მხრივ კი, ენის მატარებელი ერის მენტალიტეტის განვითარების დინამიკის და, შესაძლოა, მასში დაფიქსირებული ტრანსფორმაციიდან მომდინარე საფრთხის დიაგნოსტიკის საშუალებას. ენის მატარებელი ერის მენტალიტეტის ტრანსფორმაციისას ცვლილებას ექვემდებარება იდეოლოგემებისა და აქსიოლოგემების კატეგორიალური სტატუსი. რადიკალურმა ტრანსფორმაციამ შეიძლება გამოიწვიოს კულტურული იდენტობისა და ტრადიციული ღირებულებების დაკარგვა.

ერთი მხრივ, ენის მატარებელი ერის მენტალიტეტის, როგორც სტაბილური სისტემის, აღწერის, მეორე მხრივ კი, ენის მატარებელი ერის მენტალიტეტის განვითარების დინამიკის და, შესაძლოა, მასში დაფიქსირებული ტრანსფორმაციიდან მომდინარე საფრთხის დიაგნოსტიკის საშუალება განსაზღვრავს პრობლემის აქტუალურობას.

საკვლევი ენობრივი მასალა მოპოვებულია სოციალური მედიის, თანამედროვე პოლიტიკური დისკურსისა და თანამედროვე ლექსიკონების ანალიზის მონაცემთა ინტეგრირების გზით. საკვლევ ენობრივ მასალად ასევე გამოყენებულია თავისუფალი

ასოციაციური ექსპერიმენტისა და ანკეტირების მონაცემები. მოპოვებული მონაცემები გამოიყენება თვისებრივი და რაოდენობრივი ანალიზისა და ინტერპრეტაციისთვის.

ენობრივი ცნობიერების კვლევა ხორციელდება:

კოგნიტური ანალიზის მეთოდების გამოყენებით, რომელთა მეშვეობითაც კვლევას ექვემდებარება ადამიანის გონებაში აკუმულირებული და მოცემული ენის სიტყვებით ვერბალიზებული მნიშვნელობები, იდეები და ცნებები;

სქემების, ფრეიმების, სცენარებისა და ცოდნის ორგანიზებისა და რეპრეზენტაციის სტრუქტურათა ინტერპრეტაციის გზით;

სამეტყველო ქმედების სტერეოტიპების, სხვა სიტყვებით რომ ვთქვათ, საჭიროებებისა და ინტენციების რეალიზაციის ალგორითმის კვლევა რეალობისა და სოციალური ურთიერთობების გამოცდილების, აგრეთვე ღირებულებითი და იდეოლოგიური მენტალური ორიენტირების შეფასების საფუძველზე.

მსოფლმხედველობისა და ღირებულებითი ორიენტაციების ეთნიკური და კულტურული სპეციფიკით დეტერმინირებულობა წარმოადგენს ლინგვოკულტუროლოგიის ცენტრალურ პოსტულატს. აღნიშნული პოსტულატის კვლევა ასოცირდება ჰუმბოლდტის (1988), სეპირისა (Sapir, 1949) და უორფის (1956) სახელებთან.

ეროვნული ღირებულებები, ამა თუ იმ ხარისხით, თანამედროვე ლინგვოკულტუროლოგიის ყველა სკოლის კვლევის ობიექტია. სკოლები იკვლევენ: სამყაროს ღირებულებით ხატს მისი ფრაზეოლოგიურ ერთეულებში ასახვის სპეციფიკის ანალიზის გზით; იდიომებს კოგნიტურ-კულტუროლოგიური მიდგომის გამოყენებით და ცალკეული სუბკულტურების ღირებულებით სისტემებზე კონცენტრაციით. ენის, კულტურისა და შემეცნების ურთიერთმიმართების კვლევის ერთ-ერთ უმნიშვნელოვანეს ფიგურას წარმოადგენს ლინგვისტი ანა ვეჟბიცკა.

მკვლევარის ინტერესის სფეროში შედის ენის გამოყენებაზე ღირებულებითი ორიენტაციების გავლენის საკითხი (ვეჟბიცკა, 1997). ეროვნულ ღირებულებათა კვლევის აქტუალობას ადასტურებს აქსიოლოგიური ლინგვისტიკის ლინგვოკულტუროლოგიის ცალკეულ მიმართულებად ჩამოყალიბების ფაქტი.

ეთნოსპეციფიკურ ღირებულებათა იდენტიფიცირება ასევე ხდება კულტურათაშორისი კომუნიკაციის კვლევების ფარგლებში (Lustig & Koester / ლუსტიგი & კოსტერი, 2006). სამყაროს ენობრივი ხატი თანამედროვე ლინგვისტა შესწავლის ობიექტია ძირითადად სინქრონულ ჭრილში.

მენტალიტეტის სპეციფიკის ანალიზის ცენტრალური ცნებებია იდეოლოგიები და აქსიოლოგიები. იდეოლოგიებს აჯგუფებენ შემდეგ კატეგორიებად: ძალაუფლების აქსიოკატეგორია, სოციალური სტრუქტურის აქსიოკატეგორია, მტრის ხატის აქსიოკატეგორია, რელიგიის აქსიოკატეგორია, კულტურულ-ფილოსოფიურ ღირებულებათა აქსიოკატეგორია.

ასევე არსებობს იდეოლოგიების კლასიფიკაცია ისტორიულ-ფუნქციონალური კრიტერიუმების მიხედვით, კერძოდ, გამოიყოფა:

ზოგადი (დიაქრონიული იდეოლოგიები) - აღნიშნულ ერთეულთა მნიშვნელობა უნივერსალურია, სხვა სიტყვებით რომ ვთქვათ, ღირებულებითი თვალსაზრისით, ამ ერთეულთა შინაარსი აქტუალიზდება საზოგადოების სოციალურ-პოლიტიკური განვითარების ნებისმიერ ეტაპზე;

კერძო (სინქრონული) იდეოლოგიები - აღნიშნულ ერთეულთა მნიშვნელობა ფიქსირდება მხოლოდ კონკრეტული ეპოქისათვის რელევანტურ აქსიოსფეროში;

აღწერილობითი იდეოლოგიები - აღნიშნული ერთეულები წარმოადგენენ დამხმარე დისკურსულ ერთეულებს, რომლებიც, როგორც წესი, აღბეჭდილნი არიან ლოგიკური შეფასებით; აღწერილობითი იდეოლოგიები გამოიყენება პრედიკაციის საშუალებად.

დისკურსში იდეოლოგიების გადააზრების, მათი მაგიური, საკრალური მნიშვნელობებით გამდიდრებისა და მითოლოგიებად განხილვის საკითხს ეხება თ.ბ. რადბილი. ნიშნის სემანტიკის მითოლოგიური გადააზრებისას, საწყისი სიტყვა კარგავს როგორც ზოგადენობრივი მნიშვნელობების კომპონენტებს, ისე თავდაპირველ დენოტატიურ-სიგნიფიკატიურ საზღვრებს. დისკურსში იდეოლოგიები შეიძლება დაექვემდებარონ მათთვის უჩვეულო ხატოვან გადააზრებას, რაც არღვევს რეალობის ფენომენებს შორის ობიექტურად არსებულ კავშირებს. ასეთ შემთხვევაში ადგილი აქვს იდეოლოგიის კონცეპტუალურ შინაარსსა და კონოტატიურ შეფერილობაში ინდივიდისთვის ღირებული (რელიგიური, ფილოსოფიური და ა.შ.) მნიშვნელობებისა და შეფასებების ჩართვას. ასეთ

შემთხვევაში ყალიბდება კავშირები და კორელაციები, რომლებიც არ არიან შესაბამისობაში რეალობაში არსებულ კავშირებსა და კორელაციებთან. თ.ბ. რადბილი ენობრივი ნიშნის მითოლოგიზაციას განსაზღვრავს, როგორც ენასა და გონებაში არსებული რეალობის ტრანსფორმირებულ ასახვას (Радби́ль / რადბილი, 1998).

ამრიგად, იდეოლოგემა, როგორც მრავალგანზომილებიანი ერთეული, რომელიც ხასიათდება ორმაგი კონვენციურობით (ლინგვისტური და ექსტრალინგვისტური კონვენციურობით), ყველაზე ზუსტად საკუთარ არსს, ბარტის თვალსაზრისით, ავლენს ლინგვო-სემანტიკურ ასპექტში (Барт / ბარტი, 1996).

ამ შემთხვევაში, მიზანშეწონილია საუბარი იდეოლოგემის მოდელის, როგორც ვერბალურ საფუძველზე პროცირებული ნიშნობრივი ფორმის, კონსტრუირებაზე. იდეოლოგემა წარმოადგენს კონკრეტულ ნიშნობრივ წარმონაქმნს, რომელსაც გააჩნია ორმაგი აღმნიშვნელი, რომელთაგან პირველი - ბუნებრივი, პირველადი და ენობრივი ბუნების მქონეა, ხოლო მეორე კი - მითოლოგიზებული, მეორადი და იდეოლოგიური კონვენციით დაფიქსირებული.

იდეოლოგემისგან განსხვავებით, აქსიოლოგემაში, როგორც ნიშანში, წინა პლანზე გამოდის არა დენოტატიურ-სიგნიფიკატიური მნიშვნელობა, არამედ ღირებულებით-შეფასებითი კონოტაციები. თუ იდეოლოგემა არის კულტურული თვალსაზრისით ნიშნადი მნიშვნელობებისა და იდეების ნიშანი, იგი იძენს კულტურემის სტატუსს. მიუხედავად იმისა, რომ ამჟამად იდეოლოგემებისა და აქსიოლოგემების შესწავლა დაყვანილია დისკურსულ ანალიზამდე, მიუხედავად იმისა, რომ ამჟამად იდეოლოგემები და აქსიოლოგემები არ განიხილება არც დინამიკაში და არც ღირებულებით ორიენტაციებთან კავშირში, უახლოეს მომავალში საკმაოდ მაღალია ამ ტიპის კვლევების განხორციელების ალბათობა.

ბოლო ორი ათწლეულის განმავლობაში დასავლურ ტრადიციაში ენა განიხილება პოლიტიკის განუყოფელ ფენომენად (Joseph / ჯოზეფი, 2006), ლიტერატურაში განიხილება ენობრივი პოლიტიკის, ენობრივი უფლებების, ენაში გენდერული სპეციფიკის, ენის რეგულირების, ცენზურისა და ნორმირების, ასევე რიტორიკის, პროპაგანდისა და ინტერპრეტაციის საკითხები (ჯოზეფი, 2006). აქტიურად ვითარდება პოლიტიკური დისკურსის ანალიზის მიმართულება (ვან დეიკი, 1996, გვ. 84–104; ვან დეიკი, 1997, 11–52;

ჩილტონი, 2004; Glendon / გლენდონი, 2008) მათ შორის, ინტერნეტ კომუნიკაციის კონტექსტშიც (Wojcieszak & Mutz / ვოიჩეშაკი & მუტცი, 2009, გვ. 40–59).

ციფრული ტექნოლოგიების გავრცელებამ მნიშვნელოვანი გავლენა იქონია მკვლევართა შესაძლებლობებზე: მაგალითად, ინტერნეტში ყოველდღიურად გამოქვეყნებულ მასალასა და ენის ანალიზის ინსტრუმენტებზე ხელმისაწვდომობამ შესაძლებელი გახადა პოლიტიკური დისკურსისა და ახალი ამბების სემანტიკური ორიენტაციის დინამიკის კვლევა, ასევე სოციალურ-პოლიტიკური პრობლემებისადმი საზოგადოების დამოკიდებულების ცვლილების იდენტიფიცირება და სხვ.

4.2. ცნებების „ინსტიტუციური პოლიტიკური დისკურსი“, „იდეოლოგემა“, „აქსიოლოგემა“ შინაარსი და მახასიათებლები

საზოგადოების ცხოვრების პოლიტიკური სფეროსადმი ყურადღების ზრდამ, არ შეიძლება არ მიმართოს მკვლევართა ინტერესი ინსტიტუციური პოლიტიკური დისკურსისადმი, კერძოდ კი, პოლიტიკური ცხოვრებისთვის რელევანტურ ღირებულებათა ენობრივი ასახვის სპეციფიკისადმი. მკვლევართა თვალსაზრისით, პოლიტიკა, როგორც ადამიანის საქმიანობის სფერო, დისკურსული ბუნებისაა, ვინაიდან პოლიტიკურ ქმედებათა უმეტესი ნაწილი მეტყველებითი ხასიათისაა. პლურალიზმი, რომელიც წარმოადგენს თანამედროვე პოლიტიკური ცხოვრების ერთ-ერთ უმნიშვნელოვანეს მარკერს, „აწვდის“ ინსტიტუციურ პოლიტიკურ დისკურსს იდეებსა და ღირებულებებს. დისკურსი ამ იდეებსა და ღირებულებებს „აწვდის“ საზოგადოების ცნობიერებას და ამკვიდრებს მათ ენის მატარებელთა სამყაროს ენობრივ ხატში. შემთხვევითი არ არის, რომ თანამედროვე პოლიტიკური მეცნიერება ეწას განიხილავს არა როგორც პოლიტიკური რეალობის ასახვის საშუალებას, არამედ როგორც პოლიტიკური ველის მნიშვნელოვან კომპონენტს.

კოლექტიურ ცნობიერებაში იდეოლოგიური კვანტების აკუმულირების ფუნქციას ასრულებენ იდეოლოგემები, რომლებიც წარმოადგენენ მენტალიტეტის შინაარსობრივი ობიექტივაციის ერთ-ერთ ფორმას. ახდენენ რა კონცეპტუალური იდეებისა და ღირებულებების ობიექტივაციას, იდეოლოგემები ქმნიან აქსიოლოგიური

კატეგორიების ჩამოყალიბების საფუძველს. აქსიოლოგიური კატეგორიების გამოხატვის ერთეულებად კი გააზრებულია აქსიოლოგემები. ამრიგად, სწორედ იდეოლოგემებსა და აქსიოლოგემებშია აკუმულირებული ძირითადი კონცეპტუალური ერთეულები, რომლებიც აყალიბებენ საზოგადოებაში დამკვიდრებულ პოლიტიკურ ორიენტაციებს.

ინსტიტუციური დისკურსი წარმოადგენს ადამიანთა შორის სპეციალიზებული, კლიშირებული ტიპის კომუნიკაციას დისკურსს. კომუნიკანტები შეიძლება არ იცნობდნენ ერთმანეთს, მაგრამ მაინც უნდა კომუნიცირებდნენ კონკრეტული სოციალური ადრეზირებული ნორმების შესაბამისად. ინსტიტუციური დისკურსის ნორმები ასახავენ სოციალური ეთნიკურ ღირებულებებსა და იმ სოციალური ჯგუფის ღირებულებებს, რომელიც აყალიბებს ამა თუ იმ ინსტიტუტს.

ინსტიტუციური კომუნიკაციის ტიპი განისაზღვრება ისეთი შემდეგი მახასიათებლების გათვალისწინებით, როგორიცაა:

კომუნიკაციის მონაწილეთა სტატუსი და როლური მახასიათებლები - პოლიტიკური დისკურსისთვის შესაძლებელია წყვილები: თანამდებობის კანდიდატი - ამომრჩეველი, მმართველი პარტიის წარმომადგენელი - ოპოზიციური პარტიის წარმომადგენელი და ა.შ.;

კომუნიკაციის მიზანი - პოლიტიკურ დისკურსში მთავარი მიზანი ძალაუფლების შენარჩუნება ან გადანაწილებაა.

აღნიშნული სოციოლინგვისტური კლასიფიკაციის მიხედვით, პოლიტიკური დისკურსი უნდა კლასიფიცირდეს სტატუსზე ორიენტირებულ ტიპად. თანამედროვე პოლიტიკური ლინგვისტიკის დარგის სპეციალისტები განასხვავებენ ინსტიტუციურ და მედია პოლიტიკურ დისკურსებს.

პირველი ტიპის დისკურსის ფარგლებში რეალიზდება მხოლოდ ის ტექსტები, რომელთა ავტორები თავად პოლიტიკოსები არიან: სხვადასხვა საჯარო გამოსვლები, საპარლამენტო ჩანაწერები, პოლიტიკური დოკუმენტები, ინტერვიუები პოლიტიკური პარტიების ლიდერებთან და ა.შ. მედიის მიერ შექმნილი და გავრცელებული ტექსტები მეორე ტიპის პოლიტიკურ დისკურსს მიეკუთვნება.

პოლიტიკური დისკურსის ძირითადი ფუნქცია არის ინსტრუმენტული - ბრძოლა ძალაუფლებისთვის. სოციალური ფუნქცია კი რეალიზდება სოციუმის წევრებისათვის, მოქალაქეებისათვის (ადრესატებისათვის) „პოლიტიკურად კორექტული“ ქმედებებისა თუ შეფასებებისაკენ მიმართულების მიცემით.

ამრიგად, პოლიტიკური დისკურსის დანიშნულებაა ადრესატში გარკვეული ორიენტაციებისა და ინტენციების ჩამოყალიბება, ასევე გარკვეული რეაქციების პროვოცირება, რაც აყალიბებს კიდევ ადრესატის სამყაროს ხატს.

პერსუაზიის მეშვეობით ადრესატებს გადაეცემათ გარკვეული ღირებულებები. პოლიტიკოსების გამოსვლებში ყოველთვის აქცენტირდება პოლიტიკური დისკურსის ღირებულებები. იდეოლოგიური ღირებულებები განსაკუთრებით მნიშვნელოვანია პოლიტიკოსის იმიჯის ფორმირებისათვის. თუმცა, უნდა აღინიშნოს მნიშვნელოვანი ნიუანსი: პოლიტიკოსები ხშირად ცდილობენ საკუთარი ჭეშმარიტი ზრახვების „შენიღბვას“ ადრესატებზე ზემოქმედების სპეციალური ტექნიკის, კერძოდ კი, ელიფსისის, მეტაფორის, სპეციალური ინტონაციის და ა.შ., გამოყენების გზით. შესაბამისად, პოლიტიკური დისკურსის ლინგვისტური ანალიზის საჭიროებას განაპირობებს:

პოლიტიკურ დისკურსში იდეოლოგიური ორიენტაციების მნიშვნელობა;

ინსტიტუციური პოლიტიკური დისკურსის კონტექსტში ინდივიდუალური იდეოლოგიური ორიენტაციების რეალიზაცია განუყოფელია კონკრეტული ინსტიტუტის (პარტიის) პოზიციის რეალიზაციისაგან. იდეოლოგიური ორიენტაციების ტრანსლაცია წარმოადგენს პოლიტიკური დისკურსის უმნიშვნელოვანეს ფუნქციას. სწორედ ამ ფუნქციას ასრულებენ იდეოლოგემები და აქსიოლოგემები.

იდეოლოგემები წარმოადგენენ სულიერ ღირებულებათა სემანტიკურ-თემატურ ინდიკატორებს ენობრივი პიროვნების სამყაროს ხატში. იდეოლოგემა ადამიანისთვის მნიშვნელოვანი სულიერი ღირებულებების სიტყვიერი აღნიშვნაა, რომელშიც სიტყვის პირდაპირი, დენოტატიური მნიშვნელობა ხდება ამორფული, ხოლო ემოციურ-ექსპრესიული, კონოტატიური მნიშვნელობა კი - დომინანტური. ეს ფაქტი მიუთითებს იდეოლოგემასა და აქსიოლოგემას შორის არსებულ კავშირზე, რომელიც ფიქსირდება

ემოციურ-ინტელექტუალური შეფასებისას. იდეოლოგიები წარმოადგენენ აქსიოლოგიური კატეგორიების ფორმირების საფუძველს.

ლინგვისტური თვალსაზრისით, იდეოლოგემა გააზრებულია, როგორც იდეოლოგიურ დენოტატთან უშუალო კავშირში მყოფი სიტყვა ან მყარი სიტყვათშთანხმება, რომლის მნიშვნელობაშიც ინტეგრირებულია იდეოლოგიური კომპონენტი. თუმცა, იდეოლოგიემის ვერბალიზატორს შეიძლება წარმოადგენდეს მეტაფორაც, რომელსაც გააჩნია ძლიერი სუბესტიური გავლენა. გამოიყოფა იდეოლოგიემის ორი ტიპი:

სიტყვები (სიტყვათშთანხმებები), რომელთა მნიშვნელობები განსხვავებულად ესმით სხვადასხვა პოლიტიკურ შეხედულებათა მომხრეებს, რაც აისახება სიტყვის ემოციურ შეფერილობაში;

სიტყვები (სიტყვათშთანხმებები), რომლებსაც იყენებენ მხოლოდ გარკვეულ პოლიტიკურ შეხედულებათა მხარდამჭერები, შესაბამისად, შესაბამისი ერთეულები გადმოსცემენ კონკრეტულ თავსაზრისს შესაბამისი რეალის თაობაზე.

ლინგვოკოგნიტური მიდგომის ფარგლებში იდეოლოგემა გააზრებულია როგორც რთული კონცეპტი. კონცეპტის სტრუქტურაში აქტუალიზებული იდეოლოგიურად მარკირებული კონცეპტუალური ნიშნები აღბეჭდილია კოლექტიური, ხშირად სტერეოტიპული და მითოლოგიზებული წარმოდგენებით ძალაუფლებასა და სახელმწიფოზე, ერსა და სამოქალაქო საზოგადოებაზე, პოლიტიკურ და იდეოლოგიურ ინსტიტუტებზე. იდეოლოგიემის, როგორც მენტალური ერთეულის, ძირითად მახასიათებლებს წარმოადგენს: ეროვნული სპეციფიკა, აქსიოლოგიურობა, სემანტიკის დინამიურობა, აგრეთვე რეპრეზენტაციის მეთოდების მრავალფეროვნება. რეპრეზენტაციის მეთოდების მრავალფეროვნებაში კი იგულისხმება რეპრეზენტაციის შესაძლებლობა არა მხოლოდ ვერბალური, არამედ სხვა სემიოტიკური სისტემების ნიშნებით. გამოიყოფა დადებითი (სამშობლო, მამული), უარყოფითი (ფაშიზმი, ტერორი) და შერეული აქსიოლოგიური მოდუსის (პატრიოტიზმი, ხალხი, დემოკრატია) იდეოლოგიემები.

თავი V. კონცეპტები, დომინანტები და კონსტანტები თანამედროვე ინგლისურ და ქართულ ენებში

5.1. კონცეპტები „ხელისუფლება“ და „საზოგადოება“

პოლიტიკური დისკურსი ხასიათდება: კონკრეტული ეროვნული პოლიტიკური დისკურსის კონცეპტების ერთობლიობით; ენობრივ საშუალებათა ერთობლიობით; კონცეპტისა და მისი ენობრივი სფეროს მთლიანობით.

კონსტანტური კონცეპტები ეროვნული კულტურისა და კონცეპტუალური სფეროს განუყოფელი ნაწილია. კონცეპტუალური სფერო წარმოადგენს კონცეპტებისა და კონსტანტების ერთობლიობას. სწორედ ეს ერთობლიობა აყალიბებს მშობლიური ენის მატარებელთა მსოფლმხედველობას. კონცეპტი აღბეჭდილია თითოეული ადამიანის, ადამიანთა ჯგუფის ან მთელი ერის მეხსიერებაში მკაფიო ემოციური გამოსახულებების (ხატების) სახით. ეს უკანასკნელნი კი გვევლინებიან კონცეპტის შინაარსის ბირთვებად, ცენტრებად.

პოლიტიკური დისკურსი აერთიანებს იურიდიულ დისკურსს, მედია დისკურსს, სამეცნიერო, რელიგიურ, სარეკლამო და მხატვრულ დისკურსს. სწორედ ამიტომ, საკმაოდ რთულია მისი საზღვრების მონიშვნა. პოლიტიკური დისკურსის მიზანია არა თხრობა, არამედ ამომრჩევლის, მსმენელის ქმედებათა აქტივაცია და ხალხის დარწმუნება. პოლიტიკური დისკურსის არსის წვდომა შესაძლებელია პოლიტიკური მოვლენებისათვის რელევანტური კონსტანტური კონცეპტების არსის ანალიზის გზით.

პოლიტიკური დისკურსი მოიცავს ისეთ კონცეპტებს, როგორიცაა: პოლიტიკური მოღვაწეობა (მაღაუფლება, ბრძოლა მაღაუფლებისთვის); პოლიტიკის სუბიექტები (პოლიტიკოსი, ხალხი, საზოგადოება, პრეზიდენტი, პარლამენტი, სენატი, მინისტრთა კაბინეტი; ეს კონცეპტები განსაზღვრავენ პოლიტიკური დისკურსის სტრუქტურას); პოლიტიკური სისტემები და სახელმწიფოებრიობის ფორმები (სახელმწიფო, ერი, სამოქალაქო საზოგადოება, იმპერია, სამეფო, სამშობლო, რესპუბლიკა); პოლიტიკური ორიენტაციები (ლიბერალიზმი, დემოკრატია, ტოტალიტარიზმი, ფაშიზმი; ეს კონცეპტები განსაზღვრავენ პოლიტიკური დისკურსის სოციოკულტურულ მხარეს); პოლიტიკური ღირებულებები (თანასწორობა, სამართლიანობა, თავისუფლება, პატრიოტიზმი, ნაციონალიზმი, ტოლერანტობა, ინტერნაციონალიზმი).

კონცეპტი, როგორც მენტალური წარმონაქმნი, ასახავს არა მხოლოდ რეალობის ნებისმიერი ობიექტის ლოგიკურად იდენტიფიცირებად ნიშნებს, არამედ ასოციაციებს, იდეოლოგიურ და აქსიოლოგიურ შეფასებებს, დამატებით ცოდნას ობიექტის შესახებ. ეს ცოდნა დეტერმინირებულია როგორც ინდივიდის, ისე მთლიანი საზოგადოების კულტურული და ენობრივი გამოცდილების თავისებურებით. ამრიგად, იდეოლოგიები და აქსიოლოგიები პირდაპირ კავშირშია კონცეპტუალურ მნიშვნელობათა შეფასებით ინტერპრეტაციებთან.

თანამედროვე ჰუმანიტარულ მეცნიერებებში აღიარებულია კონცეპტის შემდეგი უცვლელი ნიშნები: ადამიანური გამოცდილების მინიმალური ერთეული, რომელიც ვებრაღიზებულია ენის მეშვეობით და რომელსაც გააჩნია ველის სტრუქტურა; ცოდნის დამუშავების, შენახვისა და გადაცემის ძირითადი ერთეული; ერთეული, რომელსაც გააჩნია მოძრავი საზღვრები, რაც გულისხმობს მისი შინაარსის ცვალებადობის შესაძლებლობას დროთა განმავლობაში; კულტურის მთავარი ერთეული.

ნაშრომში კონცეპტის „ხელისუფლება“ შინაარსის ანალიზი მიზნად ისახავს ენის მატარებელთა (ინგლისელ და ქართველ რესპოდენტთა) მიერ აღნიშნული კონცეპტის აღქმასა და გააზრებაში ინტეგრალური დომინანტების გამოვლენას ასოციაციური ექსპერიმენტის გზით.

მომიებული მასალა ასახავს იმ შეხედულებებს ხელისუფლებასა და საზოგადოებაზე, რომლებიც აქტუალურია მშობლიური ენის მატარებელთათვის.

სამყაროს ნაივური ხატი ხასიათდება ისეთი ნიშნებით, როგორიცაა: პრაგმატიზმი - ფოკუსირება იმ ცოდნის მიღებასა და სტრუქტურირებაზე, რომელიც უშუალოდ არის დაკავშირებული ადამიანის ყოველდღიურ გამოცდილებასთან; მთლიანობა - მსოფლიოს უნივერსალური მოდელის ჩამოყალიბებისა და ყველა იმ კითხვაზე პასუხის გაცემის სურვილი, რომელიც აინტერესებს მოცემული საზოგადოების წევრებს.

მეტად მნიშვნელოვანია სამყაროს მეცნიერულ და ნაივურ ხატებს შორის არსებული ფუნქციური განსხვავება. სამყაროს ნაივური ხატის ფუნქციაა წარმოადგენდეს ერთგვარ ცოდნის ბაზას, რომლის გარეშეც შეუძლებელია ყოველდღიური გადაწყვეტილებების მიღება. რაც შეეხება სამყაროს მეცნიერულ ხატს, იგი მეცნიერების განვითარების შინაგანი ლოგიკის შედეგია. აღნიშნული ხატი ვერ კმაყოფილდება პრაქტიკული მიზნებისთვის და

ფსიქოლოგიური კომფორტისთვის საკმარისი პასუხის მიღებით და მიისწრაფვის სრულყოფილებასკენ. სწორედ ამიტომ ირღვევა ხოლმე სამყაროს მეცნიერული ხატის მთლიანობა.

სამყაროს ნაივური ხატისათვის კი განსაკუთრებით მნიშვნელოვანია მისი მთლიანობა, რადგან მის გარეშე იგი კარგავს თავის მთავარ, პრაგმატულ ფუნქციას: წინააღმდეგობრივი „ცოდნის ბაზა“ ვერ გახდება სამყაროსთან ადაპტაციის, სასიცოცხლო გადაწყვეტილებების მიღების საფუძველი.

მეცნიერთაგან განსხვავებით, სამყაროს ნაივური ხატის შემქმნელები არ არიან მიდრეკილნი ამჟამინდელი ცოდნის საზღვრების დადგენისაკენ. მათ კრიტერიუმს წარმოაგენს არა შედეგების ლოგიკური არაწინააღმდეგობრიობა და მათი რეალიზებადობა, არამედ თავად მოდელის მთლიანობა და უნივერსალურობა, მოდელის უნარი, იყოს გამოცდილების სტრუქტურირებისთვის ვალიდური მატრიცა. აქვე უნდა ითქვას, რომ აბსოლუტურ ჭეშმარიტებაზე პრეტენზიის არსებობისას, ამ ტიპის ცოდნა შეიძლება მნიშვნელოვნად განსხვავდებოდეს ობიექტური ჭეშმარიტებისაგან, რომელსაც აღიარებს ტრადიციული მეცნიერება.

გარკვეულ ეტაპზე ჩვენი კვლევის მიზანი იყო: კონცეპტის „ხელისუფლება“ გაანალიზება სამყაროს ნაივურ ენობრივ ხატში; კონცეპტის „ხელისუფლება“ შინაარსისა და მისი მეტყველებაში რეპრეზენტაციის ძირითადი მეთოდების იდენტიფიცირება, კონცეპტის ბირთვული ლექსემა-რეპრეზენტანტების ანალიზის გზით.

კონცეპტის „ხელისუფლება“ კვლევისას გაანალიზებულ იქნა მისი ბირთვული ლექსემა-რეპრეზენტანტების სალექსიკონო დეფინიციები. ეს კვლევის მეტად მნიშვნელოვანი ეტაპია, ვინაიდან სწორედ ძირითადი ლექსემის სემანტიკაშია, როგორც წესი, გამოხატული ძირითადი კონცეპტუალური ინფორმაციის ნაწილი.

კონცეპტის „ხელისუფლება“ კვლევისას შერჩეულ იქნა თანამედროვე განმარტებითი და ორენოვანი ლექსიკონები, რომელთა მიხედვითაც, ხელისუფლება არის: განკარგვის, ბრძანების, საკუთარი ნებისათვის დაქვემდებარების უფლება და შესაძლებლობა; ძალაუფლება, დომინირება, ძალა; თანამდებობის პირები, უფროსები, ადმინისტრაცია; პოლიტიკური დომინირება; სახელმწიფოს ან რეგიონის მართვის უფლება; ამ ტიპის

უფლებამოსილების მქონე ორგანოები; უზენაესი, საკანონმდებლო ხელისუფლება; საჯარო მმართველობის ორგანო, მთავრობა; ცენტრალური და ადგილობრივი მმართველობა.

სალექსიკონო დეფინიციების ინტერპრეტაციის თანახმად, ხელისუფლება ასევე გააზრებულია, როგორც ცნება, რომელიც დაკავშირებულია დომინირებასთან, სხვათა ქმედებების კონტროლის უფლებასთან. ეს ცნებები პირდაპირ კავშირშია პოლიტიკურ სფეროსთან, ხელისუფლების ორგანოებსა და მართვის მექანიზმებთან.

მეტყველებაში აქტუალიზებული კონცეპტუალური ნიშნების იდენტიფიცირების მიზნით, გაანალიზებულ იქნა მიღებული მონაცემები: განისაზღვრა სიტყვების გამოყენების სიხშირე; გაანალიზდა საკვანძო სიტყვის სხვა ლექსიკურ ერთეულებთან გამოყენების სპეციფიკა; გამოვლინდა კონტექსტური სინონიმები.

მასალის ანალიზის შედეგად გამოიკვეთა შემდეგი კონცეპტუალური ნიშნები:

ხელისუფლება არის სახელმწიფოს მართვა: ხელისუფლება სამყაროს ენობრივ ხატში, უპირველეს ყოვლისა, გულისხმობს ძალაუფლებრივ ურთიერთობათა განხორციელებას სახელმწიფოსა და საზოგადოების დონეზე. ეს ნიშანი წარმოადგენს კონცეპტის ბირთვულ ელემენტს. ლექსემის „ხელისუფლება“ სხვა ელემენტებთან თავსებადობის ანალიზმა ცხადყო, რომ მის კოლოკატა შორის ჭარბობს სიტყვები, რომელთა სემანტიკური სტრუქტურა მოიცავს მნიშვნელობის ისეთ კომპონენტებს, როგორიცაა: „სახელმწიფოს მართვა“, „სახელმწიფო სტრუქტურები“. ამ ტიპის სიტყვათა შორის გამოყენების ყველაზე მაღალი სიხშირით ხასიათდებიან ისეთი ზედსართვალი სახელები, როგორიცაა: „სახელმწიფო“, „სახელმწიფოებრივი“, „აღმასრულებელი“, „ადგილობრივი“.

კონცეპტის გარდამავალი სფერო მოიცავს ფართო სინონიმურ რიგს, რომელშიც გაერთიანებულია ის სიტყვები, რომლებიც ძირითადად ასოცირდება ქვეყნის საკანონმდებლო და აღმასრულებელ ორგანოებთან: პრეზიდენტი (103 გამოყენება სიტყვის ძალაუფლება 457 გამოყენების შემთხვევაში), მთავრობა (54 გამოყენება სიტყვის ძალაუფლება 457 გამოყენების შემთხვევაში), ჩინოვნიკები (52 გამოყენება სიტყვის ძალაუფლება 457 გამოყენების შემთხვევაში). ამ ტიპის სიტყვები გვევლინებიან კონტექსტუალური სინონიმებად და ჰიპონიმად.

ხელისუფლება კონკრეტული პირები და ორგანიზაციებია: სიტყვის ხელისუფლება კონტექსტურ სინონიმებსა და ჰიპონიმებს შორის, ფიქსირდება კონკრეტული

პიროვნებების სახელები, რომლებიც ასოცირდება მთავრობასთან, ხელისუფლებასთან, ძალაუფლებასთან.

ხელისუფლება ვრცელდება მხოლოდ გარკვეულ ტერიტორიაზე: კონცეპტის „ხელისუფლება“ შინაარსი ინარჩუნებს ისეთ ნიშანს, როგორიცაა „იმ ტერიტორიის შემოსაზღვრულობა, რომელზეც ვრცელდება გავლენის სფერო“. ამას ადასტურებს სიტყვის „ხელისუფლება“ გამოყენება კონკრეტული ქვეყნის აღმნიშვნელ ლექსემებთან.

ხელისუფლება ხალხთან ურთიერთქმედებაა: კონცეპტის „ხელისუფლება“ დიფერენციალური ნიშნები ყველაზე მკაფიოდ ვლინდება ხალხთან და საზოგადოებასთან მიმართებაში. ამ თვალსაზრისით, გამონათქვამები შეიძლება დაიყოს ორ ტიპად: გამონათქვამები, იმპლიციტურად გამოხატავენ შეხედულებას იმის თაობაზე, თუ როგორი უნდა იყოს იდეალური ურთიერთობა მთავრობასა და საზოგადოებას შორის; გამონათქვამები, რომლებშიც იკვეთება ხალხის მიმართ ხელისუფლების ქცევის კრიტიკა.

ხელისუფლება ღირებულებაა: ლინგვისტურ ცნობიერებაში ხელისუფლება განიხილება, როგორც ღირებულება, რადგან იგი არ არის მარადიული, რასაც მოწმობს ისეთ სიტყვათმთაწმებათა გამოყენების მაღალი სიხშირე, როგორიცაა: „ხელისუფლების ცვლილება“, „ხელისუფლების მიტაცება“, „ხელისუფლების მითვისება“, „ხელისუფლებაში მოსვლა“, „ხელისუფლებისათვის ბრძოლა“ და ა.შ.

ხელისუფლების მიმართ უარყოფითი დამოკიდებულების მიზეზად რესპოდენტთა უმრავლესობა (78%) ასახელებს ხელისუფლების მიერ ძალაუფლების ბოროტად გამოყენებას. ხელისუფლების მიმართ უარყოფითი დამოკიდებულება გამოიხატება ხელისუფლების დასახასიათებლად გამოყენებულ სიტყვათა სემანტიკაში. რესპოდენტთა უმრავლესობა უარყოფითად აფასებს ხელისუფლებისათვის დამახასიათებელ ფარისევლობას. ხელისუფლების მიმართ უარყოფითი დამოკიდებულების ენობრივი ობიექტივაციისათვის რესპოდენტთა უმრავლესობა იყენებს იმ სიტყვებს, რომელთა სემანტიკურ სტრუქტურაში მნიშვნელობის ინტეგრალური კომპონენტების სტატუსით გვევლინება „მოტყუება“ და „თამაში“. სიტყვათა სემანტიკურ სტრუქტურაში არსებული მნიშვნელობის ეს ინტეგრალური კომპონენტები აქტუალიზირდებიან მეტაფორიზაციის დროს: რესპოდენტთა უმრავლესობა არჩევენებს სპექტაკლს ადარებს.

ასევე რესპოდენტთა უმრავლესობის აზრით, ხელისუფლება გულგრილია საზოგადოების მოთხოვნილებების მიმართ - ხელისუფლების წარმომადგენლებს ამომრავებთ მხოლოდ საკუთარი გამდიდრების სურვილი.

ხელისუფლება გარკვეული იდეალია: საზოგადოებაში არსებული მდგომარეობის შეფასებისას, რესპოდენტთა უმრავლესობა (63%) არსებულ ხელისუფლებას ადარებს ხელისუფლების სასურველ მოდელს, რომლის მახასიათებლად სახელდება კანონიერება, სტაბილურობა, ხალხის ნდობით სარგებლობა.

ხელისუფლება იერარქიული ურთიერთობაა: რესპოდენტთა უმრავლესობისათვის (52%) ხელისუფლება წარმოადგენს რთულ, იერარქიულ სტრუქტურას, რომლის ქვედა ფენები ექვემდებარება ზედა ფენებს. ეს წარმოდგენა რეპრეზენტირდება ისეთი სიტყვათშეთანხმებებით, როგორიცაა: „სულ ზემოთ“, „მიმართო ზემოთ“ და ა.შ.

ხელისუფლება ავტორიტეტია: სიტყვა „ხელისუფლება“ ხშირად გამოიყენება ისეთი სიტყვებთან კომბინაციაში, როგორიცაა „ავტორიტეტი“, „კეთილდღეობა“, „პრივილიგირებული მდგომარეობა საზოგადოებაში“.

ამრიგად, კონცეპტის „ხელისუფლება“ კვლევის შედეგთა ანალიზმა გამოვლინა ისეთი ნიშნები, როგორიცაა: მთავრობა; კონკრეტული პირები და ორგანიზაციები; გარკვეულ ტერიტორიაზე გავრცელება; ხალხთან ურთიერთქმედება; ღირებულება; იდეალი; იერარქიული ურთიერთობები; ავტორიტეტი.

კონცეპტი „ხელისუფლება“ წარმოდგენილია ფართო ასოციაციური ველით, რომელიც ყველა სხვა ელემენტებთან ერთად, მოიცავს რეალური პოლიტიკური ფიგურების, ავტორიტეტების აღმნიშვნელ სიტყვებს. ეს კი მეტყველებს იმ ფაქტზე, რომ კონცეპტის „ხელისუფლება“ ერთ-ერთ ნიშანს წარმოადგენს პრაგმატულობა.

რაც შეეხება კონცეპტს „საზოგადოება“, თუ მას შინაარსობრივად დავიყვანთ კონცეპტამდე „ხალხი“, მაშინ სრულიად ნათელი გახდება, რომ კონცეპტი „საზოგადოება“ მჭიდრო კავშირშია კონცეპტთან „ხელისუფლება“. ორივე კონცეპტი მიეკუთვნება სოციალურ ურთიერთობებთან დაკავშირებულ და ეროვნული მნიშვნელოვნების მქონე კონცეპტთა ჯგუფს.

კონცეპტს „ძალაუფლება“, როგორც წესი, უპირისპირებენ კონცეპტებს „საზოგადოება“ და „ხალხი“. კონცეპტის „საზოგადოება“ ანალიზი იძლევა მისი ნიშნების გამოვლენის საშუალებას. კონცეპტის „საზოგადოება“ ანალიზი ასევე უზრუნველყოფს იმის შემოწმების საშუალებას, იკვეთება თუ არა ამ ნიშნებში ისეთებიც, რომლებიც ეფუძნებიან ამ კონცეპტის სხვა კონცეპტებთან დაპირისპირებას ან გაიგივებას. აქ ვგულისხმობთ იმის გარკვევას, არიან თუ არა კონცეპტები „საზოგადოება“ და „ხალხი“ იგივეობრივნი, თუ ერთმანეთისაგან განსხვავებულნი.

კონცეპტის „საზოგადოება“ შინაარსის ანალიზი განხორციელდა ენის მატარებელთა მიერ თავიანთ საზოგადოებებში არსებული სოციალური ურთიერთობების აღქმის თავისებურებათა გამოვლენის გზით.

საკვლევი მასალა მოპოვებულ იქნა იმ ინტერნეტ რესურსებიდან, რომლებიც მოიცავენ საზოგადოების წარმომადგენელთა გამონათქვამებს.

მოპოვებული მასალა ასახავს თანამედროვე ენის მატარებელთათვის აქტუალურ წარმოდგენას ხელისუფლებასა და საზოგადოებაზე. შემთხვევითი შერჩევის მეთოდის გამოყენებით, შეირჩა კონცეპტის „საზოგადოება“ მომცველი 70 კომენტარი. შედეგად, შეიქმნა შეტყობინებათა კორპუსი.

კონცეპტის „საზოგადოება“ კვლევისას გაანალიზდა სალექსიკონო დეფინიციები, ვინაიდან ძირითადი ლექსემის სემანტიკაში, როგორც წესი, ინტეგრირებულია ძირითადი კონცეპტუალური ინფორმაციის ნაწილი; ამ მიზნით შეირჩა თანამედროვე განმარტებითი და ორენოვანი ლექსიკონები.

სალექსიკონო დეფინიციების მიხედვით, საზოგადოება არის: ცხოვრების საერთო ისტორიული პირობებით გაერთიანებულ ადამიანთა ერთობლიობა: „საზოგადოების ისტორია“; ადამიანთა ჯგუფი, რომელიც გაერთიანებულია საერთო წარმომავლობით, პოზიციით, ინტერესებით: „თანამედროვე საზოგადოება“; იმ ადამიანთა ჯგუფი, რომლებიც დროს ატარებენ ერთად: „მცირე საზოგადოების შეკრება“; გარემო: „სასიამოვნო წრე“; იმ ადამიანთა გაერთიანება, რომლებიც უსახავენ საკუთარ თავს საერთო მიზნებს: „სპორტული საზოგადოება“.

სალექსიკონო დეფინიციების ანალიზი საშუალებას გვაძლევს ვივარაუდოთ, რომ კონცეპტის „საზოგადოება“ ბირთვი, შესაძლოა, მოიცავდეს ისეთ ნიშნებს, როგორიცაა: „ხალხის გაერთიანება“, „საერთო ისტორია“, „საერთო ინტერესები“, „საერთო მიზნები“.

მეტყველებაში აქტუალიზებული კონცეპტუალური ნიშნების იდენტიფიცირების მიზნით: განისაზღვრა სიტყვათა გამოყენების სიხშირე; განხორციელდა ბირთვული სიტყვის სხვა სიტყვებთან გამოყენების თავისებურებათა ანალიზი; გამოვლინდა ბირთვული სიტყვის კონტექსტუალური სინონიმები.

მოპოვებული მასალის ანალიზის შედეგად გამოიკვეთა კონცეპტის „საზოგადოება“ შემდეგი კონცეპტუალური ნიშნები:

იმ ადამიანთა ჯგუფი, რომლებიც გაერთიანებულნი არიან რაიმე საერთო მახასიათებლით (საერთო ისტორიის მქონე, ერთსა და იმავე ტერიტორიაზე მცხოვრები): აღნიშნული ნიშანი წარმოადგენს კონცეპტის ბირთვს. კონკრეტული საზოგადოების წარმომადგენლებისთვის საზოგადოება, პირველ რიგში, „ამერიკული“, „ქართული“, „თანამედროვე“, „ჩვენია“. თავის მხრივ, საზოგადოება, როგორც მთლიანობა, ასევე იყოფა გარკვეულ ჯგუფებად, რომლებშიც გაერთიანებულ ადამიანებს აქვთ საერთო ინტერესები, მიზნები.

მსოფლიოში მიმდინარე მოვლენების („ნორმალური“ და „არანორმალური“, „სწორი“ და „არასწორი“) შემფასებელი მთავარი სუბიექტი: აღნიშნული ნიშანი ფიქსირდება ისეთ სტაბილურ კომბინაციებში, როგორიცაა: „საზოგადოებრივი მორალი“, „საზოგადოებრივი აზრი“ და ა.შ. ისევე როგორც ზოგადად ადამიანთა საზოგადოებაში, კონკრეტულ პოლიტიკურ და ლინგვოკუტურულ საზოგადოებაში (ქართული საზოგადოება, ამერიკული საზოგადოება), თითოეულ კონკრეტულ საზოგადოებაშიც შემუშავებულია წესების საკუთარი ნაკრები. საზოგადოებაში შემუშავებული წესები ფასდება როგორც ქცევის ნორმები, რომლებიც გადამწყვეტ როლს თამაშობენ მოცემული საზოგადოების წარმომადგენელთა შეხედულებების ჩამოყალიბებაში, მათ შეფასებებში რეალურ სიტუაციებთან და სხვა ადამიანთა ქმედებებთან მიმართებაში.

სიტუაციის ის მონაწილე, რომლის ინტერესებიც ერთგვარად აქტუალურია სიტუაციის მიმდინარეობისას. ეს არის სიტუაცია, რომლის მონაწილეს მისგან იღებს ან სარგებელს ან ზიანს. საზოგადოებისათვის სარგებელის მოტანა წარმოადგენს საზოგადოების წევრის ქმედებებისა და ქცევის შეფასების კრიტერიუმს. საზოგადოების წევრთა

დასახასიათებლად გამოიყენება ისეთი შეფასებითი სემანტიკის მქონე ელემენტები, როგორიცაა „საზოგადოების სრულფასოვანი წევრი“, „საზოგადოების სრულუფლებიანი წევრი“ და ა.შ.

მუდმივი განვითარება, იდეალისაკენ სწრაფვა: ერთ-ერთი უმნიშვნელოვანესი პრინციპი, რომელზეც უნდა აშენდეს იდეალური საზოგადოება, აღინიშნება მორალურ-შეფასებითი სემანტიკის მქონე სიტყვით „სამართლიანობა“.

იერარქიული ურთიერთობები: აღნიშნული ნიშანი მეტყველებაში რეპრეზენტირდება ისეთი ელემენტებით, როგორიცაა: „საზოგადოების დაბალი ფენა“, „საზოგადოების მაღალი ფენა“, „საზოგადოების საუკეთესო, პრივილეგირებული ნაწილი“ და ა.შ.

ურთიერთქმედება ხელისუფლებასა და სახელმწიფოსთან: სახელმწიფოსა და საზოგადოებას შორის ურთიერთობა განიხილება როგორც ორმხრივი ვალდებულების ურთიერთობა - საზოგადოებასა და სახელმწიფოს შორის ნორმალური ურთიერთობა შესაძლებელია, თუ ორივე მხარე ასრულებს თავის ვალდებულებებს და პატივს სცემს მეორის უფლებებს. ერთი მხრივ, საზოგადოების წარმომადგენლებმა იციან თავიანთი პასუხისმგებლობა სახელმწიფოს წინაშე, იციან თავიანთი მოვალეობები, რომლებიც უნდა შესარულონ (კანონი სავალდებულოა საზოგადოების ყველა წევრისთვის). მეორე მხრივ, სახელმწიფოს ქმედებები ორიენტირებული უნდა იყოს მოქალაქეებისა და საზოგადოების ცხოვრების გაუმჯობესებაზე.

უნდა აღინიშნოს, რომ როდესაც საქმე ეხება ძალაუფლების, სახელმწიფოს, საზოგადოებისა და ხალხის დაპირისპირებას, სიტყვა „ხალხი“ უფრო ხშირად გამოიყენება „ჩვეულებრივი ხალხის“ მნიშვნელობით, ხოლო სიტყვა „საზოგადოება“ კი საზოგადოებრივად ყველაზე აქტიური, ინტელექტუალური ნაწილის“ მნიშვნელობით. სწორედ ამიტომაც აუცილებელი ამ კონცეპტების ერთმანეთისგან გამიჯვნა და მათი დაკავშირება სხვა კონცეპტებთან.

კონცეპტის „საზოგადოება“ სტრუქტურა შეიძლება წარმოვიდგინოთ ველის სახით, სადაც კონცეპტუალური ნიშნები „ადამიანთა გაერთიანება“ და „შეფასების სუბიექტი“ განეკუთვნებიან კონცეპტის ბირთვს, ხოლო ნიშნები „ურთიერთქმედება სახელმწიფოსთან, მთავრობასთან“, „იერარქიული სტრუქტურა“, „მუდმივი განვითარება, იდეალისაკენ სწრაფვა“ შეადგენენ კონცეპტის პერიფერიას.

უნდა აღინიშნოს, რომ მოპოვებულ მასალასა და ლექსიკონში ფიქსირებულ განმარტებებში კონცეპტის „საზოგადოება“ შინაარსი სხვაობს, უფრო ზუსტად კი, მოპოვებულ მასალასა და ლექსიკონში ფიქსირებულ განმარტებებში კონცეპტის „საზოგადოება“ ბირთვული სიტყვა სხვადასხვაგვარად ინტერპრეტირდება და ეს სხვაობა ეხება ბირთვული სიტყვის შეფასებით-პრაგმატიკული შინაარსის კომპონენტებს.

კონცეპტს „საზოგადოება“ გააჩნია ფართო ასოციაციური ველი, რომელიც მოიცავს შეფასებით-პრაგმატიკული შინაარსის კომპონენტებს.

ენის მატარებელთა წარმოდგენაში საზოგადოება, უპირველეს ყოვლისა, წარმოადგენს იმ ადამიანთა ერთობლიობას, რომელსაც აერთიანებს საერთო ისტორია, კულტურა, საცხოვრებელი ადგილი, ინტერესები და მიზნები. საზოგადოების მნიშვნელოვანი ფუნქციაა იმ ქვეყნის ნორმების ჩამოყალიბება, რომლებიც აღიარებული და დაცულია მისი ყველა წევრის მიერ. გარდა ამისა, საზოგადოების მნიშვნელოვან ფუნქციას წარმოადგენს ასევე ქვეყანასა და მსოფლიოში მიმდინარე მოვლენებზე მის წევრთა მოსაზრებებისა და შეფასებების ფორმირება.

ამრიგად, სამყაროს ენობრივ ხატში წარმოდგენები ძალაუფლებისა და საზოგადოების შესახებ რეალიზებულია კონცეპტუალური ნიშნების საკმაოდ ფართო სპექტრით.

თუმცა უნდა აღინიშნოს, რომ კონცეპტისაგან „ხელისუფლება“ შედარებით, კონცეპტში „საზოგადოება“ იდენტიფიცირებულ იქნა ნაკლები კონცეპტუალური ნიშანი. სავარაუდოდ, ეს იმიტომ, რომ კონცეპტი „საზოგადოება“ უფრო კონკრეტულია და არ იძლევა ინტერპრეტაციის ფართო შესაძლებლობებს. რაც შეეხება კონცეპტს „ხელისუფლება“, იგი წარმოდგენილია ღირებულებითი და ასოციაციური კომპონენტების საკმაოდ დიდი რაოდენობით.

5.2. კონცეპტები „საზოგადოება“ და „ხალხი“

მონაცემთა ანალიზმა ცხადყო, რომ სიტყვები „საზოგადოება“ და „ხალხი“ საკმაოდ ხშირად გამოიყენება ერთსა და იმავე კონტექსტებში. აქედან გამომდინარე, შეიძლება ვივარაუდოთ, რომ ისინი ერთი და იმავე კონცეპტის რეპრეზენტატებს წარმოადგენენ.

თანამედროვე განმარტებითი ლექსიკონების თანახმად, ხალხი წარმოადგენს: სახელმწიფოს მოსახლეობას, ქვეყნის მაცხოვრებლებს; ერს, ეროვნებას; ქვეყნის მოსახლეობის ძირითად მასას; ადამიანებს, ადამიანთა ჯგუფს.

უნდა აღინიშნოს, რომ სიტყვების „საზოგადოება“ და „ხალხი“ ძირითადი მნიშვნელობები ემთხვევა ერთმანეთს: „... ადამიანები, რომლებიც ცხოვრობენ გარკვეულ ტერიტორიაზე, საერთო ისტორიით გაერთიანებული ადამიანები“. თუმცა, იმ მნიშვნელობებში, რომლებიც არ წარმოადგენენ დეფინიციების (სიტყვათა სემანტიკური სტრუქტურის) ბირთვულ ელემენტებს, უკვე ფიქსირდება განსხვავებები. სიტყვა „ხალხი“ მოიცავს მითითებას ეროვნებაზე, ადამიანთა მენტალიტეტზე, ზოგჯერ კი მათ მდგომარეობაზე საზოგადოებაში. სიტყვის „ხალხი“ დენოტატი ასევე შეიძლება იყოს „ბრბო, ადამიანთა დიდი კონცენტრაცია“.

რეაქციათა რეპერტუარი სიტყვა-სტიმულზე „ხალხი“ შემდეგნაირად გამოიყურება: ბრბო (83); ადამიანი (55); ქართული, ამერიკული (50-54); ერი (18); ბევრი, ქვეყანა (17); ძალა (9); მასა (6); ძალაუფლება, მოსახლეობა, მშობლიური, ნახირი (9); დიდი, ეროვნება, ჩვენი, თავისუფალი (7); მხიარული, მეგობრული, ჩვენ, საზოგადოება, ძლიერი, ჭკვიანი (6); ღარიბი, სუღელი, ადამიანი (5).

მოულოდნელია, თუმცა ფაქტია, რომ რეაქციებში სიტყვა-სტიმულზე „ხალხი“ ჩნდება ზედსართავი სახელები სემანტიკით „ადამიანის პიროვნული თვისებები“.

რაც შეეხება საზოგადოებას, იგი უფრო ფართო ცნებაა, რომელიც შეიძლება მიემართებოდეს მთლიანად ადამიანთა საზოგადოებას ან ქვეყნის სამოქალაქო საზოგადოებას.

ამრიგად, შეიძლება ვივარაუდოთ, რომ კონცეპტი „საზოგადოება“ უფრო ფართოა. იგი ასევე რეპრეზენტირებულია სიტყვით „ხალხი“, ამიტომ კონცეპტში, რომელიც რეპრეზენტირებულია სიტყვით „საზოგადოება“, შეიძლება გააზრებულ იქნას ენის მატარებლის მიერ როგორც „ხალხი“, „საზოგადოება“, „საზოგადოებრივი“.

უნდა აღინიშნოს, რომ საზოგადოების მახასიათებლები მეტყველებაში ობიექტივირდება „პოლიტიკური, ეკონომიკური, სოციალური ურთიერთობების“ სემანტიკური ველის ლექსემების მეშვეობით (სამოქალაქო, დემოკრატიული, საინფორმაციო საზოგადოება). საზოგადოება „უპირველეს ყოვლისა, სამოქალაქო საზოგადოებაა“.

სამოქალაქო საზოგადოების ძირითადი კოლოკატებია შემდეგი სიტყვები: განვითარებული (9), დემოკრატია (27), სახელმწიფო (54), ძალაუფლება (121), პოლიტიკური (14), ფორმირება (32), დახმარება (25), ინსტიტუტი (126), თვითმმართველობა (23), მშენებლობა (25), დემოკრატიული (23), განვითარება (164), სამართლებრივი (19), სექტორი (12), ურთიერთქმედება (12), სტრუქტურა (34), წარმომადგენელი (46), კანონი (78), პრეზიდენტი (39).

მონაცემთა ანალიზის შედეგად გამოვლინდა, რომ:

სიტყვა-სტიმულზე რეაქციათა რეპერტუარში დომინირებს თანამედროვე რეალობის პლასტი, ტენდენციები, განვითარებადი საზოგადოების ღირებულებები, ამა თუ იმ ფენომენის როლი თანამედროვე საზოგადოებაში (297) (რელიგია, პარტიები, ოჯახი, მეცნიერება და ტექნოლოგია). ასევე იკვეთება კონცენტაცია თანამედროვე საზოგადოების პრობლემებზე (235);

საზოგადოება განსხვავდება ხალხისგან იმით, რომ საზოგადოებას გააჩნია მკაფიო სტრუქტურა, რასაც მოწმობს შემდეგი კოლოკატები: წევრი (650), ფენა (378), ნაწილი (452), დაწესებულება (196), კონსტრუქცია (157), სტრუქტურა (201), პოზიცია (218), უმაღლესი (174), მონაწილე (191);

საზოგადოების ფენების (ქვედა, ზედა, მარგინალური, პრივილეგირებული, საშუალო, ელიტარული) მეტაფორიზაცია ხაზს უსვამს საზოგადოების ისეთ მახასიათებელს, როგორიცაა იერარქია, რაც აახლოებს კიდევ ამ კონცეპტს კონცეპტთან „ხელისუფლება“ და მთლიანად პოლიტიკის სფეროსთან;

განსხვავებით ლექსემისაგან „ხელისუფლება“, სიტყვის „საზოგადოება“ კოლოკატებად იშვიათად ფიქსირდება პრედიკატები, განსაკუთრებით კი, აქციონალური პრედიკატები. სიტყვის „საზოგადოება“ კოლოკატები ძირითადად არააქციონალური პრედიკატებია: (დასახლდეს (103), წარმომადგენდეს (1632), მიიღოს (270), ჰქონდეს (315), ჯეროდეს (75), არსებობდეს (93), უყვარდეს (85);

ლექსემების „საზოგადოება“ და „ხალხი“ საერთო კოლოკატს წარმოადგენს „ხელისუფლება“. დაფიქსირდა საზოგადოებისა და ხელისუფლების ერთად გამოყენების 687 შემთხვევა, ხალხისა და ხელისუფლების ერთად გამოყენების 1035 შემთხვევა. ეს ფაქტი

მიუთითებს საერთო ნიშნის - „ხელისუფლებასთან ურთიერთქმედება” - არსებობაზე. სიტყვა „ხალხი” ხასიათდება გამოყენების უფრო მაღალი სიხშირით;

გარდა კონკრეტული ეროვნებისადმი კუთვნილების აღმნიშვნელი სემანტიკის მქონე ზედსართავებისა, ხალხთან მიმართებაში აქტუალურია ისეთი ეპითეტები, როგორიცაა დიდი (684), მკვიდრი (403), სხვადასხვა (509), სულიერი (312), უბრალო (408), ისტორიული (292), უძველესი (284). ასეთი განმარტებების საშუალებით მეტყველებაში აქტუალიზდება ისეთი კონცეპტუალური ნიშნები, როგორიცაა „სულიერი ერთობა”, „ისტორიული ერთობა”. საზოგადოებისაგან განსხვავებით, ხალხი განისაზღვრება არა მისი პოლიტიკური შემადგენლით, არამედ კულტურით (683), ისტორიით (842), მშვიდობით (846), ინტერესებით (461), მეგობრობით (308), ტრადიციებით (326), ერთ (288), ენით (440), სარწმუნოებით (315), საერთო ბედით (294). აღნიშნული კოლოკატები იძლევა ისეთ ნიშანთა იდენტიფიცირების საშუალებას, როგორიცაა: „კულტურული საზოგადოება” და „ენობრივი საზოგადოება”;

არსებითი სახელის „ხალხი” კოლოკატებს შორის ფიქსირდება იმ ტიპის კოლოკატები, რომელთა მეშვეობითაც აქტუალიზდება სემა „ჩვენი-უცხო”: მკვიდრი (402), ჩვენი (3.517), განსხვავებული (516), სხვა (1.775), ჩვენი (2.178), მტერი (562).

ამრიგად, თანამედროვეთა წარმოდგენაში საზოგადოებაზე იკვეთება შემდეგი ნიშნები: საზოგადოება არის სოციალური, პოლიტიკური და ეკონომიკური ინტერესებით გაერთიანებულ ადამიანთა ჯგუფი; საზოგადოებას გააჩნია იერარქიული სტრუქტურა; საზოგადოება მუდმივად ვითარდება.

თანამედროვეთა წარმოდგენაში ხალხზე ფიქსირდება შემდეგი ნიშნები: ხალხი წარმოადგენს საერთო ეროვნების მქონე და ერთ ტერიტორიაზე მცხოვრებ ადამიანთა დიდი ჯგუფს; ხალხი საერთო კულტურითა და ისტორიით გაერთიანებულ ადამიანთა დიდი ჯგუფია; ხალხი წარმოადგენს გარკვეული სულიერი და პიროვნული თვისებების მქონე ადამიანთა ჯგუფს.

საკვლევ კონცეპტთა ანალიზის შედეგებში აისახა საზოგადოებრივი ცნობიერების დინამიკა. აღნიშნული დინამიკის თავისებურებათა ადეკვატური წვდომა უზრუნველყო ასევე საკვლევის მასალის მრავალფეროვნებამ: კონცეპტუალურ ნიშანთა კვლევის რაოდენობრივი და თვისებრივი მეთოდების კომბინაციამ.

5.3. კონსტანტა - ეროვნული კულტურისა და კონცეპტუალური სფეროს განუყოფელი ნაწილი

პოლიტიკური დისკურსი ხასიათდება: კონკრეტული ეროვნული პოლიტიკური დისკურსის კონცეპტების ერთობლიობით; ენობრივ საშუალებათა ერთობლიობით; კონცეპტისა და მისი ენობრივი სფეროს მთლიანობით.

კონსტანტური კონცეპტები ეროვნული კულტურისა და კონცეპტუალური სფეროს განუყოფელი ნაწილია. კონცეპტუალური სფერო წარმოადგენს კონცეპტებისა და კონსტანტების ერთობლიობას. სწორედ ეს ერთობლიობა აყალიბებს მშობლიური ენის მატარებელთა მსოფლმხედველობას. კონცეპტი აღბეჭდილია თითოეული ადამიანის, ადამიანთა ჯგუფის ან მთელი ერის მეხსიერებაში მკაფიო ემოციური გამოსახულებების (ხატების) სახით. ეს უკანასკნელნი კი გვევლინებიან კონცეპტის შინაარსის ბირთვებად, ცენტრებად.

განვიხილოთ პოლიტიკური დისკურსის ყველაზე გავრცელებული კონცეპტები: ხალხი; ძალაუფლება; პოლიტიკა; სახელმწიფო.

პოლიტიკურ დებატებში, პოლიტიკოსთა გამოსვლებში კონცეპტი „ხალხი“ ასოცირდება სტერეოტიპულ ცნებებთან: „თაობა“, „სახელმწიფო“, „მოქალაქეები“, „მაცხოვრებლები“, „გამბედაობა“, „ერთობა“, „ისტორია“, „ეროვნული მემკვიდრეობა (მონაპოვარი)“. კონცეპტი „ხალხი“ წარმოადგენს გავლენის ინსტრუმენტს - იგი იზიდავს ხალხს იმ პოლიტიკოსის მხარეს, რომელიც ხაზს უსვამს ხალხის მნიშვნელოვნებას, აღიარებს ხალხის პრიორიტეტულობას საკუთარი პროგრამისათვის. აღნიშნული კონცეპტი მრავალგანზომილებიანია - იგი მოიცავს კულტურისა და ასოციაციების, ემოციების, შეფასებებისა და ეროვნული ხატების პლასტებს.

პოლიტიკური დისკურსის ძირითად კონცეპტს წარმოადგენს „ძალაუფლება“, რომელიც დღეს ასოცირდება სახელმწიფო ინსტიტუტებთან. კონცეპტი „ძალაუფლება“ ასოცირდება ბატონობასთან, გავლენასთან, ძალაუფლებასთან, ძალასთან, კანონის ძალასთან, ფულის ძალაუფლებასთან, მართვასთან.

კონცეპტი “power” (ძალაუფლება) ბრიტანეთის პოლიტიკურ დისკურსის ერთ-ერთი ფუნდამენტური კონცეპტია და ნიშნავს „ქმედების ან რაღაცის გაკეთების უნარს” (ability to act or do). ეს ერთეული გამოჩნდა ინგლისურ ენაში დაახლოებით 1300 წელს და

წარმოადგენდა სიტყვის “power” პირველ მნიშვნელობას, რომელსაც შემდგომ მოჰყვა მნიშვნელობები: „ძალა“, „ეფექტურობა, ეფექტიანობა (ქმედითობა)“, „სამხედრო ძალა, ჯარი (არმია)“.

ბრიტანელი პოლიტიკური ლიდერები გავლენას ახდენენ ხალხის ცნობიერებაზე, ცდილობენ მოიპოვონ მათი კეთილგანწყობა და სიყვარული, ქმნიან კონცეპტების “the spirit of Britain” და “the British way of life” იდეას. მაგალითად, მარგარეტ ტეტჩერმა “British way of life” შემდეგნაირად განმარტა: the safety of citizens; keeping of English traditions; concern for the ecology of the native land; tolerant relationships in society.

ბრიტანული პოლიტიკური დისკურსისათვის რელევანტურ კონსტანტურ კონცეპტებს, რომლებიც გამოხატავენ უნივერსალურ ღირებულებებს, წარმოადგენს: “liberty” (თავისუფლება), “freedom” (თავისუფლება), “future” (მომავალი), “peace” (მშვიდობა), “prosperity” (კეთილდღეობა), “opportunity” (შესაძლებლობა), “wealth” (სიმდიდრე), “success” (წარმატება), “development” (განვითარება), “progress” (პროგრესი), “stability” (სტაბილურობა), “security” (უსაფრთხოება), “justice” (სამართლიანობა), “fairness” (სამართლიანობა) , “truth” (სიმართლე), “tolerance” (ტოლერანტობა), “honesty” (პატიოსნება), “respect” (პატივისცემა), “responsibility” (პასუხისმგებლობა), “trust” (ნდობა), “pride” (სიამაყე), “happiness” (ბედნიერება), “hope” (იმედი).

ბრიტანული პოლიტიკური დისკურსისათვის ასევე რელევანტურია უარყოფითი შეფერილობის მქონე კონსტანტური კონცეპტები: “threat” (საფრთხე), “war” (ომი), “poverty” (სიღარიბე), “danger” (საფრთხე), “injustice” (უსამართლობა), “intolerance” (შუწყნარებლობა), “inaction” (უმოქმედობა).

ამჟამად ლინგვისტები კონცეპტების შესაქმნელად იყენებენ ისეთ სტრუქტურებს, როგორიცაა: ფრეიმი, სცენარი, სკრიპტი და ა.შ. კონცეპტი გააზრებულია როგორც ფრეიმული სტრუქტურის სახით სისტემატიზირებული ინფორმაცია. ფრეიმით წარმოდგენილია ადამიანის გამოცდილება, რომელიც ფორმირდება სემანტიკური ბირთვის გარშემო. ფრეიმი მოიცავს იმ ფაქტების ზუსტ აღწერას, რომლებისგანაც ყალიბდება სიტუაცია.

„ფრეიმისა“ და „კონცეპტის“ ცნებებს შორის მჭიდრო კავშირია. ფრეიმი „არის ლინგვისტურად ორიენტირებული კონცეპტი, რომელიც უზრუნველყოფს ცოდნის

ენობრივ რეალიზაციას” (ფილმორი, 1985, გვ. 222-254). ფრეიმი გააზრებულია როგორც კოგნიტური სტრუქტურა, რომელიც ასოცირდება კონცეპტთან (ფილმორი, 1982, გვ. 111-137).

ნაშრომში ფრეიმი განიხილება: იმ ტიპის კოგნიტურ წარმონაქმნად, რომელიც ორგანიზებულია ნებისმიერი იმ კონცეპტის ირგვლივ, რომელიც მოიცავს კონცეპტის აღმწერ კონკრეტულ ინფორმაციას (ფილმორი, 2006, გვ. 613-620).

დღეს კოგნიტური ლინგვისტიკის თანახმად, კონცეპტით რეპრეზენტირებულია სხვადასხვა ტიპის მენტალური მოვლენები, რომელთა ფუნქციასაც წარმოადგენს ადამიანის ცნობიერებაში არსებული ცოდნის სტრუქტურირება (Löbner / ლობნერი, 2013).

ენობრივი სისტემის ნიშნებით წარმოდგენილი სააზროვნო აქტივობის ტიპების ანალიზის გზით შესაძლებელია დასკვნების გენერირება ენის მატარებელთა კონცეპტუალურ სფეროში არსებული მენტალური ხატების მრავალფეროვნების შესახებ. სხვადასხვა ხალხთა ენების შესწავლისას ცხადი ხდება, რომ მათი ენობრივი კონცეპტები განსხვავდება ერთმანეთისგან შემადგენლობითა და სტრუქტურით. ეს კი იმას ნიშნავს, რომ განსხვავებული იქნება სხვადასხვა ხალხთა კონცეპტუალური სფეროებიც.

ენების სემანტიკურ მახასიათებელთა შედარებისას შესაძლებელია საერთო ნიშნებისა და კონცეპტების იდენტიფიცირება, ასევე ეროვნული და ინდივიდუალური მარკერების გამოვლენა კონცეპტთა შემადგენლობასა და სტრუქტურაში. ეროვნული კონცეპტუალური სფეროები და ენის ეროვნული სემანტიკური სივრცეები ურთიერთდაკავშირებულია.

უნდა აღინიშნოს, რომ არსებობს გარკვეული განსხვავება სიტყვის ენობრივ მნიშვნელობასა და კონცეპტს შორის: სიტყვის ენობრივი მნიშვნელობა წარმოადგენს სემანტიკური სივრცის კვანტს, ხოლო კონცეპტი, როგორც კონცეპტუალური სივრცის ელემენტი, განსხვავდება სიტყვის ენობრივი მნიშვნელობისაგან. კონცეპტი შეიძლება იყოს გამოხატული ენობრივი ნიშნების ერთობლიობით, თუმცა ისიც შესაძლებელია, რომ კონცეპტს არაფერი ჰქონდეს საერთო სიტყვის მნიშვნელობასთან.

თითოეული ერის პოლიტიკურ კონცეპტუალურ სფეროს გააჩნია კონცეპტთა განსაკუთრებული შემადგენლობა, რომელიც განსაზღვრავს ეროვნული აზროვნების სტილსა და ტრადიციის საფუძველს.

ერის პოლიტიკური დისკურსის ბაზისური კონცეპტები წარმოადგენენ კონცეპტთა უნიკალურობისა და მათი ეროვნული თვითმყოფადობის მანიფესტაციას. აღნიშნული კონცეპტები პასუხისმგებელნი არიან ქვეყნის ეროვნული კომუნიკაციური კოდის ფორმირებაზე. ბაზისური კონცეპტები განეკუთვნებიან კომუნიკაციურად რელევანტურ კონცეპტთა ტიპს. აღნიშნული კონცეპტები განსაკუთრებით მნიშვნელოვანია ერის ეროვნული კომუნიკაციური ქცევის დესკრიფციისათვის.

ეროვნული საზოგადოება ახდენს კონცეპტის შინაარსის სტანდარტიზაციას პოლიტიკურ დისკურსში. კონცეპტები იყოფა შემდეგ ჯგუფებად: ზოგადსაკაცობრიო კონცეპტებად (სტანდარტიზებული კონცეპტები); ჯგუფურ კონცეპტებად, რომლებიც განეკუთვნებიან სხვადასხვა სოციალურ, ასაკობრივ და სქესობრივ ჯგუფებს; ინდივიდუალურ კონცეპტებად.

პოლიტიკოსები მუდმივად ქმნიან ახალ ეროვნულ კონცეპტებს, რათა გავლენა მოახდინონ ხალხის ცნობიერებაზე. გარკვეული კულტურის მატარებლები შეიძლება არ იყვნენ ერთსულოვანი ეროვნული კონცეპტების აღქმაში. ასეთ სიტუაციაში პოლიტიკოსები ცდილობენ ინდივიდის გონებაში შექმნან კონცეპტი, რომელიც არ დაემთხვევა ხალხის პოლიტიკურ კონცეპტს. ამის შედეგს წარმოადგენს ხალხის გახლეჩა კულტურის მენტალური კონცეპტების გააზრების თვალსაზრისით.

კულტურის კონცეპტები და კონსტანტები ქმნიან სამყაროს ზოგად ხატს და უდიდეს გავლენას ახდენენ, როგორც ინდივიდზე, ისე ამ კულტურის ყველა მატარებელზე. ისეთი აბსტრაქტული კონცეპტები, როგორიცაა “conscience” (სინდისი), “luck” (იღბალი), “will” (ნება), “fate” (ბედი), “sin” (ცოდვა), “law” (კანონი), “freedom” (თავისუფლება), “homeland” (სამშობლო) განეკუთვნებიან კულტურის კონცეპტებს და ხშირად გვევლინებიან ადამიანის ენობრივი გამოცდილების გაგრძელებად სამეცნიერო, სოციალური, ისტორიული და ა.შ. გამოცდილების სახით.

კონსტანტა კულტურაში წარმოადგენს გარკვეულ „პრინციპს“, რომელიც პოლიტიკურ დისკურსში იქცა პოტენციური ამომრჩეველის დარწმუნების კონცეპტად. კულტურული კონსტანტების მეშვეობით პოლიტიკოსები ქმნიან მათთვის ხელსაყრელ სამყაროს ხატს. კულტურული კონცეპტები წარმოადგენენ ადამიანის მიერ სამყაროს სტრუქტურაში საკუთარი ადგილის გააზრების შედეგს. ხშირად პოლიტიკოსები თავს ახვევენ ხალხს კულტურის კონსტანტებს.

კონსტანტები და კონცეპტები სამყაროს შესახებ არსებული ცოდნა, კოგნიტური სისტემის ერთეულებია, რომელთა მეშვეობითაც ხდება ადამიანის გამოცდილების პროცესირება.

პოლიტიკური დისკურსი მრავალგანზომილებიანია - იგი კვალიფიცირდება როგორც ინტერდისციპლინარული სააზროვნო სივრცე, რომელიც აერთიანებს ლინგვისტიკის, პოლიტოლოგიის, ფილოსოფოსების, ფსიქოლოგიების, ნეიროფიზიოლოგიებისა და კულტუროლოგიების ცოდნასა და უნარებს.

ლინგვისტიკები გამოყოფენ პოლიტიკური დისკურსის ბევრ კონსტანტურ კონცეპტს, რომელთა შორისაა ისეთი კონცეპტები, როგორიცაა: „მეგობრობა“, „კანონი“, „სიმართლე“, „მორალი“, „მეხსიერება“, „სიყვარული“, „სინდისი“, „სიმართლე“, „რწმენა“, „მარადისობა“, „ნება“, „ცოდვა“, „სევდა“, „სახლი“, „მოქმედება“, „ფული“, „სული“, „კანონი“, „ცოდნა“, „სიმართლე“, „მშვიდობა“, „მეცნიერება“, „სევდა“, „სიხარული“, „ხელობა“, „სიტყვა“, „სინდისი“, „შიში“, „ლტოლვა“, „პური“, „ცივილიზაცია“, „ენა“. აღნიშნული კონცეპტები უნივერსალურია, ვინაიდან ისინი ასახავენ თავად კოგნიტურ პროცესს.

ენა და ენობრივი კონსტანტური კონცეპტები უდიდეს გავლენას ახდენენ პოლიტიკური კონცეპტების ჩამოყალიბებაზე, პოლიტიკურ დისკურსზე. ენობრივი ნიშნების სხვადასხვა მნიშვნელობა ქმნის კონცეპტთა მნიშვნელობასა და ეროვნული ხასიათის გაგების სპეციფიკას.

ენა აყალიბებს სამყაროს, რომელშიც ადამიანები ცხოვრობენ. თითოეულ კულტურაში ენა წარმოდგენილია უნივერსალური კონცეპტებისა და კონსტანტების კომბინაციით. მაგალითად, კონცეპტები „დრო“, „განზომილება“, „სიყვარული“, „ზნეობრივი ცნებები“, „სივრცე“, „მიზეზი“, „სტიქია“ განეკუთვნება კონსტანტურ კონცეპტებს. ხალხი ფიქრობს, რომ კომუნიკაციის პარტნიორებს ესმით მათი კონცეპტები, იზიარებენ მათ წარმოდგენას პოლიტიკური კონცეპტის მნიშვნელობის შესახებ. სინამდვილეში კი, პოლიტიკურ აქტში მონაწილეობისას სხვადასხვა კულტურის წარმომადგენლებს ზოგჯერ არ ესმით ერთმანეთის. ამ გაუგებრობების აღმოფხვრის ერთ-ერთ გზას წარმოადგენს უნივერსალური კონცეპტების ადეკვატური გაგება და გააზრება.

პოლიტიკური ლინგვისტიკა სწავლობს ცნებებს, რომლებიც ასახავენ ერის პოლიტიკური ცნობიერების უმნიშვნელოვანეს ელემენტებს. პოლიტიკური კონცეპტების მკვლევარი ლინგვისტიკები გამოყოფენ ისეთ კონცეპტებს, როგორიცაა „პოლიტიკა“, „პოლიტიკოსი“,

„ძალაუფლება“, „კეთილდღეობა“, „ხალხი“, „სახელმწიფო“, „ინტერესი“. სწორედ აღნიშნული კონცეპტების ირგვლივ ყალიბდება პოლიტიკური ცნებების (შინაარსობრივი) ველი.

შეგვიძლია ვთქვათ, რომ პოლიტიკური კონცეპტი ხელს უწყობს სხვადასხვა ერის პოლიტიკური სამყაროს ენობრივი ხატის დესკრიფციას. კაცობრიობისათვის ღირებული უნივერსალური, ეროვნული, კლასობრივი, ჯგუფური და ინდივიდუალური კონცეპტების ერთობლიობა განსაზღვრავს პოლიტიკურ კონცეპტუალურ სფეროს.

პოლიტიკური დისკურსის უნივერსალურ კონსტანტურ კონცეპტებს განეკუთვნებიან ისეთი კონცეპტები, როგორიცაა „სამშობლო“, „რწმენა“, „სიყვარული“, „მეგობრობა“, „ოჯახი“ და „თავისუფლება“, ასევე ისეთი ფუნდამენტური კონცეპტები, როგორიცაა „სივრცე“, „დრო“, „მიზეზობრიობა“. პოლიტიკური დისკურსის შესწავლა იძლევა კონკრეტული ერის წარმომადგენლის, ამომრჩევლის ქცევის პროგნოზირების, ერთაშორისი კომუნიკაციისა და არჩევნების შედეგთა მოდელირების, ასევე ეთნიკური კონფლიქტების თავიდან აცილების შესაძლებლობას.

5.4. კონცეპტთა სინერგია და ისტორიული განვითარება

სინერგიის ზოგადი პრინციპის არსი შემდეგში მდგომარეობს: სინერგია არ ჰყოფს - იგი აერთიანებს, მიემართება მთლიანიდან ნაწილისაკენ. ანალიზი იცვლება სინთეზით და ვლინდება მთლიანობის არსი. სწორედ ამიტომ, ბევრი ეროვნული მნიშვნელობის მქონე კონცეპტი ვითარდება სხვა კონცეპტებთან უშუალო კონტაქტში. ამ დროს, ურთიერთქმედებისა და ურთიერთგავლენისას იცვლება კონცეპტების შინაარსი.

სინთეზის უმარტივეს საილუსტრაციო მოდელად შეიძლება ჩაითვალოს უძველესი ტრიადა „კანონი - ხალხი - ხელისუფლება“. ამ ტრიადაში კანონსა და ხალხს შორის არსებულ წინააღმდეგობას წყვეტს ხელისუფლება, ხალხსა და ხელისუფლებას შორის არსებულ წინააღმდეგობას უმკლავდება კანონი, ხოლო ხელისუფლებასა და კანონს შორის არსებულ წინააღმდეგობას აგვარებს ხალხი.

დროთა განმავლობაში კონცეპტი ხდება ამბივალენტური, ანუ თავისი ძირისა და თავად ფენომენის არსებობის თავდაპირველი მიზნების გარდა, ჩნდება მისი ახალი მხარეები და კომპონენტები, აქსიოლოგიურ შინაარსში ვლინდება უარყოფითი ასოციაციები. ზოგჯერ ერთ დროს დადებითი შინაარსი გადაიქცევა ხოლმე მკვეთრად უარყოფით შინაარსად. და მაინც, რაოდენობა იმ კონცეპტებისა, რომლებიც არ შორდებიან თავიანთ თავდაპირველ შინაარსს, საკმაოდ დიდია. სწორედ ამ ტიპის კონცეპტთა რიგს განეკუთვნება კონცეპტი „ხალხი“.

კონცეპტის „ხალხი“ ერთ-ერთი ძირითადი ნიშანია პირდაპირი კავშირი სამშობლოსთან, რომელიც კონკრეტული ხალხისათვის არსებობს როგორც გეოგრაფიული, ისტორიული, სოციალური და სულიერი გარემოს რეფლექსური წარმონაქმნი.

კონცეპტის „ხალხი“ პირდაპირ კავშირშია კონცეპტთან „საზოგადოება“, თუმცა შეიძლება ვივარაუდოთ, რომ საზოგადოება უფრო ქვეყნის პოლიტიკური და სოციალური ცხოვრების აქტიური კომპონენტია, ხოლო ხალხი კი ის ადამიანებია, რომლებსაც აერთიანებს საერთო წარმომავლობა, საცხოვრებელი ადგილი, ისტორიულად აქვთ საერთო ხასიათი, სხვა სიტყვებით რომ ვთქვათ „სული“ (ქართული სული).

ამრიგად, კონცეპტის ერთ-ერთი ძირითადი მახასიათებელია მისი ურთიერთობა სხვა კონცეპტებთან. სწორედ ამიტომ, კონცეპტის შინაარსის წვდომისათვის აუცილებელია მისი არა იზოლაციაში, არამედ სხვა კონცეპტებთან ურთიერთდამოკიდებულებაში კვლევა.

ლექსემის „ხელისუფლება“ სხვა ლექსემებთან კომბინაციის შესაძლებლობათა გამოვლენის მიზნით გაანალიზდა მისი კოლოკატები. ანალიზმა ცხადყო, რომ კოლოკატები ქმნიან:

სემანტიკურ ჯგუფს, რომლის შემადგენლობაშიც შედის ინტეგრალური სემის „ტერიტორია“ მომცველი ელემენტები (სახელმწიფო, რეგიონი, შტატი, დედაქალაქი);

სემანტიკურ ჯგუფს, რომელიც მოიცავს ინტეგრალური სემის „გავლენის სფერო“ მქონე ელემენტებს (აღმასრულებელი, საკანონმდებლო ხელისუფლება);

სემანტიკურ ჯგუფს, რომელიც აერთიანებს კონცეპტის „თანდაყოლილ“ მახასიათებლებს (უმაღლესი ხელისუფლება, უზენაესი ხელისუფლება);

სემანტიკურ ჯგუფს, რომელიც აერთიანებს ინტენსიურობის მახასიათებლებს (აბსოლუტური, რეალური, შეუზღუდავი).

სიტყვის ლექსიკური მნიშვნელობიდან გამომდინარე, შეგვიძლია დავასკვნათ, რომ ხელისუფლების შესახებ თანამედროვე წარმოდგენის ცენტრში დგას არა მისი აღქმა ძალად და ძლიერებად, არამედ მისი გააზრება ხელისუფლების კონკრეტულ წარმომადგენლებად, ხელისუფლების ორგანოებად, რომლებიც ხასათდებიან იერარქიით.

მეტაფორულ დონეზე კონცეპტი „ხელისუფლება“ წარმოდგენილია როგორც ცოცხალი ორგანიზმი, რომლის ნორმალური ფუნქციონირებისთვის საჭიროა ყველა ორგანოს კოორდინირებული მუშაობა, რომელთაგან თითოეულს გააჩნია თავისი ფუნქცია.

გარდა ამისა, მეტაფორულ დონეზე ხელისუფლების ცოცხალ ორგანიზმად გააზრება მოიცავს ხელისუფლების შტოებთან დაკავშირებულ სტაბილურ გამონათქვამებს, რომლებშიც აქტუალიზებულია ხელისუფლების მახასიათებლების კავშირი ცოცხალ ბუნებასთან: „ერთი ძირიდან (ფესვიდან) აღმოცენებული ტოტები (შტოები)“. მეტაფორული სიტყვათშეთანხმება ემსახურება ძალაუფლების ვერტიკალის ხატის ობიექტივაციას: სახელისუფლებო სისტემას, ისევე როგორც ვერტიკალს, აქვს ზედა და ქვედა დონეები - იგი იერარქიულია. ძალაუფლების ქვედა დონეებზე განთავსებულნი არიან რიგითი მოხელეები, ხოლო ზედა დონეებზე კი - ქვეყნის პრეზიდენტი, მთავრობა და აღმასრულებელი ორგანოები. ამავდროულად, ორგანოები, შტოები, პარტიები და ხელისუფლების წარმომადგენლები ერთი მთლიანის ნაწილები არიან.

კონცეპტი „ხელისუფლება“ ასევე რეალიზდება ოპოზიციით „ხელისუფლება - ხალხი“. აღნიშნულ ელემენტებს შორის არსებული კავშირის სიმძლავრეზე მიუთითებს ის ფაქტი, რომ სიტყვები „ხალხი“ და „ხელისუფლება“ ყველაზე ხშირად ფიქსირდებიან ერთად კონტექსტებში.

ზოგადად, კონტექსტები, რომლებშიც სიტყვები „ხალხი“ და „ხელისუფლება“ ერთად ფიქსირდებიან, შეიძლება დაიყოს ორ დიდ ჯგუფად:

პირველ ჯგუფში „ხელისუფლება“ და „საზოგადოება“ წარმოდგენილია როგორც სახელმწიფოს მამოძრავებელი ძალები, როგორც ორი პოლუსი, რომელთა ურთიერთქმედებას ეფუძნება სახელმწიფოს მოწყობა და ფუნქციონირება;

მეორე ჯგუფში რეპრეზენტირებულია იდეა დემოკრატიის - ხალხისა და ხელისუფლების ერთიანობის, ხალხის მართველობის - შესახებ.

ხელისუფლებისა და საზოგადოების ერთი მოდელის სხვადასხვა პოლუსად წარმოდგენა მნიშვნელოვნად ჭარბობს. გარდა ამისა, კონტექსტებს, რომლებიც მოიცავენ ხელისუფლებასა და საზოგადოებას შორის ურთიერთობის დადებით (34%) ან ნეიტრალურ (30%) შეფასებას და უარყოფითი კონოტაციის მქონე კონტექსტებს (36%), დაახლოებით თანაბარი წილი აქვთ.

კონტექსტთა ნაწილში წარმოდგენილია ლექსემები, რომელთა სემანტიკურ სტრუქტურაში ბირთვული ელემენტის სტატუსით სარგებლობს ისეთი სემები, როგორიცაა: „ტყუილი“ (მარიონეტები; ცინიზმი; თვალთმაქცობა; თაღლითობა); „უნდობლობა“ (ბრალდება; ეჭვი; უნდობლობა); „სარგებლის ძიება“ (გაფლანგვა); „დაპირისპირება“ (პროტესტი; უთანხმოება); „შეზღუდვა“ (ინტერესების, უფლებების შეზღუდვა; უზურპაცია; ხალხის დამონება; ხალხის ინტერესების ხელყოფა).

კონტექსტთა ნაწილში წარმოდგენილია ლექსემები, რომელთა სემანტიკურ სტრუქტურაში ბირთვული სემის სტატუსით სარგებლობს: „ნდობა“, „პატივისცემა“, „ურთიერთპატივისცემა“. ამ ტიპის კონტექსტებში ვლინდება კონცეპტის „ხელისუფლება“ ღირებულებითი ასპექტი. ხელისუფლების მიმართ დადებითი დამოკიდებულების განმსაზღვრელ ფაქტორებს წარმოადგენს ხალხზე ზრუნვა და ხელისუფლების პატიოსნება.

კონტექსტთა ერთი ჯგუფი მოიცავს იდეას დემოკრატიის შესახებ. უნდა აღინიშნოს, რომ ამ კონტექსტებში დომინირებს კონცეპტუალური ნიშანი „იდეალი“. ამ ტიპის კონტექსტებში ჭარბობს მომავალი დროის ფორმები: „არ დატოვებს“, „დაეხმარება“, „მხარს დაუჭერს“. აქვე გამოიყენება მოდალური ზმნები ვალდებულების ან პოტენციალის მნიშვნელობით: „უნდა“, „შეუძლია“.

უნდა აღინიშნოს, რომ კონტექსტების ანალიზის შედეგად გამოიკვეთა ერთი ტენდენცია: ხელისუფლებისადმი დადებითი დამოკიდებულება იცვლება უარყოფითი დამოკიდებულებით: მცირდება ნდობა და პათოსი, ძალას იკრებს ნიჰილისტური დამოკიდებულება.

გარდა შეფასებით-იდეოლოგიური კომპონენტებისა, კონცეპტის ბირთვი გაჯერებულია მეტაფორული ასოციაციებით. ეს უკანასკნელნი ასახავენ ენის მატარებელთა მენტალიტეტის თავისებურებებს.

მონაცემთა ანალიზის შედეგად გამოვლინდა, რომ სიტყვა „ხელისუფლება“ გამოიყენება ისეთ ელემენტებთან, რომელთა ინტეგრალურ სემანტიკურ კომპონენტს წარმოადგენს: რაღაცის ფლობა, განკარგვა; ძალაუფლების ხელში ჩაგდება (223 შემთხვევა); ხელისუფლებაში მოსვლა (517 შემთხვევა); აქვს ძალაუფლება (145 შემთხვევა). საკმაოდ ხშირია სიტყვის „ხელისუფლება“ გამოყენება სიტყვასთან „ხელი“ კომბინაციაში: ხელიდან ხელში გადასვლა; ხელში ჭერა (123 შემთხვევა). ხშირია შემთხვევები, როდესაც ხელისუფლება წარმოადგენილია როგორც აქტანტა (209 შემთხვევა): ხელისუფლება ვალდებულია; ხელისუფლებას შეუძლია; ხელისუფლებას სურს; ხელისუფლებას იღებს კანონებს; ხელისუფლება იღებს გადაწყვეტილებებს.

ამრიგად, კონცეპტი „ხელისუფლება“ წარმოადგენს რთულ წარმონაქმნს, რომლის ბირთვი მოიცავს შემდეგ კონცეპტუალურ ნიშნებს: ხელისუფლება არის სახელმწიფო მართვის აპარატი, რომელსაც გააჩნია საკუთარი სტრუქტურა, სისტემა, იერარქია; ხელისუფლება ვრცელდება გარკვეულ ტერიტორიაზე; ხელისუფლება არის ხალხთან ურთიერთობა.

კონცეპტის „ხელისუფლება“ ბირთვი გაჯერებულია შეფასებით-იდეოლოგიური კომპონენტებით, კონოტაციებით, ასოციაციებითა და მეტაფორებით.

თავი VI. იდეოლოგიები და აქსიოლოგიები თანამედროვე ინგლისურ და ქართულენოვან პოლიტიკურ დისკურსში

6.1. პოლიტიკური სიტუაციის ხატის მაფორმირებელი იდეოლოგიები და აქსიოლოგიები თანამედროვე ინგლისურ და ქართულენოვან პოლიტიკურ დისკურსში

კოგნიტური თვალსაზრისის მიხედვით, როგორც ქვეყნის შიგნით (მოქმედ ხელისუფლებასა და ოპოზიციას შორის, პოლიტიკურ ელიტასა და ხალხს შორის), ისე მსოფლიო პოლიტიკურ სცენაზე არსებული ყველა ტიპის პოლიტიკური ურთიერთობა შეიძლება წარმოდგენილ იქნას ინგლისურ ენაში “struggle” (fight-contest-battle) ფრეიმის, ხოლო ქართულ ენაში კი „ბრძოლის“ ფრეიმის სახით. აღნიშნული ფრეიმის შემადგენლობა ინგლისურენოვან პოლიტიკურ დისკურსში ენაში მოიცავს ისეთ ელემენტებს, როგორიცაა “opponents”, “confrontation-conflict”, “ideology”, “political party”, “people” (the public), “political elite”, “criticism”, “war”, “camp”, ხოლო ქართულენოვან პოლიტიკურ დისკურსში კი აღნიშნული ფრეიმი წარმოდგენილია ისეთი ელემენტებით, როგორიცაა: „მოწინააღმდეგეები“, „დაპირისპირება“, „იდეოლოგია“, „პოლიტიკური პარტია“, „ხალხი“, „პოლიტიკური ელიტა“, „კრიტიკა“, „ომი“, „ბანაკი“ და ა.შ.

მეტაფორულად მოწინააღმდეგე მხარეთა შორის ურთიერთობა კვალიფიცირდება როგორც სამომხმარებლო მოქმედებები. პოლიტიკური ენობრივი ცნობიერებისათვის რელევანტური იდეოლოგიები და აქსიოლოგიები ასახავენ სამხედრო ოპერაციების კონსტანტებსა და ცვლადებს.

ინგლისურ და ქართულენოვან პოლიტიკურ დისკურსში ფრეიმის “struggle” (fight-contest-battle) - „ბრძოლა“ ქვეტის წარმოადგენს ფრეიმი “race” - „რბოლა“, რომლის მთავარი კომპონენტი დაპირისპირების სიტუაციაა. სიტუაციის სუბიექტები წარმოდგენილია როგორც დაპირისპირების, კერძოდ კი, რბოლის მონაწილეები. „რბოლა“ გამოიხატება სოციომორფული მეტაფორის გამოყენებით, რომლის წყარო დომენს წარმოადგენს “competition” - „კონკურენცია“, ხოლო სამიზნე დომენს კი - “political confrontation in elections” (electoral confrontation) - „დაპირისპირება პოლიტიკურ არჩევნებში”.

კიდევ ერთი ფრეიმი, რომელიც აკონსტრუირებს მსოფლიო პოლიტიკური ასპარეზისათვის რელევანტურ ურთიერთობათა შესახებ არსებულ ინფორმაციას, წარმოადგენს ფრეიმი “game” - „თამაში“, რომლის კონსტიტუენტებია ისეთი ელემენტები, როგორიცაა “political actors” და “rules of the game” - „მოთამაშეები” და „თამაშის წესები”. კვლევის შედეგად

გამოვლინდა, რომ ეს ფრეიმი მეორადი, დამხმარე, ტერმინალური სლოტია ბრძოლის ფრეიმთან მიმართებაში: თამაშის კომპონენტი აქტუალიზირდება მხოლოდ მაშინ, როდესაც აუცილებელია მხარეთა შორის დაპირისპირების კომპონენტის გამორიცხვა და მხარეთა თანაბარუფლებიანობის აქცენტირება.

ინგლისური და ქართულენოვანი ინსტიტუციური პოლიტიკური დისკურსის ლინგვისტურმა ანალიზმა თანამედროვე ინგლისურ და ქართულ ენებში გამოავლინა შემდეგი კანონზომიერებები:

მეტაფორები ხელს უწყობენ ბრძოლისა და თამაშის ფრეიმების კონსტრუირებას, შედეგად კი, ბრძოლისა და ურთიერთქმედების იდეოლოგიების აქტუალიზაციას.

ინსტიტუციურ პოლიტიკურ დისკურსში თანამედროვე სამყაროში არსებული საფრთხეების გამკლავების (დაპირისპირების) სოციომორფული მეტაფორა რეპრეზენტირებულია წყარო დომენის „სამხედრო მოქმედებებით“ და სამიზნე დომენის „პოლიტიკური ურთიერთობები“ მეშვეობით.

ინსტიტუციურ პოლიტიკურ დისკურსში გამოყენების მაღალი სიხშირით ხასიათდება სტაბილურობის გაძლიერებასთან ასოცირებული მეტაფორა, რომელიც რეპრეზენტირებულია წყარო დომენის „მშენებლობა“ და სამიზნე დომენის „მსოფლიო პოლიტიკური სიტუაცია“ მეშვეობით.

გამოყენებული მეტაფორები ხელს უწყობენ მაქსიმალურად რელევანტურ კონცეპტუალურ ნიშანთა აქტუალიზაციას, შესაბამისად კი, ბრძოლისა და ურთიერთქმედების იდეოლოგმათა რეალიზაციას ინსტიტუციურ პოლიტიკურ დისკურსში.

თანამედროვე ინგლისური და ქართულ ენების ინსტიტუციური პოლიტიკური დისკურსის ანალიზის შედეგად ასევე გამოვლინდა შემდეგი კანონზომიერებები:

ინსტიტუციური პოლიტიკური დისკურსის დომინანტას წარმოადგენს აქსიოლოგიური სფეროები “government” (authority) და “people” (the public) - „ხელისუფლება“ და „ხალხი“.

აღნიშნული აქსიოლოგიური სფეროები სარგებლობენ ნებისმიერი საზოგადოების პოლიტიკური ცხოვრების ველის ძირითადი კომპონენტების სტატუსით.

ინსტიტუციურ პოლიტიკურ დისკურსში აღნიშნული ცნებები ხდებიან ერთმანეთის ანტონიმები: ერთის უარყოფა გულისხმობს მეორის დადასტურებას, რაც გავლენას ახდენს იდეოლოგმათა კონცეპტუალური ნიშნების რეპერტუარის თავისებურებაზე.

ენობრივ ცნობიერებაში კოდირებული იდეოლოგემები და აქსიოლოგემები ასახავენ ეროვნული მენტალიტეტის კონსტანტების რეპერტუარისა და დინამიკის სპეციფიკას.

ენობრივ ცნობიერებაში კოდირებული იდეოლოგემები და აქსიოლოგემები ობიექტივირებულია ნომინაციური ველების მეშვეობით.

ენობრივ ცნობიერებაში კოდირებულ იდეოლოგემებსა და აქსიოლოგემებს შორის ყველაზე ფართო ნომინაციური ველი თანამედროვე ინგლისურ და ქართულ ენებში გააჩნია იდეოლოგემას “people” (the public) - „ხალხი”.

იდეოლოგემა “people” (the public) - „ხალხი” გვევლინება იმ ერთეულად, რომელიც ასოცირდება გარკვეულ მთლიანობასთან, ხოლო იდეოლოგემა “government” (authority) - „ხელისუფლება” კი წარმოადგენს ამ მთლიანობის მხოლოდ ნაწილს.

იდეოლოგემა “people” (the public) - „ხალხი” ხასიათდება უფრო მაღალი კონცეპტუალური ღირებულებით, ვიდრე იდეოლოგემა “government” (authority) - „ხელისუფლება”, რომელიც ხასიათდება ნეგატიური აქსიოლოგიური მოდუსით.

თანამედროვე ინგლისურ და ქართულ ენებში იდეოლოგემის “government” (authority) - „ხელისუფლება” ნეგატიური აქსიოლოგიური მოდუსი ვლინდება მასთან მიმართებაში იმ ფრაზეოლოგიური ერთეულების გამოყენებაში, რომელთა მეშვეობითაც ობიექტივირდება აღნიშნული იდეოლოგემის კონცეპტუალური ნიშანი “lie” (falsehood) - „ტყუილი”, “deceiving the people” (misleading the public) - „ხალხის მოტყუება”, “manipulating the people” (making fools of the public) - „ხალხის გაბითურება”, “failure to fulfill promises to the people” (breaking promises to the public) - „დაპირებული არშესრულება ხალხისათვის”, “betraying the people” (letting the public down) - „ხალხის გადაგდება”.

ენობრივ ცნობიერებაში კოდირებული იდეოლოგემებისა და აქსიოლოგემების რეპერტუარის დინამიკა წარმოადგენს კონსტანტებისა და ცვლადების მუდმივი მოძრაობის მანიფესტაციას, სხვა სიტყვებით რომ ვთქვათ, ენობრივ ცნობიერებაში

კოდირებული იდეოლოგიებისა და აქსიოლოგიების რეპერტუარის დინამიკა წარმოადგენს იდეოლოგიებისა და აქსიოლოგიების სტატუსის ცვლის მანიფესტაციას.

6.2. უნივერსალური ადამიანური ღირებულებების ამსახველი იდეოლოგიები და აქსიოლოგიები

თანამედროვე მსოფლიოში თანასწორობის, არადისკრიმინაციისა და ტოლერანტობის აქტუალობისაგან გამომდინარე, ლოგიკურია, რომ თანასწორობის, არადისკრიმინაციისა და ტოლერანტობის მათემატიკური იდეოლოგიები და აქსიოლოგიები ფიქსირდება ნებისმიერი ქვეყნის პოლიტიკურ ცხოვრებასთან ასოცირებულ დისკურსში.

თანამედროვე ინგლისურ და ქართულენოვან პოლიტიკურ დისკურსში “equality” – „თანასწორობის“ კონცეპტუალური ნიშნის აქტუალიზაციის ერთ-ერთ ყველაზე ფართოდ გავრცელებულ საშუალებად გვევლინება განზოგადების მიზნით ზედსართავი სახელის “each” - „თითოეული“ გამოყენება მხოლოდითი რიცხვის არსებითი სახელთან კომბინაციაში: “every citizen” (each citizen) - „თითოეული მოქალაქე“, “every child” (each child) - „თითოეული ბავშვი“, “every member of society” (each member of society) - „საზოგადოების თითოეული წევრი“ და ა.შ.

აღნიშნული კომბინაცია გამოიყენება როგორც ინგლისურენოვან, ისე ქართულენოვან პოლიტიკურ დისკურსში დემოკრატიული საზოგადოების იდეების მანიფესტაციისათვის. აღნიშნული კომბინაციის გამოყენებით კონცენტაცია ხდება ადამიანის პიროვნებაზე, საზოგადოებაში თანასწორობის პრინციპის მნიშვნელოვნებაზე.

აქსიოლოგმა “equality” - „თანასწორობა“ ასევე რეალიზდება თანასწორობის საპირისპირო ფენომენების მიმართ ნეგატიური დამოკიდებულების გამოხატვის გზით. ასეთ შემთხვევებში ინგლისურ და ქართულენოვან პოლიტიკურ დისკურსში გამოიყენება ანტიღირებულებები - უცვლელი უარყოფითი აქსიოლოგიური მოდუსის მატარებელი აქსიოლოგიები: fascism - ფაშიზმი, racism - რასიზმი, terrorism - ტერორიზმი და ა.შ. ანტიღირებულებებთან გამაერთიანებელ კონცეპტუალურ ნიშანს წარმოადგენს

თანასწორობისა და ტოლერანტობის უარყოფა. ანტილირებულებათა აქტუალიზაციის მეშვეობით იქმნება მტრის, „უცხოს“ ხატი.

ინგლისური და ქართულენოვანი პოლიტიკური დისკურსის უნივერსალურ აქსიოლოგემათა ჯგუფს განეკუთვნება აქსიოლოგემა „law“ - „კანონი“, რომლის მახასიათებელსაც არ წარმოადგენს მუდმივი დადებითი აქსიოლოგიური მოდუსი. თუმცა, შემთხვევათა უმრავლესობაში აღნიშნული აქსიოლოგემა წარმოდგენილია როგორც ღირებულება.

ინგლისურ და ქართულენოვან პოლიტიკურ დისკურში მეტაფორულად კანონი გაიგივებულია ამა თუ იმ ფენომენთან გარკვეული კონცეპტუალური ნიშნების აქტუალიზაციის მიზნით. სოციომორფული მეტაფორა „governing by decorative methods“ (superficial governance, cosmetic governance, symbolic management, rule by appearance) - „დეკორატიული მეთოდებით მართვა“ წარმოგვიდგენს კანონს როგორც გარკვეულ კონსტრუქციას, რომლის შესაცვლელადაც შეიძლება გამოყენებულ იქნას დეკორატიული და კაპიტალური მეთოდები. ამ შემთხვევაში აქტუალიზდება აქსიოლოგემის „law“ - „კანონი“ კონცეპტუალური ნიშანი „stability“ - „სტაბილურობა“ განახლებულია გარკვეული შენობის სტაბილურობის მის საძირკველთან ასოცირების გზით.

ზოგიერთ შემთხვევაში კანონი გვევლინება ინსტრუმენტად და წარმოდგენილია როგორც ფრეიმის „ბრძოლა“ კონსტიტუენტი. შეიძლება ვივარაუდოთ, რომ მეტონიმის გამოყენების გზით „კანონს“ ენიჭება აღნიშნული ფრეიმის სუბიექტური შემადგენლისათვის დამახასიათებელი კონცეპტუალური ნიშანი „power“ - „ძალა“. აღნიშნული კონცეპტუალური ნიშნის აქტუალიზაციას ადასტურებს ობიექტის „კანონის“ განსაზღვრებად რაიმე მოქმედების მიმართულებაზე მიმანიშნებელი პრეფიქსის „ანტი“ გამოყენება (ანტიდასავლური, ანტიქართული). ამრიგად, „კანონი“ წარმოდგენილია როგორც გარკვეული ძალა ან იმპულსი, რომელსაც აქვს განსაზღვრული მიმართულება.

უმრავლეს შემთხვევაში, ინგლისურ და ქართულენოვან პოლიტიკურ დისკურსში, სოციომორფული მეტაფორის წყალობით, კანონი სანდო, მოქმედ მექანიზმადაა გააზრებული. ასეთ შემთხვევებში აქსიოლოგემის „law“ - „კანონი“ ძირითად კონცეპტუალურ ნიშნებს წარმოადგენს „power“ (strength, force) - „ძალა“ და „reliability“ (trustworthiness, dependability) - „საიმედოობა“.

უნდა ითქვას, რომ ინსტიტუციურ პოლიტიკურ დისკურსში ხშირია შემთხვევები, როდესაც შეუძლებელია აქსიოლოგემის „კანონი“ აქსიოლოგიური მოდუსის (დადებითობა-უარყოფითობის) განსაზღვრა.

საბედნიეროდ, ასევე ხშირია იმ შემთხვევათა რაოდენობა, რომლებშიც ნათლად იკვეთება აქსიოლოგემის „კანონი“ აქსიოლოგიური მოდუსის სპეციფიკა: მეტაფორების გამოყენების გზით კანონი და კანონმდებლობა ასოცირდება წინაღობებთან, რომლებიც აფერხებენ წინსვლას (აქტუალიზდება მოცემული ელემენტის უარყოფითი აქსიოლოგიური მოდუსი).

ინსტიტუციურ პოლიტიკურ დისკურსში გვხვდება ისეთი შემთხვევებიც, როდესაც ანტონიმია „კანონი - რეალობა, სინამდვილე“ (ანუ „კანონის მიხედვით - რეალურად, სინამდვილეში“) ახდენს ფენომენტა დიფერენცირებას: „ის, რაც კარგია კანონია და რაც ცუდია, ის რეალობა, სინამდვილეა“. აღნიშნული გამონათქვამის შინაარსის უფრო ღრმა ანალიზით მივდივართ იმ დასკვნამდე, რომ კანონი აღქმულია, როგორც ის „საფარი“, რომელიც „ფუთავს“ უარყოფითად შეფასებულ რეალობას. შესაბამისად, ამ შემთხვევაში აქსიოლოგიური მოდუსი კი არ აცალკევებს, არამედ, პირიქით, აკავშირებს წარმოდგენილ კომპონენტებს ერთმანეთთან: აქსიოლოგემის „კანონი“ უარყოფითი აქსიოლოგიური მოდუსი განპირობებულია მისი კავშირით კომპონენტთან “reality” - „რეალობა“, რომელიც აშკარა უარყოფითი აქსიოლოგიური მოდუსის მატარებელია.

შესაბამისად, აქსიოლოგემის „კანონი“ რეალიზაციის შემთხვევაში ხდება უარყოფითი აქსიოლოგიური მოდუსის აქტუალიზაცია, თუმცა ისიც უნდა აღინიშნოს, რომ მოდუსის ექსპლიკაცია არ შეინიშნება განურჩევლად ყველა შემთხვევაში.

უნივერსალური ადამიანური ღირებულებების ამსახველი იდეოლოგიებისა და აქსიოლოგიების ანალიზმა ინგლისურ და ქართულენოვან პოლიტიკურ დისკურსში გამოავლინა შემდეგი კანონზომიერებები:

ინსტიტუციური პოლიტიკური დისკურსისთვის ტიპურია იმ ღირებულებათა ნომინირება, რომლებსაც აღიარებს თანამედროვე მსოფლიოს პოლიტიკა.

უნივერსალური ადამიანური ღირებულებების ამსახველი იდეოლოგიებისა და აქსიოლოგიების ანალიზი იძლევა თანამედროვე მსოფლიოს პოლიტიკური ხატის კონსტრუირების საშუალებას.

უნივერსალური ადამიანური ღირებულებების ამსახველი იდეოლოგიებისა და აქსიოლოგიების რეალიზაცია ხორციელდება: ანტონიმით, რომლის კომპონენტებსაც გააჩნიათ აქსიოლოგიური მოდულების საპირისპირო თვისებები (მაგალითად, მეგობარი ან მტერი); ასოციაციით, რის შედეგადაც აქსიოლოგიური მოდულის თვისება გადადის ერთი ობიექტიდან მეორეზე (რუსული - ცუდი; ქართული - კარგი; ევროპული - კარგი); აქციონალური ფრეიმების კონსტრუირებით (მაგალითად, ბრძოლა და თამაში); ფრაზეოლოგიური ერთეულებით; მეტაფორით (დომინირებს მეტაფორის სოციომორფული ტიპი); სინექდოქით (დომინირებს ნაწილის ნაცვლად, მთელის აღნიშვნა).

უნივერსალური ადამიანური ღირებულებების ამსახველი იდეოლოგიებისა და აქსიოლოგიების არსებობა შეიძლება დაფიქსირდეს ნებისმიერი ეთნიკური ჯგუფისა და ნებისმიერი სოციალური ინსტიტუტის დისკურსში.

6.3. იდეოლოგიები „ხელისუფლება” და „საზოგადოება” საქარო პოლიტიკის ენაში

წარმოადგენს რა პოლიტიკის სამყაროს რეპრეზენტაციას, პოლიტიკური დისკურსი გვევლინება თვალსაზრისთა დაპირისპირების იმ სივრცედ, რომელშიც იდეოლოგიები ობიექტივირდებიან როგორც კონკრეტულ ღირებულებათა მატარებელი იდეები. იდეოლოგია წარმოადგენს პოლიტიკური იდეებისა და მიზნების იმ ერთობლიობას, რომელიც აყალიბებს კონკრეტული სახელმწიფოს ცნობიერებას, ხოლო იდეოლოგმა კი გვევლინება კონკრეტული რეპრეზენტაციის ექსპლიკაციად.

სრულიად ბუნებრივია, რომ პოლიტიკური დისკურსისათვის ისეთი ტიპური ენობრივი ერთეულები, როგორიცაა „ხელისუფლება” და „საზოგადოება”, ხასიათდებიან გამოყენების სიხშირის უმაღლესი ხარისხით.

ხელისუფლებისა და საზოგადოების ფენომენების მნიშვნელოვნებიდან გამომდინარე, ასევე აღნიშნულ ფენომენტა შორის არსებული მუდმივი ურთიერთქმედების გამო, ხელისუფლებისა და საზოგადოების ფენომენების მათი ობიექტივირებული ენობრივი

ერთეულები ყოველთვის მიდრეკილნი იყვნენ იდეოლოგიზაციისაკენ. დღეს ეს ტენდენცია კიდევ უფრო ძლიერდება.

იდეოლოგიის „ხელისუფლება“ მათიექტივირებელ ლექსიკურ ერთეულებს თანამედროვე ინგლისურ და ქართულ ენებში წარმოადგენს:

პოლიტიკური საქმიანობა: state - სახელმწიფო; state apparatus - სახელმწიფო აპარატი; government - მთავრობა; party - პარტია;

ხელისუფლების, როგორც მართვის ინსტრუმენტის, პერსონიფიკაცია: president - პრეზიდენტი; official (civil servant) - მოხელე; leader (manager, head) - ხელმძღვანელი.

იდეოლოგიის „საზოგადოება“ მათიექტივირებელ ლექსიკურ ერთეულებს თანამედროვე ინგლისურ და ქართულ ენებში წარმოადგენს:

საზოგადოების კონკრეტული წარმომადგენლები: person (human) - ადამიანი; citizen - მოქალაქე; საზოგადოება, როგორც განუყოფელი მთლიანობა: people - ხალხი; humanity (mankind) - კაცობრიობა.

საზოგადოება, როგორც პოლიტიკურ-ეკონომიკური სტრუქტურა: state - სახელმწიფო.

ცნობილია, რომ კონკრეტულ ქვეყნებში, ისტორიის კონკრეტულ მონაკვეთებში ხელისუფლებასა და საზოგადოებას შორის ურთიერთობა საკმაოდ კონფლიქტური იყო. ამის მიზეზი კი ხელისუფლების მხრიდან საზოგადოების ნების უგულებელყოფის სურვილი და საზოგადოების, როგორც გადაწყვეტილების მიღების პროცესში თანაბარუფლებიანი სუბიექტის სტატუსის უაყოფაა. სწორედ ამიტომ ავტორიტარული და ტოტალიტარული რეჟიმის მქონე სახელმწიფოებში მცხოვრები ადამიანების მენტალიტეტში ფიქსირდება გარკვეული წინააღმდეგობრიობა სახელმწიფოს შესახებ წარმოდგენაში: ერთი მხრივ, ავტორიტარული და ტოტალიტარული რეჟიმის მქონე სახელმწიფოებში მცხოვრები ადამიანი სახელმწიფოს მხარდამჭერია, მეორე მხრივ კი, ხელისუფლების ოპონენტი.

იდეოლოგიებით “authority” (government, power) - „ხელისუფლება“ და “society” - „საზოგადოება“ რეპრეზენტირდება საზოგადოებასა და მისი მართვის ინსტრუმენტს - ხელისუფლებას შორის მუდმივი და უაღრესად მრავალმხრივი კონფლიქტით.

თანამედროვე ინგლისურ და ქართულ ენებში საჯარო პოლიტიკური დისკურსისათვის ტიპური იდეოლოგიების „authority“ (government, power) - „ხელისუფლება“ ანალიზმა ცხადყო, რომ ხშირად აღნიშნული იდეოლოგიების სინონიმად გამოიყენება ლექსემა „president“ - „პრეზიდენტი“. უმრავლეს შემთხვევაში იდეოლოგიების „ხელისუფლება“ ლექსემით „პრეზიდენტი“ რეალიზაციის ფორმები ნეიტრალური შეფერილობის მატარებელნი არიან.

რაც შეეხება იდეოლოგიების „ხელისუფლება“ ობიექტივაციას ლექსემით „government“ - „მთავრობა“, აქ უმრავლეს შემთხვევაში ფიქსირდება იდეოლოგიების „ხელისუფლება“ ობიექტივაციის ფორმის უარყოფითი კონოტაცია.

იდეოლოგემა „ხელისუფლება“ უარყოფით კონოტაციას იძენს იდეოლოგემასთან „people“ - „ხალხი“ დაპირისპირებაში.

იდეოლოგიებისაგან „ხელისუფლება“ განსხვავებით, იდეოლოგემა „society“ - „საზოგადოება“ უფრო დადებითი კონოტაციის მატარებელია: სამყაროს ენობრივ ხატში არსებობს იდეალური - ცივილიზებული, ჯანსაღი, გონიერი და ეკონომიკურად ძლიერი - საზოგადოების ხატი. ამ თვისებებს კი საზოგადოება იძენს მხოლოდ უზადო ხელისუფლების ხელში.

იდეოლოგიების „საზოგადოება“ ბირთვულ ობიექტივატორს წარმოადგენს ლექსემა „people“ - „ხალხი“. იდეოლოგემა „საზოგადოება“ შინაარსობრივად რეპრეზენტირდება, როგორც იმ პირთა წრე, რომელთაც აერთიანებს საერთო წარმომავლობა და ცხოვრების კონკრეტული ისტორიული პირობები.

პოლიტიკურ დისკურსში შეიმჩნევა უბრალო ადამიანების, ეგრეთ წოდებული „უბრალო ხალხის“ მდიდარ ხალხთან (კლასთან) დაპირისპირების ტენდენცია: ანუ თუ საზოგადოება არის ხალხი, მაშინ ისინი ღარიბები არიან. ზედსართავი სახელის „უბრალო“ მნიშვნელობა გულისხმობს არა მხოლოდ „არაპრივილეგირებულს“, არამედ „გულუბრყვილოსაც“ და „კეთილსაც“ (კეთილგანწყობილს).

ფიქსირდება კონტექსტები, რომლებშიც ლექსემა „ხალხი“ იძენს მნიშვნელობათა ისეთ შეფასებით კომპონენტებს, როგორიცაა: „სუსტი“ და „უპრეტენზიო“.

ინგლისურ და ქართულენოვან პოლიტიკური დისკურსის კონტექსტთა უმრავლესობაში (98%) ფიქსირდება იდეოლოგიის „ხალხი“ მზა ისეთ ელემენტებთან, როგორებიცაა: belonging to the people (affiliation with the people) - ხალხისადმი მიკუთვნებულობა; the welfare of the people - ხალხის კეთილდღეობა; the people's choice - ხალხის არჩევანი. ამ შემთხვევაში კონტექსტთა უმრავლესობაში (95%) ფიქსირდება დადებითი კონოტაციები.

პოლიტიკოსთა საარჩევნო გამოსვლებში, უფრო ხშირად კი ე.წ. წინასაარჩევნო დაპირებებში, ჭარბობს დადებითი კონოტაციის მატარებელი ელემენტები. ერთ-ერთ ასეთ ელემენტს წარმოადგენს “our citizens” - „ჩვენი მოქალაქეები”.

პოლიტიკოსთა საარჩევნო გამოსვლებში, უფრო ხშირად კი ე.წ. წინასაარჩევნო დაპირებებში ასევე ფიქსირდება ლექსემა „ადამიანი”. აღნიშნული ლექსემის მნიშვნელობა და მისი სხვა ელემენტთან ბმის შინაარსობრივი განზომილება (უბრალო ადამიანი) უახლოვდება იდეოლოგიის „ხალხი“ მნიშვნელობასა და მისი სხვა ელემენტთან ბმის შინაარსობრივ განზომილებას (უბრალო ხალხი).

იდეოლოგიების „მთავრობა” და „საზოგადოება” ანალიზმა ინგლისურ და ქართულენოვან პოლიტიკურ დისკურსში ცხადყო შემდეგი:

აღნიშნული იდეოლოგიები წარმოადგენენ სამყაროს პოლიტიკური ხატის ბირთვულ ელემენტებს.

აღნიშნული იდეოლოგიები ხასიათდებიან შერეული აქსიოლოგიური მოდუსით;

აღნიშნული იდეოლოგიების აქსიოლოგიური მოდუსის თვისებრიობა (დადებითობა-უარყოფითობა) დამოკიდებულია ექსტრალინგვისტურ ფაქტორებზე: სამეტყველო სიტუაციაზე და კომუნიკანტთა კომუნიკაციურ ინტენციებზე;

რამდენადაც საზოგადოებისა და ხელისუფლების არსებობა ურთიერთგანპირობებულია, ამდენად, საზოგადოებისა და ხელისუფლების ცნებათა იდეოლოგიზაცია დამახასიათებელია ყველა ისტორიული პერიოდისთვის.

თანამედროვე სამყაროს პოლიტიკური ხატის დინამიურობა და წინააღმდეგობრიობა განაპირობებს იმ ენობრივ ერთეულთა სემანტიკის ცვლებადობას, რომელთა მეშვეობითაც ხორციელდება იდეოლოგიების „მთავრობა” და „საზოგადოება” ობიექტივაცია.

6.4. იდეოლოგემა „ტოლერანტობა“ საჯარო პოლიტიკის ენაში

იდეოლოგემების, განსაკუთრებით კი ტოლერანტობის იდეოლოგემის კვლევა სულ უფრო აქტუალური ხდება ლინგვისტიკაში, მათ შორის პოლიტიკურ ლინგვისტიკაში. იდეოლოგემების კვლევაზე კონცენტრაცია გამოწვეულია ეკონომიკურ და პოლიტიკურ სფეროებში მიმდინარე ინტენსიური პროცესებით. ეს პროცესები აისახება თვალსაზრისების, იდეოლოგიებისა და ცხოვრებისეული ღირებულებების ტრანსფორმაციაში. ენის მატარებლის კონცეპტუალური სამყაროს განახლება, დინამიური სამყაროს შესახებ ახალი ცოდნის მიღება და ამ ცოდნის ენობრივი რეპრეზენტაციის თავისებურებები მნიშვნელოვნად აძლიერებს ლინგვისტა ინტერესს სხვადასხვა ენობრივი პროცესის იდეოლოგიური მხარის მიმართ.

თანამედროვე სამყაროში გლობალიზაცია აერთიანებს სახელმწიფოებსა და კულტურებს, რელიგიებს, ეკონომიკასა და პოლიტიკას, რაც უდავოდ, ართულებს, ამძიმებს „სხვებისადმი, უცხოებისადმი“ დამოკიდებულებას. ხშირად ადამიანებს არ ესმით სხვა ადამიანების, არ იღებენ ან არ სურთ მიიღონ საკუთარი თავისაგან განსხვავებული ადამიანები. ეს განსხვავება შეიძლება გულისხმობდეს განსხვავებას ეროვნებაში, რელიგიასა თუ სოციალური სტატუსში. „სხვებისადმი, უცხოებისადმი“ დამოკიდებულების პრობლემის აქტუალობა ყოველდღიურად იზრდება.

წარმადგენს რა სამოქალაქო საზოგადოების სოციალურ ნორმას, ტოლერანტობა ასრულებს მორალური იმპერატივის როლს და აყალიბებს საზოგადოების ღირებულებით ორიენტაციებს. გარდა ამისა, დღეს ტოლერანტობა საკმაოდ ტრენდული სიტყვაა, რომელიც გამოიყენება საზოგადოებრივი ცხოვრების სხვადასხვა სფეროში. თუმცა, ერთი რამ ფაქტია: მიუხედავად იმისა, რომ თითქოს შეუძლებელია არსებობდეს არადადებითი დამოკიდებულება ტოლერანტობისადმი, ეს იდეოლოგემა იწვევს სხვადასხვა, არაერთმნიშვნელოვან დამოკიდებულებას. იდეოლოგემა „ტოლერანტობა“ არის ინფორმაციული და იდეოლოგიური იარაღის ერთ-ერთი ყველაზე ეფექტური სახეობა, რომელსაც პოლიტიკოსები იყენებენ.

იდეოლოგემის „ტოლერანტობა“ სათანადოდ გააზრების აუცილებლობა განპირობებულია თანამედროვე სამყაროში ღირებულებათა პლურალიზმით.

ლინგვისტები, სოციოლოგები, პოლიტოლოგები და ლინგვოკულტუროლოგები აღიარებენ, რომ ტოლერანტობა ძალიან რთული და არაერთმნიშვნელოვანი კატეგორიაა, რომელიც სხვადასხვა კულტურასა და ეპოქაში განსხვავებულადაა გააზრებული და ინტერპრეტირებული.

ტოლერანტობა წარმოადგენს ერთ-ერთ ფუნდამენტურ ცნებას, რომელსაც ეფუძნება ის საზოგადოება, რომელიც იცავს დემოკრატიულ პრინციპებს ხელისუფლებასთან ურთიერთობისას, განსხვავებული შეხედულებების, ტრადიციებისა და ღირებულებების მატარებელბთან. სხვა სიტყვებით რომ ვთქვათ, ტოლერანტობა არის მსოფლმხედველობრივ პოზიციათა შორის არსებული სხვაობებით გამოწვეული კონფლიქტების მოგვარების არაძალადობრივი გზა.

თანამედროვე მსოფლიოში ტოლერანტობა წარმოადგენს იმ მნიშვნელოვან ღირებულებას, რომელსაც უნდა ეფუძნებოდეს საზოგადოება. ტოლერანტობა საზოგადოების განვითარების კრიტერიუმია. სწორედ ამიტომ ხდება ამ ცნების იდეოლოგიზაცია.

იდეოლოგმა „ტოლერანტობა“ ფართოდ გამოიყენება საჯარო პოლიტიკის ენაში. მისი გამოყენების მაღალ სიხშირეს განაპირობებს ამ ტენდენციის მიმართ დადებითი დამოკიდებულების ჩამოყალიბებისა და საზოგადოების ღირებულებითი ორიენტაციების ფორმირების სურვილი. დღეს ზოგიერთ სახელმწიფოსა და საზოგადოებაში შეიმჩნევა ტოლერანტობისადმი არაერთმნიშვნელოვანი დამოკიდებულება.

განაალიზებულ კონტექსტთა ერთ ნაწილში (ქართველი რესპოდენტები - 63%; ინგლისელი რესპოდენტები - 22%) ტოლერანტობისადმი უარყოფითი დამოკიდებულების არსებობა ახსნილია ერთსქესიანთა შორის ქორწინების პროპაგანდის მიუღებლობით. ქართველ რესპოდენტებში ტოლერანტობისადმი უარყოფითი დამოკიდებულების არსებობა ახსნილია ქვეყანაში დემოგრაფიულ პრობლემაზე, კერძოდ კი, დაბალ შობადობაზე წუხილით.

კონტექსტთა ნაწილში (ქართველი რესპოდენტები - 37%; ინგლისელი რესპოდენტები - 78%) კი იკვეთება ტოლერანტობისადმი დადებითი დამოკიდებულება. ამ ტიპის დამოკიდებულება ეფუძნება თვალსაზრისს იმის თაობაზე, რომ კაცობრიობა ერთიანია, სექსუალური უმცირესობები წარმოადგენენ საზოგადოების სრულუფლებიან წევრებს და

რომ სექსუალური უმრავლესობა და სექსუალური უმცირესობები განეკუთვნებიან ერთი და იმავე რასას, ენას, კულტურასა და რელიგიას.

კვლევაში დაფიქსირებული განსხვავებები ტოლერანტობისადმი დამოკიდებულებაში შეიძლება გააზრებულ იქნას არა მხოლოდ როგორც „დადებითი“ და „უარყოფითი“ პოზიციების დაპირისპირება, არამედ როგორც განსხვავებული სოციალური გამოცდილებების, კულტურული ნარატივებისა და ღირებულებითი სისტემების შედეგი.

იმ ნაწილში, სადაც უფრო მაღალია უარყოფითი დამოკიდებულება ტოლერანტობისადმი (ქართველი რესპონდენტები - 63%, ინგლისელი რესპონდენტები - 22%), რესპოდენტთა პასუხები ხშირად ეფუძნება იმ არგუმენტს, რომ ერთსქესიანთა ქორწინების ან ზოგადად სექსუალური უმცირესობების „აღიარება“ აღიქმება როგორც მნიშვნელოვანი საფრთხე ტრადიციული ოჯახის მოდელისათვის. ამ ტიპის ხედვაში ტოლერანტობა ხშირად გააზრებულია არა როგორც თანაცხოვრების პრინციპი, არამედ როგორც სოციალური და კულტურული ნორმების შეცვლის იძულებითი პროცესი. ერთსქესიანთა ქორწინების „პროპაგანდის მიუღებლობა“ წარმოადგენს არა მხოლოდ სამართლებრივ ან პოლიტიკურ პოზიციას - იგი ასოცირდება ღირებულებით შიშთან, რომ საზოგადოება კარგავს ტრადიციულ სტრუქტურას.

განსაკუთრებით ქართველ რესპონდენტებში ამ უარყოფით დამოკიდებულებას ემატება დემოგრაფიული არგუმენტიც: დაბალი შობადობის პრობლემა და მოსახლეობის შემცირების საფრთხე აღიქმება როგორც ეროვნული გადარჩენის საკითხი. ასეთ კონტექსტში სექსუალური უმცირესობების აღიარება გააზრებულია როგორც ის ფაქტორი, რომელიც აფერხებს შობადობის ზრდას, რაც კიდევ უფრო ზრდის უარყოფით დამოკიდებულებას ტოლერანტობის მიმართ. ამგვარად, უარყოფითი დამოკიდებულება ხშირად არ წარმოადგენს მხოლოდ მორალურ განაჩენს კონკრეტულ ჯგუფზე - ეს დამოკიდებულება ასოცირდება სახელმწიფოებრივი გადარჩენის, დემოგრაფიული სტაბილურობისა და კულტურული თვითშენარჩუნების იდეებთან.

მეორე მხრივ, იმ ნაწილში, სადაც ტოლერანტობისადმი დადებითი დამოკიდებულება შედარებით მაღალია (ქართველი რესპონდენტები - 37%, ინგლისელი რესპონდენტები - 78%), არგუმენტაცია უფრო ადამიანის უფლებებზე დაფუძნებულ ხედვას ემყარება. აქ დომინირებს თვალსაზრისი იმის თაობაზე, რომ ყველა ადამიანი, განურჩევლად სექსუალური ორიენტაციისა, ეკუთვნის ერთიან კაცობრიობას და უნდა სარგებლობდეს

თანაბარი უფლებებით. ამ ტიპის ხედვაში სოციალურ ჯგუფებს შორის არსებული სხვაობა გააზრებულია როგორც მრავალფეროვნების ბუნებრივი ნაწილი. სექსუალური უმცირესობები აღიქმებიან არა როგორც ადამიანთა „განსხვავებული კატეგორია“, არამედ როგორც საზოგადოების სრულუფლებიანი წევრები. შესაბამისად, ამ პოზიციის თანახმად, იდენტობა - იქნება ეს რასა, ენა, კულტურა თუ რელიგია - უფრო ძლიერია, ვიდრე სექსუალურ ორიენტაციაში არსებული განსხვავებები. სწორედ ამიტომ, ამ პოზიციის გაზიარება გულისხმობს არა მხოლოდ ტოლერანტულ დამოკიდებულებას ადამიანების მიმართ, არამედ თანასწორობის რეალურ აღიარებასაც.

ინგლისელ და ქართველ რესპოდენტთა პასუხებში არსებული განსხვავების მიზეზი შეიძლება აიხსნას ისტორიული გამოცდილების, სოციალური ცვლილებების ტემპის, განათლებისა და ინფორმაციის ხელმისაწვდომობის, მედიისა და ინსტიტუტების მიერ ჩამოყალიბებული საზოგადოებრივი დისკურსის თავისებურებით.

უფრო კონსერვატიულ კონტექსტებში სოციალური სტაბილურობა და ტრადიცია აღიქმება უფრო მაღალ ღირებულებად, მაშინ როცა უფრო ლიბერალურ კონტექსტებში ინდივიდუალური უფლებები და თანასწორობა წარმოადგენს დომინანტურ პრინციპებს.

ჯამში, განსხვავება იკვეთება არა მხოლოდ „დამოკიდებულებებში“, არამედ იმაშიც, თუ როგორ განსაზღვრავს თითოეული საზოგადოება იმას, რა არის უფრო მნიშვნელოვანი: ტრადიციული სოციალური წესრიგის შენარჩუნება თუ ინდივიდუალური უფლებებისა და მრავალფეროვნების აღიარება.

თავი VII. თანამედროვე ინგლისური და ქართული ენების პოლიტიკური დისკურსების შედარებითი ანალიზი: მეტაფორებითა და იდიომებით რეპრეზენტირებული კონცეპტუალური დომინანტები

7.1. მეტაფორული მოდელებით კონცეპტუალიზებული პოლიტიკური რეალობა თანამედროვე ინგლისური და ქართული ენების პოლიტიკურ დისკურსებში

როგორც ინგლისური, ისე ქართული ენის პოლიტიკურ დისკურსში პოლიტიკური რეალობა ხშირად კონცეპტუალიზდება არა პირდაპირი, არამედ იმ მეტაფორული მოდელების მეშვეობით, რომლებიც პოლიტიკური პროცესების აღქმას უფრო ესპერესიულს ხდიან.

“Politics as war” ინგლისური ენის პოლიტიკურ დისკურსის ერთ-ერთი ყველაზე გავრცელებული მოდელია, რომელშიც პოლიტიკური ცხოვრება აღიქმება მუდმივ კონფლიქტად, სადაც აქტორები არიან “opponents” (ოპონენტები), რომლებიც ცდილობენ ერთმანეთის დამარცხებას - “defeat”. ინგლისური ენის პოლიტიკური დისკურსისათვის ტიპურია ისეთი გამოთქმები, როგორიცაა: “political battle,” “political war,” “front lines,” “divided camps,” და “attack-defend positions”. სწორედ ეს მეტაფორები სძენენ პოლიტიკურ რეალობას დაპირისპირებულ ძალთა სივრცის სახეს, სადაც მთავარი მიზანი ოპონენტზე გამარჯვებაა.

მოდელში “politics as a game” პოლიტიკური პროცესები განიხილება წესებით რეგულირებულ კონკურენციად, სადაც მონაწილეობენ მოთამაშეები - “players”, მოქმედებს თამაშის წესები - “rules of the game” და წარმატება დამოკიდებულია სწორ სტრატეგიულ სვლებზე - “strategic moves”. ამ მოდელში ინტეგრირებულია ისეთი გამოთქმები, როგორიცაა: “political game” (პოლიტიკური თამაში), “wrong move” (არასწორი სვლა) და “political parties as players” (პოლიტიკური პარტიები როგორც მოთამაშეები). ეს ერთეულები პოლიტიკურ რეალობას სტრატეგიულ ხასიათს ანიჭებენ.

მოდელში “politics as a journey” საზოგადოება და სახელმწიფო წარმოდგენილია მოძრაობაში: “road to democracy,” “path of reform,” “progress forward,” “dead end,” “choosing a direction,” და “changing course.” ამ მოდელში იკითხება განვითარების, მიზნისა და მიმართულების იდეა.

მოდელში “politics as construction” სახელმწიფო და ინსტიტუტები აღიქმება როგორც შენობა, რომელიც უნდა „აშენდეს“ და გამყარდეს. ამ მოდელისათვის ტიპურია ისეთი გამოთქმები, როგორიცაა: “building the state,” “strengthening institutions,” “foundations of democracy,” “collapse of the system,” და “political architecture.” ამ მოდელში ინტეგრირებული ერთეულებით აქცენტირებულია სტრუქტურისა და სტაბილურობის მნიშვნელობა.

მოდელში “politics as a body” სახელმწიფო გააზრებულია როგორც ცოცხალი ორგანიზმი, რომელსაც შეიძლება ჰქონდეს “healthy state,” “systemic illness,” “corruption as a cancer,” “strengthening the political body,” და “system immunity.” ამ ტიპის ხედვა პოლიტიკურ პრობლემებს ბიოლოგიურ და სამედიცინო კატეგორიებში აქცევს.

მოდელში “politics as theatre” პოლიტიკა აღქმულია იმ სცენად, სადაც მოქმედებენ მსახიობები. ამ მოდელის კონსტიტუენტებია: “political stage,” “playing roles,” “political theatre,” “staged scenario,” და “political performance.” აქ პოლიტიკა გააზრებულია როგორც წარმოდგენა, რომელშიც მნიშვნელოვანია არა მხოლოდ ქმედება, არამედ მისი აღქმაც.

ჯამში, ყველა მეტაფორული მოდელი ერთიანდება ძალაუფლების კონცეპტში “power and control”, სადაც გვხვდება გამოთქმები: “seizing power,” “centres of authority,” “balance of power,” და “levers of governance.” ამ მეტაფორული მოდელის თანახმად, პოლიტიკის ბირთვს წარმოადგენს ძალაუფლების განაწილება და კონტროლი.

ქართული და ინგლისური ენების პოლიტიკურ დისკურსებში იკვეთება საკმაოდ დიდი რაოდენობა მსგავსი მეტაფორული მოდელებისა, რაც არ არის შემთხვევითი. ორივე ენის დისკურსში პოლიტიკა გააზრებულია არა როგორც აბსტრაქტული ინსტიტუციური სისტემა, არამედ როგორც ადამიანური გამოცდილებით კონსტრუირებულ სოციალურ ქმედებათა ჯამი. სწორედ ამიტომ ორივე ენის დისკურსი იყენებს ერთსა და იმავე კონცეპტუალურ მოდელებს: “politics as war,” “politics as game,” “politics as journey,” “politics as construction,” “politics as body,” “politics as theatre,” და “power and control.”

ორივე ენის დისკურსში დომინირებს მოდელი “politics as war”. როგორც ქართული („პოლიტიკური ბრძოლა“, „ბანაკებად დაყოფა“), ისე ინგლისური ენის დისკურსში (“political battle”, “front lines”, “defeat opponents”) პოლიტიკა გააზრებულია როგორც კონფლიქტის სივრცე. ეს მსგავსება ცხადყოფს, რომ პოლიტიკა უნივერსალურად აღიქმება როგორც ინტერესთა დაპირისპირების სივრცე.

მნიშვნელოვანი საერთო კონცეპტუალური მოდელია “politics as game”. ორივე ენაში პოლიტიკოსები „მოთამაშეებად” არიან წარმოდგენილი და მოქმედებენ „წესების” მიხედვით (“rules of the game”, “strategic moves”). ამ მოდელში პოლიტიკა წარმოდგენილია სტრატეგიულ სისტემად, სადაც წარმატება დამოკიდებულია გათვლაზე და არა მხოლოდ ძალაზე.

ინგლისური და ქართული ენების პოლიტიკური დისკურსებისათვის საერთოა მოდელი - „პოლიტიკა როგორც გზა” (“politics as journey” (“road to democracy”, „path of reform”, „ევროპული გზა”, „რეფორმების გზა”). ორივე ენის დისკურსში პოლიტიკა აღიქმება როგორც მოძრაობა განვითარებისკენ, სადაც არსებობს პროგრესის ან ჩიხის არსებობის შესაძლებლობა.

საერთო მოდელს წარმოადგენს “politics as construction” - „სახელმწიფოს შენება” (“building the state”, “strengthening institutions”, „ინსტიტუტების გაძლიერება”). ორივე ენის დისკურსში სახელმწიფო აღიქმება როგორც კონსტრუქცია, რომელიც შეიძლება აშენდეს ან დაინგრეს.

საერთო ასევე მოდელი “politics as body” - „პოლიტიკა როგორც ცოცხალი ორგანიზმი” (“healthy state”, “corruption as a cancer”, „ჯანსაღი სახელმწიფო”, „კორუფცია როგორც სიმსივნე”).

ორივე ენის დისკურსისათვის ტიპურია მოდელი “politics as theatre” - „პოლიტიკა როგორც თეატრი”. ეს მოდელი პოლიტიკას აღწერს როგორც სცენას (“political stage”), სადაც პოლიტიკოსები თამაშობენ როლებს (“playing roles”, “political performance”).

დაბოლოს, ორივე ენის დისკურსში ცენტრალურად გვევლინება “power and control”, “seizing power”, “balance of power”, „ძალაუფლების ხელში ჩაგდება”, „ძალის ბალანსი”. აღნიშნულ მოდელში პოლიტიკა გააზრებულია როგორც ძალაუფლების განაწილება.

ინგლისური და ქართული ენების პოლიტიკურ დისკურსებში არსებული მსგავსების მიზეზს წარმოადგენს ის ფაქტი, რომ პოლიტიკა უნივერსალურად ასოცირდება კონფლიქტთან, რესურსების განაწილებასა და კოლექტიური გადაწყვეტილებების მიღებასთან.

ამ ტიპის გამოცდილებებს ადამიანები ბუნებრივად აღწერენ იმ სფეროებით, რომლებიც მათთვის უკვე ნაცნობია - ომი, თამაში, სხეული, გზა ან თეატრი.

გარდა ამისა, ადამიანური აზროვნება მეტაფორულადაა სტრუქტურირებული. ეს კი იმას ნიშნავს, რომ საკვლევ ენათა პოლიტიკურ დისკურსებში მეტაფორები წარმოადგენენ არა უბრალოდ სტილისტურ არჩევანს, არამედ აზროვნების ძირითად მექანიზმს.

ინგლისური და ქართული ენების პოლიტიკურ დისკურსებში მსგავსების არსებობა განპირობებულია დასავლური პოლიტიკური კულტურის გავლენით. თანამედროვე ქართული პოლიტიკური დისკურსი ინტეგრირებულია ევროპულ და ამერიკულ მედია-სივრცეში - ქართულ პოლიტიკურ დისკურსში იკვეთება კონცეპტუალურ ანალოგიათა სულ უფრო მზარდი რაოდენობა.

დაბოლოს, არსებობს ადამიანური აღქმის უნივერსალური სტრუქტურები: ადამიანები უფრო იოლად იაზრებენ „უცნობს“ და „რთულს“ მათთვის ყოველდღიურ ცხოვრებაში უკვე „ჩვეულისა“ და „ნაცნობის“ მეშვეობით.

ამრიგად, ინგლისური და ქართული ენების პოლიტიკური დისკურსების მეტაფორული მოდელები დიდწილად ემთხვევა ერთმანეთს და ეს არ არის შემთხვევითი - ორივე ენის დისკურსი ეფუძნება უნივერსალურ კოგნიტურ, კულტურულ და კომუნიკაციურ მექანიზმებს.

მსგავსებასთან ერთად, სახეზეა განსახვავებაც - საკვლევ ენათა პოლიტიკურ დისკურსებში მეტაფორული მოდელები განსხვავდებიან ერთმანეთისაგან როგორც გამოყენების სიხშირით, ისე ფუნქციური დატვირთვით:

მეტაფორის „politics as war“ გამოყენების სიხშირე გაცილებით მაღალია ქართულ პოლიტიკურ დისკურსში, ვიდრე ინგლისურ პოლიტიკურ დისკურსში. ქართულ პოლიტიკურ დისკურსში ხშირად გამოიყენება მკვეთრი ლექსიკა: „ბანაკებად დაყოფა“, „დამარცხება“, „პოლიტიკური ომი“, ხოლო ინგლისურ პოლიტიკურ დისკურსში, მიუხედავად იმისა, რომ „political battle“ და „fight“ ხშირად გამოიყენება, ეს მეტაფორები მაინც უფრო დაბალანსებულია. აქ დომინანტურ ფორმებად გვევლინება „political competition“ და „electoral contest“.

ინგლისურ პოლიტიკურ დისკურსში უფრო ძლიერია ინსტიტუციური და სისტემური მეტაფორები (“political system,” “checks and balances,” “institution building”), ხოლო ქართულ პოლიტიკურ დისკურსში ხშირად ჭარბობს პერსონალიზებული მეტაფორები, სადაც პოლიტიკა ასოცირდება კონკრეტულ პირებთან, „მოთამაშეებთან” და „ბანაკებთან”. შესაბამისად, ქართული ენის პოლიტიკურ დისკურსში პოლიტიკა უფრო პიროვნულ კონკურენციად აღიქმება.

ორივე ენაში ფიქსირდება მეტაფორა “politics as theatre”, მაგრამ ინგლისურ დისკურსში იგი ხშირად დაკავშირებულია მედია-ანალიზთან და კრიტიკულ შეფასებასთან (“political performance,” “media spectacle”), ხოლო ქართულ დისკურსში იგი უფრო ხშირად გამოიყენება ყოველდღიური პოლიტიკური რეალობის დესკრიპტორად, სადაც პოლიტიკა ხშირად „მოუს” ფორმას იღებს.

ინგლისურ დისკურსში მეტაფორა “journey” ხშირად სტრუქტურირებულია: “path to democracy,” “progress,” “development”, ხოლო ქართულ დისკურსში მეტაფორა „გზა” უფრო ხშირად ასოცირდება პოლიტიკურ არჩევანთან („ევროპული გზა” ალტერნატიული კურსების საპირისპიროდ), რაც მას უფრო პოლარიზებული სივრცის დესკრიპტორის მნიშვნელობას ანიჭებს.

ორივე ენაში ფიქსირდება მეტაფორა “politics as body”, მაგრამ ქართულ დისკურსში უფრო ხშირია დრამატიზებული ფორმები (მაგ. „კორუფცია როგორც სიმსივნე”), მაშინ როცა ინგლისურ დისკურსში უფრო ხშირად გვხვდება სისტემური და ანალიტიკური ფორმები (“systemic dysfunction”).

ინგლისური და ქართული ენების პოლიტიკურ დისკურსებში განსხვავების არსებობა განპირობებულია პოლიტიკური ინსტიტუტების სტაბილურობის დონით: დასავლური პოლიტიკური სისტემები ხასიათდებიან უფრო ხანგრძლივი ინსტიტუციური სტაბილურობით, რაც ხელს უწყობს პოლიტიკის ენის დესპერსონალიზაციას, ხოლო ქართულ დისკურსში პოლიტიკის ენის პერსონალიზაცია და მასში კონფლიქტთან ასოცირებული მეტაფორების დიდი რაოდენობა შეიძლება აიხსნას შედარებით უფრო ხშირი პოლიტიკური ცვლილებებითა და ინსტიტუციური ტრანსფორმაციებით.

ქართულენოვან სივრცეში არსებული პოლიტიკური პოლარიზაცია და მიმდინარე ცვლილებები განაპირობებენ პოლიტიკის, როგორც მუდმივი ბრძოლისა და გადარჩენის

პროცესის აღქმას. რაც შეეხება ინგლისურენოვან სივრცეს, აქ პოლიტიკის ენა გაჯერებულია ევოლუციურ და სტრუქტურულ განვითარებასთან ასოცირებული მეტაფორებით.

ჯამში, ინგლისური და ქართული ენების პოლიტიკურ დისკურსებს შორის არსებული განსხვავება ასახავს არა მხოლოდ ენობრივ არჩევანს, არამედ პოლიტიკის აღქმის განსხვავებულ კულტურულ მოდელებსაც.

7.2. კონცეპტუალურ დომინანტასთან „სახელმწიფო“ დაკავშირებული მეტაფორები თანამედროვე ინგლისური და ქართული ენების პოლიტიკურ დისკურსებში

როგორც ინგლისურ, ისე ქართულ პოლიტიკურ დისკურსში კონცეპტი „სახელმწიფო“ ხშირად წარმოდგენილია როგორც ცოცხალი ორგანიზმი, მექანიზმი, ოჯახი ან სივრცე, თუმცა ამ მეტაფორების გამოყენების ინტენსიურობა, შინაარსი და აქცენტები განსხვავდება ისტორიული გამოცდილებისა და პოლიტიკური კულტურის მიხედვით.

მეტაფორულ მოდელში „სახელმწიფო როგორც ორგანიზმი“ (“the health of the state”, “a sick economy”, ან “the body politic”) სახელმწიფო აღიქმება როგორც სხეული, რომელსაც შეიძლება ჰქონდეს ჯანმრთელობის პრობლემები, საჭიროებდეს მკურნალობას ან გაძლიერებას. ამავე მოდელს განეკუთვნება “to heal the nation”, რომელიც პოლიტიკური პროცესების ლიდერებს აძლევს საკუთარი პოლიტიკის მკურნალობის პროცესად წარმოჩენის საშუალებას. მსგავსი მეტაფორები მოქალაქეებს უქმნიან განცდას, რომ ისინი ამ ორგანიზმის ნაწილი არიან, ხოლო პოლიტიკური კრიზისი კი - საერთო „ავადმყოფობა“.

მოდელში „სახელმწიფო როგორც მექანიზმი“ (“machinery of government”, “to run the state”, ან “to fix a broken system”) სახელმწიფო აღქმულია კომპლექსურ მოწყობილობად, რომლის ნაწილები უნდა მუშაობდეს სინქრონში. აქ აქცენტირებულია ეფექტიანობის, მართვადობისა და ტექნიკური კომპეტენციის იდეა.

მოდელი „სახელმწიფო როგორც მშობელი“ (“nanny state”, “the state should protect its citizens”) ხშირად გამოიყენება იდეოლოგიური დაპირისპირებისას (სახელმწიფო, როგორც ზედმეტად მზრუნველი და შემზღუდველი (“nanny state”) და სახელმწიფო, როგორც პასუხისმგებელი და დამცველი).

ინგლისურ დისკურსში „სახელმწიფო“ თითქმის ყოველთვის ცოცხალია, მოძრაობს, აქვს ფორმა და ხასიათი. ამას კი უზრუნველყოფს მეტაფორები, რომელებიც შესაძლებელს ხდიან ისეთი რთული იდეების წვდომას, როგორიცაა: მმართველობა, ძალაუფლება და სახელმწიფოს როლი საზოგადოებაში.

ინგლისურ დისკურსში „სახელმწიფო“ ხშირად გემად წარმოგვიდგება “The Ship of State”, პოლიტიკური ლიდერი კი - მის კაპიტნად. ამ ხატში იკვეთება არა მხოლოდ პასუხისმგებლობა, არამედ უწყვეტი მოძრაობის იდეა საფრთხეებსა და გაურკვევლობებს შორის. მოქალაქეები ამ გემის მგზავრები კი არა, ამ გემის ბედის განმსაზღვრელნი არიან - თუ კაპიტანი შეცდება, ყველა ერთად დაიღუპება.

შემდეგ მეტაფორაში პოლიტიკა ადამიანის სხეულში გადაინაცვლებს - “The Body Politic”. აქ სახელმწიფო აღარ გვევლინება გარე ობიექტად - იგი ჩვენივე სხეულია. თითოეული ინსტიტუტი, სოციალური ჯგუფი თუ მოქალაქე ამ სხეულის ნაწილი ხდება. თუ რომელიმე ორგანო სუსტდება, მთლიანი სხეულიც ზიანდება. ამ მეტაფორაში იკვეთება ურთიერთდამოკიდებულების იდეა - სახელმწიფო ვერ იარსებებს ჰარმონიის გარეშე.

მაგრამ ეს ურთიერთობა მხოლოდ ბუნებრივ კავშირს არ ეფუძნება - იგი შეთანხმებაზე დგას. მეტაფორაში “The Social Contract” იკითხება არსებობა იმ უხილავი შეთანხმებისა, რომლის თანახმადაც, მოქალაქეებს უწევთ გარკვეული თავისუფლებების დათმობა სახელმწიფოსგან დაცვისა და წესრიგის უზრუნველყოფის სანაცვლოდ. ამ მეტაფორაში იკვეთება ერთგვარი უხილავი შეთანხმების დოკუმენტის არსებობა, რომელიც არასოდეს გვინახავს, მაგრამ ყველანი ვემორჩილებით.

ინგლისურ დისკურსში ფიქსირდება “The Leviathan”. ეს უკვე არ არის უბრალოდ ორგანიზმი ან შეთანხმება - ეს არის ყოვლისმომცველი ძალა, რომელიც წესრიგს იცავს. იგი ერთდროულად დამცველიცაა და საშიშიც - ეს არის ძალა, რომელსაც შეუძლია ქაოსი ჩაახშოს, მაგრამ იმავედროულად თავადაც იქცეს კონტროლის სიმბოლოდ.

კონტროლის თემა კიდევ უფრო მძაფრდება, მეტაფორაში “The Watchful Eye of the State”. აქ სახელმწიფო იმ ფხიზელ დამკვირვებლად გვევლინება, რომელიც მუდმივად აკვირდება მოქალაქეებს. ეს მეტაფორა უსაფრთხოებასა და ზედამხედველობას შორის არსებულ მყიფე ბალანსს წარმოაჩენს.

მართვის პროცესთანაა დაკავშირებული მეტაფორა “The Hand of Government”. აქ სახელმწიფო იმ ხელს ჰგავს, რომელიც მართავს, არეგულირებს, ზოგჯერ ეხმარება და ზოგჯერ ზღუდავს. ამ მეტაფორაში აქცენტირებულია სახელმწიფოს აქტიური როლი ეკონომიკასა და პოლიტიკაში.

ინგლისურ დისკურსში სახელმწიფო მშობლის სახითაც წარმოჩინდება - “The State as a Parent”. ამ შემთხვევაში სახელმწიფო ასოცირდება მზრუნველ, დამცველ და პასუხისმგებელიან ადამიანთან. ასევე ჩნდება მეტაფორა “The State as a Guardian”, რომელიც განსაკუთრებით ხშირად ფიქსირდება უსაფრთხოებისა და თავდაცვის სფეროში. აქ სახელმწიფო არა მხოლოდ ზრუნავს, არამედ დარაჯობს კიდევ.

ინგლისურ დისკურსში სახელმწიფო ზოგჯერ ასოცირდება შუქთან, გზამკვლევთან, იმ იდეალთან, რომელსაც სხვები უნდა მიჰყვნენ - “The State as a Beacon” ან “The State as a Beacon on the Hill”. ეს მეტაფორები განსაკუთრებით ხშირად ჩნდებიან დემოკრატიაზე, თავისუფლებასა და სამართლიანობაზე საუბრისას.

ინგლისურ დისკურსში მუდმივად ტრიალებს წონასწორობის ძიების იდეა - “The Balance of Power”. აქ სახელმწიფო ძალები გვევლინება იმ სისტემად, რომელშიც არც ერთმა ელემენტმა არ უნდა მოიპოვოს სრული დომინაცია. ეს არის დინამიური ბალანსი, რომელიც მუდმივ კონტროლსა და კორექტირებას საჭიროებს.

ამავე დროს, ინგლისურ დისკურსში სახელმწიფო წარმოდგენილია ქსელის სახით - “The State as a Web”. ერთმანეთთან გადაჯაჭვული ინსტიტუტები, დეპარტამენტები და სტრუქტურები ქმნიან რთულ სისტემას, რომელშიც ყველაფერი ერთმანეთზეა დამოკიდებული. ერთი ელემენტის ცვლილება კი მთელ ქსელს ცვლის.

ზოგჯერ ეს სისტემა უფრო მშვიდ, კრეატიულ სახეს იღებს - “The State as a Gardener”. აქ სახელმწიფო მეზადეა, რომელიც საზოგადოებას ზრდის, უვლის, აძლიერებს. ეს მეტაფორა განვითარების, ზრუნვისა და გრძელვადიანი ხედვის იდეას გამოხატავს.

საფრთხის მომენტში, სახელმწიფო ფარად იქცევა - “The State as a Shield”. ეს არის დაცვა გარე მტრებისა და რისკებისგან, უსაფრთხოების გარანტია, რომლის გარეშეც მოქალაქეები დაუცველნი დარჩებოდნენ.

დაბოლოს, სახელმწიფო შეიძლება წარმოვიდგინოთ ნაგებობის სახით - “The State as a Building”. იგი მუდმივად შენდება, მისი განახლება კი კოლექტიურ ძალისხმევას საჭიროებს. ამ მეტაფორაში იკითხება იდეა იმის თაობაზე, რომ სახელმწიფო არ არის დასრულებული პროექტი - იგი პროცესია.

ინგლისურ დისკურსში მეტაფორები ქმნიან სიმბოლოებით მდიდარ ენას, რომლის მეშვეობითაც შესაძლებელია რთული იდეების წვდომა. ამავე დროს, მეტაფორები არ ასრულებენ მხოლოდ პოლიტიკური რეალობის დესკრიპტორთა როლს - ისინი თავად აყალიბებენ ჩვენს ხედვას სახელმწიფოზე. მეტაფორები აზროვნების ის ფორმებია, რომლებიც ჩვენს კოლექტიურ წარმოდგენებს განსაზღვრავენ.

ქართული დისკურსის მეტაფორები ნაწილობრივ ემთხვევიან ინგლისური ენის დისკურსის მეტაფორულ მოდელებს, თუმცა ორივე ენის დისკურსში ეს მოდელები დეტერმინირებულია ემოციური და ისტორიული სპეციფიკით.

ქართულ დისკურსში განსაკუთრებულ მნიშვნელოვნებას იძენს მეტაფორული მოდელი „სახელმწიფო როგორც ოჯახი” „სახელმწიფო არის ჩვენი საერთო სახლი” ან „ქვეყანა, როგორც ოჯახი”). ამ მოდელში მოქალაქეებს შორის არსებული კავშირი თითქმის ნათესაურ დონეზეა წარმოდგენილი; აქცენტირებულია ერთიანობის, პასუხისმგებლობისა და ურთიერთდამოკიდებულების იდეა, რაც საქართველოს ისტორიული გამოცდილებიდან, კერძოდ კი, გარე საფრთხეების, ომებისა და იდენტობის დაცვის აუცილებლობიდან მომდინარეობს.

მოდელის „სახელმწიფო როგორც ტერიტორია-სივრცე” („ქვეყნის დაცვა”, „საზღვრების გამაგრება”, „სახელმწიფოს შენება”) ფარგლებში სახელმწიფო აღქმულია როგორც რაღაც, რაც უნდა აშენდეს, განმტკიცდეს და იქნას დაცული. ინგლისურ დისკურსთან შედარებით, აქ მეტადაა აქცენტირებული უსაფრთხოებისა და ფიზიკური არსებობის იდეა.

მეტაფორები „დასუსტებული სახელმწიფო” და „ძლიერი სახელმწიფო ორგანიზმი” ქართულ დისკურსში უფრო მეტად ასოცირდებიან ეროვნული გადარჩენის იდეასთან, ვიდრე ეფექტიან ფუნქციონირებასთან, როგორც ეს ინგლისური დისკურსისთვისაა ტიპური.

ინგლისური და ქართული ენების პოლიტიკურ დისკურსს შორის არსებული მსგავსება აშკარაა: ორივე დისკურსში გამოყენებულია უნივერსალური კოგნიტური მოდელები -

ორგანიზმი, მექანიზმი, ოჯახი, რაც ამარტივებს აბსტრაქტულ ცნებათა წვდომას. ეს მეტაფორები ეფუძნებიან ადამიანის ყოველდღიურ გამოცდილებას, ამდენად ისინი შუამავლობენ რთულად აღქმადსა და ჩვეულს შორის.

ინგლისური და ქართული ენების პოლიტიკურ დისკურსს შორის არსებული სხვაობა განპირობებულია ძირითადად ისტორიული და კულტურული ფაქტორებით. ინგლისური ენის პოლიტიკურ დისკურსში, რომელიც ჩამოყალიბებულია ხანგრძლივი ინსტიტუციური სტაბილურობის პირობებში, მეტაფორები ხშირად „ტექნიკური“ შინაარსის მატარებელნი არიან და კონცენტრირდებიან ეფექტიანობისა და მართვის იდეაზე. სახელმწიფო ინგლისურ დისკურსში უფრო „სისტემა“, რომელიც შეიძლება გაუმჯობესდეს ან „შეკეთდეს“.

ქართულ დისკურსში, სადაც სახელმწიფოებრიობა ხშირად გამოწვევის წინაშე იდგა, მეტაფორები უფრო ემოციურია და კოლექტიურ იდენტობასთან ასოცირდება. სახელმწიფო აქ არა მხოლოდ მმართველი სტრუქტურაა, არამედ საერთო ღირებულება, რომლის დაცვაც აუცილებელია.

ჯამში, მეტაფორები ორივე ენის დისკურსში გვევლინებიან არა მხოლოდ ენობრივ ინსტრუმენტებად, არამედ პოლიტიკური აზროვნების ფორმირების საშუალებადაც - ისინი აყალიბებენ იმას, თუ როგორ აღიქვამენ მოქალაქეები სახელმწიფოს. სწორედ ამ აღქმაში იკვეთება კულტურული განსხვავებები და პოლიტიკური პრიორიტეტები.

ქართულ დისკურსში კონცეპტი „სახელმწიფო“ წარმოადგენს მრავალგანზომილებიან კოგნიტიურ და კულტურულ კონსტრუქტს, რომელიც მეტაფორულად თავსდება რამდენიმე სხვადასხვა სემანტიკურ ველში. ამ მეტაფორების ერთობლიობა ქმნის ერთგვარ მთლიანობას, რომელშიც სახელმწიფო ერთდროულად გააზრებულია როგორც ცოცხალი ორგანიზმი, ისტორიული, მორალური სივრცე და ძალაუფლების ცენტრი. სწორედ ამ მეტაფორულ მრავალფეროვნებაში იკვეთება ქართული პოლიტიკური აზროვნების თავისებურება - სახელმწიფოს აღქმა უფრო ემოციურ-კოლექტიურია, ვიდრე აბსტრაქტულ-ინსტიტუციური.

მოდელში „სახელმწიფო როგორც ცოცხალი ორგანიზმი“ („სახელმწიფოს გაძლიერება“, „სისტემის დასუსტება“, „კორუფცია როგორც სიმსივნე“, „სახელმწიფოებრივი იმუნიტეტი“) სახელმწიფო წარმოდგენილია როგორც სხეული, რომელსაც აქვს ან მაღალი

ან დაბალი იმუნიტეტი, რომელიც ან ძლიერი და ჯანმრთელია ან სუსტი და დაავადებული. ქართულ დისკურსში პოლიტიკური სისტემა აღიქმება არა როგორც მექანიკური სტრუქტურა, არამედ როგორც ცოცხალი არსება, რომლის „სიცოცხლე“ დამოკიდებულია შინაგან ბალანსზე. ამ მეტაფორაში სახელმწიფო წარმოდგენილია როგორც მგრძნობიარე, მოწყვლადი და მუდმივად თვითშენარჩუნებაზე ორიენტირებული ორგანიზმი.

მოდელში „სახელმწიფო როგორც სამშენებლო კონსტრუქცია“ („სახელმწიფოს მშენებლობა“, „ინსტიტუტების გაძლიერება“, „დემოკრატიის ფუნდამენტი“, „სისტემის ჩამოშლა“) სახელმწიფო აღქმულია როგორც შენობა, რომელსაც აქვს საფუძველი, კედლები და არქიტექტურა. ეს მოდელი დომინანტურია გარდამავალ პერიოდებში, როდესაც პოლიტიკური ცვლილებები აღიქმულია როგორც მშენებლობის ან ნგრევის პროცესი. ამ მეტაფორულ მოდელში სახელმწიფო არ წარმოადგენს ბუნებრივ მოცემულობას - იგი არის ადამიანის მიერ შექმნილი სტრუქტურა, რომელიც მუდმივ ზრუნვას, შენარჩუნებასა და შეკეთებას საჭიროებს.

მოდელში „სახელმწიფო როგორც ოჯახი ან მორალური ერთობა“ („სახელმწიფოს წინაშე პასუხისმგებლობა“, „ქვეყნის ბედი“, „ჩვენი საერთო მომავალი“) სახელმწიფო იძენს ემოციურ და ეთიკურ განზომილებას. იგი ხშირად იდენტიფიცირდება „ჩვენთან“, „ჩვენს ქვეყანასთან“ ან „ჩვენს ხალხთან“. ქართულ დისკურსში სახელმწიფო გვევლინება საერთო სახლად, რომელშიც მოქალაქეები ერთმანეთთან მორალური პასუხისმგებლობით არიან დაკავშირებული. ეს მოდელი აძლიერებს კოლექტიური იდენტობის განცდას და სახელმწიფოს მორალურ სუბიექტად წარმოაჩენს.

მოდელი „სახელმწიფო როგორც ბრძოლის ველი“ („პოლიტიკური ბრძოლა“, „მოწინააღმდეგეების დამარცხება“, „ფრონტის ხაზები“, „ბანაკებად დაყოფა“) დომინირებს პოლიტიკურ კონკურენციაზე საუბრისას. ამ მოდელში სახელმწიფო არის სივრცე, სადაც სხვადასხვა ძალა ებრძვის ერთმანეთს. აქ სახელმწიფო არ წარმოადგენს ნეიტრალურ სივრცეს - იგი არის კონფლიქტის სივრცე, რომელიც მუდმივად ძალაუფლების გადანაწილების პროცესშია. ეს მოდელი პოლიტიკურ დისკურსს ანიჭებს დრამატულ და ხშირად პოლარიზებულ ხასიათს.

მოდელში „სახელმწიფო როგორც გზის გამკვალავი სისტემა“ („ევროპული გზა“, „რეფორმების გზა“, „კურსის შეცვლა“, „ჩიხში შესვლა“) სახელმწიფო ასოცირდება მოძრაობასთან. სახელმწიფო აქ აღქმულია როგორც კოლექტიური მოგზაურობა,

რომელშიც მნიშვნელოვანია სწორი მიმართულების არჩევა. ეს მოდელი განსაკუთრებით აქტუალურია განვითარების იდეის ობიექტივაციისას და ხშირად გამოიყენება როგორც მომავლის ლეგიტიმაციის საშუალება.

მოდელში „სახელმწიფო როგორც ძალაუფლების ცენტრი და კონტროლის მექანიზმი“ („ხელისუფლების ბერკეტები“, „ძალის ცენტრი“, „კონტროლის მექანიზმები“) სახელმწიფო წარმოდგენილია როგორც ცენტრი, რომელიც მართავს, აკონტროლებს და არეგულირებს. ამ მოდელში სახელმწიფოს აღქმულია როგორც იერარქიული სტრუქტურა, რომელშიც ძალაუფლება ზემოდან ქვემოთ გადადის. ეს მოდელი ხშირად გამოიყენება კრიტიკულ დისკურსში, სადაც სახელმწიფო შეიძლება აღიქმებოდეს ზედმეტად ცენტრალიზებულ სისტემად.

აღნიშნულ მეტაფორათა ერთობლიობა ქმნის რთულ და მრავალგანზომილებიან მთლიანობას, რომლის ფარგლებშიც სახელმწიფო წარმოდგენილია ერთდროულად როგორც ცოცხალი, მორალური, კონფლიქტური და ინსტიტუციური რეალობა. ქართული დისკურსის თავისებურება სწორედ იმაში მდგომარეობს, რომ სახელმწიფო იშვიათად აღიქმება მხოლოდ აბსტრაქტულ სამართლებრივ ერთეულად - უფრო ხშირად იგი არის ემოციური, ისტორიული და კოლექტიური მნიშვნელობებით დატვირთული კონცეპტი.

საბოლოოდ შეიძლება ითქვას, რომ ქართულ პოლიტიკურ მეტაფორიკაში „სახელმწიფო“ არ წარმოადგენს სტატიკურ ცნებას - იგი არის დინამიური სივრცე, სადაც თანარსებობენ სხეულის, შენობის, ოჯახის, ბრძოლისა და გზის მეტაფორული მოდელები.

ქართული და ინგლისური ენების პოლიტიკურ დისკურსებში კონცეპტი „სახელმწიფო“ ერთსა და იმავე სემანტიკურ ბირთვს განეკუთვნება - ორივე დისკურსში კონცეპტი „სახელმწიფო“ ასოცირდება პოლიტიკური ორგანიზაციის იდეასთან, მაგრამ მისი ინტერპრეტაცია მნიშვნელოვნად სხვაობს ინგლისური და ქართული ენების პოლიტიკურ დისკურსებში. აღნიშნულ განსხვავებაში იგულისხმება არა მხოლოდ ენობრივი განსხვავება, არამედ ისტორიული გამოცდილების, პოლიტიკური ინსტიტუციების განვითარების დონისა და აზროვნების სტრუქტურების განსხვავებაც.

ჯამში, ორივე დისკურსში „სახელმწიფო“ აღქმულია როგორც რთული, მრავალფუნქციური სისტემა, რომელიც მოიცავს ძალაუფლებას, წესრიგს, ინსტიტუტებსა და საზოგადოებას.

ორივე ენის დისკურსში გვხვდება რამდენიმე უნივერსალური მეტაფორული მოდელი: სახელმწიფო როგორც სისტემა-მექანიზმი; სახელმწიფო როგორც ორგანიზაცია; სახელმწიფო როგორც ძალაუფლება.

ინგლისური და ქართული ენების პოლიტიკურ დისკურსებში საერთო ელემენტების არსებობა მიუთითებს უნივერსალურ კოგნიტიურ ტენდენციაზე - ადამიანები პოლიტიკურ სისტემებს ხშირად აღიქვამენ როგორც სტრუქტურირებულ და იერარქიულ ორგანიზაციებს.

მიუხედავად საერთო საფუძვლისა, ქართული და ინგლისური ენების პოლიტიკურ დისკურსებს შორის არსებობს ფუნდამენტური განსხვავება სახელმწიფოს კონცეპტუალიზაციაში:

ინგლისურ დისკურსში „სახელმწიფო“ ხშირად აღქმულია როგორც აბსტრაქტული ინსტიტუციური სისტემა; სამართლებრივი ერთეული; ფუნქციური მმართველობითი მექანიზმი (the state provides services; state institutions; rule of law). აქ სახელმწიფო ემოციურად დისტანცირებულია მოქალაქისგან.

ქართულ დისკურსში „სახელმწიფო“ ხშირად ერწყმის „სამშობლოს“, „ქვეყნის ბედს“ და „ხალხის ერთიანობას“. აქ სახელმწიფო აღქმულია არა მხოლოდ როგორც ინსტიტუტი, არამედ ემოციური იდენტობის ნაწილი.

ჯამში, ინგლისური და ქართული ენების პოლიტიკურ დისკურსებში, „სახელმწიფო“ წარმოადგენს ერთდროულად რეალობის დესკრიპტორსაც და რეალობის შემქმნელ ინსტრუმენტსაც, რომელიც დეტერმინირებულია იმ სივრცის კულტურული და ისტორიული თავისებურებით, რომელშიც იგი ფუნქციონირებს.

7.3. კონცეპტუალურ დომინანტასთან „ძალაუფლება“ დაკავშირებული მეტაფორები და იდიომები თანამედროვე ინგლისური და ქართული ენების პოლიტიკურ დისკურსებში

ინგლისური ენის პოლიტიკურ დისკურსში „ძალაუფლება“ იშვიათად განიხილება მხოლოდ პირდაპირი, აბსტრაქტული მნიშვნელობით. უფრო ხშირად, ეს კონცეპტი

„ცოცხლდება“ მეტაფორებისა და იდიომების მეშვეობით. სწორედ ამ ერთეულთა წყალობით გარდაიქმნება რთული პოლიტიკური პროცესები ადამიანისათვის გასაგებ ფენომენებად. მეტაფორები და იდიომები ემსახურებიან არა მხოლოდ აზრის გადმოცემას, არამედ ადამიანთა აღქმის ფორმირებასაც.

ერთეული “balance of power” ასოცირდება სასწორთან, რომელზეც სხვადასხვა პოლიტიკური ძალა დგას. ეს ხატი მიგვანიშნებს იმ მყიფე წონასწორობაზე, რომლის შენარჩუნებაც აუცილებელია იმისათვის, რომ არც ერთმა მხარემ არ მოიპოვოს სრული დომინაცია.

ერთეული “power struggle” ასოცირდება დამაბულ ბრძოლასთან, რომელშიც ინდივიდები და ჯგუფები ერთმანეთს ეჯიბრებიან გავლენისა და კონტროლის მოსაპოვებლად. ეს უკვე აღარ არის უბრალო კონკურენცია - ეს არის ბრძოლა, რომელსაც ხშირად თან ახლავს დაპირისპირება.

პოლიტიკური ძალაუფლება ყოველთვის კონკრეტულ ადგილს უკავშირდება: “Seat of power” ასოცირდება იმ ცენტრალურ ინსტიტუტებთან და შენობებთან, რომლებშიც მიიღება გადაწყვეტილებები და წყდება ქვეყნის ბედი. თუმცა, ძალაუფლება ყოველთვის სტაბილური და ლეგიტიმური გზით არ გადადის ხელიდან ხელში. “Power grab” ასოცირდება იმ მოულოდნელ და ხშირად აგრესიულ მცდელობებთან, როდესაც ვინმე ცდილობს ძალაუფლების სწრაფად და ხშირად დაუმსახურებლად ხელში ჩაგდებას. ამის საპირისპიროდ, “power play” უპირატესობის მოპოვებაზე ორიენტირებულ დახვეწილ სტრატეგიულ ქმედებებს, მანიპულაციებსა და გათვლილ ნაბიჯებს გულისხმობს.

ამ პოლიტიკურ თეატრში განსაკუთრებულ როლს თამაშობენ “power broker” - ადამიანები ან ორგანიზაციები, რომლებიც კულისებიდან აკონტროლებენ პროცესებს და ხშირად გადამწყვეტ გავლენას ახდენენ შედეგებზე. მათი მოქმედების სივრცეს წარმოადგენს “power corridor”. სწორედ ამ უხილავ ქსელში იკვეთება ინტერესები, ხდება ლობირება და განისაზღვრება გადაწყვეტილების მიღების გზები.

პოლიტიკა მხოლოდ ღია სცენაზე არ მიმდინარეობს. მრავალი მნიშვნელოვანი გადაწყვეტილება მიიღება სცენის მიღმა - “behind the scenes”. სწორედ ამ სივრცეში ჩნდება კიდევ ერთი მნიშვნელოვანი ფიგურა - “the power behind the throne” - პირი, რომელიც

ფორმალურად შესაძლოა ლიდერი არ იყოს, მაგრამ რეალურად დიდ გავლენას ახდენს გადაწყვეტილებებზე.

ძალაუფლება ხშირად ფინანსებთანაც ასოცირდება. ერთეულში “The power of the purse” იკვეთება იდეა იმის თაობაზე, რომ ფინანსური რესურსების კონტროლი ხშირად რეალურ ძალაუფლებასაც ნიშნავს. ამის საპირისპიროდ, დემოკრატიულ იდეალებში ისმის მოწოდება - “power to the people”, რაც მოქალაქეთა ხმის მნიშვნელობას უსვამს ხაზს.

ამ ყველაფრის ფონზე, “the powers that be” წარმოადგენს იმ ზოგად, ხშირად გაურკვეველ ძალებს, რომლებიც მართავენ სისტემას. და როდესაც პოლიტიკური გარემო იცვლება, ვამბობთ, რომ “the balance of power shifts” - ძალთა განაწილება იცვლება, რაც ახალ რეალობას ქმნის.

ინგლისური ენის პოლიტიკურ დისკურსში ფიქსირდება გაფრთხილება ანდაზის ფორმით - “power corrupts; absolute power corrupts absolutely”. ეს ანდაზა გვაფრთხილებს, რომ ძალაუფლება, განსაკუთრებით უკონტროლო, ხშირად მორალურ ხრწნას იწვევს.

ქართული ენის პოლიტიკურ დისკურსში კონცეპტი „ძალაუფლება“ ქმნის ერთ-ერთ ყველაზე მრავალგანზომილებიან ნომინაციურ ველს, რომელიც აქტიურდება როგორც პირდაპირი ნომინაციებით („ხელისუფლება“, „ძალა“, „მართვა“), ისე მეტაფორული და იდიომატური ფორმებით. ამ ნომინაციურ ველში პოლიტიკა აღიქმულია არა როგორც აბსტრაქტული ინსტიტუციური სისტემა, არამედ როგორც დინამიური ურთიერთობების ქსელი, რომელშიც ძალა მუდმივად გადანაწილდება, კონცენტრირდება ან იკარგება.

ქართული ენის პოლიტიკურ დისკურსში კონცეპტი „ძალაუფლება“ ასოცირდება შემდეგ მეტაფორულ მოდელებთან:

ძალაუფლება როგორც ფიზიკური ძალა - კონტროლი: ეს არის ერთ-ერთი ყველაზე გავრცელებული მოდელი, სადაც „ძალა“ გააზრებულია როგორც ფიზიკური ან მექანიკური გავლენა, რომელიც ერთ სუბიექტს საშუალებას აძლევს აკონტროლოს მეორე: „ძალაუფლების ხელში ჩაგდება“, „ძალის კონცენტრაცია“, „ძალის დაკარგვა“, „ზეწოლა ხელისუფლებაზე“, „კონტროლის ხელში აღება“, „მმართველობის დაქვემდებარება“.

ამ ტიპის მეტაფორებში პოლიტიკა წარმოდგენილია როგორც ძალისმიერი სივრცე, სადაც აქტორები ერთმანეთს „ეჯიბრებიან“ კონტროლის მოსაპოვებლად.

ძალაუფლება როგორც ობიექტი-რესურსი: ამ მოდელში ძალაუფლება წარმოჩინდება „ქონებად“, რომელიც შეიძლება გადაეცეს ვინმეს, წაიღოს ან დაკარგოს ვინმემ: „ხელისუფლების გადაცემა“, „ძალაუფლების გადანაწილება“, „პოლიტიკური რესურსების ფლობა“, „ძალაუფლების დაკარგვა“, „მმართველობის შენარჩუნება“. ამ ტიპის მეტაფორებში ძალაუფლება ასოცირდება არა პროცესთან, არამედ „რადაცასთან“, რაც შეიძლება „გაჩნდეს“ ან „დაიკარგოს“. ეს მეტაფორები პოლიტიკურ რეალობას მატერიალურ ხასიათს ანიჭებენ.

ძალაუფლება როგორც სივრცე: ქართული ენის პოლიტიკურ დისკურსში ხშირად ფიქსირდება სივრცითი მოდელი, სადაც ძალაუფლება განთავსებულია კონკრეტულ „ცენტრში“: „ძალაუფლების ცენტრი“, „ხელისუფლების კერა“, „პოლიტიკური ველი“, „ცენტრიდან მართვა“, „პერიფერიაზე ყოფნა“. ეს მეტაფორები აყალიბებენ იერარქიულ ხედვას, სადაც ცენტრი ასოცირდება ძალასთან, პერიფერია კი - ნაკლებ გავლენასთან.

ძალაუფლება როგორც თამაში-კონკურენცია: ამ მოდელში პოლიტიკა გააზრებულია როგორც სტრატეგიული შეჯიბრი - „ძალაუფლებისთვის ბრძოლა“ - „პოლიტიკური თამაში“, „სვლების გაკეთება“, „თამაშის წესების შეცვლა“, „მოწინააღმდეგის განეიტრალება“. აქ ძალაუფლება წარმოადგენს არა მხოლოდ ინსტიტუციური მექანიზმის ფუნქციონირების, არამედ „სწორი სტრატეგიის“ გამოყენების შედეგსაც.

ძალაუფლება როგორც სხეული-ორგანიზმი: ეს მოდელი შედარებით იშვიათად ფიქსირდება, მაგრამ მნიშვნელოვანია სისტემის წარმოდგენის თვალსაზრისით - აპარატი“, „მმართველი ორგანოები“, „სისტემის ფუნქციონირება“, „ხელისუფლების დაავადება“ (კორუფციის კონტექსტში) „სისტემის გამართულობა“. აქ ძალაუფლება წარმოდგენილია როგორც ცოცხალი ორგანიზმი, რომელიც შეიძლება „დაავადდეს“ ან „გამოჯანმრთელდეს“.

ძალაუფლება როგორც თეატრი-წარმოდგენა: ეს მოდელი განსაკუთრებით აქტუალურია თანამედროვე მედია-პოლიტიკურ სივრცეში - „პოლიტიკური შოუ“, „სცენაზე გამოსვლა“, „როლების თამაში“, „დადგმული სცენარი“. აქ ძალაუფლება ასოცირდება არა მხოლოდ მართვასთან, არამედ „მაყურებლისათვის დადგმულ სპექტაკლთანაც“.

ძალაუფლება როგორც გზა-მიმართულება: ეს მოდელი უკავშირდება პოლიტიკური ლეგიტიმაციისა და განვითარების იდეას - „ხელისუფლების კურსი“, „რეფორმების გზა“,

„ევროპული არჩევანი“, „გეზის შეცვლა“, „პოლიტიკური მიმართულება“. აქ ძალაუფლება წარმოდგენილია როგორც მოძრაობა გარკვეული მიზნისკენ.

ამრიგად, ქართული ენის პოლიტიკურ დისკურსში „ძალაუფლება“ არ არის ერთმნიშვნელოვანი კატეგორია - იგი ერთდროულად არის ძალა, რესურსი, სივრცე, თამაში და წარმოდგენა. ამ მრავალფეროვნებაში ვლინდება როგორც ისტორიული გამოცდილება (ცენტრალიზებული მმართველობის ტრადიცია), ისე თანამედროვე პოლიტიკური კომუნიკაციის დრამატული ხასიათიც.

განსაკუთრებით მნიშვნელოვანია ის, რომ ქართული ენის პოლიტიკურ დისკურსში ძალაუფლება ხშირად პერსონიფიცირებულია და წარმოდგენილია დინამიურ კონფლიქტურ ურთიერთობად. შესაბამისად, აქ „ძალაუფლება“ გვევლინება უფრო ემოციურად დატვირთულ კატეგორიად, ვიდრე - მხოლოდ ინსტიტუციურ ცნებად.

კვლევამ ცხადყო, რომ ინგლისური და ქართული ენების პოლიტიკურ დისკურსებში კონცეპტი „ძალაუფლება“ ეყრდნობა ერთსა და იმავე კოგნიტიურ ბირთვს, მაგრამ სხვაობს ისტორიული გამოცდილების, პოლიტიკური ინსტიტუციების განვითარებისა და კომუნიკაციური სტილის მიხედვით. შედეგად ვიღებთ როგორც მნიშვნელოვან მსგავსებებს, ისე მკვეთრ განსხვავებებს მეტაფორულ მოდელებსა და დისკურსულ პრაქტიკებში.

ორივე ენის დისკურსში ძალაუფლება პირველ რიგში აღიქმება როგორც კონტროლისა და გავლენის კატეგორია. ამ მსგავსების საფუძველს წარმოადგენს უნივერსალური პოლიტიკური გამოცდილება.

როგორც ინგლისური, ისე ქართული ენის პოლიტიკურ დისკურსში ფართოდ გამოიყენება რამდენიმე საერთო მეტაფორული მოდელი:

ძალაუფლება როგორც ბრძოლა-კონკურენცია: ორივე ენის პოლიტიკურ დისკურსში პოლიტიკა ხშირად გააზრებულია როგორც შეჯიბრი ან კონფლიქტი: “political struggle”, “power struggle” - „ძალაუფლებისთვის ბრძოლა“, „პოლიტიკური დაპირისპირება“;

ძალაუფლება როგორც თამაში: ორივე ენის პოლიტიკურ დისკურსში ძალაუფლება წარმოდგენილია როგორც სტრატეგიული თამაში: “political game”, “players”, “strategy” - „პოლიტიკური თამაში“, „მოთამაშეები“, „სვლები“;

ძალაუფლება როგორც რესურსი: ორივე ენის პოლიტიკურ დისკურსში ძალაუფლება ხშირად ასოცირდება იმასთან რისი ფლობაც შესაძლებელია: “to hold power”, “transfer of power” - „ხელისუფლების გადაცემა”, „ძალის ფლობა”;

ძალაუფლება როგორც სივრცე და ცენტრი: ორივე ენის პოლიტიკურ დისკურსში ძალაუფლება ობიექტივირდება სივრცითი მეტაფორების მეშვეობით: “center of power”, “political arena” - „ძალაუფლების ცენტრი”, „პოლიტიკური ველი”.

ინგლისური და ქართული ენების პოლიტიკურ დისკურსებში საერთო მოდელების არსებობა მიუთითებს იმაზე, რომ ძალაუფლება უნივერსალურად კონცეპტუალიზდება როგორც დინამიური, კონკურენტული და იერარქიული ფენომენი.

მიუხედავად მსგავსებებისა, ქართული და ინგლისური ენების პოლიტიკურ დისკურსებს შორის არსებობს მნიშვნელოვანი განსხვავებები, რომლებიც დაკავშირებულია ინსტიტუციურ სტაბილურობასთან, პოლიტიკურ კულტურასა და ენობრივ სტილთან:

პერსონალიზაცია ინსტიტუციონალიზაციის საპირისპიროდ:

ქართული ენის პოლიტიკურ დისკურსში ძალაუფლება ხშირად პერსონიფიცირებულია; აქცენტი კეთდება პირებზე: „ხელისუფლება”, „მმართველები”, „ელიტა”. პოლიტიკა აღიქმულია როგორც ადამიანთა შორის ბრძოლა.

ინგლისური ენის პოლიტიკური დისკურსი უფრო ინსტიტუციური და აბსტრაქტულია; დომინირებს ისეთი ერთეულები, როგორიცაა: “the state”, “government system”, “institutional power”.

ინგლისური და ქართული ენების პოლიტიკურ დისკურსებს შორის არსებული განსხვავების მიზეზს წარმოადგენს ის ფაქტი, რომ ინგლისური პოლიტიკური სისტემა უფრო სტაბილური და ინსტიტუციონალიზებულია, ხოლო ქართულ სივრცეში ისტორიულად ძლიერი იყო პერსონალური მმართველობის ტრადიცია.

ემოციური დატვირთვა ნეიტრალურობის საპირისპიროდ:

ქართული ენის პოლიტიკურ დისკურსს ახასიათებს მაღალი ემოციური ინტენსიურობა - ხშირია ისეთი ერთეულების გამოყენება, როგორიცაა: „გადაგდება”, „მოტყუება”, „ბრძოლა”.

ინგლისური ენის პოლიტიკური დისკურსის მახასიათებელს წარმოადგენს შედარებით ნეიტრალური ლექსიკა: “policy change”, “power transition”, “electoral competition”.

ძალაუფლება როგორც დრამატული ფენომენი ძალაუფლების როგორც პროცესის საპირისპიროდ:

ქართული ენის პოლიტიკურ დისკურსში ძალაუფლება ხშირად წარმოდგენილია როგორც დრამატული კონფლიქტი ან კრიზისი; ხშირია ძალაუფლების კატასტროფასთან ასოცირების შემთხვევები: „კრიზისი“, „დაცემული სისტემა“.

ინგლისური ენის პოლიტიკურ დისკურსში ძალაუფლება უფრო ხშირად წარმოჩინდება როგორც პროცესუალური და რეგულირებული ცვლილება: “transition of power”, “electoral cycle”.

ინგლისური და ქართული ენების პოლიტიკურ დისკურსებს შორის არსებული განსხვავების მიზეზს წარმოადგენს დემოკრატიული ინსტიტუციების სტაბილურობის განსხვავებული დონე ინგლისურ და ქართულ სივრცეებში.

ჯამში, ინგლისური და ქართული ენების პოლიტიკურ დისკურსებს შორის არსებული განსხვავება განპირობებულია ისტორიული კონტექსტისა და დისკურსული მემკვიდრეობის თავისებურებით: ქართულ ენის პოლიტიკურ დისკურსში ძალაუფლება ხშირად დაკავშირებულია ტრანზიციის პერიოდებთან, პოლიტიკური არასტაბილურობის გამოცდილებასა და ცენტრალიზებული მმართველობის მემკვიდრეობასთან, ინგლისური ენის პოლიტიკურ დისკურსში კი ძალაუფლება ხშირად დაკავშირებულია პარლამენტარიზმის ხანგრძლივ ტრადიციასთან, სამართლებრივი ინსტიტუტების სტაბილურობასა და ლიბერალურ პოლიტიკურ კულტურასთან.

7.4. კონცეპტუალურ დომინანტასთან „მთავრობა“ დაკავშირებული მეტაფორები და იდიომები თანამედროვე ინგლისური და ქართული ენების პოლიტიკურ დისკურსებში

ინგლისური ენის პოლიტიკურ დისკურსში კონცეპტთან „მთავრობა“ ასოცირებული მეტაფორებისა და იდიომების გამოყენებით საზოგადოებისთვის უფრო გასაგები ხდება პოლიტიკის სფეროსათვის რელევანტური რთული და აბსტრაქტული ცნებები.

მეტაფორები და იდიომები არა მხოლოდ ამდიდრებენ ენას, არამედ ემოციურ და ფსიქოლოგიურ გავლენასაც ახდენენ აუდიტორიაზე, უფრო შთამბეჭდავსა და დამაჯერებლს ხდიან პოლიტიკურ კომუნიკაციას.

მეტაფორა “The Power to Govern” ხელისუფლების ფუნქციების, პასუხისმგებლობებისა და ძალაუფლების სიმბოლურად გადმოსაცემად გამოიყენება. აღნიშნულ მეტაფორაში აქცენტირებულია მთავრობის უფლებამოსილება, სახელმწიფოს მართვის, მნიშვნელოვანი გადაწყვეტილებების მიღებისა და კონკრეტული პოლიტიკის განხორციელების ფუნქციები. ეს მეტაფორა მმართველობას ძალასა და შესაძლებლობასთან აკავშირებს, რაც ხელისუფლების ავტორიტეტს წარმოაჩენს.

მეტაფორით “Government Oversight” რეპრეზენტირებულია სახელმწიფოს ზედამხედველობითი ფუნქცია. ამ შემთხვევაში ხელისუფლება წარმოჩენილია, როგორც ინსტიტუცია, რომელიც აკონტროლებს საზოგადოებრივ, ეკონომიკურ და ადმინისტრაციულ პროცესებს, წესრიგის უზრუნველყოფის, კანონისა და სამართლიანობის დაცვის მიზნით. ეს მეტაფორა ხშირად გამოიყენება იმ ტიპის კონტექსტებში, რომლებშიც საუბარია სახელმწიფო რეგულაციებზე, კორუფციის წინააღმდეგ ბრძოლაზე ან სხვადასხვა უწყებების საქმიანობის მონიტორინგზე.

მეტაფორა “Government Intervention” აღწერს მთავრობის ჩარევას ეკონომიკურ და სოციალურ პროცესებში. ეს მეტაფორა ხშირად გამოიყენება ეკონომიკური კრიზისების, ინფლაციის, პანდემიის ან სხვა საზოგადოებრივი გამოწვევების დროს, როდესაც სახელმწიფოსგან აქტიური ნაბიჯების გადადგმა საჭიროა. აღნიშნული მეტაფორით რეპრეზენტირებულია მთავრობა, როგორც აქტიური ძალა, რომელსაც ძალუძს პროცესების მიმართულების შეცვლა და პრობლემების მართვა.

პოლიტიკურ დისკურსში გამოყენებული იდიომები განსაკუთრებულ ხიბლს მატებს პოლიტიკური მოვლენების დესკრიფციას. იდიომა “Behind Closed Doors” მიუთითებს ისეთ მოლაპარაკებებსა და გადაწყვეტილებებზე, რომლებიც საზოგადოებისგან ფარულად მიმდინარეობს. ეს გამოთქმა ხშირად ნეგატიურ კონტექსტში გამოიყენება და ასოცირდება გამჭვირვალობის ნაკლებობასთან, საიდუმლო პოლიტიკურ შეთანხმებებსა და საზოგადოების უნდობლობასთან ხელისუფლების მიმართ.

იდიომი “In the Halls of Power” კი პოლიტიკური გავლენის ცენტრებს აღნიშნავს. ეს გამოთქმა გამოიყენება ხელისუფლების ინსტიტუტების, პარლამენტის, მთავრობისა და სხვა გავლენიანი სტრუქტურების სიმბოლურად დესკრიფციისათვის.

ბიუროკრატიულ სირთულეებთან ასოცირდება გამოთქმა “Bureaucratic Red Tape”, რომელიც დამაბრკოლებელ ადმინისტრაციულ პროცედურებს აღნიშნავს. ეს იდიომი უარყოფითი კონოტაციის მატარებელია და მიუთითებს იმაზე, რომ სახელმწიფო სისტემაში არსებული რთული წესები ხშირად აფერხებენ ეფექტურ საქმიანობას.

იდიომი “Balancing the Budget” ხშირად გამოიყენება ეკონომიკურ პოლიტიკაში. ამ გამოთქმაში აქცენტირებულია სახელმწიფოს ფინანსური ბალანსის შენარჩუნების მცდელობის იდეა. აღნიშნული იდიომი განსაკუთრებით მნიშვნელოვანია ეკონომიკური სტაბილურობისა და ფისკალური პასუხისმგებლობის კონტექსტში.

იდიომი “Running a Tight Ship” გამოიყენება ეფექტური, ორგანიზებული და მკაცრი მმართველობის აღსანიშნად. აღნიშნული გამოთქმა ასოცირდება ლიდერთან ან მთავრობასთან, რომელიც მკაცრი კონტროლითა და დისციპლინით მართავს ორგანიზაციას ან სახელმწიფოს, სხვა სიტყვებით რომ ვთქვათ, ეს იდიომი ასოცირდება მმართველობის წარმატებულ და სტაბილურ მოდელთან.

იდიომი “Pass the Buck” პასუხისმგებლობის სხვაზე გადატანას გულისხმობს. ეს გამოთქმა განსაკუთრებით აქტუალურია კრიზისების, შეცდომებისა და პოლიტიკური სკანდალების დროს, როდესაც სხვადასხვა მხარე ცდილობს პასუხისმგებლობის თავიდან არიდებას.

იდიომი “Call the Shots” გამოიყენება იმ პირების ან ინსტიტუტების აღსაწერად, რომლებიც რეალურად იღებენ გადაწყვეტილებებს და ფლობენ ძალაუფლებას. აღნიშნულ იდიომში აქცენტირებულია ლიდერის გავლენა და ავტორიტეტი პოლიტიკურ პროცესებში.

კონცეპტი „მთავრობა“, ინგლისური ენის პოლიტიკური დისკურსის მსგავსად, ქართული ენის პოლიტიკურ დისკურსშიც ერთ-ერთი ყველაზე დომინანტური და დინამიური ერთეულია. აღნიშნული კონცეპტის ნომინაციური ველი ხშირად სცდება მისი ფორმალური მნიშვნელობის საზღვრებს და მეტაფორულად გარდაიქმნება სხვადასხვა ტიპის სოციალურ, სივრცით, მექანიკურ და ემოციურ მოდელებად. ეს მრავალფეროვნება ასახავს როგორც პოლიტიკის აღქმის კულტურულ თავისებურებებს, ისე თანამედროვე პოლიტიკური კომუნიკაციის სტილს.

ერთ-ერთი ყველაზე გავრცელებულ მეტაფორულ მოდელს წარმოადგენს მთავრობის ასოცირება ტექნიკურ სისტემასთან ან მანქანასთან: „მთავრობის მექანიზმი“; „სახელმწიფო აპარატი“; „სისტემის ამუშავება“; „მართვის ბერკეტები“; „აპარატის შეფერხება“.

ამ მოდელში მთავრობა აღქმულია ფუნქციურ სისტემად, რომელსაც სჭირდება გამართული მუშაობა. მისი „დაზიანება“ ან „გაჩერება“ პოლიტიკურ კრიზისად ინტერპრეტირდება.

მეტაფორული მოდელი „მთავრობა როგორც სხეული-ორგანიზმი“ მთავრობის ცოცხალ სისტემად წარმოდგენას ეფუძნება: „მთავრობა დასუსტდა“; „სისტემა დაავადდა, დასუსტდა, დაუძლურდა“; „მმართველობის იმუნიტეტი“; „ჯანსაღი მმართველობა“; „კორუფცია როგორც დაავადება“.

აღნიშნულ მოდელში სახელმწიფო და მთავრობა აღიქმულია როგორც ორგანიზმი, რომელსაც შეუძლია განვითარება, დასუსტება ან გამოჯანმრთელება.

მეტაფორული მოდელი „მთავრობა როგორც შენობა-სტრუქტურა“ მთავრობას სივრცითი, არქიტექტორული კატეგორიებით წარმოადგენს: „მთავრობის ფუნდამენტი“; „ინსტიტუციური საფუძვლები“; „სისტემის ჩამოშლა“; „პოლიტიკური არქიტექტურა“; „სახელმწიფოს შენება“. აღნიშნულ მეტაფორულ მოდელში აქცენტირებულია სტაბილურობის, სტრუქტურისა და კონსტრუქციის გამძლეობის იდეა.

მეტაფორული მოდელი „მთავრობა როგორც თამაში-კონკურენცია“ წარმოაჩენს მთავრობას როგორც პოლიტიკური თამაშის აქტიურ მონაწილეს: „მთავრობის სვლები“; „პოლიტიკური თამაში“; „სტრატეგიული გადაწყვეტილებები“; „ოპონენტების განეიტრალება“; „წესების შეცვლა თამაშში“. ამ მეტაფორულ მოდელში მთავრობა წარმოდგენილია არა მხოლოდ როგორც მმართველი, არამედ კონკურენტული გარემოს აქტიური მონაწილეც.

მეტაფორულ მოდელში „მთავრობა როგორც ბრძოლა-კონფლიქტი“ მთავრობა მუდმივ დაპირისპირებაში იმყოფება: „მთავრობის წინააღმდეგ ბრძოლა“; „პოლიტიკური დაპირისპირება“; „ხელისუფლების დაცვა“; „ოპოზიციის შეტევა“; „ფრონტის გახსნა პოლიტიკაში“. ამ მეტაფორულ მოდელში პოლიტიკა აღქმულია იმ კონფლიქტური ველად, სადაც მთავრობა და მისი ოპონენტები მუდმივ დაძაბულობაში არიან.

მეტაფორულ მოდელში „მთავრობა როგორც გზა-მიმართულება“ აქცენტირებულია მთავრობის საქმიანობის იდეა: „ვეროპული კურსი“; „რეფორმების გზა“; „მიმართულების შეცვლა“; „პოლიტიკური გეზი“; „პროგრესისკენ სვლა“. აღნიშნულ მეტაფორულ მოდელში იკითხება მთავრობის პასუხისმგებლობის იდეა სახელმწიფოს მოძრაობის მიმართულებაზე.

მეტაფორულ მოდელში „მთავრობა როგორც თეატრი-წარმოდგენა“ პოლიტიკური სივრცე და მისი მოთამაშეები ასოცირდება თეატრთან: „პოლიტიკური სცენა“; „მთავრობის შოუ“; „დადგმული სცენარი“; „როლების გადანაწილება“. აღნიშნულ მეტაფორულ მოდელში მთავრობა წარმოდგენილია როგორც საჯარო სპექტაკლის ნაწილი, სადაც გადაწყვეტილებები ხშირად ვიზუალურ და კომუნიკაციურ ეფექტზეა ორიენტირებული.

ჯამში, ქართული ენის პოლიტიკურ დისკურსში კონცეპტი „მთავრობა“ არ ასოცირდება მხოლოდ ადმინისტრაციულ ინსტიტუტთან - მთავრობა ერთდროულად ფუნქციონირებს როგორც მანქანა, სხეული, შენობა, მოთამაშე, მეზრძოლი, გზის გამკვალავი და სცენის აქტორი.

ეს მეტაფორული მრავალფეროვნება ცხადყოფს, რომ ქართული ენის პოლიტიკური დისკურსი კონცეპტს „მთავრობა“ განიხილავს არა როგორც სტატიკურ ინსტიტუტს, არამედ როგორც ცოცხალ, კონფლიქტურ და მუდმივად ცვალებად ფენომენს.

ინგლისური და ქართული ენების პოლიტიკურ დისკურსებში კონცეპტის „მთავრობა“ ანალიზმა ცხადყო, რომ ორივე ენის დისკურსში აღნიშნული კონცეპტის ობიექტივაცია ემყარება საერთო კოგნიტიურ საფუძველს:

ორივე ენის დისკურსში „მთავრობა“ ძირითადად აღიქმება როგორც მართვისა და ორგანიზების ცენტრალური ინსტიტუტი, რომელიც პასუხისმგებელია საზოგადოების რეგულირებასა და პოლიტიკური პროცესების კოორდინაციაზე;

ორივე ენის დისკურსში ფიქსირდება მთავრობის, როგორც მექანიზმის-სისტემის აღქმის შემთხვევები;

ორივე ენის დისკურსში მთავრობა ხშირად ასოცირდება შენობასთან, სტრუქტურასთან;

ორივე ენის დისკურსში მთავრობა აღქმულია როგორც პროცესი-მიმართულება;

აღნიშნული მსგავსებები ცხადყოფს, რომ ორივე კულტურაში მთავრობა აღიქმება როგორც მრავალფუნქციური სისტემა, რომელიც ერთდროულად სტრუქტურაცაა და პროცესიც.

მიუხედავად საერთო კოგნიტური საფუძვლისა, ქართული და ინგლისური ენების პოლიტიკურ დისკურსებს შორის იკვეთება მნიშვნელოვანი სხვაობა კონცეპტის მეტაფორული ინტერპრეტაციის თავისებურებათა თვალსაზრისით.

ინგლისური ენის პოლიტიკურ დისკურსში მთავრობა ხშირად აბსტრაქტული და ინსტიტუციური ერთეულია (the government, administration).

ქართული ენის პოლიტიკურ დისკურსში მთავრობა ხშირად პერსონალიზებულია და დაკავშირებულია კონკრეტულ პოლიტიკურ აქტორებთან; ხშირად იგულისხმება არა მხოლოდ ინსტიტუტი, არამედ მისი ლიდერები.

აღნიშნული განსხვავების მიზეზს წარმოადგენს განსხვავებული პოლიტიკური ისტორია და ინსტიტუციური სტაბილურობა.

სახეზეა მოდელი „ინსტიტუციონალიზაცია პერსონალიზაციის საპირისპიროდ - სისტემა ინდივიდის საპირისპიროდ“.

ინგლისური ენის პოლიტიკური დისკურსისათვის ტიპურია უფრო ნეიტრალური ენა: “policy implementation”, “governance structure”.

ქართული ენის პოლიტიკური დისკურსისათვის დამახასიათებელია მაღალი ემოციური მუხტი და შეფასებითი ლექსიკა: „სისტემის ჩამოშლა“, „კრიზისი“, „ბრძოლა ხელისუფლებისათვის“.

აღნიშნული განსხვავების მიზეზს წარმოადგენს მედიის რიტორიკული სტილი და პოლიტიკური პოლარიზაციის ხარისხი.

სახეზეა მოდელი „ნეიტრალურობა დრამატიზაციის საპირისპიროდ“.

ინგლისური ენის პოლიტიკურ დისკურსში მთავრობა ასოცირდება სტაბილურ, რეგულირებულ პროცესთან, ცვლილება კი - ნორმალურ ინსტიტუციურ ციკლად (transition of government).

ქართული ენის პოლიტიკურ დისკურსში მთავრობა ხშირად წარმოჩენილია როგორც კონფლიქტის და დაპირისპირების ცენტრი, ხოლო ცვლილება აღიქმება როგორც კრიზისული მოვლენა.

აღნიშნული განსხვავების მიზეზს წარმოადგენს დემოკრატიული ინსტიტუციების განვითარების განსხვავებული დონე.

სახეზეა მოდელი „სტაბილური პროცესი კონფლიქტური დინამიკის საპირისპიროდ“.

ჯამში, ინგლისური და ქართული ენების პოლიტიკურ დისკურსებში კონცეპტის „მთავრობა“ ანალიზმა ცხადყო, რომ სხვაობა არ ვრცელდება მხოლოდ ლექსიკური არჩევანის სფეროზე - იგი ასახავს პოლიტიკური კულტურის, ინსტიტუციური გამოცდილებისა და კომუნიკაციური სტილის სპეციფიკას.

7.5. კონცეპტუალურ დომინანტებთან „პოლიტიკა“, „პოლიტიკოსი“ და „პოლიტიკური ლიდერი“ დაკავშირებული მეტაფორები და იდიომები თანამედროვე ინგლისური და ქართული ენების პოლიტიკურ დისკურსებში

პოლიტიკა, როგორც საზოგადოებრივი ცხოვრების რთული სისტემა, ხშირად მოითხოვს რთულად აღსაქმელი იდეებისა და პროცესების ახსნას. სწორედ ამიტომ პოლიტიკაში ხშირად გამოიყენება ხატოვანი ენა, რომლის წყალობითაც პოლიტიკური მოვლენები უფრო გასაგები და შთამბეჭდავი ხდება.

ერთ-ერთი ყველაზე გავრცელებული მეტაფორაა „Political Theater“. ეს გამოთქმა, რომელიც პოლიტიკური მოვლენებისა და თეატრალური წარმოდგენის ანალოგიზაციად გვევლინება, გულისხმობს, რომ პოლიტიკური ქმედებები ხშირად საზოგადოებისთვის წინასწარ დადგმულ სანახაობას წარმოადგენს. პოლიტიკოსები ამგვარ „სპექტაკლში“ მსახიობების როლს ირგებენ, ხოლო მედია და საზოგადოება მაყურებლის ფუნქციას ასრულებს. აღნიშნული მეტაფორა ხშირად გამოიყენება მაშინ, როდესაც პოლიტიკური გამოსვლები ან დებატები რეალურ პრობლემებზე მეტად პოპულარობის მოპოვებაზეა ფოკუსირებული.

მეტაფორა “Playing Politics” კიდევ უფრო ნათლად წარმოაჩენს პოლიტიკის სტრატეგიულ ბუნებას. სიტყვა “playing” პოლიტიკას თამაშს ადარებს, რაც იმაზე მიუთითებს, რომ პოლიტიკოსები ხშირად მოქმედებენ არა მხოლოდ საზოგადოებრივი ინტერესებიდან გამომდინარე, არამედ საკუთარი ძალაუფლების, გავლენისა და პოზიციის გასამდიერებლად. ამ მეტაფორაში ობიექტივირებულია იდეა იმის თაობაზე, რომ პოლიტიკური გადაწყვეტილებები ზოგჯერ კულისებში მიმდინარე გათვლებისა და ინტერესების შედეგია. როდესაც პოლიტიკოსს ადანაშაულებენ იმაში, რომ იგი “plays politics”, იგულისხმება, რომ იგი, პრობლემების გადაჭრის ნაცვლად, პირად ან პარტიულ ინტერესებზეა ორიენტირებული.

პოლიტიკის კონკურენტული და ხშირად კონფლიქტური ბუნება იკვეთება მეტაფორაში “The Political Arena”. სიტყვა “arena” ისტორიულად ბრძოლის ან შეჯიბრის ადგილს აღნიშნავს, რაც პოლიტიკას ერთგვარ ასპარეზად წარმოაჩენს. ამ ასპარეზზე პოლიტიკური პარტიები, ლიდერები და იდეოლოგიური ჯგუფები ერთმანეთს ძალაუფლების, გავლენისა და საზოგადოების მხარდაჭერის მოსაპოვებლად ებრძვიან. აღნიშნული მეტაფორა განსაკუთრებით ხშირად გამოიყენება საარჩევნო კამპანიებისა და საპარლამენტო დებატებისას. ეს მეტაფორა ქმნის შთაბეჭდილებას, რომ პოლიტიკა მუდმივი კონკურენციისა და დაპირისპირების პროცესია, სადაც გამარჯვება დიდ ძალისხმევასა და ეფექტური სტრატეგიის გამოყენებას მოითხოვს.

არანაკლებ მნიშვნელოვანია მეტაფორა “Political Capital”, რომელიც პოლიტიკოსის გავლენას ეკონომიკურ რესურსს ადარებს. ამ მეტაფორაში ობიექტივირებულია იდეა იმის თაობაზე, რომ ნდობას, მხარდაჭერასა და ავტორიტეტს, რომელსაც პოლიტიკოსი დროთა განმავლობაში მოიპოვებს, შემდეგ საკუთარი მიზნების განსახორციელებლად იყენებს. ამ მეტაფორით პოლიტიკა ეკონომიკური ურთიერთობების მსგავს სისტემად წარმოჩინდება.

მეტაფორების გარდა, პოლიტიკურ ენაში ფართოდ გამოიყენება იდიომები, რომლებიც პოლიტიკურ დისკურსში განსაკუთრებულ მნიშვნელობას იძენენ. იდიომა “Walk a Fine Line” აღწერს მდგომარეობას, როდესაც პოლიტიკოსი რთულ სიტუაციაში იმყოფება და ცდილობს ბალანსის დაცვას. ეს შეიძლება ეხებოდეს საერთაშორისო ურთიერთობებს, შიდა პოლიტიკურ კრიზისებს ან საზოგადოებრივ საკითხებს, სადაც ერთი არასწორი ნაბიჯი სერიოზულ შედეგებს იწვევს. აღნიშნულ იდიომაში აქცენტირებულია სიფრთხილისა და დიპლომატიის მნიშვნელობა პოლიტიკაში.

პოლიტიკური მოლაპარაკებებისა და კომპრომისების აღსაწერად ხშირად გამოიყენება იდიომი “Horse Trading”. ისტორიულად ეს გამოთქმა ცხენებით ვაჭრობას უკავშირდება, სადაც გარიგება მოლაპარაკებისა და ურთიერთდათმობის საფუძველზე ხდებოდა. პოლიტიკაში იგი ნიშნავს კულისებს მიღმა მიმდინარე შეთანხმებებს, როდესაც სხვადასხვა პოლიტიკური ძალა ერთმანეთთან კომპრომისზე მიდის კონკრეტული მიზნის მისაღწევად. ეს იდიომი ხშირად ნეგატიურ კონტექსტში გამოიყენება და ფარულ გარიგებებთან ასოცირდება.

იდიომი “Throw in the Towel” სპორტული სამყაროდან მოდის და მარცხის აღიარებას ნიშნავს. პოლიტიკურ დისკურსში იგი გამოიყენება მაშინ, როდესაც კანდიდატი არჩევნებიდან ხსნის საკუთარ კანდიდატურას, პარტია უარს ამბობს ბრძოლაზე ან პოლიტიკოსი დებატში მარცხს აღიარებს. ეს გამოთქმა განსაკუთრებით ხშირად გვხვდება წინასაარჩევნო კამპანიების დროს, როდესაც რომელიმე კანდიდატი საზოგადოებრივი მხარდაჭერის ნაკლებობის გამო ბრძოლას წყვეტს.

ასევე მნიშვნელოვანია იდიომი “Muddy the Waters”, რომელიც დაბნეულობის შექმნასა და სიმართლის დაფარვას გულისხმობს. პოლიტიკაში ეს შეიძლება გამოიხატოს ბუნდოვანი განცხადებებით, ურთიერთგამომრიცხავი ინფორმაციის გავრცელებით ან ისეთი თემების წამოწევით, რომლებიც საზოგადოების ყურადღებას ძირითადი პრობლემებიდან გადაიტანს. აღნიშნულ გამოთქმაში ობიექტივირებულია იდეა იმის თაობაზე, რომ პოლიტიკური კომუნიკაცია ზოგჯერ მიზანმიმართულად ქმნის გაურკვევლობას საზოგადოების აზრის სამართავად.

თანამედროვე პოლიტიკურ დისკურსში ხშირად გვხვდება იდიომი “Get on the Bandwagon”, რომელიც პოპულარულ ან წარმატებულ მოძრაობასთან შეერთებას ნიშნავს. როდესაც პოლიტიკოსი ხედავს, რომ კონკრეტული იდეა ან კამპანია საზოგადოების ფართო მხარდაჭერას იძენს, იგი ცდილობს ამ ტალღას შეუერთდეს. ამ გამოთქმაში აქცენტირებულია პოლიტიკაში პოპულარობისა და საზოგადოებრივი ტენდენციების მნიშვნელობა.

იდიომი “Pass the Baton” ძალაუფლების მშვიდობიან გადაცემას აღნიშნავს და სპორტულ ესტაფეტას უკავშირდება, სადაც ერთი მორბენალი მეორეს გადასცემს ესტაფეტას. პოლიტიკურ კონტექსტში ეს გამოთქმა დემოკრატიული მმართველობის ერთ-ერთ

უმნიშვნელოვანეს პრინციპს გამოხატავს - ხელისუფლების კანონიერ და მშვიდობიან ცვლილებას.

თანამედროვე ქართული ენის პოლიტიკურ დისკურსში „პოლიტიკა“ არ არის მხოლოდ საქმიანობის სფერო ან ინსტიტუციური პროცესი - იგი ხშირად წარმოდგენილია როგორც დინამიკური, კონფლიქტური და ემოციურად დატვირთული სივრცე, რომელიც სხვადასხვა მეტაფორულ მოდელშია რეპრეზენტირებული.

თანამედროვე ქართული ენის პოლიტიკურ დისკურსის დომინანტურ მოდელს წარმოადგენს პოლიტიკა როგორც ბრძოლა ან ომი. აქ ხშირად ფიქსირდება ისეთი გამოთქმები, როგორიცაა „პოლიტიკური ბრძოლა“, „მოწინააღმდეგის დამარცხება“, „ფრონტის გახსნა“, „ბანაკებად დაყოფა“ და „თავდასხმა პოლიტიკურ ოპონენტზე“. ამ მეტაფორებში პოლიტიკა აღქმულია იმ თამაშად, სადაც ერთის გამარჯვება ავტომატურად ნიშნავს მეორის დამარცხებას.

მეორე მნიშვნელოვანი მოდელია პოლიტიკა როგორც თამაში. აქ ჩნდება ისეთი გამოთქმები, როგორიცაა „პოლიტიკური თამაში“, „თამაშის წესები“, „არასწორი სვლა“ და „სტრატეგიული სვლები“. ამ მოდელში პოლიტიკა გარკვეულწილად მოწესრიგებულ და სტრუქტურირებულ პროცესად მოსჩანს, თუმცა მაინც შენარჩუნებულია კონკურენციისა და მანიპულაციის ელემენტი. პოლიტიკოსები ხშირად აღიქმებიან „მოთამაშეებად“, რომლებიც ცდილობენ პოზიციების გაუმჯობესებას სისტემის შიგნით.

მესამე მოდელია პოლიტიკა როგორც გზა ან მოძრაობა. აქ ხშირია ისეთი გამოთქმები, როგორიცაა „ევროპული გზა“, „რეფორმების გზა“, „პროგრესისკენ სვლა“, „ჩიხში შესვლა“ და „კურსის შეცვლა“. ამ მეტაფორულ მოდელში პოლიტიკა წარმოჩენილია დინამიურ პროცესად, სადაც საზოგადოება და სახელმწიფო თითქოს ერთობლივად მოძრაობენ მიზნისკენ.

მეოთხე მოდელს წარმოადგენს პოლიტიკა როგორც შენობა ან კონსტრუქცია. აქ ვხვდებით ისეთ გამოთქმებს, როგორიცაა „სახელმწიფოს შენება“, „ინსტიტუტების გაძლიერება“, „დემოკრატიის ფუნდამენტი“ და „სისტემის ჩამოშლა“. ამ მოდელში იკვეთება პოლიტიკის, როგორც პროცესის სტრუქტურირებულობა და საფუძველისა და წესრიგის საჭიროება.

მეხუთე მოდელია პოლიტიკა როგორც სხეული ან ჯანმრთელობა. ხშირად ფიქსირდება ისეთი გამოთქმები, როგორიცაა: „ჯანსაღი სახელმწიფო“, „სისტემის დაავადება“,

„კორუფცია როგორც სიმსივნე“ და „პოლიტიკური ორგანიზმის გაძლიერება“. ეს მეტაფორები პოლიტიკურ სისტემას წარმოაჩენენ ბიოლოგიურ ორგანიზმად, რომელიც შეიძლება იყოს როგორც ჯანმრთელი, ისე დაავადებული.

მოდელში - პოლიტიკა როგორც თეატრი ან სპექტაკლი - ფიქსირდება ისეთი გამოთქმები, როგორიცაა: „პოლიტიკური სცენა“, „როლის თამაში“, „შოუ პოლიტიკაში“ და „დადგმული სცენარი“. ამ მოდელში პოლიტიკა აღიქმულია წარმოდგენად, რომელშიც აქტორები ასრულებენ განსაზღვრულ როლებს და ხშირად საზოგადოება მხოლოდ მაყურებლის პოზიციაში რჩება.

ბოლოს, განსაკუთრებით მნიშვნელოვანია ძალაუფლებასთან ასოცირებული ისეთი მეტაფორები, როგორიცაა: „ძალაუფლების ხელში ჩაგდება“, „ხელისუფლების ცენტრი“, „ძალთა ბალანსი“ და „მმართველობის ბერკეტები“. ამ მოდელში პოლიტიკა წარმოდგენილია კონტროლისა და გავლენის სივრცედ, სადაც მთავარი რესურსი არის ძალა და მისი განაწილება.

ჯამში, ქართული ენის პოლიტიკურ დისკურსში „პოლიტიკა“ ერთდროულად გვევლინება ბრძოლად, თამაშად, გზად, შენობად, სხეულად და თეატრად.

მეტაფორული მოდელების მრავალფეროვნებაში პოლიტიკა არ აღიქმება მხოლოდ ადმინისტრაციულ პროცესად - იგი არის მუდმივად ცვალებადი სოციალური გამოცდილება, რომელიც სხვადასხვაგვარად აკუმულირდება საზოგადოებრივ ცნობიერებაში.

ინგლისური და ქართულ ენების პოლიტიკურ დისკურსებში კონცეპტის „პოლიტიკა“ მეტაფორული გააზრების სპეციფიკის ანალიზმა გამოავლინა როგორც მსგავსება, ისე განსხვავებება. უნდა აღინიშნოს, რომ მსგავსებაც და განსხვავებაც უკავშირდება ისტორიულ გამოცდილებას, ინსტიტუციურ კულტურასა და პოლიტიკური კომუნიკაციის ტრადიციებს.

ორივე ენის დისკურსში პოლიტიკა გააზრებულია კონფლიქტისა და კონკურენციის სივრცედ.

ორივე შემთხვევაში პოლიტიკოსები ხშირად წარმოდგენილნი არიან როგორც აქტორები, რომლებიც ან „იბრძვიან“ ან „თამაშობენ“ წესების ფარგლებში. ეს მსგავსება ცხადყოფს, რომ

პოლიტიკა უნივერსალურად აღქმულია ინტერესთა შეჯახების არენად, სადაც სხვადასხვა ჯგუფი ცდილობს გავლენის მოპოვებას. ამ თვალსაზრისით მსგავსება ეფუძნება ადამიანის ზოგად კოგნიტურ მოდელებს, სადაც სოციალური კონკურენცია ხშირად ომისა და თამაშის სქემებით აიხსნება.

განსხვავება იკვეთება იქ, როდესაც ეს საერთო მეტაფორული მოდელები რეალურ დისკურსში კონკრეტულ შინაარსს იძენენ. ინგლისურენოვან პოლიტიკურ დისკურსში “politics as game” ხშირად უფრო წესებზე, პროცედურებსა და ინსტიტუციურ ლოგიკაზეა დაფუძნებული. აქ თამაშს აქვს სტრუქტურა და პროგნოზირებადია, ხოლო პოლიტიკა ხშირად წარმოდგენილია როგორც სისტემური პროცესი, რომელშიც მოქმედებს შეთანხმებული წესები. შესაბამისად, მეტაფორა უფრო ნეიტრალური ხასიათისაა.

ქართული ენის პოლიტიკურ დისკურსში კი იგივე მეტაფორები უფრო ემოციურად დატვირთულია: „ბრძოლა“, „დაპირისპირება“ და „ბანაკებად დაყოფა“ ხშირად არა მხოლოდ კონკურენციას, არამედ ღრმა დაპირისპირებასა და პოლარიზაციას გამოხატავს. პოლიტიკა აქ უფრო ხშირად აღქმულია დამაბუღლ და არასტაბილურ სივრცედ, სადაც წესები მეორეხარისხოვანია ძალთა რეალური ბალანსის ფონზე.

როგორც ინგლისური, ისე ქართული ენის პოლიტიკური დისკურსისათვის ტიპურია ის მეტაფორები, რომლებშიც პოლიტიკა ხშირად „გზად“ არის.

ორივე ენის დისკურსში პოლიტიკა აღქმულია დინამიურ პროცესად, რომელსაც გააჩნია მიზანი და მიმართულება. თუმცა ინგლისური ენის პოლიტიკურ დისკურსში ეს გზა უფრო პროგნოზირებადი და ინსტიტუციურად კონტროლირებადია, მაშინ როცა ქართული ენის პოლიტიკურ დისკურსში იგი ხშირად ასოცირდება კრიზისთან, გადახვევასთან ან „ჩიხში შესვლასთან“.

კიდევ ერთი მნიშვნელოვანი მსგავსებაა პოლიტიკის თეატრალიზებულ სანახაობად გააზრება. თუმცა ინგლისური ენის პოლიტიკურ დისკურსში ეს მოდელი პოლიტიკურ კომუნიკაციას მედიისა და სპექტაკლის ჭრილში განიხილავს, მაშინ როცა ქართული ენის პოლიტიკურ დისკურსში იგი უფრო ხშირად ასოცირდება უნდობლობასთან და იდეასთან იმის თაობაზე, რომ პოლიტიკა შეიძლება იყოს „დადგმული“.

ძალაუფლების კონცეპტებთან დაკავშირებულ მეტაფორებშიც ჩანს ერთდროულად მსგავსება და განსხვავება. ორივე შემთხვევაში ძალაუფლება აღიქმება რესურსად, თუმცა

ინგლისური ენის პოლიტიკურ დისკურსში იგი უფრო ინსტიტუციურად დანაწილებულ სისტემად მოსჩანს, მაშინ როცა ქართული ენის პოლიტიკურ დისკურსში ხშირად პერსონალიზებულია და კონკრეტულ ჯგუფებთან ან ლიდერებთანაა ასოცირებული.

ინგლისური ენის პოლიტიკურ დისკურსში კონცეპტთან „პოლიტიკოსები“ დაკავშირებული მეტაფორები და იდიომები განსაკუთრებულ როლს ასრულებენ - ისინი პოლიტიკურ კომუნიკაციას უფრო ნათელსა და შთამბეჭდავს ხდიან.

პოლიტიკოსებთან დაკავშირებული მეტაფორები ხშირად წარმოაჩენენ მათ, როგორც სტრატეგიულ, მოქნილ და მრავალმხრივ აქტორებს. ერთ-ერთი ყველაზე გავრცელებული მეტაფორაა “Politician’s Toolkit”. ეს გამოთქმა პოლიტიკოსის შესაძლებლობებსა და უნარებს ინსტრუმენტების ნაკრებს ადარებს. როგორც ხელოსანი იყენებს სხვადასხვა ხელსაწყოს კონკრეტული პრობლემების გადასაჭრელად, ისე პოლიტიკოსიც ფლობს მრავალფეროვან მეთოდებსა და სტრატეგიებს საკუთარი მიზნების მისაღწევად. როდესაც პოლიტიკოსი რთულ კრიზისს უმკლავდება ან საზოგადოებრივი მხარდაჭერის მოპოვებას ახერხებს, ხშირად ამბობენ, რომ მან ეფექტურად შეძლო საკუთარი “toolkit”-ის გამოყენება.

მეტაფორა “Political Juggling” პოლიტიკოსებს ჟონგლიორებს ადარებს. ჟონგლიორი ერთდროულად რამდენიმე ნივთის მართვას ახერხებს. მსგავსად ამისა, პოლიტიკოსებს უწევთ მრავალ საკითხზე ერთდროულად მუშაობა - ეკონომიკური პრობლემები, საერთაშორისო ურთიერთობები, სოციალური გამოწვევები, პარტიული ინტერესები და საზოგადოების მოთხოვნები ხშირად ერთმანეთთან წინააღმდეგობაში მოდის.

პოლიტიკოსების საქმიანობის სირთულე იკვეთება მეტაფორაში “Political Tightrope”. ეს გამოთქმა პოლიტიკოსს ბაგირზე მოსიარულე ადამიანს ადარებს, რომელიც დიდი სიფრთხილით ცდილობს წონასწორობის შენარჩუნებას. პოლიტიკურ რეალობაში ეს ნიშნავს, რომ ლიდერებმა ხშირად უნდა დააბალანსონ ურთიერთსაწინააღმდეგო ინტერესები, იდეოლოგიები და საზოგადოებრივი მოლოდინები.

იმიგრაციის რეფორმასთან დაკავშირებით შეიძლება საჭირო გახდეს ერთდროულად ჰუმანიტარული ღირებულებების დაცვა და ეროვნული უსაფრთხოების საკითხების გათვალისწინება. ასეთ სიტუაციაში ხშირად ამბობენ, რომ პოლიტიკოსი პოლიტიკურ ბაგირზე დადის - “walking a political tightrope”.

მეტაფორა “The Art of Politics” პოლიტიკას არ განიხილავს მხოლოდ ადმინისტრაციულ საქმიანობად - ეს მეტაფორმა პოლიტიკას ხელოვნებას ადარებს. ხელოვნების მსგავსად, პოლიტიკაც მოითხოვს შემოქმედებით აზროვნებას, ინტუიციას, სტრატეგიულ ხედვასა და ადამიანებზე გავლენის მოხდენის უნარს.

იდიომი “Politicking” აქტიურ პოლიტიკურ საქმიანობას გულისხმობს. ეს შეიძლება იყოს საარჩევნო კამპანიის წარმოება, ლობირება, გავლენიანი პირების მხარდაჭერის მოპოვება ან კულისებში მიმდინარე პოლიტიკური მოლაპარაკებები. აღნიშნული იდიომი ხშირად ნეგატიურ კონტექსტშიც გამოიყენება და იმაზე მიანიშნებს, რომ პოლიტიკოსი ზედმეტადაა დაკავებული ძალაუფლების შენარჩუნებითა და პოლიტიკური თამაშებით.

იდიომი “Political Animals” პოლიტიკოსებს განსაკუთრებულად ენერგიულ და პოლიტიკოსადმი თავდადებულ ადამიანებად წარმოაჩენს. ასეთი ადამიანები პოლიტიკით ცხოვრობენ, მუდმივად ჩართულნი არიან საზოგადოებრივ პროცესებში და მზად არიან დაუღალავად იბრძოლონ საკუთარი მიზნების მიღწევისათვის. მათთვის პოლიტიკა მხოლოდ პროფესია არ არის - იგი ცხოვრების წესია.

პოლიტიკურ სისტემაში გამოცდილ და გავლენიან ლიდერებს ხშირად უწოდებენ “The Old Guard”. ეს იდიომი მიემართება იმ პოლიტიკოსებს, რომლებიც მრავალი წლის განმავლობაში მნიშვნელოვან როლს ასრულებდნენ პოლიტიკურ ცხოვრებაში და დიდი ავტორიტეტით სარგებლობენ. ისინი ხშირად ასოცირდებიან ტრადიციულ პოლიტიკურ ღირებულებებთან და არსებული სისტემის შენარჩუნებასთან. თუმცა ზოგჯერ “Old Guard” კრიტიკის ობიექტიც ხდება, რადგან საზოგადოების ნაწილი მათ ცვლილებებისა და პროგრესის დამაბრკოლებლად მიიჩნევს.

ამ იდიომის საპირისპიროდ გვხვდება “Changing of the Guard”, რომელიც ძალაუფლების გადაცემასა და ახალი პოლიტიკური თაობის გამოჩენას აღნიშნავს. ეს გამოთქმა მიანიშნებს პოლიტიკურ გარდატეხაზე, როდესაც ძველი ლიდერები ადგილს ახალ ძალებს უთმობენ.

თანამედროვე ქართული ენის პოლიტიკურ დისკურსში კონცეპტი „პოლიტიკოსი“ ხშირად სცდება უბრალოდ პროფესიულ განსაზღვრების საზღვრებს. ამ შემთხვევაში პოლიტიკოსი არ არის მხოლოდ საჯარო მოხელე ან გადაწყვეტილებების მიმღები პირი - იგი წარმოდგენილია სოციალურ ფიგურად, რომელიც ერთდროულად შეიძლება იყოს მოთამაშე, მებრძოლი, მსახიობი, მენეჯერი ან თუნდაც მანიპულატორი. ეს

მრავალგანზომილებიანი რეპრეზენტაცია ასახავს საზოგადოებრივ დამოკიდებულებებს პოლიტიკისა და ძალაუფლების მიმართ.

ერთ-ერთი ყველაზე გავრცელებული მოდელია პოლიტიკოსი როგორც მებრძოლი ან ომში მონაწილე აქტორი. ქართული ენის პოლიტიკურ დისკურსში ხშირად ფიქსირდება ისეთი გამოთქმები, როგორიცაა: „პოლიტიკურ ბრძოლაში ჩართული“, „მოწინააღმდეგის დამარცხება“, „ფრონტის წინა ხაზზე მყოფი“, „ბანაკის ლიდერი“. ამ მეტაფორებში პოლიტიკოსი აღქმულია კონფლიქტის ცენტრალურ ფიგურად, რომლის მთავარ მიზანს წარმოადგენს გამარჯვება და პოზიციის შენარჩუნება.

ასევე მნიშვნელოვანია - პოლიტიკოსი როგორც პოლიტიკური თამაშის მონაწილე. აქ გვხვდება ისეთი გამოთქმები, როგორიცაა: „პოლიტიკური თამაშის წესების ცოდნა“, „არასწორი სვლის გაკეთება“, „სტრატეგიული ნაბიჯების გადადგმა“, „თამაშიდან გასვლა“. ამ მოდელში პოლიტიკოსი წარმოჩენილია როგორც სტრატეგი, რომელიც მუდმივად ითვლის რისკებსა და სარგებელს. თუმცა ქართული ენის პოლიტიკურ დისკურსში ეს მეტაფორა ხშირად იძენს ირონიულ ელფერს, რაც მიანიშნებს უნდობლობაზე პოლიტიკური პროცესების მიმართ.

მოდელში - პოლიტიკოსი როგორც მსახიობი - პოლიტიკოსი აღქმულია იმ აქტორად, რომელიც საზოგადოებისთვის წარმოდგენას ქმნის. აქ ფიქსირდება ისეთი გამოთქმები, როგორიცაა: „როლის თამაში“, „პოლიტიკური სპექტაკლი“, „დადგმული სცენარი“, „სცენაზე გამოსვლა“.

მოდელში - პოლიტიკოსი როგორც ძალაუფლების მფლობელი - პოლიტიკოსი არის ძალაუფლების არქიტექტორი, რომელიც მართავს სისტემას და გავლენას ახდენს საზოგადოებრივ პროცესებზე. აქ გვხვდება ისეთი გამოთქმები, როგორიცაა: „ხელისუფლებაში მოსვლა“, „ძალაუფლების ხელში ჩაგდება“, „ცენტრში ყოფნა“, „ბერკეტების ფლობა“.

ასევე მნიშვნელოვანია მოდელი, რომელშიც პოლიტიკოსი წარმოდგენილია როგორც მანიპულატორი ან კომუნიკაციური სტრატეგი. ქართული ენის პოლიტიკურ დისკურსში ხშირად გვხვდება ისეთი იდიომები, როგორიცაა: „ხალხის მოტყუება“, „დაპირების არშესრულება“, „სიტყვებით“, „პოპულიზმზე გათვლილი მოქმედება“. ამ მოდელში

პოლიტიკოსი აღიქმება როგორც ადამიანი, რომელიც იყენებს ენას არა მხოლოდ ინფორმაციის გადაცემისთვის, არამედ გავლენის მოსახდენად.

ჯამში, ქართული ენის პოლიტიკურ დისკურსში „პოლიტიკოსი“ არის მეზრძოლი, მოთამაშე, მსახიობი, მმართველი და ზოგჯერ მანიპულატორი. ეს მრავალფეროვნება მიუთითებს საზოგადოებრივ გამოცდილებაზე, სადაც პოლიტიკა ხშირად აღიქმულია კონკურენციის, დრამატიზმისა და ძალაუფლებისათვის მუდმივი ბრძოლის სივრცედ.

ქართული და ინგლისური ენების პოლიტიკურ დისკურსებში კონცეპტის „პოლიტიკოსი“ გააზრების მსგავსება ეფუძნება საერთო კოგნიტურ საფუძვლებს, განსხვავება კი - პოლიტიკის აღქმის კულტურული სპეციფიკით დეტერმინებულიობას.

ორივე ენის დისკურსში პოლიტიკოსი პირველ რიგში აღიქმება როგორც აქტორი, რომელიც მოქმედებს კონკურენტულ გარემოში.

ორივე შემთხვევაში პოლიტიკოსი არ არის პასიური ფიგურა - იგი არის მოქმედი სუბიექტი, რომელიც სტრატეგიულად აზროვნებს, იღებს გადაწყვეტილებებს და ურთიერთქმედებს სხვა პოლიტიკურ აქტორებთან. ეს მსგავსება ეფუძნება უნივერსალურ კოგნიტურ მოდელს, სადაც სოციალური ურთიერთობები ხშირად თამაშის ან სპექტაკლის სტრუქტურით აღიქმება.

თუმცა განსხვავება იკვეთება იმაში, თუ როგორ არის შეფასებული და ემოციურად დატვირთული ეს როლები. ინგლისური ენის პოლიტიკურ დისკურსში „politician as actor-player“ უფრო ნეიტრალურ ან თუნდაც პროფესიულ კონტექსტში გამოიყენება. აქ პოლიტიკოსი ხშირად წარმოდგენილია როგორც სისტემის ნაწილი, რომელიც მოქმედებს ინსტიტუციური წესების ფარგლებში. მისი ქმედებები შეიძლება იყოს კრიტიკის საგანი, მაგრამ იშვიათად არის მთლიანად დისკრედიტირებული. პოლიტიკოსის როლი უფრო ფუნქციური ხასიათისაა.

ქართული ენის პოლიტიკურ დისკურსში კი იგივე მეტაფორები უფრო ძლიერი ემოციური და მორალური შეფასების მატარებელნი არიან. პოლიტიკოსი ხშირად აღიქმება არა მხოლოდ როგორც მოთამაშე, არამედ როგორც ადამიანი, რომელიც შეიძლება „თამაშობდეს ხალხის ნდობით“, „ასრულებდეს როლს“ ან „მოქმედებდეს დადგმულ სცენარში“. ამ შემთხვევაში პოლიტიკოსის ქმედებები, გულწრფელობის თვალსაზრისით, ხშირად ეჭვქვეშ დგება, რაც აძლიერებს უნდობლობის განცდას.

კიდევ ერთი მნიშვნელოვანი მსგავსებაა პოლიტიკოსის წარმოდგენა როგორც მმართველი ან ძალაუფლების მატარებელი ფიგურისა.

ორივე ენის დისკურსში პოლიტიკოსი შეიძლება იყოს წარმოდგენილი როგორც კომუნიკაციური სტრატეგი ან მანიპულატორი. თუმცა ინგლისური ენის პოლიტიკურ დისკურსში ეს ხშირად დაკავშირებულია მედიის გავლენასთან, რიტორიკასა და საზოგადოებრივ კომუნიკაციასთან, ხოლო ქართული ენის პოლიტიკურ დისკურსში უფრო ხშირად უკავშირდება უნდობლობას - „ხალხის მოტყუება“ ან „დაპირების არშესრულება“.

ჯამში, მსგავსება მდგომარეობს იმაში, რომ ორივე ენის დისკურსი პოლიტიკოსს ხედავს როგორც აქტიურ და სტრატეგიულ აქტორს. განსხვავება კი იმაშია, რომ ინგლისური ენის პოლიტიკურ დისკურსში ეს ფიგურა უფრო ინსტიტუციურად განსაზღვრული და ფუნქციურად ნეიტრალურია, ხოლო ქართული ენის პოლიტიკურ დისკურსში - უფრო ემოციურად დატვირთული, პერსონალიზებული და ხშირად კრიტიკულად შეფასებული სოციალური ფიგურა.

თანამედროვე ინგლისური ენის პოლიტიკურ დისკურსში კონცეპტთან „პოლიტიკური ლიდერები“ დაკავშირებული მეტაფორები და იდიომები განსაკუთრებულ მნიშვნელობას იძენენ - გარდა იმისა, რომ ისინი უფრო გამომსახველსა და შთამბეჭდავს ხდიან პოლიტიკურ დისკურსს, ისინი უფრო მარტივსა და გასაგებს ხდიან რთულ პოლიტიკურ რეალობას.

პოლიტიკური ლიდერები საზოგადოების თვალში მხოლოდ სახელმწიფო თანამდებობის პირები არ არიან - ისინი აღიქმებიან როგორც ქვეყნის მიმართულების განმსაზღვრელი ფიგურები, გადაწყვეტილებების მიმღები პირები და საზოგადოებრივი პროცესების მთავარი მოქმედი ძალები.

პოლიტიკური ლიდერების აღწერისას ერთ-ერთი ყველაზე გავრცელებული მეტაფორაა „Political Helm“. ერთეული „helm“ გემის სამართავ მოწყობილობას აღნიშნავს, ხოლო მეტაფორულად იგი ქვეყნის მართვის პროცესს უკავშირდება. ამ გამოთქმით პოლიტიკური ლიდერი წარმოდგენილია როგორც კაპიტანი, რომელსაც ქვეყნის „გემი“ რთულ და ხშირად სახიფათო გზაზე მიჰყავს. სწორედ ლიდერია პასუხისმგებელი სახელმწიფო გადაწყვეტილებებზე, ეროვნული პოლიტიკის განსაზღვრასა და კრიზისების მართვაზე.

როდესაც ამბობენ, რომ ლიდერმა “took the political helm”, ეს ნიშნავს, რომ მან საკუთარ თავზე აიღო ქვეყნის მართვის პასუხისმგებლობა განსაკუთრებით რთულ პერიოდში.

ეს მეტაფორა განსაკუთრებულად ხშირად გამოიყენება ეკონომიკური კრიზისების, ომების ან სოციალური არასტაბილურობის დროს, როდესაც საზოგადოება ლიდერისგან მკაფიო ხედვასა და მტკიცე გადაწყვეტილებებს ელის. სახელმწიფოსა და გემის ანალოგიზაციაში აქცენტირებულია იდეა იმის თაობაზე, რომ პოლიტიკურ ლიდერს სჭირდება მიმართულების სწორად განსაზღვრის უნარი, რადგან არასწორმა ნაბიჯმა შეიძლება მთელი ქვეყანა კრიზისამდე მიიყვანოს. ამგვარად, “Political Helm” პოლიტიკურ ლიდერს წარმოაჩენს როგორც პასუხისმგებელ და გამოცდილ მმართველს, რომელიც საზოგადოების უსაფრთხოებასა და სტაბილურობას უზურუნველყოფს.

არანაკლებ მნიშვნელოვანი მეტაფორაა “Political Beacon”. ერთეული “beacon” შუქურას ან გზამკვლევ სინათლეს ნიშნავს, რომელიც ადამიანებს გზის პოვნაში ეხმარება. პოლიტიკურ დისკურსში ეს მეტაფორა აღწერს ლიდერს, რომელიც საზოგადოებას შთააგონებს საკუთარი იდეებით, ღირებულებებითა და ხედვებით.

როდესაც ლიდერს მოიხსენიებენ როგორც “political beacon” სოციალური სამართლიანობის რეფორმების კონტექსტში, ეს ნიშნავს, რომ იგი საზოგადოებისათვის პროგრესის, თანასწორობისა და უკეთესი მომავლის სიმბოლოა. ამ მეტაფორაში აქცენტირებულია ლიდერის მორალური ავტორიტეტი და გავლენა საზოგადოებრივ აზრზე.

თანამედროვე პოლიტიკურ დისკურსში ერთ-ერთი ყველაზე საინტერესო მეტაფორაა “Political Chessmaster”. ეს გამოთქმა პოლიტიკურ ლიდერს ადარებს გამოცდილ მოჭადრაკეს, რომელიც წინასწარ გეგმავს საკუთარ ნაბიჯებს და მოწინააღმდეგეების ქმედებებსაც ითვალისწინებს. ჭადრაკი ინტელექტუალური სტრატეგიის სიმბოლოა, ამიტომ ამ მეტაფორით ხაზგასმულია პოლიტიკური ლიდერის ანალიტიკური აზროვნება, სიფრთხილე და რთული სიტუაციების მართვის უნარი.

ლიდერი, რომელსაც უწოდებენ “political chessmaster”, აღიქმება როგორც გამჭრიახი სტრატეგი, რომელსაც შეუძლია კომპლექსური მოლაპარაკებების წარმატებით წარმართვა, პოლიტიკური კრიზისების თავიდან აცილება და მოწინააღმდეგეების სვლების წინასწარ გათვლა.

პოლიტიკურ დისკურსში გამოყენებული იდიომები პოლიტიკური ლიდერების თვისებებსა და ქმედებებს ემოციურად აღწერენ. ერთ-ერთი ასეთი იდიომაა “Political Firefighter”. ეს იდიომა პოლიტიკურ ლიდერს მეხანძრეს ადარებს - ადამიანს, რომელიც სწრაფად და გაბედულად რეაგირებს კრიზისებზე. მეხანძრის მსგავსად, რომელიც ცდილობს ხანძრის ჩაქრობასა და საფრთხის თავიდან აცილებას, პოლიტიკური ლიდერიც აქტიურად ცდილობს პოლიტიკური, ეკონომიკური თუ სოციალური პრობლემების მოგვარებას.

როდესაც ლიდერს მოიხსენიებენ როგორც “political firefighter”, ეს მიუთითებს მის ოპერატიულობასა და პასუხისმგებლობის აღების უნარზე. ამ იდიომაში აქცენტირებულია საზოგადოების მოლოდინი იმისა, რომ ლიდერმა კრიზისის დროს სიმტკიცე, გამბედაობა და სწრაფი მოქმედების უნარი უნდა გამოავლინოს.

იდიომა “Lead from the Front” პოლიტიკურ ლიდერს აქტიურ და მაგალითის მიმცემ პიროვნებად წარმოაჩენს. ასეთი ლიდერი არ შემოიფარგლება მხოლოდ ბრძანებების გაცემით - იგი თავად ერთვება პროცესებში და სხვებისთვის მისაბამ მაგალითად იქცევა. აღნიშნული იდიომა ხშირად გამოიყენება იმ პოლიტიკოსების მიმართ, რომლებიც საზოგადოებრივ პროექტებში უშუალოდ მონაწილეობენ, კრიზისულ სიტუაციებში ხალხთან ერთად მუშაობენ ან საკუთარ გუნდს პირადი მაგალითით შთააგონებენ.

ლიდერი, რომელიც აქტიურად მონაწილეობს საზოგადოებრივი მომსახურების პროექტებში, შეიძლება შეფასდეს როგორც ლიდერი, რომელიც “leads from the front”. ამ იდიომაში აქცენტირებულია ლიდერის უშუალო ჩართულობა, პასუხისმგებლობა და ხალხთან სიახლოვე.

პოლიტიკურ დისკურსში ასევე გავრცელებულია იდიომა “Political Powerhouse”, რომელიც განსაკუთრებულად გავლენიან და ძლიერ პოლიტიკურ ლიდერს ან ორგანიზაციას მიემართება. ერთეული “powerhouse” ენერგიის წყაროს ან ძლიერ ძალას ნიშნავს, ხოლო პოლიტიკურ კონტექსტში იგი ლიდერის ავტორიტეტსა და გავლენას უსვამს ხაზს.

კიდევ ერთი მნიშვნელოვანი იდიომაა “Take the Reins”. ერთეული “reins” ცხენის სამართავ აღვირს ნიშნავს და მეტაფორულად კონტროლისა და მართვის აღებას უკავშირდება. როდესაც ამბობენ, რომ ლიდერი “takes the reins”, ეს ნიშნავს, რომ იგი საკუთარ თავზე იღებს კონკრეტული პროცესის ან მთავრობის მართვის პასუხისმგებლობას.

პარტიის ლიდერი, რომელიც საარჩევნო კამპანიას ხელმძღვანელობს, შეიძლება შეფასდეს როგორც ადამიანი, რომელიც მზად არის “take the reins”. ამ გამოთქმაში აქცენტირებულია ლიდერის აქტიურობა, პასუხისმგებლობის გრძნობა და მართვის უნარი.

ჯამში, ინგლისური ენის პოლიტიკურ დისკურსში გამოყენებული მეტაფორები და იდიომები პოლიტიკურ ლიდერებს მრავალმხრივად წარმოაჩენენ. ისინი შეიძლება იყვნენ ქვეყნის „კაპიტნები“, საზოგადოების „შუქურები“, სტრატეგიული „მოჭადრაკეები“, „მეხანძრეები“.

ქართული ენის პოლიტიკურ დისკურსში „პოლიტიკური ლიდერი“ იშვიათად აღიქმება მხოლოდ როგორც ადმინისტრაციული ან მენეჯერული პოზიცია. იგი უფრო ხშირად არის მორალური ავტორიტეტის, ძალაუფლების ცენტრისა და მიმართულების განმსაზღვრელი ფიგურა.

ერთ-ერთი ყველაზე გავრცელებული მოდელია ლიდერი როგორც გზამკვლევი ან წინამძღოლი. ქართულ ენის პოლიტიკურ დისკურსში ხშირად გვხვდება ისეთი გამოთქმები, როგორიცაა: „ქვეყნის წინამძღოლი“, „ლიდერის გზა“, „ხალხის წინ გაძღოლა“. ამ მეტაფორაში ლიდერი წარმოდგენილია იმ ფიგურად, ვინც მიმართულებას აძლევს საზოგადოებას და „წინ მიდის“, ხოლო საზოგადოება მას მიჰყვება.

მეორე მნიშვნელოვანი მოდელია ლიდერი როგორც მმართველი ან კონტროლის ცენტრი: „ხელისუფლების სათავეში მდგომი“, „ქვეყნის მართვა“, „ბერკეტების ხელში ქონა“. ამ გამოთქმებში ლიდერი აღიქმება როგორც ფიგურა, რომელთანაც ასოცირდება ძალაუფლების კონცენტრაცია.

მესამე მოდელია ლიდერი როგორც მშენებელი ან არქიტექტორი: „სახელმწიფოს მშენებელი“, „ქვეყნის აღმშენებელი“, „სისტემის შემქმნელი“, „სისტემის არქიტექტორი“. ამ მოდელში ლიდერი წარმოდგენილია როგორც ის, ვინც ქმნის სტრუქტურებს, ინსტიტუტებს და განსაზღვრავს განვითარების არქიტექტურას.

მეოთხე გავრცელებული მეტაფორაა ლიდერი როგორც მებრძოლი ან დამცველი: „პოლიტიკური ბრძოლების ლიდერი“, „ხალხის დამცველი“, „სისტემასთან მებრძოლი“. აქ აქცენტირებულია იდეა იმის თეობაზე, რომ ლიდერი ჩართულია კონფლიქტურ ველში და მისი როლი არის დაპირისპირებაში გამარჯვების მიღწევა ან დაცვის უზრუნველყოფა.

მეხუთე მოდელია ლიდერი როგორც სიმბოლო ან პერსონიფიცირებული იდეა. ქართული ენის პოლიტიკურ დისკურსში ლიდერი ხშირად აღიქმება იდეის მატარებლად: „ცვლილებების ლიდერი“, „რეფორმების სახე“. ამ შემთხვევაში ლიდერი იქცევა იდეოლოგიური პროექტის სიმბოლოდ.

ასევე გვხვდება ლიდერი როგორც პასუხისმგებლობის მატარებელი: „ლიდერის პასუხისმგებლობა“, „ქვეყნის წინაშე პასუხისმგებელი“. ეს მეტაფორა ხაზს უსვამს ლიდერის მორალურ ვალდებულებას და საზოგადოების წინაშე ანგარიშვალდებულებას.

ჯამში, ქართული ენის პოლიტიკურ დისკურსში „პოლიტიკური ლიდერი“ მეტაფორიზებულია როგორც წინამძღოლი, მმართველი, მშენებელი, მებრძოლი, სიმბოლო და პასუხისმგებლობის მატარებელი.

ქართული და ინგლისური ენების პოლიტიკურ დისკურსებში კონცეპტი „პოლიტიკური ლიდერი“ ერთდროულად აერთიანებს მართვის, წარმომადგენლობისა და სიმბოლური ავტორიტეტის იდეებს, თუმცა მისი მეტაფორიზაცია განსხვავებულ კულტურულ და ინსტიტუციურ ლოგიკას ასახავს:

ინგლისური ენის პოლიტიკურ დისკურსში „political leader“ უფრო ხშირად არის ინსტიტუციურად განსაზღვრული და ფუნქციური როლი. ლიდერი აღიქმება როგორც დემოკრატიული სისტემის ნაწილი, რომლის ძალაუფლება შეზღუდულია ინსტიტუტებით, წესებით და ანგარიშვალდებულებით. მეტაფორები უფრო ზომიერია და ნაკლებად პერსონიფიცირებული;

ქართული ენის პოლიტიკურ დისკურსში კი ლიდერი ხშირად არის ქარიზმატული და პერსონალიზებული ფიგურა. აქ ხშირია მეტაფორები, რომლებშიც აქცენტირებულია პიროვნული ძალა, გავლენა და ცენტრალიზებული როლი;

ქართული ენის პოლიტიკურ დისკურსში ლიდერი ხშირად არის ან „ხალხის დამცველი“ ან „სისტემასთან მებრძოლი“, რომლის შეფასებაც მორალურ კატეგორიებს ეფუძნება;

ინგლისური ენის პოლიტიკურ დისკურსში კი ლიდერი უფრო ხშირად არის პოლიტიკის მენეჯერი ან წარმომადგენელი, რომლის შეფასება ეფუძნება პოლიტიკურ შედეგებს და არა მორალურ კატეგორიებს;

ქართული ენის პოლიტიკურ დისკურსში უფრო ხშირად ფიქსირდება მოდელი „ლიდერი წინ მიდის, ხალხი მიჰყვება“, რაც იერარქიულ კონოტაციას აძლიერებს;

ინგლისური ენის პოლიტიკურ დისკურსში კი უფრო ხშირია “representation” და “accountability”, სადაც ლიდერი არის საზოგადოების წარმომადგენელი და არა მხოლოდ წინამძღოლი.

ჯამში, მსგავსება მდგომარეობს იმაში, რომ ორივე ენის დისკურსში ლიდერი არის წინამძღოლი, მმართველი და ცვლილებების სიმბოლო. განსხვავება კი იმაშია, რომ ინგლისური ენის პოლიტიკურ დისკურსში ლიდერი უფრო ინსტიტუციური, შეზღუდული და ფუნქციური ფიგურაა, ხოლო ქართული ენის პოლიტიკურ დისკურსში - უფრო ქარიზმატული და პერსონალიზებული პოლიტიკური აქტორი.

7.6. კონცეპტუალურ დომინანტასთან „არჩევნები“ დაკავშირებული მეტაფორები და იდიომები თანამედროვე ინგლისური და ქართული ენების პოლიტიკურ დისკურსებში

ინგლისური ენის პოლიტიკურ დისკურსში განსაკუთრებული ადგილი უკავია კონცეპტთან „არჩევნები“ დაკავშირებულ მეტაფორებსა და იდიომებს.

ერთ-ერთი ყველაზე გავრცელებული მეტაფორაა “Election Battleground”, რომელიც იმ სივრცეს აღნიშნავს, სადაც არჩევნების დროს განსაკუთრებულად მაღალია კონკურენცია და შედეგის წინასწარ განსაზღვრა რთულია. აქ სახეზეა საარჩევნო პროცესისა და ბრძოლის ველის ანალოგიზაცია - საარჩევნო პროცესი აღქმულია იმ სივრცედ, სადაც კანდიდატები ერთმანეთის წინააღმდეგ იბრძვიან ამომრჩეველთა მხარდაჭერის მოსაპოვებლად.

“Election Mandate” გულისხმობს, რომ გამარჯვებულმა კანდიდატმა ამომრჩევლებისგან მკაფიო ნდობა და მხარდაჭერა მიიღო კონკრეტული პოლიტიკური კურსისა და პროგრამის განსახორციელებლად. ამ მეტაფორის მეშვეობით არჩევნების შედეგი წარმოდგენილია, როგორც ხალხის მიერ გაცემული უფლებამოსილება, რაც გამარჯვებულ პოლიტიკოსს პოლიტიკური ლეგიტიმაციის ძლიერ საფუძველს აძლევს.

მეტაფორა “The Electoral Map” ასახავს არჩევნების გეოგრაფიულ განაწილებას. პოლიტიკურ ანალიზში ხშირად გამოიყენება რუკები, რომლებზეც თითოეული შტატი ან ოლქი კონკრეტული პარტიის გავლენას აღნიშნავს. აღნიშნული მეტაფორა არჩევნების შედეგებს ვიზუალურ და სტრატეგიულ ხასიათს ანიჭებს და აძლევს საზოგადოებას პოლიტიკური განწყობების რეგიონულ თავისებურებათა უფრო მარტივად აღქმის საშუალებას.

მეტაფორმა “Election Spin” აღწერს იმ პროცესს, როდესაც კანდიდატები ან მათი მრჩეველები მოვლენებსა და ფაქტებს მათთვის ხელსაყრელი ინტერპრეტაციით წარმოაჩენენ. ერთეული “Spin” ასოცირდება პოლიტიკური ინფორმაციის მანიპულაციურ და სტრატეგიულ გადამუშავებასთან, რომელიც მიზნად ისახავს საზოგადოებრივი აზრის ფორმირებასა და ამომრჩეველთა დარწმუნებას.

იდიომი “Down to the Wire” აღნიშნავს ისეთ არჩევნებს, სადაც კანდიდატებს შორის სხვაობა მინიმალურია და საბოლოო შედეგი ბოლო წუთებში წყდება. ეს ერთეული განსაკუთრებულ დაძაბულობასა და მოლოდინის განცდას ქმნის, თითქმის შეუძლებელია წამამდე გრძელდება.

ანალოგიური მნიშვნელობისაა “Toss-Up”, რომელიც აღწერს არჩევნებს ან პოლიტიკურ შეჯიბრს, სადაც გამარჯვებულის წინასწარ განსაზღვრა თითქმის შეუძლებელია.

საარჩევნო კამპანიის დასკვნით ეტაპს გამოხატავს იდიომი “In the Homestretch”. ეს ერთეული კამპანიის ბოლო ფაზას აღწერს, როდესაც კანდიდატები მაქსიმალურ ძალისხმევას იჩენენ ამომრჩეველთა მობილიზებისათვის. ეს იდიომი სპორტულ შეჯიბრებაში ფინალურ მონაკვეთს უკავშირდება.

არჩევნებში დიდი უპირატესობით გამარჯვების აღსაწერად გამოიყენება “Landslide Victory”. აღნიშნული იდიომი მიემართება იმ კანდიდატს, რომელმაც შეძლო აბსოლუტური მხარდაჭერის მოიპოვება. ეს ერთეული არჩევნების შედეგს მასშტაბურ და შთამბეჭდავ მოვლენად წარმოაჩენს.

პოლიტიკური ისტორიის კონტექსტში განსაკუთრებული მნიშვნელობა შეიძინა იდიომმა “Hanging Chad”, რომელიც 2000 წლის ამერიკის საპრეზიდენტო არჩევნებს უკავშირდება. ეს გამოთქმა წარმოიშვა გახვრეტილ ბიულეტენებთან დაკავშირებული ტექნიკური პრობლემების გამო და დღეს ხშირად გამოიყენება საარჩევნო დარღვევების, გაურკვეველი ხმების ან არასრულყოფილი საარჩევნო სისტემების აღსაწერად.

გარდა ამისა, პოლიტიკურ დისკურსში ფართოდ გვხვდება “The Silent Majority”, რომელიც იმ ამომრჩეველთა დიდ ჯგუფს აღნიშნავს, რომლებიც საჯაროდ არ გამოხატავენ პოლიტიკურ შეხედულებებს, თუმცა არჩევნების შედეგებზე მნიშვნელოვან გავლენას ახდენენ.

კონცეპტთან „პოლიტიკური კამპანია“ დაკავშირებული მეტაფორებიც მნიშვნელოვან როლს თამაშობენ თანამედროვე ინგლისური ენის პოლიტიკურ დისკურსში. “Campaign War Chest” აღნიშნავს კანდიდატის ან პარტიის მიერ აკუმულირებულ ფინანსურ რესურსებს, რომლებიც წინასაარჩევნო ბრძოლისთვის გამოიყენება. ეს მეტაფორა კამპანიას სამხედრო მზადების პროცესს ადარებს და ხაზს უსვამს ფინანსური რესურსების მნიშვნელობას.

ასევე ფართოდ გამოიყენება “Campaign Battle”, რომელიც პოლიტიკურ კამპანიას ინტენსიურ და დაძაბულ ბრძოლად წარმოაჩენს. კანდიდატები ამომრჩეველთა მხარდაჭერისთვის იბრძვიან, იყენებენ სტრატეგიულ შეტევებს, დებატებსა და მედიააქტივობებს, რაც პოლიტიკურ პროცესს კონფლიქტის ელფერს ანიჭებს.

“Campaign Message” კანდიდატის მთავარი გზავნილის ფორმირებას გულისხმობს. ეფექტური პოლიტიკური მესიჯი ამომრჩეველთა დარწმუნებისა და მხარდაჭერის მოპოვების უმნიშვნელოვანესი ინსტრუმენტია. ამავე მიზნით გამოიყენება “Campaign Slogan” - მოკლე, დასამახსოვრებელი ფრაზა, რომელიც კამპანიის მთავარ იდეასა და ღირებულებებს გამოხატავს.

იდიომი “Trailblazing” აღნიშნავს კანდიდატის ან პოლიტიკური მოძრაობის მიერ ახალი, ინოვაციური გზების დასახვას. ასეთი პოლიტიკოსები საზოგადოებაში პროგრესისა და ცვლილებების სიმბოლოდ აღიქმებიან.

იდიომი “On the Stump” მიემართება კანდიდატს, რომელიც აქტიურად ატარებს კამპანიას, ხვდება ამომრჩეველებს და საჯარო გამოსვლებით ცდილობს მხარდაჭერის მოპოვებას. აღნიშნული გამოთქმა ისტორიულად იმ დროიდან მოდის, როდესაც პოლიტიკოსები სიტყვით გამოსვლისას ხის კუნძებზე დგებოდნენ.

იდიომი “March to Victory” აღნიშნავს კამპანიის თანმიმდევრულ და ორგანიზებულ წინსვლას გამარჯვებისკენ. ამ ერთეულში იკვეთება სამხედრო მარშის ასოციაცია, რაც პოლიტიკურ პროცესს მიზანმიმართული მოძრაობის სახეს აძლევს.

იდიომი “Campaign Rhetoric” აღწერს იმ დამარწმუნებელ და ხშირად ემოციურად დატვირთულ რიტორიკას, რომელსაც პოლიტიკოსები წინასაარჩევნო პერიოდში იყენებენ. ასეთი რიტორიკა მიზნად ისახავს ამომრჩეველთა მობილიზებას, ოპონენტების კრიტიკასა და საკუთარი პოლიტიკური პოზიციების გაძლიერებას.

ქართული ენის პოლიტიკურ დისკურსში „არჩევნები” არ არის მხოლოდ დემოკრატიული ინსტიტუციური პროცესი - ის ხშირად გადაიქცევა სიმბოლურ და მეტაფორულ სივრცედ, სადაც საზოგადოება პოლიტიკურ რეალობას ინტენსიურად, ემოციურად და კონკურენციის ლოგიკით აღიქვამს. ამ კონცეპტთან დაკავშირებული მეტაფორები ასახავენ როგორც პოლიტიკურ გამოცდილებას, ისე საზოგადოების დამოკიდებულებას ძალაუფლების გადანაწილების მიმართ.

ერთ-ერთი ყველაზე გავრცელებული მოდელია არჩევნები როგორც ბრძოლა ან ომი. ამ მოდელში გვხვდება ისეთი გამოთქმები, როგორიცაა „საპარლამენტო ბრძოლა”, „გადამწყვეტი ბრძოლა”, „ხმებისთვის ბრძოლა”, „არჩევნების მოგება-წაგება”, „სამკვდრო-სასიცოცხლო ბრძოლა ძალაუფლებისთვის”. ამ მეტაფორებში არჩევნები წარმოდგენილია როგორც კონფლიქტური სივრცე, სადაც პარტიები და კანდიდატები ერთმანეთთან დაპირისპირებაში არიან. აქ პოლიტიკური პროცესი ნულოვანი ჯამის თამაშადაა აღქმული.

მოდელისათვის - არჩევნები როგორც თამაში - ტიპურია ისეთი გამოთქმები, როგორიცაა: „თამაშის წესები”, „სათამაშო მოედანი”, „სწორი სვლების გაკეთება”, „პოლიტიკური კომბინაციები”. ამ მოდელში პოლიტიკური პროცესი აღქმულია სტრატეგიულ და გათვლილ სისტემად, რომელშიც შედეგი დამოკიდებულია სწორ გათვლებზე. თუმცა ქართული ენის პოლიტიკურ დისკურსში ამ მოდელისათვის ტიპური ერთეულები იძენენ სკეპტიკურ ელფერს - არჩევნები ზოგჯერ აღიქმება როგორც მანიპულაციური ან წინასწარ დაგეგმილი პროცესი.

მოდელი - არჩევნები როგორც რბოლა - მოიცავს ისეთ ერთეულებს, როგორიცაა: „საპრეზიდენტო რბოლა”, „წინ გასვლა”, „ფავორიტი კანდიდატი”, „ფინიშის ხაზი”, „გადამწყვეტი ეტაპი”. ამ მეტაფორაში არჩევნები აღიქმება როგორც კონკურენტული პროცესი, რომელშიც კანდიდატები ერთმანეთს სისწრაფესა და მხარდაჭერის მოპოვებაში ეჯიბრებიან. აქ აქცენტირებულია პროცესის ტემპი და დროით შეზღუდული ხასიათი.

მოდელი - არჩევნები როგორც გზა ან მიმართულება - ქართული ენის პოლიტიკურ დისკურსში რეპრტეზენტირებულია ისეთი გამოთქმებით, როგორიცაა: „სწორი არჩევანის

გაკეთება”, „ევროპული გზის გაგრძელება”, „შეცდომის თავიდან აცილება”, „გზაგასაყარი ყოფნა”. ამ მოდელში არჩევნები წარმოდგენილია როგორც მომავლისკენ მიმართული არჩევანი, რომელიც ქვეყნის განვითარების მიმართულებას განსაზღვრავს.

ასევე გავრცელებულია მოდელი, რომლის ფარგლებშიც არჩევნები წარმოდგენილია როგორც კრიტიკული მომენტი ან გარდამტეხი წერტილი. აქ ფიქსირდება ისეთი გამოთქმები, როგორიცაა: „ისტორიული არჩევნები”, „გადამწყვეტი მომენტი”, „ბედი წყდება”, „ქვეყნის მომავლის არჩევა”. ამ მეტაფორებში არჩევნები არა მხოლოდ პროცედურაა, არამედ ისტორიული მნიშვნელობის მქონე მოვლენა, რომელიც ქვეყნის კურსს განსაზღვრავს.

ქართული ენის პოლიტიკურ დისკურსში არჩევნები ხშირად უკავშირდება უნდობლობისა და მანიპულაციის დისკურსს. გვხვდება ისეთი გამოთქმები, როგორიცაა: „არჩევნების გაყალბება”, „ხმების მოპარვა”, „ადმინისტრაციული რესურსის გამოყენება”, „არათანასწორი პირობები”. აღნიშნულ ერთეულებში არჩევნები აღიქმება არა მხოლოდ როგორც დემოკრატიული პროცესი, არამედ როგორც შესაძლო მანიპულაციის სივრცე.

ჯამში, ქართული ენის პოლიტიკურ დისკურსში „არჩევნები” ერთდროულად გააზრებულია როგორც ბრძოლა, თამაში, რბოლა, გზა და ისტორიული გარდატეხის მომენტიც. ეს მრავალფეროვნება, რომელიც იკვეთება კონცეპტის მეტაფორულ გააზრებაში ცხადყოფს, რომ არჩევნები აღქმულია არა მხოლოდ ტექნიკურ პროცედურად, არამედ ეროვნული მნიშვნელობის მქონე სოციალურ და პოლიტიკურ გამოცდილებად, რომელიც ძლიერი ემოციური და შეფასებითი დატვირთვის მატარებელია.

ქართული და ინგლისური ენების პოლიტიკურ დისკურსებში კონცეპტი „არჩევნები” დიდწილად ეყრდნობა იდენტურ კოგნიტურ მეტაფორულ მოდელებს, თუმცა მათი ინტერპრეტაცია მნიშვნელოვნად განსხვავდება, რაც ასახავს პოლიტიკურ კულტურათა განსხვავებულ გამოცდილებას.

ორივე დისკურსში არჩევნები ხშირად აღიქმება როგორც კონკურენტული პროცესი, რაც უნივერსალურია დემოკრატიული სისტემებისთვის.

განსხვავება იკვეთება იმაში, თუ როგორ ინტერპრეტირდება ეს კონკურენცია. ინგლისური ენის პოლიტიკურ დისკურსში არჩევნები უფრო ინსტიტუციურად სტაბილური პროცესია, ქართული ენის პოლიტიკურ დისკურსში კი არჩევნები ხშირად აღიქმება როგორც

„გადამწყვეტი ბრძოლა“, „ისტორიული მომენტი“ ან „ქვეყნის ბედის განმსაზღვრელი ეტაპი“.

ორივე ენის დისკურსში არჩევნები წარმოდგენილია როგორც რბოლა ან გზა. თუმცა ინგლისური ენის პოლიტიკურ დისკურსში “electoral race” ხშირად ტექნიკური და მედია-ანალიტიკური ტერმინია, რომელიც აღწერს კანდიდატებს შორის მხარდაჭერის ცვლილებას, ქართული ენის პოლიტიკურ დისკურსში კი „რბოლა“ უფრო ემოციურ და დრამატულ მნიშვნელობას იძენს, სადაც აქცენტირებულია არა მხოლოდ შედეგი, არამედ დაპირისპირების ინტენსიურობაც.

კიდევ ერთ მნიშვნელოვანი მსგავსებაა არის არჩევნების წარმოდგენა დემოკრატიული ციკლის ნაწილად - “elections as democratic process” - „არჩევნები როგორც დემოკრატიული პროცესის გამოხატულება“. თუმცა ინგლისური ენის პოლიტიკურ დისკურსში ეს იდეა უფრო ნორმატიული და ინსტიტუციური ხასიათისაა, მაშინ როცა ქართულ პოლიტიკურ დისკურსში მას ხშირად თან ახლავს დისკურსი, რომელიც მიუთითებს შესაძლო დარღვევებზე ან მანიპულაციებზე.

განსხვავება განსაკუთრებით მკაფიოა ლეგიტიმურობის აღქმაში. ინგლისური ენის პოლიტიკურ დისკურსში არჩევნები უმეტესად აღქმულია ლეგიტიმურ და სისტემურად გამართულ პროცესად, მაშინ როცა ქართული ენის პოლიტიკურ დისკურსში ხშირად ფიქსირდება პარალელური მეტაფორები, როგორიცაა: „ხმების მოპარვა“, „გაყალბებული არჩევნები“ და „არათანასწორო პირობები“, რაც მიუთითებს პროცესის მიმართ სკეპტიციზმის არსებობაზე.

ჯამში, მსგავსება მდგომარეობს იმაში, რომ ორივე ენის დისკურსში არჩევნები აღქმულია კონკურენტულ, დინამიურ და საზოგადოებრივად მნიშვნელოვან პროცესად. განსხვავება კი იმაშია, რომ ინგლისური ენის პოლიტიკურ დისკურსში ეს პროცესი უფრო ინსტიტუციურად სტაბილურ და ნორმალიზებულ ჩარჩოშია მოთავსებული, ხოლო ქართული ენის პოლიტიკურ დისკურსში - უფრო ემოციურად დატვირთულ, კრიტიკულ და ხშირად კრიზისულ ნარატივში.

7.7. კონცეპტუალურ დომინანტებთან „ომი“ და „მშვიდობა“ დაკავშირებული მეტაფორები და იდიომები თანამედროვე ინგლისური და ქართული ენების პოლიტიკურ დისკურსებში

ინგლისური ენის პოლიტიკურ დისკურსში განსაკუთრებული მნიშვნელობა ენიჭება კონცეპტუალურ დომინანტებთან „ომი“ და „მშვიდობა“ დაკავშირებულ მეტაფორებსა და იდიომებს. ეს ერთეულები პოლიტიკურ რეალობას უფრო ემოციურს, დრამატულსა და შთამბეჭდავს ხდიან. სწორედ მათი მეშვეობით ხერხდება არა მხოლოდ პოლიტიკური პროცესების აღწერა, არამედ საზოგადოებრივ აღქმაზე ზემოქმედებაც. კონცეპტუალური დომინანტა „ომი“ ხშირად გამოიყენება დაპირისპირების, ძალაუფლებისთვის ბრძოლისა და პოლიტიკური კონკურენციის გამოსახატავად, ხოლო კონცეპტუალური დომინანტა „მშვიდობა“ - დიპლომატიის, თანამშრომლობისა და კონფლიქტების მოგვარების მნიშვნელობის წარმოსაჩენად.

კონცეპტუალურ დომინანტასთან „ომი“ დაკავშირებული მეტაფორები პოლიტიკურ დისკურსში პოლიტიკას ხშირად სამხედრო ბრძოლის სახით წარმოაჩენენ. ამის ერთ-ერთი თვალსაჩინო მაგალითია მეტაფორა “Political Battlefield”, რომელიც პოლიტიკურ არენას იმ ბრძოლის ველს ადარებს, სადაც პარტიები და პოლიტიკოსები ძალაუფლების, გავლენისა და ამომრჩეველთა მხარდაჭერის მოსაპოვებლად იბრძვიან. აღნიშნულ მეტაფორაში აქცენტირებულია პოლიტიკის კონკურენტული და ხშირად კონფრონტაციული ბუნება. ბრძოლის ელემენტებით აღწერილი პოლიტიკური დებატები, საარჩევნო კამპანიები და საპარლამენტო დაპირისპირებები საზოგადოებაში დამაბულობისა და წინააღმდეგობის განცდას აძლიერებს.

მეტაფორა “War Room” აღნიშნავს იმ ცენტრალურ ადგილს, სადაც პოლიტიკური სტრატეგიები, მრჩევლები და კამპანიის წევრები გეგმავენ და კოორდინაციას უწევენ წინასაარჩევნო აქტივობებს. ეს ერთეული ასოცირდება სამხედრო შტაბთან, სადაც ბრძოლის სტრატეგია მუშავდება. თანამედროვე პოლიტიკაში აღნიშნული მეტაფორა ხშირად განიხილება სწრაფი რეაგირების, ინფორმაციის კონტროლისა და პოლიტიკური შეტევის ორგანიზების ცენტრად.

აგრესიული პოლიტიკური ტაქტიკის აღსაწერად გამოიყენება მეტაფორა “Scorched-Earth Policy”. ეს სამხედრო სტრატეგია გულისხმობს მოწინააღმდეგისთვის რესურსების განადგურებას, აღნიშნული მეტაფორა კი - ისეთ აგრესიულ კამპანიას, რომლის მიზანია ოპონენტის მაქსიმალური დასუსტება, თუნდაც ამას ფართო პოლიტიკური ან

საზოგადოებრივი ზიანი მოჰყვეს. მსგავსი მიდგომა განსაკუთრებით შეიმჩნევა ნეგატიურ პოლიტიკურ რეკლამებში, დისკრედიტაციის მცდელობებსა და მწვავე პარტიულ დაპირისპირებებში.

იდიომი “Draw a Line in the Sand” გულისხმობს მკაფიო და უკომპრომისო პოზიციის დაკავებას კონკრეტულ საკითხზე. ამ ერთეულში იკვეთება იდეა იმის თაობაზე, რომ პოლიტიკოსი ან სახელმწიფო ადგენს გარკვეულ საზღვარს, რომლის გადაკვეთასაც აღარ დაუშვებს. ეს იდიომა ხშირად გამოიყენება საგარეო პოლიტიკის, უსაფრთხოების ან იდეოლოგიური საკითხების განხილვისას.

იდიომი “Battleground State” აღნიშნავს იმ შტატებს ან რეგიონებს, სადაც არჩევნებში კონკურენცია განსაკუთრებით მაღალია, შედეგი კი - არაპროგნოზირებადი. ასეთი შტატები ან რეგიონები პოლიტიკური ბრძოლის ცენტრებად მიიჩნევა, რადგან სწორედ მათზე შეიძლება იყოს დამოკიდებული არჩევნების საბოლოო შედეგი.

იდიომი “Fire on All Cylinders” აღწერს სიტუაციას, როდესაც პოლიტიკური კამპანია ან პოლიტიკური ძალა მაქსიმალური ენერგიითა და რესურსებით მოქმედებს. ეს ერთეული ასოცირდება მექანიკური სისტემის სრული დატვირთვით მუშაობასთან და ხაზს უსვამს ინტენსიურ პოლიტიკურ აქტივობას.

პოლიტიკურ კონფლიქტში განსაკუთრებით აგრესიული მიდგომის აღსაწერად გამოიყენება იდიომი “Take No Prisoners”, რომელიც აღნიშნავს უკომპრომისო და მკაცრ ბრძოლას პოლიტიკური მიზნების მისაღწევად. ასეთ შემთხვევაში არ არსებობს ოპონენტთან თანამშრომლობის სურვილი და ბრძოლა მაქსიმალურად მწვავე ფორმას იღებს.

საერთაშორისო ურთიერთობებისა და დიპლომატიის კონტექსტში ხშირად ფიქსირდება იდიომი “Win the Hearts and Minds”, რომელიც გულისხმობს საზოგადოების ნდობის, სიმპათიისა და მხარდაჭერის მოპოვებას არა ძალის, არამედ გავლენისა და კომუნიკაციის საშუალებით. ეს იდიომი ხშირად გამოიყენება საგარეო პოლიტიკაში, როდესაც სახელმწიფოები ცდილობენ საერთაშორისო მხარდაჭერის მოპოვებას.

იდიომი “Call to Arms” რომელიც ხალხის გაერთიანებისა და აქტიური მოქმედებისკენ მოწოდებას ნიშნავს პოლიტიკურ მოხსენებებსა და საარჩევნო კამპანიებში ეს ერთეული

საზოგადოების მობილიზაციის, მისი კონკრეტული მიზნის ირგვლივ გაერთიანების ინსტრუმენტად გამოიყენება.

იდომი “Political Armageddon” აღწერს პოლიტიკურ კატასტროფას ან მარცხს, რომელიც შესაძლოა მძიმე შედეგებით დასრულდეს პარტიის ან პოლიტიკური მოძრაობისთვის. ამ ტიპის ერთეულები პოლიტიკურ მოვლენებს აპოკალიფსურ და დრამატულ ხასიათს ანიჭებენ.

იდომი “War of Words” პოლიტიკურ დებატებსა და საჯარო სივრცეში მიმდინარე მწვავე ვერბალურ დაპირისპირებას აღნიშნავს. თანამედროვე პოლიტიკაში სიტყვიერი შეტევები, ბრალდებები და მედიაში გამართული დაპირისპირებები ხშირად ნამდვილ „სიტყვიერ ომად” აღიქმება.

რაც შეეხება თანამედროვე პოლიტიკური დისკურსის ერთ-ერთ უმნიშვნელოვანეს კონცეპტუალურ დომინანტას „მშვიდობა”, მასთან დაკავშირებულ მეტაფორებსა და იდიომებში აქცენტირებულია დიპლომატიის, თანამშრომლობისა და კონფლიქტის მშვიდობიანი გადაჭრის მნიშვნელობა.

მეტაფორა “Peace Talks” კონფლიქტში ჩართული მხარეების მოლაპარაკებებს აღნიშნავს. ეს ერთეული მშვიდობის დამყარების პროცესს დიალოგისა და შეთანხმების გზით წარმოგვიდგენს და ხაზს უსვამს კომუნიკაციის მნიშვნელობას.

მეტაფორა “Peace Process” აღწერს მოქმედებებისა და მოლაპარაკებების თანმიმდევრულ პროცესს, რომელიც კონფლიქტის საბოლოო მოგვარებას ისახავს მიზნად. ამ ერთეულში იკვეთება იდეა იმის თაობაზე, რომ მშვიდობის მიღწევა ხანგრძლივი და რთული პროცესია და იგი ეტაპობრივ თანამშრომლობას მოითხოვს.

მეტაფორა “Path to Peace” მშვიდობისკენ მიმავალ გზას ან სტრატეგიას აღნიშნავს. ეს ერთეული ხშირად გამოიყენება საერთაშორისო პოლიტიკაში და იმაზე მიანიშნებს, რომ მშვიდობის დამყარება მოითხოვს გააზრებულ ნაბიჯებს, კოორდინაციასა და საერთო ძალისხმევას.

მშვიდობიანი თანაცხოვრების იდეას გამოხატავს მეტაფორა “Peaceful Coexistence”, რომელიც განსხვავებული სახელმწიფოებისა თუ ჯგუფების ჰარმონიულ თანაარსებობას

გულისხმობს. აღნიშნული ერთეული განსაკუთრებით აქტუალური იყო ცივი ომის პერიოდში, თუმცა დღესაც გამოიყენება საერთაშორისო ურთიერთობების კონტექსტში.

მეტაფორა “Peace Treaty” ფორმალურ შეთანხმებას აღნიშნავს და მიზნად ისახავს კონფლიქტის დასრულებასა და მშვიდობიანი ურთიერთობების აღდგენას.

კონცეპტუალურ დომინანტასტან „მშვიდობა“ დაკავშირებული იდომები კიდევ უფრო აძლიერებენ დიპლომატიისა და ჰარმონიის იდეას. იდომი “Give Peace a Chance” მოუწოდებს საზოგადოებასა და პოლიტიკურ ლიდერებს, კონფლიქტის ნაცვლად მშვიდობიანი მოლაპარაკებების გზას მიანიჭონ უპირატესობა.

იდომი “Make Peace, Not War” გამოხატავს მშვიდობისა და დიპლომატიის უპირატესობას სამხედრო დაპირისპირებასთან მიმართებაში. აღნიშნული ერთეული ხშირად გამოიყენებოდა ანტისომარ მოძრაობებში და დღესაც აქტუალურია საერთაშორისო პოლიტიკურ დისკურსში.

ძველი კონფლიქტების დასრულებისა და შერიგების იდეას გამოხატავს იდომი “Bury the Hatchet”, რომელიც დაპირისპირების დასრულებასა და მშვიდობიანი ურთიერთობის აღდგენას გულისხმობს.

მნიშვნელოვანი დათმობების ფასად მშვიდობის მიღწევის სურვილს გამოხატავს იდომი “Peace at Any Cost”. ამ ერთეულში იკვეთება იდეა იმის თაობაზე, რომ ზოგჯერ სახელმწიფოები ან პოლიტიკური ლიდერები მზად არიან სერიოზულ კომპრომისებზე წავიდნენ კონფლიქტის თავიდან ასაცილებლად.

დიპლომატიური შერიგების ჟესტს აღნიშნავს იდომი “Extend an Olive Branch”, რომელიც მშვიდობის შეთავაზებასა და ურთიერთობის გაუმჯობესების მცდელობას გულისხმობს. ზეთისხილის რტო ისტორიულად მშვიდობის სიმბოლოდ მიიჩნევა და ეს იდომი დღესაც აქტიურად გამოიყენება დიპლომატიის ენაში.

იდომები “Keep the Peace” და “Hold the Peace” მშვიდობის, წესრიგისა და სტაბილურობის შენარჩუნებას აღნიშნავენ. ამ ტიპის ერთეულები განსაკუთრებულ მნიშვნელობას იძენენ საერთაშორისო კონფლიქტების, სამშვიდობო მისიებისა და საზოგადოებრივი უსაფრთხოების კონტექსტში.

დაბოლოს, იდიომი “Peace on Earth” გამოხატავს გლობალური მშვიდობისა და ჰარმონიის იდეალს. ეს ერთეული ხშირად ასოცირდება ჰუმანიზმთან, საერთაშორისო თანამშრომლობასთან და კაცობრიობის საერთო კეთილდღეობის სურვილთან.

ამრიგად, ინგლისური ენის პოლიტიკური დისკურსის კონცეპტუალურ დომინანტებთან „ომი“ და „მშვიდობა“ დაკავშირებული მეტაფორები და იდიომები უფრო ნათელს, ემოციურსა და სიმბოლურს ხდიან პოლიტიკურ პროცესებს, ამავდროულად ეს ერთეულები გავლენას ახდენენ საზოგადოებრივ აღქმაზე, პოლიტიკური ნარატივების ფორმირებასა და გადაწყვეტილებების შეფასებაზე.

ქართული ენის პოლიტიკური დისკურსის კონცეპტუალურ კონსტანტასთან „ომი“ დაკავშირებული მეტაფორები პოლიტიკურ პროცესს ინტენსიურ, კონფლიქტურ და ექსტრემალურ გამოცდილებად გარდაქმნის. ამ მოდელში პოლიტიკა აღარ წარმოადგენს უბრალოდ მმართველობის ან დებატის სივრცეს - იგი გარდაიქმნება იმ ბრძოლის ველად, სადაც მოქმედებს დაპირისპირების, შეტევის, დაცვისა და გამარჯვების ლოგიკა.

ქართული ენის პოლიტიკური დისკურსისათვის ტიპურია მეტაფორული მოდელი, რომლის ფარგლებშიც პოლიტიკა - ომია. ხშირად ფიქსირდება ისეთი გამოქმედები, როგორიცაა: „პოლიტიკური ომი“, „ინფორმაციული ომი“, „სასიცოცხლო ბრძოლა“, „ფრონტის ხაზი“, „ბრძოლის ველი“, „მტრის პოზიციები“. აღნიშნულ მოდელში პოლიტიკური ოპონენტები აღქმულნი არიან არიან „მოწინააღმდეგეებად“ ან „მტრებად“, რაც პოლიტიკურ განსხვავებებს მაქსიმალურად პოლარიზებულ ფორმას აძლევს. ამ მოდელში არ იკვეთება კომპრომისის იდეა - აქ მთავარი ლოგიკა არის გამარჯვება ან დამარცხება.

მეტაფორები - „შეტევა ოპონენტზე“, „თავდაცვითი პოზიცია“, „ფლანგების გაძლიერება“, „საბრძოლო რიტორიკა“, „დარტყმის მიყენება“, „პოლიტიკური ოპერაცია“ - პოლიტიკურ პროცესს აქცევს ტაქტიკურ და სტრატეგიულ სივრცედ, სადაც თითოეული ნაბიჯი წარმოადგენს სამხედრო მანევრს.

მეტაფორები - „პოლიტიკური ფრონტი“, „ბანაკებად დაყოფა“, „წინა ხაზი“, „მიდა და გარე მტერი“ - აძლიერებენ განცდას იმისა, რომ საზოგადოება დაყოფილია მკვეთრად დაპირისპირებულ ბლოკებად, რაც ხშირად ხელს უწყობს პოლარიზაციის გამწვავებას.

მეტაფორების - „ინფორმაციული ომი“, „დეზინფორმაციული შეტევა“, „პროპაგანდისტული კამპანია“, „ნარატივების ბრძოლა“ - შემთხვევაში ომის ლოგიკა გადადის სიმბოლურ და კომუნიკაციურ სივრცეში, სადაც მთავარი იარაღი ხდება ინფორმაცია და მისი კონტროლი. ეს განსაკუთრებით აქტუალურია თანამედროვე ქართული ენის პოლიტიკურ დისკურსში, სადაც მედია აქტიურად მონაწილეობს პოლიტიკური რეალობის ფორმირებაში.

იდომები - „ბრძოლა ბოლომდე“, „არ დავნებდებით“, „სიცოცხლისთვის ბრძოლა პოლიტიკაში“ - პოლიტიკურ პროცესს ეგზისტენციალურ მნიშვნელობას ანიჭებენ. ამ შემთხვევაში პოლიტიკა არის არა დროებითი შეთანხმებების, არამედ არსებობისთვის ბრძოლის სივრცე.

ჯამში, ქართული ენის პოლიტიკურ დისკურსში „ომის“ მეტაფორა ქმნის პოლიტიკის ინტერპრეტაციის ყველაზე მკვეთრ და დამაბულ მოდელს - იგი აერთიანებს სამხედრო, სივრცულ და ინფორმაციულ ელემენტებს და პოლიტიკურ პროცესს წარმოაჩენს როგორც კონფლიქტის მუდმივ მდგომარეობას. ამ მოდელში პოლიტიკა აღიქმება არა როგორც შეთანხმების ხელოვნება, არამედ როგორც დაპირისპირების ველი, სადაც მთავარი მიზანი გამარჯვებაა.

ქართული და ინგლისური ენების პოლიტიკური დისკურსების კონცეპტუალურ დომინანტასთან „ომი“ დაკავშირებული მეტაფორები დიდწილად ეფუძნებიან საერთო კოგნიტურ მოდელს - პოლიტიკა არის კონფლიქტი. ორივე ენის დისკურსში პოლიტიკა ხშირად კონცეპტუალიზდება როგორც სტრატეგიული კონფლიქტი. ორივე დისკურსისათვის ტიპურია ისეთი ერთეულები, როგორიცაა: „political war“ - „პოლიტიკური ომი“, „battle for votes“ - „ბრძოლა ამომრჩეველთა ხმებისათვის“, „frontline“ - „ფრონტის ხაზი“, „attack strategy“ - „შეტევითი სტრატეგია“, „defensive position“ - „თავდაცვითი პოზიცია“. ორივე შემთხვევაში პოლიტიკური აქტორები აღიქმებიან მოწინააღმდეგეებად, ხოლო პროცესი - დაპირისპირებად. ეს მსგავსება უკავშირდება უნივერსალურ მეტაფორულ მოდელს, სადაც აბსტრაქტული სოციალური კონფლიქტი ახსნილია ფიზიკური ბრძოლის გამოცდილებით.

ორივე ენის დისკურსში აქტიურად გამოიყენება მეტაფორა „ინფორმაციული ომი“ - „information war“, „narrative battle“, რაც იმაზე მიუთითებს, რომ თანამედროვე პოლიტიკაში

კონფლიქტი გადადის იმ სივრცეში, სადაც იარაღი არის არა ფიზიკური ძალა, არამედ ინფორმაცია და გავლენა საზოგადოებრივ აზრზე.

ბუნებრივია, იკვეთება მნიშვნელოვანი განსხვავებებიც:

ინგლისური ენის პოლიტიკურ დისკურსში მეტაფორა "war" ("war on poverty", "war on drugs", "campaign battle") გამოიყენება პოლიტიკის სფეროების სტრატეგიული დესრიფციისათვის და არა პოლარიზაციის გასაძლიერებლად.

ქართული ენის პოლიტიკურ დისკურსში კი მეტაფორა „ომი“ უფრო მძაფრი, ემოციური და ხშირად პოლარიზებული ხასიათის მატარებელია („პოლიტიკური ომი“, „ბრძოლა ბოლომდე“, „მტრის პოზიციები“, „შიდა მტერი“) და ქმნის იმის განცდას, რომ პოლიტიკა მუდმივი კონფლიქტისა და დაპირისპირების სივრცეა.

ინგლისური ენის პოლიტიკურ დისკურსში ომის მეტაფორა ხშირად თანაარსებობს თანამშრომლობისა და ინსტიტუციური პროცესების მეტაფორებთან, რაც ამცირებს მისი რადიკალურობის ეფექტს, ქართული ენის პოლიტიკურ დისკურსში ომის მეტაფორული მოდელი უფრო დომინანტურია და ხშირად ანაცვლებს სხვა, უფრო ნეიტრალურ მეტაფორულ მოდელებს.

ინგლისური ენის პოლიტიკურ დისკურსში „მოწინააღმდეგის“ "opponent", "rival" კონცეპტუალიზაციისას იკვეთება ლეგიტიმური კონკურენციის იდეა, მაშინ როცა ქართული ენის პოლიტიკურ დისკურსში „მოწინააღმდეგე“ ხშირად უახლოვდება „მტრის“ ხატს, რაც ზრდის დაპირისპირების სიმძაფრეს.

ჯამში, მსგავსება ინგლისურ და ქართულ პოლიტიკურ დისკურსებს შორის მდგომარეობს იმაში, რომ ორივე ენის დისკურსი პოლიტიკას ხედავს როგორც სტრატეგიულ კონფლიქტს, ხოლო განსხვავება კი ისაა, რომ ინგლისური ენის პოლიტიკურ დისკურსში კონფლიქტი უფრო ინსტიტუციურად ნეიტრალური და მართვადი პროცესია, მაშინ როცა ქართული ენის პოლიტიკურ დისკურსში იგი გვევლინება უფრო ემოციურად დატვირთულ, პოლარიზებულ და დრამატულ სოციალურ გამოცდილებად.

ქართული ენის პოლიტიკურ დისკურსში „მშვიდობა“ ერთ-ერთი ყველაზე დადებითი, მაგრამ ამავდროულად იდეოლოგიურად დატვირთული კონცეპტია. მისი მეტაფორული გააზრება ხშირად არ გულისხმობს მხოლოდ აბსტრაქტული მდგომარეობის აღწერას - იგი

იქცევა პოლიტიკურ მიზნად, პროცესად და ზოგჯერ საკამათო არგუმენტადაც. შესაბამისად, კონცეპტთან „მშვიდობა“ ასოცირებულ მეტაფორებს გააჩნიათ ნორმატიული, ემოციური და სტრატეგიული მნიშვნელობა.

ერთ-ერთ ძირითად მეტაფორულ მოდელს წარმოადგენს „მშვიდობა როგორც მიზანი ან დანიშნულების წერტილი“ („მშვიდობისკენ სვლა“, „მშვიდობის მიღწევა“, „მშვიდობის დამყარება“, „მშვიდობის გზა“). აღნიშნულ მოდელში მშვიდობა წარმოჩენილია როგორც საბოლოო მდგომარეობა, რომელსაც საზოგადოებამ უნდა მიაღწიოს გარკვეული ძალისხმევის შედეგად. აქ პოლიტიკური პროცესი იძენს ხაზოვანი მოძრაობის სახეს, სადაც მშვიდობა არის საბოლოო „დანიშნულების ადგილი“ და არა მდგომარეობა.

მეორე მნიშვნელოვანი მოდელია „მშვიდობა როგორც შენობა ან კონსტრუქცია“. ქართული ენის პოლიტიკურ დისკურსში („მშვიდობის შენება“, „მყარი მშვიდობის საფუძვლები“, „მშვიდობის არქიტექტურა“, „მშვიდობის ინსტიტუციური გამყარება“) მშვიდობა აღქმულია იმ სტრუქტურად, რომელიც საჭიროებს დაგეგმვას, რესურსებს და მყარ საფუძვლებს. აქ განსაკუთრებით ძლიერია იდეა იმის თაობაზე, რომ მშვიდობა წარმოადგენს არა ბუნებრივ მდგომარეობას, არამედ ხელოვნურად აგებულ სისტემას.

მოდელში „მშვიდობა როგორც ბალანსი ან წონასწორობა“ („ძალთა ბალანსი“, „სტაბილური მშვიდობა“, „რეგიონული ბალანსი“) მშვიდობა გააზრებულია როგორც ძალებს შორის არსებული თანაფარდობა, რომლის დარღვევაც იწვევს კონფლიქტს.

მოდელში „მშვიდობა, როგორც ჯანმრთელობა ან ჰარმონია“ („ჯანსაღი პოლიტიკური გარემო“, „საზოგადოებრივი ჰარმონია“, „მშვიდი თანაცხოვრება“) მშვიდობა წარმოდგენილია როგორც ორგანიზმის ნორმალური ფუნქციონირება, ხოლო კონფლიქტი - როგორც დაავადება ან დისფუნქცია.

მნიშვნელოვანი მოდელია „მშვიდობა როგორც დაცვა ან უსაფრთხოება“ („მშვიდობის შენარჩუნება“, „მშვიდობის დაცვა“, „უსაფრთხოების გარანტიები“), რომელშიც მშვიდობა აღიქმება როგორც უკვე არსებული მდგომარეობა, რომელიც საჭიროებს დაცვას გარე ან შიდა საფრთხეებისგან.

ქართულ პოლიტიკურ დისკურსში ასევე ფიქსირდება მშვიდობის უფრო კრიტიკული და პოლიტიკური ინტერპრეტაციები: „ძალით დამყარებული მშვიდობა“, „იძულებითი მშვიდობა“, „მყიფე მშვიდობა“. ამ შემთხვევაში მშვიდობა უკვე აღარ წარმოადგენს

მხოლოდ პოზიტიურ მიზანს - იგი შეიძლება აღიქმებოდეს როგორც არასტაბილური ან არასამართლიანი მდგომარეობა.

ჯამში, ქართული ენის პოლიტიკურ დისკურსში „მშვიდობა“ ერთდროულად არის მიზანი, კონსტრუქცია, ბალანსი, ჰარმონია და დაცული მდგომარეობა. ინტერპრეტაციათა ამ მრავალფეროვნებაში იკვეთება, რომ მშვიდობა ქართულ პოლიტიკურ აზროვნებაში არა მხოლოდ ეთიკური იდეალია, არამედ აქტიური პოლიტიკური პროცესის შედეგი და კონცეპტი, რომელიც ასოცირდება მუდმივ მოლაპარაკებებთან.

ქართული და ინგლისური ენების პოლიტიკურ დისკურსებში კონცეპტი „მშვიდობა“ ეყრდნობა მსგავს მეტაფორულ მოდელს. განსხვავება კი იკვეთება ამ მოდელის იდეოლოგიური და კომუნიკაციური ინტერპრეტაციის სპეციფიკაში.

მსგავსება ვლინდება იმაში, რომ ორივე ენის დისკურსში მშვიდობა კონცეპტუალიზდება როგორც მიზანი და მიმართულება („path to peace” - „მშვიდობის გზა”, „peace process” - „მშვიდობის პროცესი”, „achieving peace” - „მშვიდობის მიღწევა”). ორივე შემთხვევაში მშვიდობა აღქმულია სასურველ საბოლოო მდგომარეობად, რომლისკენაც საზოგადოება ან სახელმწიფო „მიდის”. აქ სახეზეა უნივერსალური კოგნიტური მოდელი, რომელშიც სოციალური იდეალი სივრცულ მოძრაობადაა წარმოდგენილი.

ორივე ენის დისკურსისათვის საერთოა მოდელი „მშვიდობა როგორც კონსტრუქცია ან შენება” („building peace”, „peacebuilding architecture”, „institutional foundations of peace” - „მშვიდობის შენება”, „საფუძვლის ჩაყრა”, „მშვიდობის არქიტექტურა”). ორივე შემთხვევაში მშვიდობა აღიქმება როგორც აქტიური, დაგეგმილი და მრავალსაფეხურიანი პროცესი, რომელიც საჭიროებს ინსტიტუციურ ჩარევას.

ორივე ენის დისკურსში ფიქსირდება მოდელი „მშვიდობა როგორც ბალანსი ან სტაბილურობა” („stable peace”, „balance of power” - „სტაბილური მშვიდობა”, „ძალთა ბალანსი”). აქ მშვიდობა აღიქმება როგორც ძალთა თანაფარდობა, რომელიც კონფლიქტის პრევენციას უზრუნველყოფს.

რაც შეეხება ქართული და ინგლისური ენების პოლიტიკურ დისკურსებს შორის არსებულ განსხვავებებს:

ინგლისური ენის პოლიტიკურ დისკურსში “peace” ხშირად წარმოადგენს ნეიტრალური პოლიტიკის მიზანს (“peacebuilding”, “conflict resolution”, “sustainable peace”) და განიხილება როგორც პროცესების მართვის შედეგი, რომელიც ეფუძნება ინსტიტუციებს, მოლაპარაკებებს და სამართლებრივ ჩარჩოებს.

ქართული ენის პოლიტიკურ დისკურსში კი „მშვიდობა“ უფრო ხშირად ემოციური და იდეოლოგიური დატვირთვის მატარებელია - იგი შეიძლება იყოს არა მხოლოდ მიზანი, არამედ პოლიტიკური ლეგიტიმაციის ან კრიტიკის ინსტრუმენტიც („ნამდვილი მშვიდობა“, „დაძალებული მშვიდობა“, „მყიფე მშვიდობა“). აქ ვლინდება მშვიდობის პოლიტიზებული ბუნება.

ინგლისური ენის პოლიტიკურ დისკურსში მშვიდობა უფრო ხშირად აღიქმება როგორც მიღწევადი და მართვადი პროცესი, მაშინ როცა ქართული ენის პოლიტიკურ დისკურსში ხშირად აქცენტირებულია მისი მყიფეობა და გარეგანი ფაქტორებით განპირობებულობა, შესაბამისად, აქ უფრო ხშირად გვხვდება მეტაფორები, რომლებიც მშვიდობას წარმოაჩენს როგორც დროებით ან საფრთხის ქვეშ მყოფ მდგომარეობას.

ინგლისური ენის პოლიტიკურ დისკურსში (“peace is built”, “peace is negotiated”) მოქმედი სუბიექტები ინსტიტუტები და აქტორები არიან, ქართული ენის პოლიტიკურ დისკურსში კი ხშირად ფიქსირდება უფრო განზოგადებული ფორმები („მშვიდობა უნდა იყოს დაცული“, „მშვიდობა უნდა დამყარდეს“), რაც ზოგჯერ პასუხისმგებლობის ამდები პირის არარსებობის განცდას ქმნის.

ჯამში, ინგლისური და ქართული ენების პოლიტიკურ დისკურსებს შორის მსგავსება იმაში მდგომარეობს, რომ ორივე ენის დისკურსში მშვიდობა აღიქმება როგორც მიზანი, კონსტრუქცია და სტაბილურობა. განსხვავება კი ისაა, რომ ინგლისური ენის პოლიტიკურ დისკურსში მშვიდობა უფრო ტექნიკურ-ინსტიტუციური და პროცესზე ორიენტირებული კატეგორიაა, ხოლო ქართული ენის პოლიტიკურ დისკურსში - უფრო ემოციურად დატვირთული, იდეოლოგიურად ინტერპრეტირებადი და ხშირად მყიფე სოციალური იდეალი.

7.8. კონცეპტუალურ დომინანტებთან „იდეოლოგია“ და „რეჟიმი“ დაკავშირებული მეტაფორები და იდიომები თანამედროვე ინგლისური და ქართული ენების პოლიტიკურ დისკურსებში

ინგლისური ენის პოლიტიკურ დისკურსში კონცეპტებთან „იდეოლოგია“ და „რეჟიმი“ დაკავშირებული მეტაფორები და იდიომები მნიშვნელოვან როლს ასრულებენ პოლიტიკური პროცესების, ძალაუფლების, მმართველობისა და საზოგადოებრივი დაპირისპირებების აღსაწერად. აღნიშნული ერთეულების გამოყენებით აქცენტირდება იდეოლოგიური განსხვავებები, პოლიტიკურ ძალებს შორის არსებული კონკურენცია, მმართველობის თავისებურებები და პოლიტიკური ცვლილებების მნიშვნელობა.

კონცეპტთან „იდეოლოგია“ დაკავშირებული მეტაფორები განსაკუთრებით ხშირად გამოიყენება პოლიტიკური დაპირისპირებისა და მსოფლმხედველობრივი განსხვავებების გამოსახატავად. ერთ-ერთი ყველაზე გავრცელებული მეტაფორაა „Ideological Battleground“, რომელიც პოლიტიკურ სივრცეს ადარებს იმ ბრძოლის ველს, სადაც სხვადასხვა იდეოლოგია ერთმანეთს ძალაუფლების, გავლენისა და საზოგადოების მხარდაჭერის მოსაპოვებლად ებრძვის. აღნიშნულ მეტაფორაში პოლიტიკური პროცესები წარმოდგენილია არა უბრალო დისკუსიის, არამედ ინტენსიური და ხანგრძლივი ბრძოლის სახით.

მეტაფორა „Ideological Divide“ გამოიყენება საზოგადოებაში არსებული ღრმა იდეოლოგიური განხეთქილების აღსაწერად. აღნიშნული მეტაფორით აქცენტირებულია პოლიტიკურ შეხედულებებს, ღირებულებებსა და მსოფლმხედველობებს შორის არსებული განსხვავებები.

მეტაფორა „Ideological Framework“ პოლიტიკურ იდეოლოგიას წარმოაჩენს ერთგვარ სტრუქტურირებულ სისტემად, რომლის მეშვეობითაც ადამიანები სამყაროს აღიქვამენ და აფასებენ პოლიტიკურ მოვლენებს.

მეტაფორა „Ideological Roots“ მიუთითებს კონკრეტული იდეოლოგიის საფუძვლებსა და ფუნდამენტურ პრინციპებზე, რომელთაც განსაზღვრავს პოლიტიკური მოძრაობებისა და პარტიების ძირითად ღირებულებებსა და მიმართულებებს.

იდეოლოგიასთან დაკავშირებული იდიომები კიდევ უფრო ცხადად გამოხატავენ პოლიტიკური მრწამსისა და პარტიული ერთგულების მნიშვნელობას. ერთეული „Political

Leanings” აღნიშნავს ადამიანის ან ჯგუფის პოლიტიკურ მიდრეკილებებსა და იდეოლოგიურ ორიენტაციას. აღნიშნული იდიომი ხშირად გამოიყენება იმის აღსაწერად, თუ რამდენად მემარცხენე, მემარჯვენე, ლიბერალური ან კონსერვატიულია კონკრეტული პიროვნება ან სოციალური ჯგუფი.

იდიომი “In the Ideological Trenches” პოლიტიკურ დისკურსში იდეოლოგიურ ბრძოლას სამხედრო კონფლიქტს ადარებს. იგი აღნიშნავს ადამიანებს ან ჯგუფებს, რომლებიც აქტიურად და შეუპოვრად იცავენ საკუთარ იდეოლოგიურ პოზიციებს. ასეთ შემთხვევაში პოლიტიკური დაპირისპირება არა მხოლოდ ინტელექტუალურ, არამედ ემოციურ და ღირებულებით ბრძოლადაც წარმოჩინდება.

იდიომი “Toeing the Party Line” პარტიული დისციპლინისა და იდეოლოგიური ერთგულების გამოსახატავად გამოიყენება და გულისხმობს პარტიის ოფიციალური პოზიციის მკაცრ დაცვას.

იდიომი “Wedge Issue” აღნიშნავს ისეთ საკამათო პოლიტიკურ საკითხს, რომელსაც პოლიტიკოსები საზოგადოებაში განხეთქილების შესაქმნელად იყენებენ.

იდიომი “Drinking the Kool-Aid” უარყოფითი მნიშვნელობით გამოიყენება და აღნიშნავს იდეოლოგიისადმი ბრმა ერთგულებას. ეს ერთეული იმაზე მიანიშნებს, რომ ადამიანი ან ჯგუფი იდეოლოგიურ დოგმებს ყოველგვარი კრიტიკული გააზრების გარეშე იღებს.

ამავე კონტექსტში გამოიყენება იდიომი “Ideological Purity”, რომელიც იდეოლოგიისადმი მტკიცე ერთგულებას გულისხმობს. მსგავსი დამოკიდებულება აძლიერებს პოლიტიკურ პოლარიზაციას და ამცირებს კომპრომისის შესაძლებლობას.

იდიომი “Ideological Warfare” ხშირად გამოიყენება იდეოლოგიური დაპირისპირების აღსაწერად. ეს დაპირისპირება სხვადასხვა პოლიტიკური იდეებისა და ღირებულებების ინტენსიურ კონფლიქტს გულისხმობს.

იდიომი “Political Dogma” პოლიტიკურ შეხედულებათა მიმართ ხისტ და უკომპრომისო ერთგულებას აღნიშნავს.

რაც შეეხება კონცეპტთან „რეჟიმი“ დაკავშირებულ მეტაფორებსა და იდიომებს, ისინი მმართველობის სისტემების, ძალაუფლებისა და პოლიტიკური ცვლილებების აღწერას ემსახურებიან.

მეტაფორა “Regime Change” ქვეყნის მმართველი ძალის ან პოლიტიკური სისტემის შეცვლას გულისხმობს. აღნიშნული მეტაფორა განსაკუთრებით ხშირად გამოიყენება საერთაშორისო ურთიერთობებსა და გეოპოლიტიკურ დისკურსში.

მეტაფორა “Regime Stability” მმართველობის სისტემის მდგრადობასა და ხანგრძლივობას აღნიშნავს. სტაბილური რეჟიმი ჩვეულებრივ ასოცირდება წესრიგთან, კონტროლთან და პოლიტიკური ინსტიტუტების ფუნქციონირების უწყვეტობასთან.

გარდამავალი პოლიტიკური პროცესების აღსაწერად გამოიყენება მეტაფორა “Regime Transition”. ერთი მმართველობიდან მეორეზე გადასვლის რთულ და ხშირად არასტაბილურ პროცესს აღნიშნავს.

მეტაფორა “Regime Control” მიუთითებს ხელისუფლების მიერ მოქალაქეებსა და ინსტიტუტებზე განხორციელებული კონტროლის ხარისხზე.

მეტაფორა “Authoritarian Regime” აღწერს ცენტრალიზებულ და ხშირად რეპრესიულ მმართველობას.

იდიომი “Topple a Regime” ნიშნავს ხელისუფლების დამხობას ან გადაყენებას, რაც ხშირად რევოლუციების, ამბოხებებისა და პოლიტიკური გადატრიალებების კონტექსტში გვხვდება.

იდიომი “Regime of Fear” აღწერს მმართველობას, რომელიც მოსახლეობას შიშისა და დამინების მეშვეობით აკონტროლებს. ასეთი რეჟიმები ხშირად იყენებენ ძალადობას, რეპრესიებსა და ცენზურას საზოგადოების დასამორჩილებლად.

იდიომი “Regime Insider” აღნიშნავს პიროვნებას, რომელსაც ახლო კავშირი აქვს ხელისუფლებასთან და მნიშვნელოვანი გავლენით სარგებლობს მმართველ წრეებში. ამის საპირისპიროდ, იდიომი “Regime Critic” აღწერს ადამიანებს ან ჯგუფებს, რომლებიც საჯაროდ აკრიტიკებენ ხელისუფლებას და მის პოლიტიკას.

იდიომი “Regime Survival” აღწერს ხელისუფლების მცდელობას, შეინარჩუნოს ძალაუფლება შიდა თუ გარე საფრთხეების მიუხედავად.

ნეგატიური მნიშვნელობის მატარებელია იდიომი “Regime of Secrecy”, რომელიც აღწერს ხელისუფლებას, რომელიც ზღუდავს ინფორმაციის ხელმისაწვდომობას და საზოგადოებისაგან ფარულად იღებს გადაწყვეტილებებს.

იდიომი “Regime Change Agenda” აღნიშნავს მიზანმიმართულ პოლიტიკურ სტრატეგიას, რომლის მიზანია კონკრეტული ხელისუფლების შეცვლა. მსგავსი ტერმინი ხშირად გამოიყენება საერთაშორისო პოლიტიკურ დებატებში, განსაკუთრებით მაშინ, როდესაც საუბარია გარე ძალების გავლენასა და ჩარევაზე.

ამრიგად, ინგლისური ენის პოლიტიკურ დისკურსში კონცეპტებთან „იდეოლოგია“ და „რეჟიმი“ დაკავშირებული მეტაფორები და იდიომები გავლენენ ახდენს საზოგადოებრივ აღქმაზე, პოლიტიკური რეალობის ინტერპრეტაციასა და ძალაუფლების შესახებ წარმოდგენების ფორმირებაზე.

ქართული ენის პოლიტიკურ დისკურსში კონცეპტი „იდეოლოგია“ იშვიათად ფიქსირდება როგორც ნეიტრალური კატეგორია - იგი უფრო ხშირად ფუნქციონირებს როგორც პოლარიზაციისა და დისტანცირების ინსტრუმენტი. შესაბამისად, მასთან ასოცირებული მეტაფორები ახდენენ იმის დემონსტრირებას, თუ როგორ გარდაიქმება იდეების სისტემა პოლიტიკურ იარაღად.

ქართული ენის პოლიტიკურ დისკურსში ერთ-ერთი ყველაზე გავრცელებული მოდელია „იდეოლოგია როგორც აზროვნების განმსაზღვრელი ჩარჩო ან სისტემა“ („იდეოლოგიური ჩარჩო“, „იდეოლოგიური სისტემა“, „იდეოლოგიური ხედვა“). აღნიშნულ მოდელში იდეოლოგია წარმოდგენილია როგორც სტრუქტურა, რომელიც „ზღუდავს“ ან „მართავს“ აზროვნებას. აქ ფიქსირდება, ერთი მხრივ, ორგანიზებულობა, მეორე მხრივ კი - შეზღუდვა.

მოდელში “იდეოლოგია როგორც სათვალე ან ლინზა” („იდეოლოგიური თვალით დანახული რეალობა“, „იდეოლოგიური გადახრები“, „დამახინჯებული იდეოლოგიური ხედვა“) იდეოლოგია ხდება აღქმის ფილტრი, რომელიც რეალობას ცვლის. აღნიშნული მეტაფორა გამოიყენება იმ შემთხვევაში, როდესაც ოპონენტის ხედვა „არაობიექტურად“ ფასდება.

ქართული ენის პოლიტიკური დისკურსისათვის ტიპურია მოდელი „იდეოლოგია როგორც იარაღი ან ბრძოლის საშუალება“ („იდეოლოგიური ბრძოლა“, „იდეოლოგიური შეტევა“, „პროპაგანდისტული იდეოლოგია“). აღნიშნულ მოდელში იდეოლოგია აღარ გვევლინება

მხოლოდ იდეების სისტემად - იგი ხდება აქტიური პოლიტიკური მოქმედების ინსტრუმენტი, რომელიც გამოიყენება გავლენის მოსაპოვებლად.

მოდელში „იდეოლოგია როგორც დოგმა ან დახურული სისტემა“ („დოგმატური იდეოლოგია“, „დახურული იდეოლოგიური სისტემა“, „იდეოლოგიური სიბრმავე“) იდეოლოგია წარმოდგენილია როგორც მოუქნელი, ცვლილებებისადმი რეზისტენტული აზროვნების ფორმა.

მოდელში „იდეოლოგია როგორც ტვირთი ან შეზღუდვა“ („იდეოლოგიური ბარიერები“, „იდეოლოგიური წნეხი“, „იდეოლოგიისგან გათავისუფლება“) იდეოლოგია აღქმულია თავისუფალი აზროვნების ან პრაქტიკული გადაწყვეტილებების შემაფერხებელი ფაქტორი.

ქართული ენის პოლიტიკურ დისკურსში იდეოლოგია ხშირად გამოიყენება ოპონენტის დისკრედიტაციისთვის („იდეოლოგიურად მოტივირებული გადაწყვეტილება“, „იდეოლოგიური პროპაგანდა“), რაც იმაზე მიუთითებს, რომ ეს ერთეული იშვიათად გვევლინება ნეიტრალურ აღწერით კატეგორიად.

ჯამში, ქართული ენის პოლიტიკურ დისკურსში კონცეპტთან „იდეოლოგია“ დაკავშირებული მეტაფორების სისტემა აერთიანებს რამდენიმე მთავარ ხედვას: იდეოლოგია როგორც ჩარჩო, ლინზა, იარაღი, დოგმა და ტვირთი. ეს მრავალფეროვნება ცხადყოფს, რომ ერთეული უფრო ხშირად გამოიყენება არა როგორც ფენომენის დესკრიპტორი, არამედ როგორც პოლიტიკური შეფასების ინსტრუმენტი.

ქართული და ინგლისური ენების პოლიტიკურ დისკურსებში კონცეპტთან „იდეოლოგია“ დაკავშირებულ მოდელებში არსებული მსგავსება იმაში ვლინდება, რომ ორივე ენის დისკურსში იდეოლოგია ხშირად კონცეპტუალიზდება როგორც აზროვნების ჩარჩო ან ფილტრი („იდეოლოგიური ჩარჩო“, „იდეოლოგიური ხედვა“, „ideological framework“, „lens“, „worldview“). ორივე ენის პოლიტიკურ დისკურსში იდეოლოგია წარმოდგენილია როგორც სისტემა, რომელიც განსაზღვრავს ადამიანების მიერ რეალობის აღქმის თავისებურებას. ეს მოდელი უნივერსალურია, ვინაიდან ეფუძნება კოგნიტურ წარმოდგენას, რომ აზროვნება ყოველთვის გარკვეული „სტრუქტურის“ გავლენის ქვეშ იმყოფება.

ორივე ენის პოლიტიკურ დისკურსში ფიქსირდება „იდეოლოგია როგორც პოლიტიკური ბრძოლის ინსტრუმენტი ან იარაღი“ („ideological struggle“, „weaponization of ideology“,

“political ideology battles”, „იდეოლოგიური ბრძოლა”, „იდეოლოგიური შეტევა”). აღნიშნულ მოდელში იკვეთება იდეა იმის თაობაზე, რომ იდეოლოგია აქტიურად გამოიყენება გავლენის, მობილიზაციისა და დაპირისპირების პროცესში.

ორივე ენის პოლიტიკური დისკურსისათვის ტიპურია მოდელი „იდეოლოგია როგორც დახურული ან მკაცრი სისტემა” (“dogmatic ideology” - „დოგმატური იდეოლოგია”). აღნიშნულ მოდელში იკვეთება იდეოლოგიის კრიტიკული შეფასება, სადაც აშკარაა მინიშნება მოუქნელ და რეალობისგან დაშორებულ აზროვნებაზე.

რაც შეეხება განსხვავებებს:

ინგლისური ენის პოლიტიკურ დისკურსში “ideology” უფრო ხშირად გვევლინება ანალიტიკურ და აღწერით კატეგორიად (“liberal ideology”, “conservative ideology”, “political ideology spectrum”). აქ იდეოლოგია უფრო ხშირად წარმოდგენილია როგორც კლასიფიკაციის ინსტრუმენტი და არა როგორც კრიტიკის ობიექტი.

ქართული ენის პოლიტიკურ დისკურსში „იდეოლოგია” უფრო ხშირად ნეგატიური კონოტაციის მატარებელია - იგი გამოიყენება ოპონენტის დისკრედიტაციისთვის („იდეოლოგიურად მოტივირებული”, „პროპაგანდისტული იდეოლოგია”).

ინგლისური ენის პოლიტიკურ დისკურსში იდეოლოგია შეიძლება იყოს როგორც პოზიტიური (ადამიანის უფლებების იდეოლოგია), ისე კრიტიკული ანალიზის ობიექტი. ქართული ენის დისკურსში კი უფრო ხშირად იდეოლოგია აღიქმება როგორც დამახინჯებული ხედვა ან პოლიტიკური მანიპულაციის საშუალება.

ინგლისური ენის პოლიტიკურ დისკურსში იდეოლოგია ხშირად წარმოდგენილია როგორც საზოგადოებრივი ჯგუფების ბუნებრივი მსოფლმხედველობა, მაშინ როცა ქართული ენის პოლიტიკურ დისკურსში იგი უფრო ხშირად ასოცირდება ძალაუფლებასთან, პროპაგანდასა და გარედან თავსმოხვეულ სისტემებთან.

ჯამში, მსგავსება მდგომარეობს იმაში, რომ ორივე ენის დისკურსი იდეოლოგიას ხედავს როგორც აზროვნების სისტემას, ჩარჩოსა და პოლიტიკურ ინსტრუმენტს. განსხვავება კი ისაა, რომ ინგლისური ენის პოლიტიკურ დისკურსში იგი უფრო ნეიტრალური და ანალიტიკური კატეგორიაა, ხოლო ქართული ენის პოლიტიკურ დისკურსში - უფრო ხშირად კრიტიკული, პოლიტიკური იარაღი.

ქართული ენის პოლიტიკურ დისკურსში კონცეპტი „რეჟიმი“ იშვიათად გამოიყენება ნეიტრალური მნიშვნელობით („მმართველობის სისტემა“) - უფრო ხშირად იგი ფუნქციონირებს როგორც კრიტიკის, ლეგიტიმაციის, დელეგიტიმაციისა და პოლიტიკური დისტანცირების ძლიერი იარაღი. შესაბამისად, მასთან ასოცირებული მეტაფორები ძირითადად კონფლიქტისა და შეფასების მოდელებს ეფუძნება.

ქართული ენის პოლიტიკურ დისკურსში ერთ-ერთი ყველაზე გავრცელებული მოდელია „რეჟიმი როგორც ძალაუფლების ჩაკეტილი სისტემა“ („ავტორიტარული რეჟიმი“, „ჩაკეტილი რეჟიმი“, „რეჟიმის მანქანა“, „რეჟიმის სისტემა“). აღნიშნულ მოდელში რეჟიმი წარმოდგენილია როგორც საკუთარი თავის შენარჩუნებაზე ორიენტირებული სტრუქტურა, რომელიც მოქმედებს როგორც ერთიანი მექანიზმი.

მოდელში „რეჟიმი როგორც რეპრესიული მანქანა ან მექანიზმი“ („რეჟიმის რეპრესიული აპარატი“, „რეჟიმის ძალოვანი მანქანა“, „რეჟიმის ბერკეტები“) აქცენტირებულია ძალაუფლების ინსტიტუციური და ძალადობრივი მხარე. ამ მოდელში სახელმწიფო სტრუქტურები აღიქმება როგორც კონტროლისა და ზეწოლის ინსტრუმენტები.

მოდელში „რეჟიმი როგორც დაავადება ან პათოლოგია“ („რეჟიმის გადაგვარება“, „რეჟიმის კოლაფსი“, „პოლიტიკური სისტემის ავადმყოფობა“) რეჟიმი არ არის უბრალოდ მმართველობის ფორმა - იგი არის „დაზიანებული“ ან „არანორმალური“ მდგომარეობა, რომელიც საჭიროებს ცვლილებას ან „განკურნებას“.

მოდელში „რეჟიმი როგორც ციხე ან ჩაკეტილი სივრცე“ („რეჟიმის ტყვეობაში“, „რეჟიმის ჩაკეტილობა“, „სისტემისგან გათავისუფლება“) აქცენტირებულია თავისუფლების შეზღუდვის იდეა.

მოდელი „რეჟიმი როგორც ობიექტი ან პოლიტიკური ბრძოლის მიზანი“ („რეჟიმის შეცვლა“, „რეჟიმის დამხობა“, „რეჟიმის წინააღმდეგ ბრძოლა“) რეჟიმს წარმოაჩენს როგორც ძალას, რომელიც უნდა შეიცვალოს ან დამარცხდეს.

ქართული ენის პოლიტიკურ დისკურსში „რეჟიმი“ ხშირად გამოიყენება როგორც ნეგატიური იარაღი, ამიტომ იგი ხშირად ავტომატურად გულისხმობს კრიტიკულ შეფასებას და ქმნის მორალურ დაპირისპირებას.

ჯამში, ქართული ენის პოლიტიკურ დისკურსში კონცეპტთან „რეჟიმი“ დაკავშირებული მეტაფორული მოდელები აერთიანებენ რამდენიმე ძირითად ხედვას: რეჟიმი როგორც ჩაკეტილი სისტემა, რეპრესიული მანქანა, პათოლოგიური მდგომარეობა, შეზღუდული სივრცე და პოლიტიკური ბრძოლის ობიექტი. ეს მრავალფეროვნება ცხადყოფს, რომ ქართული ენის პოლიტიკურ დისკურსში „რეჟიმი“ უფრო მეტად ფუნქციონირებს როგორც ძლიერი კრიტიკული და იდეოლოგიური კატეგორია.

ქართული და ინგლისური ენების პოლიტიკურ დისკურსებში კონცეპტთან „რეჟიმი“ დაკავშირებულ მეტაფორულ მოდელებს შორის არსებული მსგავსება იმაში ვლინდება, რომ ორივე ენის პოლიტიკურ დისკურსში „რეჟიმი“ ხშირად კონცეპტუალიზდება როგორც სისტემა ან მექანიზმი, რომელიც შედგება ურთიერთდაკავშირებული ინსტიტუტებისგან („political regime“, „authoritarian regime“, „ავტორიტარული რეჟიმი“, „პოლიტიკური რეჟიმი“). ორივე ენის პოლიტიკურ დისკურსში „რეჟიმი“ აღიქმება როგორც სტრუქტურირებული პოლიტიკური ორგანიზაცია.

ორივე ენის პოლიტიკურ დისკურსში „რეჟიმი“ წარმოადგენს ძალაუფლების კონცენტრირებულ სისტემას და ასოცირდება კონტროლთან, ინსტიტუციურ ძალასა და სახელმწიფოს მართვის ფორმასთან. ორივე ენის პოლიტიკურ დისკურსში „რეჟიმი“ შეიძლება ასოცირდებოდეს ძალაუფლების ცენტრალიზაციასთან („authoritarian regime“, „რეპრესიული რეჟიმი“).

რაც შეეხება ქართული და ინგლისური ენების პოლიტიკურ დისკურსებში კონცეპტთან „რეჟიმი“ დაკავშირებულ მეტაფორულ მოდელებს შორის არსებულ განსხვავებებს:

ინგლისური ენის პოლიტიკურ დისკურსში „regime“ ხშირად უფრო ნეიტრალური ან ტექნიკური ტერმინია, რომელიც პოლიტიკურ მეცნიერებაში გამოიყენება სისტემების კლასიფიკაციისთვის („democratic regime“, „authoritarian regime“).

ქართული ენის პოლიტიკურ დისკურსში კი „რეჟიმი“ უფრო ხშირად გვევლინება შეფასებითი ტერმინად - იგი გამოიყენება როგორც ხელისუფლების დელეგიტიმაციის საშუალებად და ავტომატურად ატარებს ნეგატიურ კონოტაციას („რეჟიმი უნდა შეიცვალოს“, „რეჟიმის რეპრესიები“). შესაბამისად, „რეჟიმი“ ნაკლებად ნეიტრალურია და უფრო პოლიტიკურ პოზიციონირებას ემსახურება.

ქართული ენის პოლიტიკურ დისკურსში რეჟიმი ხშირად გვევლინება „რეპრესიულ მანქანად“, „ჩაკეტილ სისტემად“ ან „ციხედ“, მაშინ როცა ინგლისური ენის პოლიტიკურ დისკურსში მსგავსი მეტაფორები უფრო იშვიათია.

ინგლისური ენის პოლიტიკურ დისკურსში „regime“ უფრო ხშირად წარმოადგენს ანალიტიკური აღწერის ინსტრუმენტს, ხოლო ქართული ენის პოლიტიკურ დისკურსში - პოლიტიკური ბრძოლის რიტორიკული ინსტრუმენტს.

ჯამში, მსგავსება მდგომარეობს იმაში, რომ ორივე ენის პოლიტიკურ დისკურსში „რეჟიმი“ აღნიშნავს ძალაუფლების ორგანიზებულ სისტემას, ხოლო განსხვავება ისაა, რომ ინგლისური ენის პოლიტიკურ დისკურსში იგი უფრო ნეიტრალურ-ანალიტიკური კატეგორიაა, ქართული ენის პოლიტიკურ დისკურსში კი - უფრო იდეოლოგიურად დატვირთული, კრიტიკული და პოლარიზებული კატეგორია.

7.9. კონცეპტებთან „ქვეყანა“ და „სამშობლო“ დაკავშირებული მეტაფორები და იდიომები თანამედროვე ინგლისური და ქართული ენების პოლიტიკურ დისკურსებში

ინგლისური ენის პოლიტიკურ დისკურსში კონცეპტებთან „ქვეყანა“ და „სამშობლო“ დაკავშირებული მეტაფორები და იდიომები განსაკუთრებულ მნიშვნელობას იძენენ ეროვნული იდენტობის, სუვერენიტეტის, პატრიოტიზმისა და უსაფრთხოების შესახებ იდეების გადმოსაცემად. პოლიტიკურ დისკურსში მსგავსი ერთეულები არ ასრულებენ მხოლოდ ინფორმაციის მიწოდების ფუნქციას - ისინი საზოგადოებაში ემოციური კავშირის, ერთიანობისა და ეროვნული პასუხისმგებლობის განცდასაც აძლიერებენ.

კონცეპტთან „ქვეყანა“ დაკავშირებული ერთ-ერთი ყველაზე მნიშვნელოვანი მეტაფორაა „Nationhood“, რომელიც გამოხატავს ქვეყნის მოსახლეობის საერთო იდენტობის, ერთიანობისა და კოლექტიური თვითშეგნების იდეას. თანამედროვე პოლიტიკურ დისკურსში „nationhood“ ხშირად გამოიყენება იმის აქცენტირებისათვის, რომ ერი მხოლოდ გეოგრაფიული სივრცე არ არის - იგი საერთო ისტორიის, კულტურის, ღირებულებებისა და ტრადიციების მატარებელი საზოგადოებაა.

მეტაფორა “Land of Opportunity” ქვეყანას შესაძლებლობების სივრცედ წარმოაჩენს და ხაზს უსვამს იდეას, რომ ქვეყანაში ნებისმიერ ადამიანს შეუძლია შრომისა და მონდომების გზით წარმატებას მიაღწიოს. აღნიშნული მეტაფორა ეროვნული იდეალისა და ეკონომიკური თავისუფლების სიმბოლოდ იქცა და ხშირად გამოიყენება იმიგრაციის, სოციალური მობილობისა და დემოკრატიული ღირებულებების კონტექსტში.

ქვეყნის უსაფრთხოებისა და მოქალაქეთა დაცვის მნიშვნელობას უსვამს ხაზს მეტაფორა “Homeland Security”. ეს მეტაფორა სახელმწიფოს ფუნქციას წარმოაჩენს, როგორც ეროვნული სივრცისა და საზოგადოების დამცველ ძალას, რომელიც პასუხისმგებელია გარე საფრთხეებისგან ქვეყნის საზღვრებისა და მოსახლეობის უსაფრთხოების უზრუნველყოფაზე.

მეტაფორა “Nation’s Capital” ქვეყნის მთავარ პოლიტიკურ ცენტრს აღნიშნავს. აღნიშნული მეტაფორა დედაქალაქს არა მხოლოდ ადმინისტრაციულ, არამედ ძალაუფლებისა და პოლიტიკური გადაწყვეტილებების მიღების სიმბოლოდ წარმოაჩენს.

განსაკუთრებული ემოციური დატვირთვა აქვს მეტაფორას “Motherland”, რომელიც სამშობლოს დედის სახით წარმოაჩენს და ხაზს უსვამს მოქალაქეების ღრმა ემოციურ მიჯაჭვულობას საკუთარ ქვეყანაზე. მსგავსი მეტაფორა პატრიოტიზმის, ეროვნული სიამაყისა და ისტორიული მემკვიდრეობის გაძლიერებას ემსახურება.

იდიომი “Patriotism Runs Deep” აღწერს ძლიერი და გულწრფელი სიყვარულის განცდას საკუთარი ქვეყნის მიმართ. ეს იდიომი იმაზე მიანიშნებს, რომ პატრიოტიზმი წარმოადგენს არა ზედაპირულ ემოციას, არამედ საზოგადოების ღრმა ღირებულებას.

იდიომი “Land of the Free” ქვეყანას თავისუფლებისა და ადამიანის უფლებების სივრცედ წარმოაჩენს. ეს იდიომი დემოკრატიულ ღირებულებებს უკავშირდება და ხაზს უსვამს თავისუფლების, სამოქალაქო უფლებებისა და ინდივიდუალური არჩევანის მნიშვნელობას.

პატრიოტული გრძნობების საჯაროდ გამოხატვას აღნიშნავს იდიომი “Wave the Flag”, რომელიც ეროვნული დროშის დემონსტრირებასა და ქვეყნის მხარდაჭერის სიმბოლურ გამოხატვას გულისხმობს. პოლიტიკურ დისკურსში აღნიშნული იდიომი ხშირად გამოიყენება ეროვნული ერთიანობისა და მოქალაქეობრივი პასუხისმგებლობის კონტექსტში.

იდიომი “Home Soil” ქვეყნის ტერიტორიასა და მიწას აღნიშნავს. ეს ერთეული განსაკუთრებით ხშირად გამოიყენება სამხედრო, უსაფრთხოების ან სუვერენიტეტის საკითხებთან დაკავშირებულ დისკუსიებში და ხაზს უსვამს საკუთარი ტერიტორიის დაცვის მნიშვნელობას.

საერთაშორისო ურთიერთობებისა და დიპლომატიის კონტექსტში გამოიყენება იდიომი “Bury the Hatchet”, რომელიც ქვეყნებს შორის კონფლიქტების დასრულებასა და შერიგებას აღნიშნავს. ეს იდიომი მშვიდობის, თანამშრომლობისა და დიპლომატიური ურთიერთობების აღდგენის იდეას გამოხატავს.

ქვეყნის საერთო ინტერესების პრიორიტეტს უსვამს ხაზს იდიომი “In the National Interest”, რომელიც ისეთ პოლიტიკურ გადაწყვეტილებებს აღნიშნავს, რომლებიც მთლიანად სახელმწიფოს კეთილდღეობასა და უსაფრთხოებას ემსახურება.

გლობალიზაციისა და საერთაშორისო ურთიერთობების ეპოქაში განსაკუთრებით აქტუალურია იდიომი “Cross Borders”, რომელიც ერთი ქვეყნიდან მეორეში გადაადგილებას აღნიშნავს. ეს იდიომი ხშირად გამოიყენება იმიგრაციის, ვაჭრობის, კულტურული გაცვლისა და საერთაშორისო თანამშრომლობის კონტექსტში.

დიპლომატიურ და საერთაშორისო პოლიტიკასთანაა დაკავშირებული იდიომი “Foreign Affairs”, რომელიც ქვეყნის საგარეო ურთიერთობებსა და საერთაშორისო პოლიტიკურ საქმიანობას აღნიშნავს. აღნიშნული იდიომი თანამედროვე სახელმწიფოს გლობალურ როლსა და საერთაშორისო პასუხისმგებლობას უსვამს ხაზს.

“Heartland of the Nation” ქვეყნის ძირითად, ისტორიულ და კულტურულ ბირთვს აღნიშნავს. ეს ერთეული განსაკუთრებულ მნიშვნელობას ანიჭებს იმ რეგიონებსა და საზოგადოებებს, რომლებიც ცენტრალურ როლს ასრულებენ ეროვნული იდენტობის ფორმირებაში.

ქვეყნის უსაფრთხოების დაცვის აუცილებლობას გამოხატავს “Protecting the Homeland”, რომელიც ხაზს უსვამს სახელმწიფოს პასუხისმგებლობას, დაიცვას თავისი მოქალაქეები და ტერიტორია გარე საფრთხეებისგან. ეს მეტაფორა განსაკუთრებით აქტუალურია უსაფრთხოების პოლიტიკისა და თავდაცვის სტრატეგიების განხილვისას.

“Homeland Security” ქვეყნის შიდა უსაფრთხოების, სტაბილურობისა და საზოგადოებრივი კეთილდღეობის დაცვის მიზნით განხორციელებულ ზომებს აღნიშნავს. აღნიშნული ერთეული თანამედროვე პოლიტიკაში უსაფრთხოების პოლიტიკის ერთ-ერთ მთავარ სიმბოლოდ იქცა.

სამხედრო და სტრატეგიულ დაცვასთანაა დაკავშირებული “Homeland Defense”, რომელიც ქვეყნის სუვერენიტეტისა და ტერიტორიული მთლიანობის დასაცავად განხორციელებულ ქმედებებს აღწერს. ეს ერთეული პოლიტიკურ დისკურსში ეროვნული თავდაცვის მნიშვნელობას უსვამს ხაზს.

“Homeland Resilience” აღწერს ქვეყნის უნარს, გაუძლოს კრიზისებს, საფრთხეებსა და გამოწვევებს. ეს მეტაფორა სახელმწიფოს სიმტკიცისა და საზოგადოების გამძლეობის იდეას გამოხატავს.

“Defend the Homeland” აღნიშნავს საკუთარი ქვეყნის დაცვას გარე საფრთხეებისა და აგრესიისგან.

“Land of Our Birth” სამშობლოს მიმართ ღრმა მიჯაჭვულობასა და მიკუთვნებულობის განცდას გამოხატავს. ეს გამოთქმა ხშირად ასოცირდება ნოსტალგიასთან, ემიგრაციასთან და ეროვნული იდენტობის შენარჩუნებასთან.

განსაკუთრებულ პატრიოტულ დატვირთვას ატარებს “Our Home and Native Land”, რომელიც ეროვნულ ჰიმნებსა და ოფიციალურ რიტორიკაში ხშირად გამოიყენება. აღნიშნული იდიომი სამშობლოსადმი ერთგულებასა და სიამაყეს გამოხატავს.

ქვეყნის უსაფრთხოების უზრუნველყოფის იდეას გამოხატავს “Secure the Homeland”. ეს ერთეული აღწერს სახელმწიფოს ძალისხმევას სტაბილურობისა და საზოგადოებრივი წესრიგის შესანარჩუნებლად.

ემიგრაციისა და სამშობლოში დაბრუნების ძლიერ სურვილთანაა დაკავშირებული “The Homeland Beckons”.

ეროვნული სიამაყის განცდას გამოხატავს “Homeland Pride”, ხოლო “Homeland Sacrifice” აღწერს მოქალაქეების მზადყოფნას, გაიღონ მსხვერპლი ქვეყნის უსაფრთხოებისა და კეთილდღეობისთვის.

“Defending the Homeland Front” ხაზს უსვამს ქვეყნის საზღვრებისა და ეროვნული ინტერესების აქტიურ დაცვას, განსაკუთრებით ომის, კრიზისისა და გარე საფრთხეების პირობებში.

ამრიგად, ინგლისური ენის პოლიტიკურ დისკურსში კონცეპტებთან „ქვეყანა“ და „სამშობლო“ დაკავშირებული მეტაფორები და იდიომები უმნიშვნელოვანეს როლს ასრულებს - ისინი არა მხოლოდ სახელმწიფოსა და მოქალაქეებს შორის ემოციური კავშირის გაძლიერებას უწყობენ ხელს, არამედ გავლენას ახდენენ ეროვნული იდენტობის ფორმირებაზე, პატრიოტული ღირებულებების განმტკიცებასა და საერთაშორისო ურთიერთობების აღქმაზე.

ქართული ენის პოლიტიკურ დისკურსში კონცეპტი „ქვეყანა“ ერთ-ერთი ყველაზე ფართო და ემოციურად დატვირთული კატეგორიაა - იგი ერთდროულად მოიცავს სახელმწიფოს, ტერიტორიას, ხალხს და საერთო პოლიტიკურ-კულტურულ ერთიანობას. ამიტომ მისი მეტაფორიზაცია მრავალშრიანია და ხშირად განსხვავებულ იდეოლოგიურ პოზიციებს ემსახურება.

ერთ-ერთი ყველაზე გავრცელებული მოდელია „ქვეყანა როგორც სახლი“ („ჩვენი ქვეყანა“, „ქვეყნის აშენება“, „ქვეყნის გადარჩენა“, „ქვეყნის დანგრევა“). აღნიშნულ მოდელში ქვეყანა აღიქმება როგორც საერთო საცხოვრებელი სივრცე, სადაც მოქალაქეები ერთიან ოჯახურ ან კომუნალურ სტრუქტურაში თანაარსებობენ. ეს მოდელი აძლიერებს ერთიანობის და პასუხისმგებლობის განცდას.

მოდელში „ქვეყანა როგორც ორგანიზმი“ („ქვეყნის ჯანმრთელობა“, „ქვეყნის განვითარება“, „ქვეყნის ავადმყოფობა“, „ქვეყნის აღდგენა“) ქვეყანა წარმოდგენილია როგორც ცოცხალი სისტემა, რომელიც შეიძლება იყოს კრიზისში, იყოს ძლიერი ან სუსტი. ამ მოდელში ინტეგრირებული მეტაფორები ხშირად გამოიყენება ეკონომიკური ან პოლიტიკური კრიზისების დესკრიფციისათვის.

მოდელში „ქვეყანა როგორც გზა ან მიმართულება“ („ქვეყნის განვითარების გზა“, „ევროპული გზა“, „ქვეყნის მომავალი მიმართულება“) ქვეყანა არა სტატიკური, არამედ დინამიკური ფენომენი, რომელიც მოძრაობს კონკრეტული მიზნისკენ.

მოდელში „ქვეყანა როგორც დასაცავი და დაკარგვის საფრთხის ქვეშ მყოფი ობიექტი“ („ქვეყნის დაცვა“, „ქვეყნის დაკარგვა“, „ქვეყნის გადარჩენა“) იკვეთება იდეა იმის თაობაზე,

რომ ქვეყანა აღიქმება როგორც ფასეული, მაგრამ საფრთხის ქვეშ მყოფი ერთეული, რომელიც საჭიროებს მუდმივ ზრუნვას.

მოდელში „ქვეყანა როგორც პოლიტიკური პასუხისმგებლობის სივრცე“ („ქვეყნის მომსახურება“, „ქვეყნის წინაშე პასუხისმგებლობა“, „ქვეყნის ინტერესები“) ქვეყანა წარმოდგენილია როგორც მორალური ვალდებულების ობიექტი.

ჯამში, ქართული ენის პოლიტიკურ დისკურსში კონცეპტი „ქვეყანა“ მეტაფორიზებულია როგორც სახლი, ორგანიზმი, გზა, დასაცავი ობიექტი და პასუხისმგებლობის სივრცე. ეს მრავალფეროვნება ცხადყოფს, რომ „ქვეყანა“ ქართულ ენაში წარმოადგენს არა მხოლოდ გეოპოლიტიკურ ერთეულს, არამედ ემოციური, მორალური და იდენტობის ცენტრალურ კატეგორიას.

თანამედროვე ქართული და ინგლისური ენების პოლიტიკურ დისკურსში კონცეპტი „ქვეყანა“ (country- nation- state) წარმოადგენს ერთ-ერთ ყველაზე მრავალგანზომილებიან და იდეოლოგიურად დატვირთულ ერთეულს. ორივე ენის პოლიტიკურ დისკურსში ეს კონცეპტი ერთდროულად აღნიშნავს ტერიტორიას, პოლიტიკურ ერთობასა და კოლექტიურ იდენტობას, თუმცა მისი მეტაფორიზაციასა და დისკურსულ ფუნქციაში ასახულია განსხვავებული კულტურული ლოგიკა.

მსგავსება იმაში ვლინდება, რომ ორივე ენის პოლიტიკურ დისკურსში ქვეყანა ხშირად კონცეპტუალიზდება როგორც სახლი („ჩვენი ქვეყანა“, „ქვეყნის შენება“ – “our country”, “home country”, “building the nation”). ორივე ენის პოლიტიკურ დისკურსში ქვეყანა აღიქმება როგორც საერთო საცხოვრებელი სივრცე, რომელიც ქმნის ემოციური კუთვნილების განცდას და აერთიანებს მოქალაქეებს.

ასევე ორივე ენის პოლიტიკურ დისკურსში ხშირად ფიქსირდება მეტაფორული მოდელი „ქვეყანა როგორც ორგანიზმი“ („ქვეყნის ჯანმრთელობა“, „ქვეყნის აღდგენა“ – “the health of the nation”, “national recovery”, “a sick economy, state”. აღნიშნულ მეტაფორულ მოდელში იკვეთება იდეა იმის თაობაზე, რომ ქვეყანა არის ცოცხალი სისტემა, რომელიც შეიძლება იყოს კრიზისში ან რომელიც შეიძლება განვითარდეს.

თანამედროვე ინგლისური და ქართული ენების პოლიტიკურ დისკურსებს შორის კიდევ ერთი მსგავსების დასტურს წარმოადგენს ორივე ენის დისკურსში მსგავსი მეტაფორული მოდელის არსებობა – „ქვეყანა როგორც გზა ან განვითარების პროცესი“ („ევროპული გზა“,

„განვითარების გზა“ – “path of development”, “nation-building process”). ორივე ენის პოლიტიკურ დისკურსში ქვეყანა წარმოდგენილია როგორც მიზნისაკენ მოძრავი დინამიური ერთეული.

თანამედროვე ინგლისური და ქართული ენების პოლიტიკურ დისკურსებს შორის განსხვავებები განსაკუთრებით თვალსაჩინოა კონცეპტის ემოციურ და იდეოლოგიურ დატვირთვაში.

თანამედროვე ინგლისური ენის პოლიტიკურ დისკურსში კონცეპტები “country” და “state” ხშირად გვევლინება ინსტიტუციურ კატეგორიებად. კონცეპტი “State” განსაკუთრებით ხშირად ფიქსირდება სამართლებრივ-ადმინისტრაციულ კონტექსტში, ხოლო კონცეპტი “country” უფრო ხშირად გამოიყენება ნეიტრალურ-გეოგრაფიული ან იდენტობის ამსახველ ტერმინად.

თანამედროვე ქართული ენის პოლიტიკურ დისკურსში კი „ქვეყანა“ გაცილებით ხშირად ემოციური და მორალური დატვირთვის მატარებელი კონცეპტია, რომელიც პირდაპირ უკავშირდება გადარჩენის, დაკარგვის ან დაცვის იდეებს („ქვეყნის გადარჩენა“, „ქვეყნის დაცვა“, „ქვეყნის განადგურება“). ეს კი მატებს დისკურსს დრამატიზმს.

კიდევ ერთი მნიშვნელოვანი განსხვავება ფიქსირდება ერთიანობის აღქმაში. თანამედროვე ინგლისური ენის პოლიტიკურ დისკურსში კონცეპტი “nation-state” ხშირად წარმოდგენილია როგორც უკვე ჩამოყალიბებული ინსტიტუციური ერთობა, ხოლო თანამედროვე ქართული ენის პოლიტიკურ დისკურსში „ქვეყანა“ ხშირად აღიქმება როგორც „შესაქმნელი“ ან „გადასარჩენი“ ფენომენი. სწორედ ამ აღქმაში იკვეთება ისტორიულ-პოლიტიკურ ტრანსფორმაციათა გამოცდილების თავისებურებები.

თანამედროვე ინგლისური და ქართული ენების პოლიტიკურ დისკურსებში ასევე სხვაობს მეტაფორული აქცენტები: ქართულში უფრო დომინირებს საფრთხისა და გადარჩენის სემანტიკური ფრეიმი („ქვეყნის დაკარგვა“, „ქვეყნის გადარჩენა“), მაშინ როცა ინგლისურში უფრო ძლიერია მართვისა და მართვადობის სემანტიკური ფრეიმი (“governing the country”, “state capacity”, “policy-making”).

ჯამში, მსგავსება მდგომარეობს იმაში, რომ ორივე ენის პოლიტიკურ დისკურსში ქვეყანა გვევლინება სახლად, ორგანიზმად და განვითარების გზად. განსხვავება კი იმაშია, რომ ინგლისურში აღნიშნული კონცეპტი უფრო ინსტიტუციურად სტაბილური და

ანალიტიკურია, ხოლო ქართულში - უფრო ემოციური, კრიზისზე ორიენტირებული და იდეოლოგიურად პოლარიზებული კონცეპტი.

ქართულ პოლიტიკურ დისკურსში კონცეპტი „სამშობლო“ ერთ-ერთი ყველაზე ძლიერი ემოციური და იდეოლოგიური კატეგორიაა. იგი თითქმის არასდროს ფუნქციონირებს მხოლოდ გეოგრაფიული ან ადმინისტრაციული მნიშვნელობით - უფრო ხშირად იგი წარმოადგენს ღირებულებით სივრცეს, კოლექტიური იდენტობის ბირთვს და პოლიტიკური ლეგიტიმაციის მთავარ წყაროს. შესაბამისად, მისი მეტაფორიზაცია მჭიდროდ არის დაკავშირებული დაცვასთან, ერთგულებასა და მსხვერპლშეწირვის იდეებთან.

ერთ-ერთ დომინანტურ მოდელს წარმოადგენს „სამშობლო როგორც დედა, მშობელი“ („სამშობლოს სიყვარული“, „სამშობლოს მსახურება“, „სამშობლოსთვის სიცოცხლის გაღება“). ამ სემანტიკური ფრეიმის ფარგლებში სამშობლო აღიქმება როგორც მშობელი, რომელსაც მოქალაქე ემოციურად და მორალურად ეკუთვნის. ეს მეტაფორა განსაკუთრებით აძლიერებს ერთგულებისა და ვალდებულების განცდას.

ერთ-ერთი მნიშვნელოვანი მოდელია „სამშობლო როგორც დასაცავი სივრცე ან ციხე-სიმაგრე“ („სამშობლოს დაცვა“, „სამშობლოს გადარჩენა“, „სამშობლოს მტრები“). ამ სემანტიკურ ფრეიმში სამშობლო გააზრებულია როგორც მუდმივად საფრთხის ქვეშ მყოფი სივრცე, რომელიც საჭიროებს დაცვას. აქ სამშობლო გვევლინება არა მხოლოდ სიყვარულის ობიექტად, არამედ - კონფლიქტის ველადაც.

მოდელში „სამშობლო როგორც წმინდა ან საკრალური სივრცე“ ინტეგრირებული ელემენტები აძლიერებენ სამშობლოს ხელშეუხებლობის სტატუსს და ხშირად გამოიყენებიან ეროვნული იდენტობის მობილიზაციისას („წმინდა სამშობლო“, „სამშობლოს სიწმინდე“).

მოდელში „სამშობლო როგორც ფესვი, ძირი და წარმოშობა“ სამშობლო აღიქმება როგორც წარმოშობის წყარო, რომელიც განსაზღვრავს ინდივიდის იდენტობას („სამშობლოს ფესვები“, „სამშობლოდან მოწყვეტა“, „სამშობლოში დაბრუნება“). უნდა აღინიშნოს, რომ ეს მოდელი კორელაციაშია მოდელთან „სამშობლო როგორც სახლი“.

ჯამში, თანამედროვე ქართული ენის პოლიტიკურ დისკურსში კონცეპტი „სამშობლო“ მეტაფორიზებულია როგორც დედა, ციხე-სიმაგრე, წმინდა სივრცე, ფესვი, ძირი და სახლი.

ეს მრავალფეროვნება ცხადყოფს, რომ სამშობლო არ არის მხოლოდ ტერიტორიული ერთეული - იგი მორალური ვალდებულების, ემოციური კავშირის და ერთგულების უმაღლესი ფორმაა.

ქართული და ინგლისური ენების პოლიტიკურ დისკურსებში კონცეპტი „სამშობლო“- „homeland, motherland, fatherland“ ერთ-ერთი ყველაზე ემოციურად დატვირთული და იდენტობის ფორმირებაზე ორიენტირებული ერთეულია. მიუხედავად იმისა, რომ ორივე ენაში ის ასოცირდება კუთვნილებასა და ერთგულებასთან, მის მეტაფორიზაციასა და გამოყენების სპეციფიკაში ფიქსირდება მნიშვნელოვანი განსხვავებები.

რაც შეეხება მსგავსებას:

ორივე ენის დისკურსში კონცეპტი „სამშობლო“ კონცეპტუალიზდება როგორც სახლი („ჩვენი სამშობლო“, „სამშობლოში დაბრუნება“ – „homeland“, „returning home“). ორივე ენის დისკურსში სამშობლო აღიქმება როგორც ემოციური კუთვნილების სივრცე, სადაც ინდივიდი „ბრუნდება“ და რომელიც მას იდენტობას ანიჭებს.

ორივე ენის დისკურსში კონცეპტი „სამშობლო“ კონცეპტუალიზდება როგორც დასაცავი სივრცე („სამშობლოს დაცვა“ – „defending the homeland“). ორივე ენის დისკურსში სამშობლო წარმოდგენილია როგორც საფრთხის ქვეშ მყოფი ერთეული, რომელიც საჭიროებს დაცვას, პოლიტიკურ რიტორიკაში მობილიზაციის ფუნქციას ასრულებს.

ორივე ენის დისკურსში კონცეპტი „სამშობლო“ კონცეპტუალიზდება როგორც ფესვი, ძირი ან წარმოშობა („სამშობლოს ფესვები“ – „roots of the homeland“), რაც ხაზს უსვამს იდენტობის ისტორიულ და კულტურულ განზომილებას.

თანამედროვე ინგლისური და ქართული ენების პოლიტიკურ დისკურსებში იკვეთება შემდეგი განსხვავებები:

ქართული ენის დისკურსში „სამშობლო“ ხშირად გვევლინება საკრალურ და მორალურ კატეგორიად („წმინდა სამშობლო“, „სამშობლოს სიყვარული“, „სამშობლოსათვის გაღებული მსხვერპლი“). აქ სამშობლო წარმოადგენს არა მხოლოდ იდენტობის ნაწილს, არამედ უმაღლეს ღირებულებასაც, რომლის მიმართაც არსებობს მორალური ვალდებულება.

ინგლისური ენის დისკურსში კი “homeland” და “country” უფრო ხშირად ფიქსირდება როგორც ინსტიტუციურად და პოლიტიკურად ნეიტრალური ტერმინი. ემოციური დატვირთვა არსებობს, თუმცა უფრო ხშირად იგი ზომიერია და იშვიათად იღებს საკრალურ ხასიათს. “Homeland security” უფრო ხშირად გამოიყენება უსაფრთხოების კონტექსტში და იშვიათად გვევლინება ღირებულებით აბსოლუტად.

ქართული ენის დისკურსში სამშობლო ხშირად პერსონიფიცირდება როგორც დედა ან ცოცხალი არსება, რომელსაც სიყვარული და ერთგულება სჭირდება, მაშინ როცა ინგლისური ენის დისკურსში ასეთი პერსონიფიკაცია ნაკლებად ინტენსიურია და უფრო მეტაფორულ-რიტორიკულ დონეზე ფიქსირდება (“motherland”).

ქართული ენის დისკურსში სამშობლო ხშირად ჩნდება დაპირისპირების სემანტიკურ ფრეიმში („სამშობლოს მტრები“, „სამშობლოს ღალატი“), მაშინ როცა ინგლისური ენის დისკურსში უფრო ხშირია ინსტიტუციური და სამართლებრივი სემანტიკური ფრეიმები (“loyalty to the country”, “national interest”).

საბოლოოდ, მსგავსება მდგომარეობს იმაში, რომ ორივე ენის დისკურსში სამშობლო გააზრებულია როგორც სახლი, ფესვი, ძირი და დასაცავი სივრცე. განსხვავება კი იმაშია, რომ ქართული ენის დისკურსში იგი გვევლინება უფრო საკრალურ, ემოციურ და მორალურ კატეგორიად, ხოლო ინგლისური ენის დისკურსში - უფრო ინსტიტუციურ, ზომიერად ემოციურ და პოლიტიკურად ფუნქციურ კატეგორიად.

7.10. კონცეპტთან „დემოკრატია“ დაკავშირებული მეტაფორები და იდიომები თანამედროვე ინგლისური და ქართული ენების პოლიტიკურ დისკურსებში

თანამედროვე ინგლისური ენის პოლიტიკურ დისკურსში კონცეპტთან „დემოკრატია“ დაკავშირებული მეტაფორები და იდიომები განსაკუთრებულ მნიშვნელობას იძენენ მმართველობის, სამოქალაქო მონაწილეობის, თავისუფლებისა და პოლიტიკური პასუხისმგებლობის შესახებ იდეების გადმოსაცემად.

დემოკრატიული სისტემის ფუნდამენტურ საფუძვლებისა და ინსტიტუტების აღმნიშვნელი მეტაფორა “Democracy’s Pillars” დემოკრატიას იმ შენობას ადარებს, რომლის

მდგრადობაც რამდენიმე საყრდენ ელემენტზეა (თავისუფალი და სამართლიანი არჩევნები, კანონის უზენაესობა, დამოუკიდებელი სასამართლო სისტემა, სიტყვის თავისუფლება და ადამიანის უფლებების დაცვა) დამოკიდებული.

მეტაფორაა “Democracy in Action” დემოკრატია წარმოაჩენს არა როგორც აბსტრაქტულ იდეას, არამედ როგორც ცოცხალ და მოქმედ პროცესს. აქ დემოკრატია აღიქმება როგორც მუდმივი პროცესი, რომელიც საზოგადოების აქტიურ ჩართულობას საჭიროებს.

მეტაფორა “Democracy at the Crossroads” მიანიშნებს იმაზე, რომ დემოკრატიული საზოგადოება დგას გადამწყვეტი არჩევანისა და კრიტიკული გამოწვევების წინაშე. „გზაჯვარედინის“ სიმბოლო აქ გამოხატავს ისტორიულ მომენტს, როდესაც საზოგადოებამ უნდა გადაწყვიტოს, რა მიმართულებით განავითარებს საკუთარ პოლიტიკურ მომავალს.

მეტაფორა “Democracy’s Beacon” დემოკრატიულ ქვეყანას შუქურად ან იმ გზამკვლევ სინათლედ წარმოაჩენს, რომელიც სხვა ქვეყნებს თავისუფლების, თვითმმართველობისა და სამოქალაქო უფლებებისკენ მიუთითებს.

მეტაფორაში “Democracy’s Safeguard” აქცენტირებულია დემოკრატიული ღირებულებების დაცვის აუცილებლობა.

იდიომი “By the People, For the People” დემოკრატიის მთავარ პრინციპს გამოხატავს - ხელისუფლება უნდა შეიქმნას ხალხის მიერ და ემსახურებოდეს ხალხის ინტერესებს. ეს იდიომი კონცენტრირებულია სახალხო სუვერენიტეტის იდეაზე და მიანიშნებს, რომ ძალაუფლების საბოლოო წყარო მოქალაქეები არიან.

ანალოგიური მნიშვნელობისაა “The Will of the Majority”, რომელიც დემოკრატიულ საზოგადოებაში უმრავლესობის ნების გადამწყვეტ როლს აღნიშნავს.

ერთეულში “Democracy’s Watchdogs” იკვეთება ჟურნალისტების, არასამთავრობო ორგანიზაციების, აქტივისტებისა და სამოქალაქო საზოგადოების წარმომადგენლების როლი ხელისუფლების კონტროლსა და გამჭვირვალობის უზრუნველყოფაში. ეს ერთეული მიანიშნებს იმაზე, რომ დემოკრატიის დაცვა მხოლოდ სახელმწიფო ინსტიტუტების საქმე არ არის - მას აქტიური და კრიტიკული საზოგადოებაც სჭირდება.

დემოკრატიის მყარ საფუძვლებს, ურყევ პრინციპებსა და ღირებულებებს (თავისუფლება, თანასწორობა, სამართლიანობა და კანონის უზენაესობა) აღნიშნავს “Democracy’s Bedrock”.

“Democracy in Peril” დემოკრატიული ინსტიტუტებისა და ღირებულებების საფრთხის ქვეშ ყოფნას აღწერს.

“Democracy’s Promise” დემოკრატიის იდეალებს (თავისუფლებას, თანასწორობას, სამოქალაქო მონაწილეობასა და წარმომადგენლობით მმართველობას) გამოხატავს. ეს იდიომი მიაწინებს იმ იმედსა და მოლოდინზე, რომელსაც საზოგადოება დემოკრატიულ სისტემასთან აკავშირებს. დემოკრატიის „დაპირება“ ხშირად განიხილება როგორც უკეთესი, უფრო სამართლიანი და თავისუფალი საზოგადოებისკენ სწრაფვა.

რაც შეეხება კონცეპტის „დემოკრატია“ მეტაფორიზაციას ქართული ენის პოლიტიკურ დისკურსში, აქ აღნიშნული კონცეპტი იშვიათად ფუნქციონირებს მხოლოდ როგორც პოლიტიკური სისტემის ტექნიკური აღმწერი - უფრო ხშირად იგი გვევლინება ნორმატიულ იდეალად, შეფასებით ეტალონად და პოლიტიკურ არგუმენტაციის ინსტრუმენტად. შესაბამისად, კონცეპტის მათემატიკური მეტაფორებში იკვეთება როგორც დემოკრატიის იდეალიზაცია, ისე მისი კრიტიკული აღქმა.

ერთ-ერთ ძირითად სემანტიკურ ფრეიმს წარმოადგენს “დემოკრატია როგორც გზა ან მოძრაობა” („დემოკრატიის გზა“, „დემოკრატიული განვითარების გზა“, „ევროპული დემოკრატიისკენ სვლა“, „დემოკრატიული პროგრესი“). ამ სემანტიკურ ფრეიმში დემოკრატია არის მიმართულება, რომლისკენაც საზოგადოება მოძრაობს. ეს ქმნის წარმოდგენას, რომ დემოკრატია არის არა სტატიკური მდგომარეობა, არამედ მუდმივი პროცესი.

სემანტიკურ ფრეიმში „დემოკრატია როგორც შენობა ან კონსტრუქცია“ („დემოკრატიის მშენებლობა“, „დემოკრატიული ინსტიტუტების გაძლიერება“, „დემოკრატიის საფუძვლები“, „დემოკრატიული სისტემის ჩამოყალიბება“) დემოკრატია აღიქმება როგორც სტრუქტურა, რომელიც საჭიროებს დაგეგმვას, ინსტიტუციურ ჩარჩოებსა და გამყარებას. ამ სემანტიკური ფრეიმის ფარგლებში დემოკრატია განიხილება ხელოვნურად კონსტრუირებულ სისტემად და არა ბუნებრივ მდგომარეობად.

სემანტიკურ ფრეიმში „დემოკრატია როგორც ორგანიზმი ან ჯანმრთელი სისტემა“ („ჯანსაღი დემოკრატია“, „დემოკრატიის იმუნიტეტი“, „დემოკრატიული სისტემის სისუსტე“, „დემოკრატიის კრიზისი“) დემოკრატია წარმოდგენილია როგორც ცოცხალი სისტემა, რომელიც შეიძლება იყოს ჯანმრთელი ან ავადმყოფი, ძლიერი ან სუსტი.

სემანტიკურ ფრეიმში „დემოკრატია როგორც თამაში ან პროცესი წესებით“ („დემოკრატიული თამაშის წესები“, „დემოკრატიული კონკურენცია“, „საარჩევნო დემოკრატია“, „წესებზე დაფუძნებული დემოკრატია“) დემოკრატია აღიქმება როგორც სტრუქტურირებული სისტემა, სადაც ყველა მონაწილე მოქმედებს გარკვეული წესების თანახმად.

სემანტიკურ ფრეიმში „დემოკრატია როგორც ძალაუფლების განაწილება და ბალანსი“ („ძალაუფლების ბალანსი დემოკრატიაში“, „დემოკრატიული კონტროლი“, „შეზღუდული ძალაუფლება“) დემოკრატია წარმოდგენილია როგორც სისტემა, რომელიც ზღუდავს ძალაუფლების კონცენტრაციას და უზრუნველყოფს მის გადანაწილებას.

ქართული ენის პოლიტიკურ დისკურსში ხშირად ფიქსირდება ისეთი გამოთქმები, რომლებშიც დემოკრატია გვევლინება არა მხოლოდ აღწერით, არამედ იდეოლოგიურად დატვირთულ კატეგორიად: „ნამდვილი დემოკრატია“, „ფორმალური დემოკრატია“, „დემოკრატიის იმიტაცია“.

ჯამში, კონცეპტი „დემოკრატია“ ქართული ენის პოლიტიკურ დისკურსში გააზრებულია როგორც გზა, შენობა, ორგანიზმი, თამაში და ძალაუფლების ბალანსი. ეს მრავალფეროვნება ცხადყოფს, რომ დემოკრატია ქართული ენის დისკურსში ერთდროულად არის მისაღწევი იდეალი, მიმდინარე პროცესი და პოლიტიკური შეფასების მთავარი კრიტერიუმი.

კვლევამ ცხადყო, რომ ქართული და ინგლისური ენების პოლიტიკურ დისკურსებში კონცეპტი „დემოკრატია“ ერთ-ერთი ყველაზე უნივერსალურად მეტაფორიზებული კატეგორიაა. ორივე ენის დისკურსში იგი ემსახურება არა მხოლოდ პოლიტიკური სისტემის აღწერას, არამედ ღირებულებითი და ნორმატიული ჩარჩოს რეპრეზენტაციასაც. და მაინც, ინგლისური და ქართული ენების პოლიტიკურ დისკურსებში ამ კონცეპტის ინტერპრეტაცია განსხვავებულ აქცენტებს ეფუძნება.

მსგავსება ფიქსირდება შემდეგი სახით:

ორივე ენის დისკურსში დემოკრატია ხშირად კონცეპტუალიზდება როგორც პროცესი და მოძრაობა („დემოკრატიის გზა“, „დემოკრატიული განვითარების პროცესი“ – “path to democracy”, “democratic transition”, “journey toward democracy”). ორივე შემთხვევაში

დემოკრატია წარმოდგენილია როგორც მიმართულება, რომლისკენაც საზოგადოება მიდის.

ორივე ენის დისკურსში დემოკრატია ხშირად აღიქმება როგორც კონსტრუქცია ან შენება (“building democracy”, “democratic institutions” – „დემოკრატიის მშენებლობა”, „ინსტიტუტების გაძლიერება“). ორივე შემთხვევაში დემოკრატია არის არა ბუნებრივი მოცემულობა, არამედ აგებული სისტემა, რომელიც საჭიროებს სტრუქტურულ მხარდაჭერას.

ორივე ენის დისკურსში დემოკრატია გააზრებულია როგორც გარკვეული წესებით თამაში (“rules of democracy” – „დემოკრატიული თამაშის წესები“). ორივე შემთხვევაში იგულისხმება კონკურენციის რეგულირებული სისტემა, რომელშიც პოლიტიკური აქტორები მოქმედებენ განსაზღვრული ჩარჩოების ფარგლებში.

რაც შეეხება განსხვავებებს:

ინგლისური ენის დისკურსში “democracy” უფრო ხშირად გვევლინება ინსტიტუციურად ნეიტრალურ კატეგორიად და სტაბილურ ინსტიტუციურ მოდელად (“liberal democracy”, “representative democracy”). აქ დემოკრატია ნაკლებად არის ემოციურად დატვირთული და უფრო მეტად აღწერითი და ფუნქციური ხასიათისაა.

ქართული ენის დისკურსში კი დემოკრატია ხშირად ატარებს ძლიერ ნორმატიულ და შეფასებით დატვირთვას („ნამდვილი დემოკრატია“, „დემოკრატიის იმიტაცია“, „დემოკრატიის დეფიციტი“). აქ დემოკრატია ხშირად გამოიყენება არა მხოლოდ სისტემის აღწერისთვის, არამედ მისი ლეგიტიმაციის ან კრიტიკისათვის.

ინგლისური ენის დისკურსში დემოკრატია ხშირად წარმოდგენილია როგორც მყარი ინსტიტუციური სისტემა, რომელიც სტაბილურია, თუმცა გაუმჯობესებადი. ქართული ენის დისკურსში კი, კონცეპტის „დემოკრატია“ მარბიექტივირებელ მეტაფორებში აქცენტირებულია დემოკრატიის სიმციფე („დემოკრატიის სისუსტე“, „არასრული დემოკრატია“).

ინგლისური ენის დისკურსში დემოკრატია ხშირად არის ინსტიტუტებითა და წესებით მხარდაჭერილი სისტემა, ხოლო ქართული ენის დისკურსში უფრო ხშირად

აქცენტირებულია პროცესი, რომელსაც კონკრეტული პოლიტიკური აქტორები „აშენებენ“ ან „ვერ აშენებენ“.

ჯამში, მსგავსება მდგომარეობს იმაში, რომ ორივე ენის დისკურსი დემოკრატია ადიქვამს როგორც გზას, კონსტრუქციას და წესებზე დაფუძნებულ სისტემას. განსხვავება კი იმაშია, რომ ინგლისური ენის დისკურსში დემოკრატია უფრო სტაბილური, ინსტიტუციური და აღწერითი კატეგორიაა, ხოლო ქართული ენის დისკურსში - უფრო დინამიური, ნორმატიული და ხშირად აქსიოლოგიურად დატვირთული კონცეპტი.

ამრიგად, კონცეპტუალური დომინანტები - დომინანტური იდეები, თემები, ბირთვული კონცეპტები და ღირებულებები - წარმოადგენენ პოლიტიკური დისკურსის, პოლიტიკური იდეოლოგიებისა და დღის წესრიგის მაგენერირებელ ელემენტებს. კონცეპტუალური დომინანტები გვევლინებიან იმ ძირითად პრინციპებად, რომელთა მიხედვითაც იგება და ორგანიზდება პოლიტიკური კომუნიკაცია. აღნიშნული პრინციპები წარმოადგენენ იმ იდეებსა და ღირებულებებს, რომლებიც აძლევენ მიმართულებას პოლიტიკოსებსა და საზოგადოებრივ აზრს.

კონცეპტუალური დომინანტები ზეგავლენას ახდენენ არა მხოლოდ რიტორიკაზე - პოლიტიკოსთა მიერ კონსტრუირებულ შეტყობინებათა სპეციფიკაზე, არამედ საზოგადოებრივ აზრზე და საზოგადოების მიერ ამა თუ იმ პოლიტიკური პოზიციის მხარდაჭერის მობილიზაციაზეც. კონცეპტუალური დომინანტები სთავაზობენ საზოგადოებას პოლიტიკურ მოვლენათა და გადაწყვეტილებათა გააზრებისა და ინტერპრეტაციისათვის რელევანტურ „ჩარჩოებს“.

ჯამში, კონცეპტუალური დომინანტები წარმოადგენენ იმ ცენტრალურ ელემენტებს, რომელთა გარშემოც „ბრუნავს“ პოლიტიკური დისკურსი.

პოლიტიკური დისკურსი წარმოადგენს დინამიურ და მრავალგანზომილებიან საკომუნიკაციო პროცესს, რომელიც მნიშვნელოვან როლს ასრულებს საზოგადოებების, მთავრობებისა და პოლიტიკის ჩამოყალიბებაში. პოლიტიკური დისკურსის ლანდშაფტი დროში ცვლებადია: ჩნდება ახალი კონცეპტუალური დომინანტები, ძველი კონცეპტუალური დომინანტები კი ან უკანა პლანზე ინაცვლებენ, ან ქრებიან. სწორედ კონცეპტუალურ დომინანტათა ცვლა ასახავს ცვალებად სოციალურ საჭიროებებსა და პრიორიტეტებს.

პოლიტიკის აქსიოლოგიური ველი ასახავს ღირებულებების კომპლექსურობასა და მრავალფეროვნებას. ეს ღირებულებები განსაზღვრავენ პოლიტიკური აზროვნების, პოლიტიკური გადაწყვეტილებებისა და საჯარო პოლიტიკის ფორმირების სპეციფიკას. ეს ღირებულებები ზოგჯერ ემთხვევა, ზოგჯერ კი - ეწინააღმდეგება ერთმანეთს.

ისევე როგორც საზოგადოებები, ღირებულებები და პოლიტიკური იდეოლოგიები, პოლიტიკის აქსიოლოგიური ველიც ნებისმიერ ენაში დროთა განმავლობაში განიცდის ტრანსფორმაციას. პოლიტიკის აქსიოლოგიური ველის ტრანსფორმაციას იწვევს ისტორიული მოვლენები, კულტურული ცვლილებები, ტექნოლოგიური მიღწევები და სოციალური ნორმების ცვლა.

აღნიშნული ტრანსფორმაციები ასახავენ ენაში პოლიტიკის აქსიოლოგიური ველის დინამიურ ბუნებას. ტრანსფორმაციები ნათელს ჰფენენ იმას, თუ როგორ შეიძლება მოერგოს პოლიტიკური ღირებულებები და პრიორიტეტები ცვალებად გარემოებებს, ასევე საზოგადოების ცვალებად მოთხოვნილებებსა და მოლოდინებს. პოლიტიკური დისკურსი ვითარდება ამ ტრანსფორმაციათა ზეგავლენით. ეს კი განსაზღვრავს პოლიტიკური გადაწყვეტილებებისა და პოლიტიკური მოძრაობების სპეციფიკა.

დასკვნა

პოლიტიკური დისკურსი წარმოადგენს კომპლექსურ, მრავალგანზომილებიან სემანტიკურ-კოგნიტიურ სისტემას, რომელშიც მნიშვნელობათა ფორმირება განპირობებულია ერთდროულად სოციალური, კულტურული, ისტორიული და იდეოლოგიური ფაქტორების ურთიერთქმედებით. ამ სისტემაში პოლიტიკური ენა გვევლინება პოლიტიკური რეალობის მაკონსტრუირებელ ინსტრუმენტად, რომელიც განსაზღვრავს არა მხოლოდ იმას, თუ როგორ ვსაუბრობთ პოლიტიკაზე, არამედ იმასაც, თუ როგორ აღვიქვამთ თავად პოლიტიკურ რეალობას.

აღნიშნულის გათვალისწინებით, პოლიტიკური დისკურსის ანალიზი ვერ შემოიფარგლება მხოლოდ ტექსტუალური დონით - იგი მოითხოვს კულტურული და კოგნიტიური ფაქტორების გათვალისწინებას. ეს განსაკუთრებით მნიშვნელოვანია თანამედროვე ჰუმანიტარულ მეცნიერებებში, სადაც ინტერესი ენას, აზროვნებასა და იდეოლოგიას შორის არსებული ურთიერთკავშირის მიმართ მზრადია.

თანამედროვე ინგლისური და ქართული ენების პოლიტიკურ დისკურსებში არსებული კონცეპტუალური დომინანტების (პოლიტიკური მოღვაწეობის, პოლიტიკის სუბიექტების, პოლიტიკური სისტემებისა და სახელმწიფოებრიობის ფორმების, პოლიტიკური ორიენტაციებისა და პოლიტიკური ღირებულებების მახიექტივირებელი ერთეულების) კვლევა განხორციელდა ინტერდისციპლინური მეთოდოლოგიით, რომელმაც გააერთიანა კოგნიტიური ლინგვისტიკის, კრიტიკული დისკურსის ანალიზისა და კონტრასტივიკის თეორიული მიდგომები. სწორედ ამ ტიპის მეთოდოლოგიამ უზრუნველყო პოლიტიკური დისკურსის არა მხოლოდ აღწერა, არამედ მისი ღრმა კოგნიტიური და იდეოლოგიური მექანიზმების გამოვლენა.

კვლევამ ცხადყო, რომ:

კონცეპტუალური დომინანტები ქმნიან იმ ძირითად კოგნიტიურ ჩარჩოებს, რომელთა მეშვეობითაც ხდება პოლიტიკური რეალობის ინტერპრეტაცია და შეფასება;

კონცეპტუალური დომინანტა არ წარმოადგენს მხოლოდ ლექსიკურ ერთეულს - იგი გვევლინება ფუნდამენტურ ანალიტიკურ ერთეულად, რომელიც აერთიანებს ენობრივ, კოგნიტიურ და იდეოლოგიურ ასპექტებს;

კონცეპტუალური დომინანტა ფუნქციონირებს როგორც კომპლექსური კვანძი, რომელიც აერთიანებს ისტორიულ გამოცდილებას, იდეოლოგიურ შინაარსსა და კულტურულ მეხსიერებას;

კონცეპტუალური დომინანტების შინაარსი მნიშვნელოვნად იცვლება სხვადასხვა ენობრივ და კულტურულ კონტექსტში, სხვა სიტყვებით რომ ვთქვათ, კონცეპტუალური დომინანტები ცვლადია დროსა და სივრცეში. სწორედ მათ ცვალებადობაში ვლინდება პოლიტიკის აქსიოლოგიური ველის დინამიურობა. პოლიტიკის აქსიოლოგიური ველის დინამიკაში კი იკვეთება ის, თუ როგორ ადაპტირდებიან პოლიტიკური ღირებულებები და პრიორიტეტები ცვალებად რეალობებთან და როგორ ერგებიან ისინი საზოგადოების ცვალებად მოთხოვნილებებსა და მოლოდინებს;

სემანტიკური ფრეიმები აქტიურად მონაწილეობენ პოლიტიკურ მნიშვნელობათა სტრუქტურირებაში - სემანტიკური ფრეიმების კონსტრუირება შესაძლებელს ხდის პოლიტიკურ მნიშვნელობათა განხილვას იმ კოგნიტიური სტრუქტურების კონტექსტში, რომელთა მეშვეობითაც ხორციელდება ცოდნის, გამოცდილებისა და იდეოლოგიური ინტერპრეტაციების ორგანიზება;

ნაშრომში სემანტიკური ფრეიმის ფარგლებში კონცეპტუალური დომინანტები გააზრებულია როგორც პოლიტიკური დისკურსის ცენტრალური სემანტიკური კვანძები, რომლებიც განსაზღვრავენ მნიშვნელობათა გენერირებისა და ინტერპრეტაციის მიმართულებებს;

პოლიტიკურ მნიშვნელობათა სტრუქტურირების პროცესში მეტად მნიშვნელოვანია იდეოლოგიური კომპონენტი, რადგან ფრეიმების აქტუალიზაცია პირდაპირ კავშირშია ძალაუფლებისა და გავლენის მქონე სტრუქტურებთან;

თანამედროვე ინგლისური და ქართული ენების პოლიტიკური დისკურსები ეფუძნება ზოგად კოგნიტიურ მოდელებს, რომლებიც საერთოა ადამიანის აზროვნებისთვის და განსაზღვრავს პოლიტიკური რეალობის აღქმის ზოგად სტრუქტურებს; ეს კი მიუთითებს გარკვეული უნივერსალური მექანიზმების არსებობაზე, რომლებიც განსაზღვრავენ პოლიტიკური მნიშვნელობების ფორმირების ძირითად პრინციპებს;

თანამედროვე ინგლისური და ქართული ენების პოლიტიკურ დისკურსებს შორის არსებული სხვაობა განპირობებულია კონკრეტული საზოგადოების ისტორიული

განვითარების სპეციფიკით: თანამედროვე ინგლისური ენის პოლიტიკურ დისკურსში უფრო მკვეთრია ინსტიტუციური, სამართლებრივი და ლიბერალური კონცეპტუალური ჩარჩოები, მაშინ როდესაც თანამედროვე ქართული ენის პოლიტიკურ დისკურსში აქცენტირებულია ისტორიული გამოცდილების, ეროვნული იდენტობისა და სახელმწიფოებრივი ტრანსფორმაციის კონტექსტები.

კვლევა მნიშვნელოვნად აფართოებს პოლიტიკური დისკურსის ანალიზის არსებულ საზღვრებს - კონცეპტუალური დომინანტა პირველად განიხილება ინტეგრირებულ კოგნიტიურ-სემანტიკურ სტრუქტურად, რომელიც ერთდროულად აერთიანებს ენობრივ, აზრობრივ და იდეოლოგიურ განზომილებებს. არსებული სინთეზი აძლიერებს კავშირს კოგნიტიურ ლინგვისტიკასა და კრიტიკული დისკურსის ანალიზს შორის, რაც იძლევა პოლიტიკური დისკურსის ერთიან, დინამიურ და მრავალდონიან სისტემად განხილვის საშუალებას.

ჯამში, კვლევის შედეგების ანალიზმა დაადასტურა კვლევის საწყის ეტაპზე ფორმულირებულ ჰიპოთეზათა მართებულობა, კერძოდ, დადასტურდა:

თანამედროვე ინგლისური და ქართული ენების პოლიტიკურ დისკურსებში იმ უნივერსალური კონცეპტუალური დომინანტების არსებობა, რომლებიც ეფუძნებიან საერთო კოგნიტიურ მოდელებს;

თანამედროვე ინგლისური და ქართული ენების პოლიტიკურ დისკურსებში კულტურული, ისტორიული და იდეოლოგიური ფაქტორების გავლენა კონცეპტუალური დომინანტების ლინგვისტური რეალიზაციის სპეციფიკაზე;

პოლიტიკური მეტაფორების როლის მნიშვნელოვნება კონცეპტუალური დომინანტების ფორმირებასა და რეპრეზენტაციაში;

თანამედროვე ინგლისური ენის პოლიტიკურ დისკურსში ინსტიტუციური და ლიბერალური კონცეპტუალური ფრეიმების, ხოლო თანამედროვე ქართული ენის პოლიტიკურ დისკურსში ეროვნული იდენტობისა და ისტორიული გამოცდილების საფუძველზე კონსტრუირებული ფრეიმების დომინანცია;

პოლიტიკური დისკურსის კონცეპტუალური დომინანტების აქტიური მონაწილეობა იდეოლოგიური მნიშვნელობების ფორმირებასა და საზოგადოებრივი აზრის კონსტრუირებაში;

თანამედროვე ინგლისური და ქართული ენების პოლიტიკურ დისკურსებს შორის უფრო მკვეთრი განსხვავებების არსებობა არა თემატურ, არამედ კონცეპტუალური სტრუქტურების ორგანიზაციისა და ინტერპრეტაციის დონეზე.

გამოყენებული ლიტერატურა

- Alexander, J. (2011). Blending in mathematics // *Semiotica*. Vol. 2011, N 187, 1–48.
- Allport, G. W. (1954). *The nature of prejudice*. Addison-Wesley.
- Amodio, D. M., & Devine, P. G. (2006). Stereotyping and evaluation in implicit race bias: Evidence for independent constructs and unique effects on behavior. *Journal of Personality and Social Psychology*, 91(4), 652–661.
- Anderson, E. (1993). *Value in ethics and economics*. Harvard University Press.
- Auchlin, A. (2013). Prosodic iconicity and experiential blending // *Prosody and iconicity*. 2013. Vol. 13, 1–32.
- Audi, R. (2015). *Moral value and human diversity*. Oxford University Press.
- Augoustinos, M., Walker, I., & Donaghue, N. (2014). *Social cognition: An integrated introduction* (3rd ed.). Sage.
- Bahm, A. (1993). *Axiology: The science of values*. Rodopi.
- Baier, K. (1969). What is value? An analysis of the concept. In K. Baier & N. Rescher (Eds.), *Values and the future* (pp. 33–67). Free Press.
- Barsalou, L. W. (1992). Frames, concepts, and conceptual fields. In A. Lehrer & E. F. Kittay (Eds.), *Frames, fields, and contrasts*. Erlbaum.
- Bar-Tal, D. (1997). Formation and change of ethnic and national stereotypes: An integrative model. *International Journal of Intercultural Relations*, 21(4), 491–523.
- Bartmiński, J. (2009). *Aspects of cognitive ethnolinguistics*. Equinox.
- Балли, Ш. (1955). *Общая лингвистика и вопросы французского языка* // Ш. Балли. М. : Иностр. Литература, 416.
- Барт, Р. (1996). *Мифологии* (пер., вступ. ст. и коммент. С. Н. Зенкина). Москва: Изд-во им. Сабашниковых.

- Bertalanffy, L. von. (1968). General system theory: Foundations, development, applications. George Braziller.
- Blackburn, S. (2001). Being good: A short introduction to ethics. Oxford University Press.
- Blumler, J. & Kavanagh, D. (1999). The third age of political communication. Political Communication, 16(3), 209–230.
- Brinkmann, H. (1962). Die deutsche Sprache: Gestalt und Leistung. Schwann.
- Casson, R. W. (1981). Language, culture, and cognition. Macmillan.
- Chilton, P. (2004). Analysing political discourse: Theory and practice. Routledge.
- Chilton, P., & Schäffner, C. (Eds.). (2002). Politics as text and talk: Analytic approaches to political discourse. John Benjamins.
- Chisholm, R. (1978). Intrinsic value. In A. I. Goldman & J. Kim (Eds.), Values and morals. Reidel.
- Cialdini, R. (2006). Influence: The psychology of persuasion (Rev. ed.). Harper Business.
- Clark, H. H. (1970). Word associations and linguistic theory. In J. Lyons (Ed.), New horizons in linguistics. Penguin.
- Crisp, R. (Ed.). (2005). The Oxford handbook of ethical theory. Oxford University Press.
- Croft, W., & Cruse, D. A. (2004). Cognitive linguistics. Cambridge University Press.
- Cruse, D. (1986). Lexical semantics. Cambridge University Press.
- Devine, P. G. (1989). Stereotypes and prejudice: Their automatic and controlled components. Journal of Personality and Social Psychology, 56(1), 5–18.
- Dijk, T. A. van. (1984). Prejudice in discourse: An analysis of ethnic prejudice in cognition and conversation. John Benjamins.
- Dijk, T. A. van. (1996). Discourse, opinion and ideologies. In Discourse and ideologies (pp. 7–37). Clevedon.

- Dijk, T. A. van. (1997). Discourse as social interaction. Sage.
- Dijk, T. A. van. (1998). Ideology: A multidisciplinary approach. Sage.
- Dijk, T. A. van. (2006). Politics, ideology, and discourse. In Encyclopedia of language and linguistics (pp. 728–740). Elsevier.
- Dovidio, J. F., Glick, P., & Rudman, L. A. (Eds.). (2005). On the nature of prejudice: Fifty years after Allport. Blackwell.
- Edelman, M. (1988). Constructing the political spectacle. University of Chicago Press.
- Evseeva, M. (2020). Axiological lexemes in contrastive analysis. International Review of Pragmatics, 12(2), 165–184.
- Fairclough, N. (1995). Critical discourse analysis: The critical study of language. Longman.
- Fairclough, N. (2003). Analysing discourse: Textual analysis for social research. Routledge.
- Fairclough, N. (2006). Political discourse analysis: A method for advanced students. In Research methods in linguistics, 121–138.
- Fairclough, N. (2015). Language and power (3rd ed.). Routledge.
- Fauconnier, G. (1985). Mental spaces: Roles and strategies. MIT Press.
- Fauconnier, G. (1994). Mental spaces: Aspects of meaning construction in natural language. Cambridge: Cambridge University Press, 190.
- Fauconnier, G., & Turner, M. (2002). The way we think: Conceptual blending and the mind's hidden complexities. New York, Basic Books, 440.
- Fauconnier, G., & Turner, M. (2008). Rethinking Metaphor. Cambridge Handbook of Metaphor and Thought. Cambridge: Cambridge University Press, 53–66.
- Fillmore, C. J. (1982). Frame semantics. In Linguistics in the Morning Calm (pp. 111–137). Hanshin.
- Fillmore, C. J. (1985). Frames and the semantics of understanding. Quaderni di Semantica, 6(2), 222–254.

- Fillmore, C. J. (2006). Frame semantics. In K. Brown (Ed.), *Encyclopedia of language & linguistics* (2nd ed., pp. 613–620). Elsevier.
- Fodor, J. (1998). *Concepts: Where cognitive science went wrong*. Oxford University Press.
- Geach, P. (1956). Good and evil. *Analysis*, 17(2), 33–42.
- Geeraerts, G. (2010). *Theories of lexical semantics*. Oxford University Press.
- Glendon, M. A. (2008). *Rights talk: The impoverishment of political discourse*. Simon & Schuster.
- Goddard, C. (2004). Ethnopragmatics and semantics of metaphors. *Journal of Pragmatics*, 36(7), 1211–1230.e
- Goddard, C. (2008). *Cross-linguistic semantics and cultural scripts*. Palgrave Macmillan.
- Goddard, C., & Wierzbicka, A. (2004). Cultural scripts: What are they and what are they good for? *Intercultural Pragmatics*, 1(2), 153–166.
- Goffman, E. (1974). *Frame analysis: An essay on the organization of experience*. Harvard University Press.
- Grant, L. E., & Bauer, L. (2004). Criteria for redefining idioms. *Applied Linguistics*, 25(1), 38–61.
- Grice, H. P. (1975). Logic and conversation. In P. Cole & J. Morgan (Eds.), *Syntax and semantics* (Vol. 3, pp. 41–58). Academic Press.
- Hall, S. (1997). The spectacle of the “Other.” In *Representation: Cultural representations and signifying practices* (pp. 223–290). Sage.
- Halliday, M. A. K. (1978). *Language as social semiotic*. Edward Arnold.
- Harley, T. A. (2014). *The psychology of language* (4th ed.). Psychology Press.
- Hasan, R. (1985). *Linguistics, language, and verbal art*. Oxford University Press.
- Humboldt, W. von. (1988). On language: The diversity of human language-structure and its influence on the mental development of mankind (M. Losonsky, Ed.; P. Heath, Trans.). Cambridge University Press.

- Humboldt, W. von. (1999). On language: On the diversity of human language construction. Cambridge University Press.
- Hymes, D. (1972). Models of the interaction of language and social life. In J. Gumperz & D. Hymes (Eds.), Directions in sociolinguistics (pp. 35–71). Holt, Rinehart & Winston.
- Hymes, D. (1974). Foundations in sociolinguistics: An ethnographic approach. University of Pennsylvania Press.
- Jackendoff, R. (1990). Semantics and cognition. MIT Press.
- James, C. (1980). Contrastive analysis. Longman.
- Joas, H. (2000). The genesis of values. University of Chicago Press.
- Joseph, J. E. (2006). Language and politics. Edinburgh University Press.
- Kahneman, D. (2012). Maps of bounded rationality. Nobel Prize Lecture.
- Karasik, V. (2010). Language circle: Personality, concepts, discourse. Gnosis Press.
- Kearney, R. (1984). World view: The theory and practice of phenomenology. Routledge.
- Kövecses, Z. (2005). Metaphor in culture. Cambridge University Press.
- Lado, R. (1957). Linguistics across cultures: Applied linguistics for language teachers. University of Michigan Press.
- Lakoff, G. (1987). Women, fire, and dangerous things. University of Chicago Press.
- Lakoff, G. (2004). Don't think of an elephant! Know your values and frame the debate. Chelsea Green.
- Lakoff, G. (2008). The political mind. Viking.
- Lakoff, G., & Johnson, M. (1980). Metaphors we live by. University of Chicago Press.
- Langacker, R. (1991). Concept, image, and symbol. Mouton de Gruyter.
- Leech, G. (1981). Semantics: The study of meaning (2nd ed.). Penguin.

- Levinson, S. (1983). *Pragmatics*. Cambridge University Press.
- Lippmann, W. (1922). *Stereotypes*. In *Public opinion* (pp. 79–94). MacMillan.
- Löbner, S. (2013). *Understanding semantics* (2nd ed.). Routledge.
- Lustig, M. W., & Koester, J. (2006). *Intercultural competence: Interpersonal communication across cultures*. Pearson.
- Lyons, J. (1977). *Semantics* (Vols. 1–2). Cambridge University Press.
- MacIntyre, A. (1981). *After virtue*. University of Notre Dame Press.
- Martin, J. R., & White, P. R. R. (2005). *The language of evaluation*. Palgrave Macmillan.
- Miller, G. (1995). WordNet: A lexical database for English. *Communications of the ACM*, 38(11), 39–41.
- Moon, R. (1998). *Fixed expressions and idioms in English*. Oxford University Press.
- Nida, E. (1964). *Toward a science of translating*. Brill.
- Oakley, T., Hougaard, A., & Benjamins, J. (Eds.). (2008). *Mental spaces in discourse and interaction*. John Benjamins.
- Omazić, M. (2008). Processing of idioms and idiom modifications. In S. Granger & F. Meunier (Eds.), *Phraseology* (pp. 67–79). John Benjamins.
- Pickering, M. (2001). *Stereotyping: The politics of representation*. Palgrave.
- Putnam, H. (1975). *Mind, language, and reality*. Cambridge University Press.
- Радбиль, Т.Б. (1998). *Мифология языка Андрея Платонова*. Нижний Новгород: Изд-во НГПУ
- Rokeach, M. (1973). *The nature of human values*. Free Press.
- Rosch, E. (1978). Principles of categorization. In *Cognition and categorization*. Erlbaum.
- Sapir, E. (1949). *Selected writings of Edward Sapir in language, culture, and personality* (D. G. Mandelbaum, Ed.). University of California Press.

- Schneider, D. J. (2004). The psychology of stereotyping. Guilford Press.
- Schwartz, S. H. (1992). Universals in the content and structure of values. *Advances in Experimental Social Psychology*, 25, 1–65.
- Sharifian, F. (2011). Cultural conceptualisations and language. John Benjamins.
- Sharifian, F. (2017). Cultural linguistics. John Benjamins.
- Sternin, I., & Sternin, Y. (2006). Conceptual analysis in linguistics. Voronezh State University Press.
- Strauss, C., & Quinn, N. (1997). A cognitive theory of cultural meaning. Cambridge University Press.
- Tajfel, H. (1981). Human groups and social categories. Cambridge University Press.
- Talmy, L. (2000). Toward a cognitive semantics. MIT Press.
- Tomasello, M. (1999). The cultural origins of human cognition. Harvard University Press.
- Trier, J. (1932). Sprachliche Felder. *Zeitschrift für deutsche Bildung*, 9, 417–427.
- Turner, M. (2014). The origin of ideas. Oxford University Press.
- Ullmann, S. (1962). Semantics: An introduction to the science of meaning. Blackwell.
- Underhill, J. W. (2012). Ethnolinguistics and cultural concepts. Cambridge University Press.
- Whorf, B. L. (1956). Language, thought, and reality. MIT Press.
- Wierzbicka, A. (1997). Understanding cultures through their key words. Oxford University Press.
- Wierzbicka, A. (2006). English: Meaning and culture. Oxford University Press.
- Wilson, R. A. (2005). Collective memory and group minds. *Cognitive Processing*, 6(4), 227–236.
- Wodak, R. (2009). The discourse of politics in action. Palgrave Macmillan.
- Wodak, R. (2011). Critical discourse analysis. *Discourse Studies*, 13(5), 581–595.
- Wodak, R., & Meyer, M. (Eds.). (2016). *Methods of critical discourse studies* (3rd ed.). Sage.

Wojcieszak, M. E., & Mutz, D. C. (2009). Online groups and political discourse: Do online discussion spaces facilitate exposure to political disagreement? *Journal of Communication*, 59(1), 40–59.